EDITURA VREMEA

PRINCIPIUL BUMERANGULUI

DOCUMENTE ALE PROCESULUI

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

FID

FAPTE, IDEI, DOCUMENTE

PRINCIPIUL BUMERANGULUI

DOCUMENTE ALE PROCESULUI

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

ULTIMUL CUVÂNT AL ACUZATULUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU.

Preşed: **Acuzat PĂTRĂȘCANU, ai ultimul cuvînt, ce-ai de spus în apărare.**

PĂTRĂȘCANU: **N-am de spus nimic, decît să scuip pe acuzațiile care mi se aduc.**

Preşed: **Stai jos atunci.**

Acuzatul PĂTRĂȘCANU spune că n-are de spus nimic.

PĂTRĂȘCANU: **Și că scuip pe acuzațiile care mi se aduc.**

Preşed: **Acestea sunt insulte.**

PĂTRĂȘCANU: **Nu sunt insulte.**

Preşed: **Te dai în spectacol.**

PĂTRĂȘCANU: **Da, lasă să mă dau, viața mea e scurtă dar sunt oameni care o să urmărească această porcărie.**

Preşed: **Te faci de rîs.**

I.S.B.N 973–9162– 41–X

Preț 25000 lei

Coperta de Silvia Colfescu

Tehnoredactare computerizată Editura VREMEA
Cristina Cantacuzino
Eduard Musteață

Editura VREMEA
Editor Silvia Colfescu
Bucureşti sector 3
Bd. I.C. Brătianu 44 bis bl. P7/3/25
Tel. 311.34.68
Fax 311.02.19

Tipărit la POLSIB Sibiu
sub comanda nr. 6 A 103
Hârtie offset A 60 gr./m^2
Format 16/54/84
Coli tipar: 58

I.S.B.N. 973-9162-41-X

Cuvânt înainte.

Volumul de față reproduce documente ale procesului intentat omului politic Lucrețiu Pătrășcanu, alături de care au figurat ca inculpați Herbert (Belu) Zilber, Alexandru Ştefănescu, Remus Kofler, Jac Berman, Emil Calmanovici, Victoria Sârbu, Ion Mocsonyi Styrcea, Herant Torossian, Lena Constante şi Harry Brauner. Este cea de a doua culegere de documente publicată de editura Vremea în Colecția FID (Fapte, Idei, Documente).

Lucrețiu Pătrășcanu s-a născut la 4 noiembrie 1900 în Bacău. S-a format într-o ambianță intelectuală, fiind fiul scriitorului D.D. Pătrășcanu. Încă de tânăr a vădit convingeri de stânga, iar în 1921 a devenit membru al Partidului Comunist. Deşi a fost judecat pentru activitatea sa politică în 1932, apoi în 1939, nu a suferit nici o condamnare. A făcut studii de drept şi şi-a luat licența în această specialitate; şi-a desăvârşit mai apoi studiile, ajungând doctor în ştiințe economice, statistice şi filosofice. A profesat avocatura şi, după 23 august 1944, a predat la Facultatea de Drept.

Comunist cu convingeri ferme, Lucrețiu Pătrășcanu a fost reprezentantul P.C.R. la actul preluării puterii, în 23 august 1944. A fost membru al C.C. al P.C.R. între 1945 şi 1948, iar din 1946 până în 1948 a făcut parte din Biroul Politic al partidului.

Ministru fără portofoliu timp de câteva luni (septembrie – noiembrie 1944), devine ministru al justiției la sfârșitul anului 1944, post pe care îl păstrează până în 1948.

În vremea ministeriatului său, a inițiat operațiunea de epurare a personalului din justiție și a vegheat la buna ei desfășurare.

În calitate de ministru al justiției, în timpul procesului mareșalului Ion Antonescu a intervenit pe lângă regele Mihai pentru ca acesta să nu-i acorde condamnatului grațierea. Poziția în cadrul guvernului i-a îngăduit să-și aducă o contribuție importantă la falsificarea alegerilor din 1946.

În anul 1947, Lucrețiu Pătrășcanu a făcut parte din delegația română trimisă pentru semnarea Tratatului de pace de la Paris, care pecetluia pierderea de către România a Basarabiei și a Bucovinei de nord.

Perioada stalinistă a fost teatrul unor spectaculoase epurări în sânul partidului, semn vizibil al luptei pentru putere. Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, mai târziu Iosif Chișinevschi, Miron Constantinescu sunt înlăturați pe rând și, fie retrogradați în funcții mărunte, fie arestați.

Ca un bumerang, justiția de clasă, căreia Pătrășcanu îi exaltase cu fervoare virtuțile, se întoarce asupra lui. În anul 1948, Pătrășcanu este acuzat de spionaj și arestat (potrivit uneia dintre declarațiile lui, arestarea s-a produs la 27 aprilie 1948). Pătrășcanu a fost primul conducător comunist care a fost arestat și singurul care a suferit pedeapsa capitală. După o lungă și chinuitoare anchetă, atunci când începuse deja dezghețul

poststalinist, s-a declanşat procesul, încheiat în 1954 cu o sentinţă fără drept de apel şi cu executarea condamnatului.

Procesul a angrenat numeroase personalităţi din mediile intelectuale şi politice, astfel încât publicarea documentelor lui va fi de un real ajutor pentru înţelegerea acelei epoci.

Documentele au fost obţinute din arhiva SRI, în urma unor cereri stăruitoare ale editurii. Jurista delegată de editură pentru selecţionarea materialului a avut acces la un mare număr de acte; nu avem însă certitudinea că ne-au trecut pe sub ochi ***toate*** *documentele legate de procesul în cauză. Există, de asemenea, unele documente referitoare la Lucreţiu Pătrăşcanu aflate în arhivele Foreign Office, documente care nu au făcut obiectul acestui volum.*

În alcătuirea cărţii, redactorii s-au condus după aceleaşi criterii ca şi în întocmirea precedentei culegeri de documente, ***Memorialul ororii – Documente ale procesului „reeducării" din închisorile Piteşti, Gherla,*** *evitând cu bună ştiinţă implicarea editurii printr-o prezentare mai amplă a evenimentelor. Nu facem nici un fel de consideraţii pe marginea dosarului. Viaţa documentelor este mai intensă, mai revelatoare decât un comentariu, care ar putea fi învinuit de părtinire, chiar dacă ar fi făcut cu bună-credinţă.*

Date asupra evenimentelor şi personalităţilor care au marcat epoca pot fi găsite în mai multe lucrări, unele apărute în ultimii ani. Oricum, istoria acestor vremuri este prea apropiată pentru a nu stărui încă patimi, ce pot deforma opinia asupra unui eveniment istoric şi, în

consecință, pot distorsiona, mai subtil sau mai vizibil, un comentariu. Este motivul principal pentru care preferăm să înfățișăm cititorului documentele nude, lăsând pe cei interesați să-şi facă propria părere şi să-şi întregească viziunea de ansamblu asupra epocii prin consultarea altor lucrări de specialitate.

În munca de alegere a documentelor ce figurează în volum, criteriile au fost următoarele:

— persoanele implicate în proces apar cu cel puțin o declarație sau un interogatoriu;

— dintre documentele semnate de aceeaşi persoană au fost selectate cele mai semnificative, luându-se în considerație cantitatea şi calitatea informației pe care o aduc;

— documentele sunt prezentate integral;

— pentru a conserva caracterul documentelor şi a da cititorului imaginea lor fidelă, nu s-au corectat greşelile gramaticale, ortografice şi de topică a frazei, nici cele de dactilografiere; astfel, textele se înfățişează aşa cum sunt ele păstrate în arhive. Suntem siguri că documentele, reproduse fidel, cu greşelile adesea grosolane, ce nu aparțin celor anchetați, ci celor care au întocmit actele, vor oferi cititorului un tablou mai pregnant, mai viu al realităților acelor vremuri şi-i vor îngădui să-şi facă o idee mai precisă asupra persoanelor aparținând organelor de anchetă şi justiției anilor '50;

— pentru a evita orice neînțelegere asupra modului în care editura a ajuns în posesia documentelor, redăm în facsimil, la sfârşitul volumului, actele ilustrând demersurile noastre, precum şi răspunsurile autorităților cărora ne-am adresat.

Ca şi pentru precedenta antologie, avertizăm încă o dată cititorul că autorii acestor documente sunt securitatea şi justiţia comunistă; ele reprezintă strict linia intereselor acestor instituţii, precum şi a conducerii P.C.R., şi trebuie citite ca atare, cu conştiinţa faptului că nu sunt expresia adevărului, ci că acesta trebuie căutat de multe ori printre rânduri.

Teroarea absolută, ce domnea în acele vremuri, a condiţionat adesea declaraţiile, interogatoriile anchetaţilor şi atmosfera procesului, interzicând o confruntare reală între acuzare şi apărare, confruntare din care să reiasă adevărul.

Dar, cum este greu de conceput că istoria s-ar putea scrie fără arhive, credem că a da publicităţii documentele ***existente****, oricât ar fi ele de viciate de neadevăr, constituie un gest salutar, atâta vreme cât cititorul le va evalua cu rezervele ce se impun.*

Sperăm ca această carte să reprezinte încă un pas spre aducerea la lumină a unor adevăruri istorice îndelung ascunse.

Editorii.

REPUBLICA POPULARA ROMANA
Parchetul Curţii Bucureşti

MANDAT DE ARESTARE

Nr.16.203 din 24 August 1948[1]

IN NUMELE LEGII ŞI AL PREZIDIULUI REPUBLICII POPULARE ROMANE,

Noi, RUDOLF ROSMAN, – procuror – pe lângă Curtea Supremă, delegat în temeiul art.7 din Decretul Nr. 2 pentru organizarea şi funcţionarea Parchetului din 22 Aprilie 1948, la Parchetul Curţii Bucureşti.

Văzând actele care formează dosarul cercetărilor privind pe acuzatul PATRAŞCANU LUCRETIU[2] – născut la 4 Noembrie 1900 în Bacău, căsătorit fără copii, origina socială – mic burgheză, de profesiune avocat şi profesor universitar, domiciliat în Bucureşti

---

[1] În materialul pe care l-a avut la dispoziţie, editura nu a dispus de vreun act prin care să se ateste formal data când a fost efectiv reţinut (arestat).

[2] Extras din P. V. de interogatoriu luat de lt. col. I. Soltuţiu în septembrie 1952 – zi neprecizată: *născut la 4 Noembrie 1900 în Bacău, cetăţean român, de naţionalitate română, membru P.C.R. din anul 1921, Dr. în ştiinţe economice, statistică şi filosofie, licenţiat în Drept, de profesie avocat – profesor universitar la Facultatea de Drept din Bucureşti, cu ultimul domiciliu în Bucureşti Str. Vasile Lascăr Nr. 100, căsătorit fără copii, soţia arhitectă decoratoare, origina socială – tatăl intelectual scriitor, fără avere. – In 1919 a intrat în partidul socialist, iar în 1921 în P.C.R. până în 1948. A luat parte la toate alegerile şi a fost deputat în 1931. – Decorat cu "Steaua României" în 1945 şi "Meritul Cultural" în 1946, dată de VOITEC şi în 1947 o decoraţie a Guvernului Maghiar. – Serviciul militar staisfăcut la Scoala Militară Adm. Bacău şi Regt.21 Infanterie. – A fost în Italia în 1920 şi 1940; – Germania: 1920, 1923, 1926, 1929, 1930, 1933. –U.R.S.S.: 1922, 1928, 1930, 1931, 1933, 1935, 1944; Franţa: 1929, 1946, 1947; Belgia:1947; Anglia: 1930; Ungaria: 1948, studii şi activitate politică. – A fost judecat în 1932 şi 1939 pentru activitate politică fără condamnare.*

Str. Vasile Lascăr nr. 100 din care rezultă că, în calitate de agent al siguranţei burghezo-moşiereşti şi agent al serviciului de spionaj englez, a dus o activitate criminală pentru paralizarea acţiunilor Partidului Comunist Român şi nimicirea din interior a Partidului, contribuind astfel la provocarea, susţinerea şi continuarea războiului împotriva U.R.S.S.

Având în vedere că din cercetările făcute în cauză, şi din actele dosarului rezultă indicii grave de culpabilitate contra acuzatului,

Având în vedere faptele de mai sus expuse, sunt prevăzute de art.2 lit.c din Legea Nr.291/1947 modificată prin Decretul Nr.207/1948 pentru urmărirea şi sancţionarea celor vinovaţi de crime de război sau împotriva păcii ori umanităţii şi se pedepsesc cu muncă silnică pe viaţă,

Văzând şi dispoziţiunile art.6 al.1 şi 2 din aceeaşi lege care prevede că odată cu începerea urmăririi penale, acuzatul se va menţine în stare de arest,

PENTRU ACESTE MOTIVE:
D I S P U N E M:

Arestarea acuzatului PATRAŞCANU LUCRETIU.

Ordonăm agenţilor forţei publice, ca în conformitate cu legea, să-l aresteze şi să-l conducă la Penitenciarul Jilava.

Administraţia Penitenciarului va primi şi reţine pe acuzatul PATRAŞCANU LUCRETIU, până la noi ordine, înaintând dovada de încarcerare.

Dat în Cabinetul nostru, astăzi 24 August 1948.-
PROCUROR CURTEA SUPREMA
Rudolf Rosman
ss/Rudolf Rosman[1]

[1] Autentificat cu ştampila PARCHETUL CURŢII BUCUREŞTI.

REPUBLICA POPULARA ROMANA
Parchetul Curţii Bucureşti

C 31

MANDAT DE ARESTARE

Nr.16.203 din 24 August 1948

IN NUMELE LEGII ŞI AL PREZIDIULUI REPUBLICII POPULARE ROMANE,

Noi, RUDOLF ROSMAN, - procuror - pe lângă Curtea Supremă, delegat în temeiul art.7 din Decretul Nr.2 pentru organizarea şi funcţionarea Parchetului din 22 Aprilie 1948, la Parchetul Curţii Bucureşti.

Văzând actele care formează dosarul cercetărilor privind pe acuzatul - PATRAŞCANU LUCRETIU - născut la 4 Noembri 1900 în Bacău, căsătorit fără copii, origina socială - mic burgheză, de profesiune avocat şi profesor universitar, domiciliat în Bucureşti Str.Vasile Lascăr Nr.100 din care rezultă că, în calitate de agent al siguranţei burghezo- moşiereşti şi agent al serviciului de spionaj englez, a dus o activitate criminală pentru paralizarea acţiunilor Partidului Comunist Roman şi nimicirea din interior a Partidului, contribuind astfel la provocarea, susţinerea şi continuarea rascoalei împotriva U.R.S.S.

Avand în vedere că din cercetările făcute în cauză, şi din actele dosarului rezultă indicii grave de culpabilitate contra acuzatului,

Având în vedere faptele mai sus expuse, sunt prevăzute de art.2 lit.c din Legea Nr.291/1947 modificată prin Decretul Nr.207/1948 pentru urmărirea şi sancţionarea celor vinovaţi de crime de război sau împotriva păcii ori umanităţii şi se pedepsesc cu muncă silnică pe viaţă,

Văzând şi dispoziţiunile art.6 al.1 şi 2 din aceeaşi lege, care prevede că odată cu începerea urmăririi penale, acuzatul se va menţine în stare de arest,

PENTRU ACESTE MOTIVE :

D I S P U N E M :

Arestarea acuzatului PATRAŞCANU LUCRETIU.

Ordonăm agenţilor forţei publice ,ca în conformitate cu legea, să-l aresteze şi să-l conducă la Penitenciarul Jilava.

Administraţia Penitenciarului va primi şi reţine pe acuzatul PATRAŞCANU LUCRETIU, până la noi ordine ,înaintând dovada de încarcerare.

Dat în Cabinetul nostru, astăzi 24 August 1948.-

PROCUROR CURTII SUPREME
Rudolf Rosman

ANCHETA

DECLARAȚIILE LUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

Asupra atitudinelor mele nepartinice.-

1) Nepartinice au fost legăturile mele cu Betea. Deşi Betea era membru de Partid, nu in această calitate l-am utilizat, ci l-am considerat ca un devotat personal, care a îndeplinit o serie de sarcini – in Maramureş, in alegeri, in Buzău – in această calitate, ca om de incredere personal. Eu am ascuns Partidului faptul că îl utilizează şi n'am anunţat niciodată cadrele despre acest lucru. Nepartinic a fost faptul că atunci când am pregătit cuvântarea dela Cluj, din 1946, m'am folosit de Betea şi de informaţiile lui – ascunzând Partidului acest material şi nu am discutat cu tovarăşii nici acest material, nici cuvântarea dela Cluj. Dar cu Betea am discutat-o, socotind că informaţiile şi materialul pe care el, ca ardelean mi le poate pune la dispoziţie, îmi vor fi de folos.-

2) Nepartinică a fost toată purtarea mea, atunci când Betea a venit şi mi-a propus să plec in străinătate şi eu am ascuns acest fapt tovarăşilor. Mai mult, a fost un act duşmănos atât faţă de Partid cât şi faţă chiar de regimul nostru că atunci când am aflat că Mănuilă, ale cărui legături cu Maniu imi erau cunoscute şi ştiama că el a jucat tot timpul un joc dublu, lucrând şi cu guvernul nostru, în calitatea lui de Director al Institutului de statistică, eu nu l-am denunţat, ci, din comoditatea personală, cand am văzut posibilitatea pe calea unei plecări a lui Betea in străinătate cu el, să scap de acesta din urmă, am ascuns această pregătire de plecare, atât a lui Mănuilă, cât şi a lui Betea. N'am luat acest drum, al denunţului, pentrucă am voit să ascund până la sfârşit legăturile mele cu Betea – într'o epocă in care eu lucram din răsputeri ca să recâştig increderea tovarăşilor, prin munca pe care o desfăşuram la Ministerul de Justiţie socotind că plecarea lui Betea va înmormânta definitiv acest capitol, tocmai de atitudinea nepartinică a mea.[1]

3) Nepartinice au fost toate eşirile mele, prin manifestări de supărare, in faţa unor cunoscuţi personali, prieteni care îmi veneau

[1] Adnotare manuscrisă indescifrabilă.

in casă. Chiar dacă nu îmi pot aminti formele de manifestare a acestor ieşiri, dar ştiu bine că ele au existat. Au existat şi atunci când "Scânteia" a luat hotărârea de a nu mai pomeni numele meu (Toamna lui 1944), si atunci când nu am fost atras in pregătirea conferinţei pe Capitală (vara lui 1945) şi atunci cand am fost atacat in Conferinţa Partidului in 1945, şi de cate ori mă simţeam jugnit sau nedreptăţit. Toate aceste supărări personale erau legate de viaţa de Partid, de atitudinea unor tovarăşi din conducere şi eu discutându-le cu oameni ca Belu, Lena sau chiar cu tovarăşa mea, am procedat nepartinic, greşit şi dăunător Partidului. Prin asemenea discuţii am contribuit la scăderea si autorităţii Partidului si a tovarăşilor din conducere. Faptul că nu-mi pot aminti formele de manifestare a acestor eşiri ale mele, faţă de oameni ca Belu sau Lena, nu micşorează cu nimica vina mea sau existenţa acestor manifestări.

4) Neppartinice şi dăunătoare Partidului au fost discuţiile cu oameni ca Ralea sau cei din jurul meu, chiar când era vorba numai de persoana mea şi de situaţia mea in Partid. Faptul de fi pălăvrăgit că nu voi mai fi in conducerea Partidului, că nu voi mai face parte din guvern erau totuşi chestiid e Partid şi nejust si nepartinic a fost că am discutat asemenea lucruri cu asemenea oameni ca Ralea sau Lena.-

5) Nepartinic si dăunător a fost faptul ca in loc să apelez, in ce priveşte colaboratorii imediaţi – secretarii generali, sefii de cabinet, etc – la Sectia Cadrelor noastre, mult timp – mai cu seama in 1945-46 – i-am ales după recomandări personale, după cunoştinţi persoanel, fără nici o verificare serioasă, nici chiar din partea mea. Numai aşa se explică că am putut să am secretari generali ca Broşteanu sau Poulopol. Este adevărat ca începând din 1947 si aici am căutat să fac o cotitură si am apelat, mai ales in a doua jumătate a anului, la serviciile Cadrelor, consfătunidu-mă dese ori cu Rabghetz[1] despre secretarii generali pe care ii aveam atunci, ambii membri de Partid: Ciprian Ratziu si Stoican. In ce priveşte reforma Justitiei – incepand din Septembrie-Octombrie 1947, colaborarea cu cadrele au fost extrem chiar de staransă si cu foarte bune rezultate pentru munca mea.

In ce a constat starea mea de spirit nejustă, bolnăvicioasă si in ce a constat primejdiile legate de această stare?

---

[1] Rangheţ Iosif.

Cu toate că la mine a existat, permanent o sinceră si deschisă dorință să lucrez împreună cu Ana, cu Ghită sau cu Luca, cu atat mai mult la inceput, când se punea intreaga problemă a unei muncii in condiții cu totul noi (vorbesc de toamna anului 1944) pe linie de Partid – totuşi reacțiunile mele, atunci cand n'am fost ales, in C.C. format in Octombrie 1944 si apoi in anii 1945-46, cand am văzut că nu sunt atras la munca de Partid, sau cand s'au produs anumite critici sau atacuri impotriva mea in epoca aceea sau cea ulterioară, eu m'am socotit jugnit, amorul meu propriu a fost rănit si am suferit in orgoliul meu. In loc să văd Partidul, si prin atitudinea si activitatea mea concretă să caut eu să dovedesc tovarăşilor că se înşeală in aprecierea pe care o făceau despre mine, eu am început din ce in ce să mă retrag in sinea mea si în cercul unor prieteni ca Belu, Lena sau Torosian, să-mi consum aici necazul şi jugnirile mele. A fost nu un singur moment cand n'am văzut atunci Partidul, dar am văzut orgoliul şi ambiția mea nesatisfăcută. Si fiecare critică care mi se aducea, eu il socoteam ca un atac personal si reacțiunea mea era in acelaş fel – indepărtarea de Partid şi de viața de Partid. In anii 1945-1946 am trăit aceste stări de spirit, pe care nu le pot considera altfel decat bolnăvicioase. Pentrucă erau bolnăvicioase. Si primejdioasă in acelaş timp. Istoria mişcării muncitoreşti cunoaşte doar atâtea cazuri in care activişti de Partid, buni odată, tocami din cauză că au pus ambițiile sau jignirile lor personale inainte de Partid, au ajuns in lagărul duşmanului. Sau s'au demoralizat şi descompus cu totul – devenind şi pe această cale, de multe ori, instrumente in mânile duşmanilor. Că eu n'am ajuns aici, ii datoresc, in foarte largă măsură, tovarasului Gheorghiu Dej si a atitudinei lui, a sfaturilor lui in timpul discutiei pe care am provocat-o eu in Octombrie 1946, la Paris. Atunci, si ca urmare a acestei discutii si a discutiei in continuare din Bucureşti, am lichidat criza prin care trecusem. Sau ca să fiu in spiritul adevărului complet, am păşit pe drumul lichidării ei. La această hotărâre, pe care am luat-o atunci, la inceperea punerii ei in practică a contribuit foarte mult şi faptul de a fi putut de indată să incep campania electorală, care m'a rupt din cercul strâmt al cabinetului ministerial si al amicilor din jurul meu, m'a pus in contact cu organizația de Partid din Arad cu care am lucrat strâns timp de apropape două luni

si, mai ales, m'a pus in contact cu massele. Am căutat să dau un caracter cât de larg, de masă, acestei campanii, nu limitându-mă la simple intruniri, ci organizând adevărate discuţii de massă, care durau ceasuri intregi si luau uneori caracter deosebit de viu, in tot judeţul Arad. Acest contact cu massele, in această campanie si lărgirea atât a orizontului meu si a activităţii mele, mi-a fost de un real si mare folos, tocmai pe drumul lichidării crizei prin care trecusem, ca membru de Partid.

Am lichidat eu in intregime această criză, in 1947? Nu. Asi fi să mă inşel pe mine insumi si să inşel Partidul, dacă aşi afirma acest lucru. Menţinerea legăturilor cu Betea, – după ce incercasem să scăp de el trimiţându-l la Paris la inceputul anului 1947 – dovedeşte cel mai bine că n'am procedat radical. AM socotit insă că numai prin munca mea, numai prin apropierea faţă de tovarăşi, prin strângerea din nou a legăturilor cu Partidul voi putea lichida si ultimele rămăşiţe ale trecutului. Starea mea de spirit insă in 1947 a fost cu mult mai bună şi mult mai sănătoasă ca in trecut. Iár munca pe care. am desfăşurat-o in ce priveşte pregătirea şi aplicarea reformei Justiţiei – o muncă intensă si continuă incepând incă dela sfârşitul primăverei lui 1947 si care a continuat până la începutul anului 1948 – s'a resimţit de această stare de spirit a mea, însănătoşită, de astădată in adevăr pe calea unei lichidări totale a trecutului, a crizei prin care trecusem.

Revizuirea greşelilor mele politice si căutarea cauzelor acestor greşeli – asupra cărorra am vorbit intr'o declaraţie separată – a constituit pentru mine obiectul unor lungi frământări la Băneasa şi la Snagov. Caşi o considerarea a tuturor greşelilor comise de mine, in ce priveşte atitudinea faţă de tovarăşi sau faţă de unii oameni cărorra le-am acordat increderea – despre care am vorbit in declaraţia de mai sus. Si de aceea am afirmat că concluziile la care am ajuns sunt rezultatul acestor frământări.-

Discutia cu tov. Kavţaradze relativ la naţionalism.

Plecând dela o afirmaţie, făcută într'o convorbire prietenească în casă la Teo, a tov. Kavtaradze că fusese învinuit pe vremuri, că e naţionalist – învinuire respinsă de tov. Lenin (această convorbire a avut loc în Decembrie 1947 sau Ianuarie 948) cu prima ocazie a

unei vizite făcută de mine la Ambasadă Sovietică cam o lună mai târziu – am început să-i arăt tov. K. cele ce mă frământă.

Reducând expunerea numai în ce priveşte naţionalismul – eu am văzut în faptul că Ana a stat la îndoială dacă să mă ia sau nu la Buda-Pesta, în Ianuarie 1948 – semnul că efectul cuvântării mele dela Cluj nu se stinsese. Dar acesta era pentru mine numai un semn, pentrucă tocmai datorită atmosferei creată în jurul meu şi a naţionalismului meu – nu o singură dată am căutat să mă dumiresc pe mine însumi, dacă în adevăr am asemenea deviaţii sau nu.

Nu vorbesc de manifestările mele publice, sau de unele dintre ele, ci de convingerile mele intime. Faptul că am putut vorbi, aşa cum am vorbit, de două ori la Cluj a constituit pentru mine dovada, vorbesc iarăşi din convingerea mea intimă – că m'am lăsat antrenat pe această pantă, că m'am lăsat influenţat de atmosfera şovină din Ardeal. (Informaţiile lui Betea nu făceau decât să alimenteze această atmosferă.)[1]

Totuşi dacă voesc să rămân sincer faţă de mine, scrutându-mi adânc conştiinţa (lucrul nu-l fac acum, aici, ci l-am făcut de zeci de ori la Snagov, în ultimul an) eu nu mă consider naţionalist sau ca unul care am părăsit internaţionalismul proletar.

Dacă ataşamentul, sincer şi total, faţă de Uniunea Sovietică este piatra de încercare a atitudinei internaţionaliste – această afirmaţie iarăşi o fac după o lungă şi sinceră cercetare a conştiinţei mele – am rămas acelaş comunist, legat prin toate gândurile şi aspiraţiile mele, prin toate străduinţele mele de tot ce aparţine şi tot ce reprezintă Uniunea Sovietică.

Nu voesc să întrebuinţez cuvinte mari – dar şi acum când îmi amintesc de unele crâmpee din viaţa mea, petrecute în Uniunea Sovietică – vorbesc special de această latură pur subiectivă, pur personală – retrăesc emoţiile de atunci, cu aceiaşi intensitate. (Dar câteva pilde, în 1922 când l-am văzut pentru întâia oară pe Lenin, manifestaţiile de 1 Mai 1933-1934, în 1934 când l-am văzut pe tov. Stalin la deschiderea congresului al XVII şi măreţia acestui congres, etc.)

Apoi legăturile şi aprecierile mele faţă de tovarăşii sovietici cu care am lucrat după 23 August, lăsând deoparte ceeace a însemnat

[1] Pe marginea textului menţiunea *da*.

pentru noi, atât armata Roşie cât şi Uniunea Sovietică – la 23 August şi în toată epoca care a urmat – ce hotărâtor a fost ajutorul care ni s'a dat în tot acest timp. Atunci nu pot faţă de mine însumi, să mă consider naţionalist.

Convorbirea cu tov. K., a fost numai o manifestare a frământărilor mele, din acea vreme.-

2.XI.49

ss. L. Pătrăşcanu

Greşelile mele, ca activist de Partid.

Greşelile mele ca activist de Partid, au fost de două feluri:

1. Privind linia politică a Partidului;

2. Atitudinea greşită faţă de tovarăşii cu care am lucrat şi de prietenii personali sau de acei pe care i-am utilizat.

1. Mă voi limita numai la epoca de după 23 August 44.

Originea greşelilor mele politice este nejusta apreciere a tempo-ului şi formelor luptei de clasă, în epoca de după 23 Aug. 44.

Cu ocazia primei veniri a tov. Vâşinski, după 23 August, într'o discuţie colectivă, acesta ne-a transmis o afirmare a tov. Stalin, care avea următorul cuprins: "Poporul român trebueşte câştigat politiceşte". Era vorba de perspectivele socialismului în ţara noastră, de mersul spre formele de viaţă socială superioară, pe care le cunoaşte Uniunea Sovietică.

Eu m'am gândit mult la această frază. (Conţinutul ei a fost confirmat de raportul tov. Ana şi Gheorghiu, după drumul lor la Moscova în Decembrie 1944, când l'au văzut pe tov. Stalin). M'am gândit mult, dar numai mai târziu, după apariţia Rezoluţiei din Iunie 1948, mi-am dat seama că i-am dat o interpretare oportunistă şi nu revoluţionară.

In ce sens oportunistă? Că fiind vorba de o câştigare politică a masselor din România, eu am crezut că problema ocupării poziţiilor chee, atât economice cât şi politice, urmează să se desvolte într'un interval mai lung de timp, în care o prelucrare politică prin propagandă şi agitaţie, prin realizări concrete, prin ridicarea de cadre noi din muncitorime şi ţărănimea muncitoare, etc., să ne asigure nu numai o bază solidă în rândurile muncitorimii

industriale, dar să neutralizeze – în parte să atragă chiar – o parte a micii burghezii orăşeneşti, şi mai ales săteşti, să atragă intelectualitatea progresistă alături de noi.

In ce cadru social urma să se producă aceste rezultate?

In cadrul determinat de stadiul ultim al desăvârşirii revoluţiei burghezo-democratice în ţara noastră. Am crezut că acest stadiu va fi mai lung – de cel puţin cinci ani – în care timp va fi nevoe de manevrat cu guverne de colaborare cu o parte din burghezie la început, cu guverne cu participare mic burgheză mai apoi, împotriva burgheziei – izolate în acest ultim stadiu, tocmai ca urmare a unei juste politic de clasă a Partidului; faţă nu numai de muncitorime ci şi faţă de mica burghezie – în special cea sătească.

Intr'un document, cerut de Secretariat în Noembrie 1944, pentru tov. Vâşinski – am expus, odată cu un istoric al lui 23 August şi acest punct de vedere: politica de colaborare cu o parte din burghezie trebue continuată, cu condiţia expresă ca Partidul să-şi arate faţa şi să fixeze atitudinea sa independentă în toate problemele la ordinea zilei, să utilizeze din plin guvernele de colaborare pentru a pătrunde, mai ales în masa micii burghezii săteşti, dar şi a celei orăşeneşti. Si propuneam să se facă o distincţie în burghezie, izolând pe cei mai serioşi adversari ai noştri (serioşi prin aderenţa care o mai aveau în massa ţărănească, prin caracterul mai organizat al partidului ei): pe Maniu şi acea parte a conducerii P.N.T., care îl urmează. Am propus deci o colaborare temporală cu liberalii – care să ducă, într'un prim stadiu, la izolare şi slăbirea poziţiilor lui Maniu – atunci adversarul nostru Nr.1.-

Odată cu formarea unui guvern cu liberalii, încercat o spărtură la P.N.T. (cu Dr. Lupu sau alţii) aşa încât şi de aici să aducem o slăbire a poziţiilor lui Maniu. (Când vorbesc de liberali, este vorba de ramura brătienistă. Deşi este adevărat că vechii liberali deţineau încă importante poziţii economice – dar lipsită de popularitate şi de orice bază de masă a grupărilor, cu partidul fărămiţat prin apariţia fracţiunii tătărăsciene, timoraţi şi intimidaţi – liberalii brătienişti constituiau o bună masă de manevră).

Am propus să se meargă pe această cale, în timpul celui de al doilea guvern Sănătescu – a cărui viaţă se arăta de a nu fi de lungă durată, în vederea pregătirii unui nou guvern.

S'a format însă după câteva săptămâni, guvernul Rădescu – cu o formaţie similară a celui de al doilea guvern Sănătescu.

A venit 6 Martie 1945 şi guvernul s'a format cu Tătărăscu ca reprezentând o parte a burgheziei. Eu am arătat atunci Anei – Secretara Partidului – pentruce sunt împotriva unui guvern de coaliţie cu tătărăscienii. Tătărăscu, personal şi gruparea lui, nu mai puţin, formată din excroci, şantajişti şi cunoscuţi sperţari (Bejan, Franasovici, Alexandrini) este compromitere pentru partidul nostru, va dăuna şi prestigiului Partidului, iar posibilităţile de a utiliza acest guvern de colaborare, în folosul scopurilor noastre proprii – vor fi micşorate.- Ana întâi, apoi chiar tov. Vîşinski au combătut punctul meu de vedere.

Ce n'am înţeles, eu, atunci? Că în realitate colaborarea cu o parte din burghezie trebuia redusă la chestiune formală, că dimpotrivă, interesul nostru era de a ne alia cu formaţia burgheziei cea mai slabă şi lipsită de constanţă politică – că tempoul desfăşurării luptei de clasă este mult mai rapid, că faza desăvârşirii revoluţiei burghezo-democratice merge spre sfârşit. Si am mai ignorat un foarte însemnat lucru: legăturile internaţionale – economice şi politice – ale diferitelor grupări burgheze cu lagărul imperialist anglo-american. Liberalii brătienişti aveau asemenea legături, ele puteau fi utilizate împotriva noastră şi a muncii noastre politice – pe când, din acest punct de vedere, Tătărăscu prezenta un pericol mult mai mic.

Din discuţia cu tov. Vîşinski şi cu Ana n'am tras atunci toate concluziile necesare. Am continuat să am falsă optică în ce priveşte desfăşurarea procesului politic la noi în ţară. Concret, această falsă optică, a dus la greşeli politice imediate.

Voi căuta pe cele mai principale[1]: continuând să cred că ne găsim în stadiul desăvârşirii revoluţiei burghezo-democratice şi un stadiu de început, am socotit că nu trebue să bruschez schimbările în aparatul justiţiei – de aici slaba epurație a magistraturii, metodele de "convingere" faţă de magistraţii care sabotau opera noastră guvernamentală, când s'ar fi cerut metode forţe!; o încercare de a slăbi poziţiile ocupate de Maniu în Ardeal – mergând pe linia unei supralicitări a şovinismului mărunt în chestia Ardealului de Nord şi

[1] Pe margine adnotare: *da.*

a unor aspecte legate de probleme naţionale acolo (concretizate în cuvântările mele dela Cluj); o diminuare a atacării lui Maniu şi a conducerii Naţ. ţărăniste pentru a încerca o rupere a unor aderenţe şi a unor mase aflate sub influenţa lor – printr'o muncă de propagandă şi agitaţie, în care accentul să cadă pe faţa Partidului nostru a obiectivelor luptei lui, etc., şi nu pe atacul contra PNT (lucru pe care l-am făcut, mai cu seamă în alegerile din 1946); am socotit politica de toatală controlare a preţurilor ca nejustă şi – dacă n'am cerut libertatea comerţului, am afirmat necesitatea, pentru epoca pregătitoare a stabilizării a unei limitări a controlului numai la unele bunuri de mare consum, lăsând restul liber.

Evoluarea stărilor noastre interne în 1945-1946 – inclusiv campania electorală dela sfârşitul lui 1946 – aşa cum am apreciat-o eu – mă întărea în convingerea că interpretasem just etapa pe care ţara noastră o străbătea. Vorbesc de campania electorală, inclusiv pentrucă ea s'a desfăşurat sub semnul preamăririi (ceea ce am socotit chiar atunci exagerat) "largii concentrări democratice", adică a colaborării cu burghezia reprezentată de Tătărăscu; a negării oricăror intenţii de a păşi spre măsuri de caracter socialist în industrie; dacă nu chiar a denigrării, dar în orice caz a unei tranşante distanţări de ideea colectivizării agriculturii (cuvântul colhoz nu era luat în gură de candidaţii şi propagandiştii noştri, decât numai ca să se lepede de el); a afirmării repetate a mergerii noastre cu întreaga ţărănime etc.

Rezultatul alegerilor a fost însă şi pentru mine un semnal. Discuţiile care au urmat în B.P., după întoarcerea tov. Gheorghiu dela Moscova în Februarie 1947, unele discuţii cu tov. Susaikov, au născut în mine convingerea că, faţă de problemele care ne stăteau în faţă (mai ales în condiţiile internaţionale creiate de crescuta campanie a aţâţătorilor de război anglo-americani în vederea pregătirii lui) un nou curs politic este necesar, o cotitură trebueşte făcută spre lichidarea colaborării cu resturile burgheziei, cu adâncirea luptei de clasă la sate, cu păşirea pe drumul unor măsuri premergătoare naţionalizărilor.

Necesitatea acestei cotituri am simţit-o eu oare atât de adânc şi radical, încât să nu mă fi influenţat, falsele mele perspective din 1945-1946? Nu, nu pot să afirm acest lucru. Deşi în toată munca

mea practică şi politică, începând din 1947 se poate observa o schimbare – totuşi unele dibuiri şi şovăiri în primele proiecte lucrate al Minister privind reforma justiţiei (proecte nepublicate, dar care totuşi au existat), inconsecventa urmărire şi pedepsire a criminalilor de război, etc., dovedesc că încercarea mea de a face o hotărâtă cotitură – numai în parte a reuşit.[1]

Când am păşit la înfăptuirea definitivă a reformei justiţiei în a doua jumătate a anului 1947 – munca mea cred că s'a îmbunătăţit simţitor. Acesta era cel puţin, convingerea mea intimă, în acel moment.

Dacă acestea sunt greşelile mele politice şi aceasta este origina lor – unde este explicaţia lor? Am căutat să analizez – în ultimul an şi jumătate şi aceste greşeli şi aceste cauze. Si mi-am dat cel mai bine seama când am studiat din nou cu deosebită atenţie "Problemele Leninismului", "Istoria Paridului" şi unele texte ale lui Lenin.

Si cred că pot afirma, că dacă o asemenea lectură atentă şi un asemenea studiu aşi fi făcut – căutând în mod concret să aplic cele cetite problemelor şi stărilor dela noi – în 1945-1946 – multe, foarte multe din greşelile mele, care porneau dela o falsă înţelegere a conţinutului fazei de desăvârşire a revoluţiei burghezo-democrate şi o falsă apreciere a forţelor motrice menite să împingă societatea noastră înainte, le-aşi fi înlăturat. Apreciind fals învelişul paşnic al schimbărilor care aveau loc la noi, înşelându-mă asupra însăşi caracterului şi tempoului în care schimbările au loc, neapreciind suficient că victoria Uniunii Sovietice în războiul anti-hitlerist şi prezenţa armatei roşii în inima Europei sunt factori extrem de importanţi, meniţi să grăbească şi în România şi în toate ţările vecine procesul transformărilor lor interne, din fiecare ţară – n'am căutat prin aprofundarea unor studii teoretice să mă lămuresc şi să mă înarmez. Trebue să fac aici o mărturisire: ocupat cu munca Ministerului, cu punerea la punct şi tipărirea cărţilor mele, cu pregătirea examenului la Universitate şi a cursului – care mi-au consumat extrem de multă muncă şi energie – am neglijat, după 23 Aug., aproape *în totul* lecturi şi studii teoretice. M'am limitat

[1] Adnotare pe margine: *da.*

la ceeace avea un caracter de frunzăreală şi numai când aveam nevoe pentru un articol sau cuvântare – şi atâta tot.

II. A doua serie de greşeli făcute de mine în epoca 1944-1948, privesc atitudinea şi comportarea mea faţă atât de tovarăşii, cu care am lucrat în C.C. şi B.P. cât şi faţă de acei care îmi erau prieteni personali sau colaboratori.

A. Mă voi ocupa de prima parte a acestei probleme.

Rămân la convingerea, pe care am avut-o şi atunci, pe care o am şi acum, că începând din chiar toamna anului 1944, nici tov. Ana, nici Luca sau Gheorghiu Dej n'au voit nici să lucreze cu mine nici să mă atragă la o muncă efectivă de Partid. Plasez începutul acestei atitudini negative în chiar toamna anului 1944 – atunci când, pe deoparte a existat la mine o sinceră şi totală dorinţă de a găsi toate căile care să facă o muncă comună posibilă, pe de altă parte atunci când diferenţe politice nu au existat – toţi începând o muncă nouă, cu dorinţa de a servi cât mai bine Partidul şi lupta pentru socialism. Începând de atunci şi foarte multă vreme pe urmă – atitudinea tovarăşilor, care conduceau efectiv Partidul – a fost de a scăpa de mine, de a mă ignora, de a mă transforma într-un om suportat – dar nu un tovarăş, cu care vrei efectiv să lucrezi.- Am avut şi nu o singură dată, sentimentul că sunt considerat inutil şi tot tratamentul era – fără îndoială nu voitor rezultatul era acelaş – de a începe să mă consider eu însumi, în cercul tovarăşilor din conducere, ca un om de prisos.-

Ce a determinat pe tov. Ana, Luca sau Gheorghiu Dej la o asemenea atitudine, în toamna lui 1944 şi mai în urmă- atitudine care a culminat cu cele petrecute la Conferinţa P.C.R.-ului din Octombrie 1945, nu ştiu.

Intrebarea pe care mi-o pun şi ea este valabilă şi pentru anul 1946-47, este următoarea: dacă dela început sau mai târziu, tovarăşii au avut să-mi reproşeze deviaţii politice sau unele trăsături personale, unele atitudini personale, cu care nu erau de acord, pentruce n'au urmat calea unei discuţii serioase, fundamentale, în spirit tovărăşesc, utilizând critica şi autocritica – ci *totdeauna* am fost pus în faţa unor atacuri, care plesneau *totdeauna*, ca o bombă, pe neaşteptate? (Afirmaţia este valabilă şi pentru Conferinţa din 1945, şi pentru Congresul din Februarie şi pentru Rezoluţia din

Iunie 1948).- Eu cred că o asemenea discuție – dela început, ar fi fost utilă și Partidului și mie personal, ca activist de Partid[1].

Dacă aceasta este observația pe care o fac atitudinii tovarășilor – m'am gândit foarte mult, asupra greșelilor mele, a atitudinii mele greșite față de tovarășii din conducere.- Si iată la ce concluzii am ajuns.

1.- Era datoria mea, dela început, dela primele manifestări a unei îndepărtări a tovarășilor de mine – să cer, să insist, să impun o discuție de clarificare.-

2.- La fiecare gest, pe care eu îl socoteam față de mine netovărășesc din partea unuia sau altuia tovarăș din conducere – reacțiunea mea a fost: mă socoteam jignit, nedreptățit – și făceam un pas înapoi, izolându-mă de ei.

3.- In loc să văd Partidul – am început să fiu preocupat de jignirile mele, de amorul meu propriu rănit, de susceptibilitățile mele atinse, de ambițiile mele nesatisfăcute (dorința de a fi în C.C., în 1944-45, de a nu fi în B.P. după 1945) – ceea ce a dus la o și mai mare îndepărtare de tovarășii din conducere.-

Atitudinea mea trebuia să fie cu totul alta. Cu toată atitudinea de respingere de către unii tovarăși – în loc de a nu da cu săptămâna pe la C.C., ca răspuns unor jigniri suferite (ceea ce s'a petrecut în 1945-46) eu trebuiam, dimpotrivă, să frecventez și mai asiduu C.C., să cer și – în mod consecvent să insist – ca să mi se dee muncă de Partid, *să caut și să găsesc însumi terene de colaborare, în îndeplinirea de sarcini partinice – ca singurul mijloc de a desarma fie neîncrederea, fie rezerva personală pe care tovarășii o aveau față de mine. De a căuta și găsi terenuri de o colaborare reală cu tovarășii din conducere, de a mă lega de C.C. – era în cea mai mare măsură – în puterea mea s'o fac.* Experiența negativă cu munca cerută de mine în Prahova, nu trebuia să mă descurajeze, trebuia consecvent și hotărât să merg pe acest drum.

4.- Eu nu sunt clevetitor, prin caracterul meu. Si mai ales m'am ferit să fac aprecieri personale sau jignitoare asupra tovarășilor din conducere. Dar reacțiunea mea în ce privește atitudinea lor, nefiind nici sănătoasă, nici partinică – a dus la manifestări de supărare, în

[1] Adnotare manuscrisă: ... *numai odată a fost criticat?*.

cercul cunoscuţilor şi prietenilor personali, care atingeau prestigiul şi a tovarăşilor şi organului din care făceau parte. Imi este cu neputinţă să-mi amintesc conţinutul unor asemenea manifestări din partea mea – pentrucă atunci când aruncam câte o vorbă sau făceam o observaţie, le făceam la mare supărare. Dar faptul că unii dintre cei din anturajul meu au reţinut asemenea manifestări din partea mea, în acest senz injurios – *este cea mai bună dovadă că ele s'au produs şi că au avut un efect negativ asupra celor în faţa cărora îmi dădeam astfel drumul, indispoziţiilor sau supărărilor mele.*

5.- Nu este just că eu am negat autoritatea organelor de conducere sau am subpreţuit calităţile şi capacităţile personale a unora dintre tovarăşii care le compuneau. Dar just este că prin manifestările mele, pornite toate din nesănătoase reacţiuni individualiste, mic burgheze – n'au contribuit la întărirea autorităţii nici a acestor organe, nici a tovarăşilor personali – ci dimpotrivă.

6.- Incepând din 1947, am încercat şi în raport cu tovarăşii din conducere să-mi schimb atitudinea, să ignorez anumite gesturi, care continuau să se producă, atitudini care se luau, atunci când era vorba de mine. Am încercat să strâng relaţiile personale cu unii tovarăşi. Am parvenit să-mi îmbunătăţesc şi starea mea de spirit – în acest domeniu – şi aceste relaţii. Au dispărut însă, la mine vechile rezerve, am căpătat eu încredere în tovarăşi – vorbesc din punct de vedere personal şi chiar faţă de acei tovarăşi, ca Ana şi Teo pe care îi simţeam cel mai aproape? Nu deplină. In orice caz nu acea încredere care să mă facă, atunci când a căzut pe capul meu chestia cu Betea – să mă duc să le povestesc cele petrecute.- Când, la începutul lui 1948, am observat din nou o răceală din partea tovarăşilor – ceeace a constituit pentru mine o dureroasă surpriză – am fost din nou pornit să judec că toate încercările făcute de mine, în acest domeniu, au dat greş.- Când normal, logic şi cinstit ar fi fost să judec: chiar dacă tovarăşii nu cunosc chestia Betea, faptul că eu le-am ascuns-o, dovedea la mine o atitudine netovărăşească şi greşită – care ea singură era suficientă să dea naştere la răceala pe care o observam la tovarăşii din conducere.- Deci acum cauza era în mine şi nu la dânşii.

B.- In ce priveşte colaboratorii dela Minister, am procedat, de cele mai multe ori mai mult decât superficial, în alegerea lor şi în

cercetarea lor, a trecutului lor. Aşa a fost cu putinţă să am Secretari Generali – în primul rând pe Broşteanu – care mult timp după ce nu mai era la Minister am aflat că fusese Secretar General sub Antonescu – în Odessa numai 17 zile – dar a unui ministru antonescian şi că lucrase cu Mişu Antonescu. Eu l-am luat ca Secretar General, pentrucă era singurul simpatizant – prin 1935-36 – cunoscut de mine printre magistraţi; sau pe Paulopol – care numai după câteva luni am aflat că are o moşie – căzută sub expropriere. Imi fusese recomandat ca un înverşunat anti-legionar şi persecutat de regimul antonescian – ceea ce era adevărat.- L-am luat pe Micşa – la Cabinet – după recomandare lui Betea, ca să aflu, aproape după un an că ar fi avut legături cu legionarii. Pe Betea l-am întrebuinţat – după simpla recomandaţie a lui Belu – fără să cercetez nici trecutul lui nici relaţiile lui, nici felul lui de viaţă.[1]

Toate – sau mai bine zis – o parte din acestea toate le-am făcut în 1947 – fără ca şi atunci, imediat, să trag consecinţele necesare.

Faţă de prietenii personali ca Belu Silber, Lena Constante sau Torosian – deşi de cinstea lor personală nu m'am îndoit niciodată – mi-am permis atitudini de manifestări care dăunau Partidului – aşa cum am arătat mai sus.

Mai mult, am cultivat aceste prietenii – care ofereau atmosfera călduţă a laudei şi admiraţiei şi care constituiau un suport personal, pentru neplăcerile pe care le sufeream în Partid.[2] Deşi toţi aceştia erau membri de Partid – dar să mint dacă aşi spune că nu-mi dădeam seama de şubrezenia acestei calităţi a lor.- La alegerea prietenilor personali era aceeaşi totală lipsă de vigilenţă şi de atenţie, pe care eu ca membru al C.C., nu-mi era permis să o am.

18.XI.49

ss.L.Pătrăşcanu

[1] Adnotare manuscrisă: *da.*

[2] Adnotare manuscrisă: *da.*

(Declarație L. Pătrăşcanu)[1]

— Când l-ai cunoscut pe prof. Gr. C. Moisil?

— L-am cunoscut prin Lena Constante în 1945. Mai bine l-am cunoscut la începutul anului 1946, când l-am rugat să-mi citească manuscrisul "Curente şi tendinţe în filozofia română" – pentru partea ştiinţifică. Atunci a fost de câteva ori la mine şi am discutat îndelung despre unele probleme expuse în manuscris.

— Care probleme din manuscris s'au discutat?

— Problemele în legătură cu exemplificarea din fizica modernă, folosită de mine.

— Care este criteriu lui politic?

— Am ştiut dela Stoilov că Moisil făcea parte din grupul de intelectuali, profesori universitari, care au luat atitudine sub Antonescu, împotriva războiului. Apoi am ştiut că a intrat în Partidul Comunist.

In discuţiile cu dânsul mi-am dat seama că este un dialectician şi că şi-a apropiat punctele noastre de vedere, în ce priveşte concepţia materială. Mi-am dat seama că este inteligent şi foarte pregătit în domeniul lui. Probleme politice n'am discutat cu el. Am citit însă unele articole şi răspunsuri la nişte anchete "publicate în "Scânteia".-

— Ce nemulţumiri personale ţi-a împărtăşit?

— Nemulţumiri personale nu şi-a manifestat. Dar ţin minte că a cerut ca unul din asistenţii lui să fie numit în personalul ambasadei. Apoi a cerut ca un consul care fusese trimis odată cu el, Trifon, să nu fie schimbat, aşa cum intenţiona să facă Tătărăscu. Stiam că Trifon a fost recomandat de S.S., şi apoi tot S.S., i-a cerut lui Tătărăscu să-l recheme. Acest lucru nu-mi amintesc să i-l fi spus lui Moisil. Dar Moisil avea legături direct cu Bodnăraş şi cu S.S.

— Ce alte discuţii ai avut cu Moisil, afară de cele ştiinţifice?

— Când a venit în concediu – cred că de două ori – m'a vizitat şi mi-a istorisit despre situaţia din Turcia.

— Dacă ţi-a povestit despre fricţiunile dela legaţie...[2]

[1] În original documentul nu poartă nici un titlu.

[2] Un rând deteriorat în copia xerox.

colaboratori ai legației dar fără ca aceasta să treacă de lucrurile generale care se întâmplau la legație. In orice caz chestia cu Trifon este singura pe care am reținut-o. Nu am reținut lucruri deosebite în ce privește problema personalului legației. De altfel el făcea detailate raporturi și lui Bodnăraș când venea în țară.

— Care era rolul dtale de îndrumare a lui Moisil?

— Eu am fost membru în comisia de numiri la Externe. Indrumări le căpăta însă dela Bodnăraș, întrucât așa se hotărâse dela început.

Eu l-am recomandat pe Moisil știindu-l membru de Partid, apoi om deosebit de corect și devotat și care ca personalitate științifică, putea îndeplini atunci în 1946, această însărcinare.

— Dacă știai că are patima beției?

— Stiam. Dar am fost convins că se va lăsa de beție, atunci când i se va pune de Partid, problema sarcinilor lui viitoare. Si în adevăr s'a ținut de cuvânt și nu a mai băut și nici nu a dat naștere la nici un fel de chestiune, în această privință. Stiu că Moisil este foarte pedant. Tatăl lui era un bun cunoscut al tatălui meu. Nu am discutat niciodată cu Moisil nemulțumirile mele personale sau despre colegii mei, cu care am colaborat.

— Ce știa el despre relațiile între dta și Lena Constante?

— Stia că Lena este una dintre prietenele soției mele și ale mele.

— Ce ai discutat cu Belu Silber despre Moisil și cu Moisil despre Belu Silber?

— Stiam că aceștia se cunosc foarte bine. Dar ce am discutat cu unul sau cu celălalt, nu-mi amintesc. Am avut impresia că Belu Silber era invidios pe Moisil.

— Care a fost motivul că nu ai apelat la Belu Silber pentru cetirea manuscrisului filozofic – partea științifică?

— Il consideram pe Moisil ca om de știință și în special pentru problemele de fizică – superior lui Belu Silber.

Nu mai am nimic de adăogat la întrebările puse.-

— Ce știi despre Suchianu?

— Pe Suchianu l-am cunoscut încă din Liceul Internat – unde era cu câțiva ani înaintea mea. L-am reîntâlnit apoi în cercul "Viețli Românești", după 1919. Dar relații cu el nu aveam.

In 1937-38, fiind secretar de redacție la "Viața Românească" am

avut un contact mai strâns cu el, pentrucă prin el am predat atunci manuscrisele publicate la "Viaţa Românească" apărute sub pseudonimul Ion. C. Ion.

In 1937-38 şi-a manifestat dorinţa să intre în P.C.

In timpul domiciliului obligator, Suchianu mi-a furnizat foarte multe cărţi pe care le-am utilizat în lucrările mele, scrise la Poiana Tapului.

După ce am preluat Ministerul de Justiţie, l-am găsit pe Suchianu consilier la Consiliul legislativ, care depindea de Ministerul de Justiţie. Fiind locul vacant de preşedinte a unei din Secţii, l-am avansat în acest post. Devenise între timp membru de Partid.

In epoca de după 23 August, cât am fost Ministru de Justiţie, deşi aşi fi dorit să-l utilizez pe Sucheanu în diferite munci – de pildă în conducerea "Universului" n'am făcut-o pentrucă am început să constat la el tendinţe afaceriste. A făcut câteva intervenţii la mine – în chestia unor cinematografe şi am aflat apoi că se dăduse şperţ pentru aceste intervenţii.

Dacă îmi amintesc bine era chestiunea cinematografului "Capitol" revendicat atunci de Eforie, care era sub conducerea noastră. De atunci am ajuns la convingerea că Suchianu se preta la asemenea manopere necinstite.

Deşi Ralea a insistat foarte mult să sprijin cererea pe care o făcuse Sucheanu de a fi numit la Cairo, ca ministru – (cred că Ralea a vorbit şi la Partid, despre acest lucru) eu am refuzat să aduc măcar în discuţie numirea lui Sucheanu într'o asemenea funcţiune.

Despre activitatea lui publicistică după 23 August n'am luat decât cunoştinţe fragmentare – din "Naţiunea" unde colabora.-

11.I.50

ss. L. Pătrăşcanu

(Declaraţie L. Pătrăşcanu)[1]

Care era atitudinea soţiei dtale faţă de manifestările antipartinice?

— Tovarăşa mea participa la supărările mele, în senzul că atunci când eram amărât şi veneam acasă, ea căuta să mă consoleze. După

[1] În original documentul nu poartă nici un titlu.

cum ea a înregistrat şi stările mele sufleteşti de mulţumire şi satisfacţie, în muncă. In ce priveşte chestia Betea, ea a fost dela început împotriva lui, pentrucă personal, nu-i inspira nici un fel de încredere. Ea a fost şi împotriva cuvântării dela Cluj, în forma în care am ţinut-o, şi ea, atunci, m'a acuzat – în discuţii intime – că dovedesc manifestări naţionaliste – lucru pe care atunci – l-am combătut cu vehemenţă.

Despre propunerile lui Betea nu ştia atunci nimic – adică în toamna lui 1947.- I-am povestit după 23 Aug. 1948 – când s'a reîntors în vila dela Băneasa. Atunci numai i-am spus de cele propuse de Betea şi care era adevărul.

Anume că am voit să scap de Betea – şi că Betea, de mai multă vreme, îmi constituia o povară. Ea a fost extrem de revoltată împotriva mea pentru toată chestia Betea şi, bineînţeles, l-a criticat din nou, violent, pe Betea.

I-am povestit despre confruntare şi ea cunoştea foarte bine starea mea îngrozitoare de spirit – în ce priveşte S.S., – înainte de a pleca dela Băneasa. Nu-mi amintesc anume ce a spus despre confruntare – ţin minte însă că atunci, când pentru prima oară i-am povestit – a fost, pur şi simplu, furioasă pe mine.

Eu i-am povestit atunci exact cum s'au petrecut lucrurile – ne având nici un motiv să i le ascund. Adică că am negat la confruntare şi apoi chiar a doua zi l-am chemat pe Teo şi i-am spus totul. Atitudinea ei era cu totul împotriva mea – dar nu aşi putea să-mi amintesc exprimările ei.

Despre propunerea de rămânere la Bruxelles i-ai povestit?

— Am povestit toată chestia cu Betea – propunerile lui, inclusiv, cele în legătură cu Bruxelles – şi că nici un moment nu m'am gândit să-i urmez sugestiile. De altfel faptul că eu numai atunci îi vorbeam de acest lucru – era şi pentru ea o dovadă că în adevăr nu m'am gândit vreodată, să plec din...[1] Sub această formă – a unei posibilităţi sau dorinţi de plecare – n'a fost niciodată vorba între noi. De aceia discuţia noastră s'a învârtit asupra lui Betea şi a atitudinei mele neserioasă şi nepartinică în legătură cu aceasta.

Ce sfaturi i-ai dat?

[1] Un rând deteriorat în copia xerox.

— Eu n'am putut să-i dau sfaturi, viaţa ei fiind legată de a mea. Atunci când însă i-am spus şi ei că dacă Partidul îmi va răpi posibilitatea unei reabilitări şi reluării muncii, în rândurile Partidului – sunt hotărât să mă sinucid ea a fost foarte impresionată. Pe ea am rugat-o însă să trăiască – indiferent ce se va întâmpla cu mine. Ea a fost, tot timpul cât am stat împreună, într'o stare de tristeţe şi amărăciune care nu odată luau forme tragice.

Cum privea tovarăşa dtale Partidul înainte de a te despărţi?

— Aşa cum am arătat mai sus, starea de spirit a tovarăşei mele şi a mea erau foarte proaste. Dar şi eu şi ea – până chiar la Băneasa, în ajunul aducerii mele aici – am crezut că Partidul nu mă va respinge definitiv.

Si la tovarăşea mea şi la mine au fost însă momente în care această încredere era întunecată şi ei şi mie ne lipsea – în acele momente – încrederea în Partid. Si ea a avut momente de neîncredere în Partid ca şi mine. Neîncrederea se manifesta în aceea că, deşi aveam conştiinţa vinelor mele, totuşi acuzam Partidul că trece peste tot ce am făcut eu – şi peste cunoaşterea mea personală din partea unor tovarăşi ca Ana, Teo, Luca, Ghiţă – şi mă lasă să cad definitiv, afară, din rândurile lui. Iarăşi acuzam Partidul şi de astădată de o atitudine nedreaptă, mult prea aspră faţă de mine. Si nu-mi puteam explica acest lucru.

Cât timp am fost la Snagov am discutat toate problemele, în legătură cu poziţia mea politică greşită, cu lipsa totală de vigilenţă faţă de cei care mă înconjurau. Cum însă de foarte multe ori – datorită optimismului meu înăscut – întrevedeam şi posibilitatea reîntoarcerii la muncă – am discutat ce învăţături am tras – şi eu şi ea – din toate greşelile mele şi din cercetările întreprinse. Tovarăşa mea se gândea de foarte multe ori şi la munca ei profesională – la Teatru de Păpuşi şi la Teatru Naţional – pe care o regreta cu multă amărăciune.-

12.I.50

ss/ L. Pătrăşcanu

(Declarație L. Pătrășcanu)[1]

La sfârșitul lui Martie 1944 am fost dus de un agent de siguranță la Piki Vasiliu, care mi-a propus să plec la Moscova pentru a mijloci iscălirea Armistițiului între Români și U.R.S.S.

Eu am refuzat acest lucru – afirmând că numai o reală reprezentanță a poporului poate face acest pas și nici de cum regimul de dictatură.

El a insistat să-l văd totuși pe Antonescu.

M'am consfătuit cu Bodnăraș (cred că și Ranghetz a fost pus în cunoștință) ce să fac și el a fost de părere să stau de vorbă cu Antonescu pe chestia încheierii armistițiului.

Când m'am dus la întâlnirea cu Piki Vasiliu, ca să mergem la Antonescu, am înțeles că acestuia din urmă nu i-a plăcut răspunsul meu. Si în adevăr, în interogatorul luat lui Antonescu, cu ocazia procesului lui, a afirmat că el nu a acceptat propunerea mea ca "poporul" să iscălească armistițiu și reprezentanții poporului să plece la Moscova în acest scop.

Ceeace mi-a explicat pentru ce întrevederea nu a mai avut loc.

18.I.50.

ss. L. Pătrășcanu

(Declarație L. Pătrășcanu)[2]

Stiind că Ratziu era însărcinat cu paza Castelului Peleș (tovarășa mea mi-a spus-o cu ocazia expertizei artistice pe care a făcut-o din însărcinarea Partidului la Castel) l-am chemat la mine pe Ratziu în Ianuarie 1948 sau începutul lui Februarie 1948 și l-am rugat să scoată cărțile mele, tocmai pentrucă erau cu dedicație, din biblioteca ex-regelui.

Nu am anunțat la Partid acest lucru. Cărțile am vrut să le scot

[1] În original documentul nu poartă nici un titlu.

[2] În original documentul nu poartă nici un titlu.

pentru a nu figura, cu dedicație, în biblioteca ex-regelui, care urma să devină publică.

Nu-mi amintesc să mai fi discutat despre darea dedicațiilor cu cineva sau despre scoaterea lor. Dar în cercul prietenilor mei se știa acest lucru. Apoi cărțile le-am dat public – așa încât nu era vorba de un gest ascuns sau conspirativ.

18.I.50

ss. L. Pătrăscanu

DECLARATIE[1]

De când l-ai cunoscut pe Auschnitt și în ce împrejurări?

In lagărul Tg. Jiu, în vara anului 1943. Atunci am discutat cu el chestiuni legate de război și despre platforma Partidului și străduințele noastre de un larg front antihitlerist ceea ce însemna atragerea pe aceiaș linie de acțiune a tuturor organizațiilor și chiar a persoanelor politice, singulare, care se declară gata să lupte pentru scoaterea României din Axă și punerea capătului războiului antisovietic. Atingând problema dacă nemții vor lua măsuri de represalii, Auschnitt – care se declarase gata să colaboreze cu noi – m'a întrebat dacă și noi i-am putea ajuta să-și salveze viața, dacă i-ar fi primejduită. Cum știam că el avusese câteva discuții cu Jean Maurer (știam de Gheorghiu Dej) i-am răspuns afirmativ. In caz de plecare a mea din lagăr – eu așteptam să plec din nou în domiciliul obligator la Poiana Tapului – el mi-a spus că va trimite un om de a lui de încredere, Gheorghiu căruia să-i ajutăm pentru a-l salva, pe Auschnit, dacă va fi amenintat. A doua zi dimineața a venit la infirmeria lagărului Gheorghiu Dej și mi-a spus că să-l trimit pe Maurer să discute el chestiunile ajutorului financiar pe care Auschnitt l-a promis Partidului, tot prin Maurer precum și alte chestii de viitor. Ca atare cunoștiință cu Max Auschnitt am făcut-o la infirmeria lagărului Tg. Jiu, vara 1943, unde m'am plimbat cu el seara, o singură dată, când am discutat cele de mai sus.

L-am revăzut înainte de 23 August 1944 la Calan, în birourile din București, prin Guță Steinberg, și atunci a promis arme dela

[1] Adnotare manuscrisă: *Auşnit.*

Reşiţa. Aceasta era puţin înainte de 23 August 1944. Nu a asistat nimeni afară de noi doi şi a durat foarte puţin.

După 23 August l-am revăzut la câteva recepţii. La începutul lui 1945 fiind la o recepţie la americani, după recepţie am fost invitat, de dna Bragadiru, la ea acasă, la un pahar de vin. Am fost împreună cu soţia mea. Acolo era Scyler şi alţii invitaţi.

Când ne-am dat seama că făcusem o greşală de a accepta această invitaţie – neştiind că Scyler chiar locuia la Bragadiru am făcut doar act de prezenţă şi am plecat după foarte puţină vreme. Discuţiile erau numai banalităţi. L-am revăzut pe Auschnitt la recepţie în 1945 şi în 1946 – la Guţă Steinberg. Nu-mi aduc aminte cu ce ocazie m'a invitat dar erau mulţi artişti dela Naţional, era şi Volturin, un tovarăş sovietic şi alţii.

A venit şi Max Auschnitt, cu care plimbându-mă pe terasă am schimbat câteva fraze, fără importanţă.

Din 1946 – dela Steinberg, nu l-am revăzut.

După 23 August n'am fost niciodată nici la el acasă, nici la biroul lui.

La Paris, în vara lui 1946, l-am văzut odată sau de două ori, dar nu am vorbit cu el. Cred că era prezent la recepţiile legaţiei române şi acolo l-am văzut.

28.II.50

ss. L. Pătrăşcanu

DECLARAŢIE[1]

Cine a elaborat şi a prezentat planul loviturii de Stat din 23 August 944?

Planul loviturii de stat eu l-am discutat cu generalul Sănătescu – trimis de rege – în Mai 1944, în casa lui Safianu.

Acolo am discutat trei ipoteze şi ne-am oprit apoi asupra celei realizate, adică o lovitură în Bucureşti. Planul, celor trei ipoteze, a fost elaborat de mine şi generalul Sănătescu, cu aceste ocazie. Eram numai noi doi. La o a doua întâlnire au fost trimişi Buzeşti şi Stârcea – tot din partea fostului rege. Apoi s'a constituit o comisiune cu câţiva generali: Sănătescu, Mihail, Dămăcescu, Răşcanu la care a

[1] Adnotare manuscrisă: *reacţiunea.*

participat apoi şi Bodnăraş, în mod regulat. Platforma politică a colaborării în vederea loviturii de stat a constituit o proclamaţie citită de fostul rege în noaptea de 23 August, proclamaţie scrisă de mine şi aprobată de conducerea Partidului. Condiţii politice pentru perioada de după lovitura de stat, nu au fost puse participanţilor – în afară de cele cuprinse în proclamaţie.

La prima întâlnire cu generalul Sănătescu mi-a pus întrebarea: atitudinea P.C.R., faţă de monarh. Fiind luat pe neaşteptate am răspuns următoarele: "P.C.R. este şi rămâne un partid republican, dar pentru scoaterea României din Axă şi încheierea războiului antisovietic înţelege să colaboreze cu monarhia". Această formulă am comunicat-o imediat conducerii Partidului, întâi prin Hagiu şi apoi direct la Ranghetz, Bodnăraş şi Pârvulescu, conducerea Partidului fiind complect *de acord*[1] cu această formulă.

Pentru epoca de după lovitură, nu am intrat în nici un fel de discuţie. In proclamaţie se afirmă lupta pentru democratizarea ţării, desfiinţarea legiuirilor rasiale, etc, – ca program de după război.-

28.II.50

ss. Pătrăşcanu

DECLARATIE[2]

Subsemnatul L. Pătrăşcanu, fiind întrebat ce servicii personale mi-a făcut Radu Xenopol răspund:

1.- Când după cuvântarea mea dela Cluj, cu tendinţe naţionaliste, au apărut articole laudative în "Dreptatea" şi în oficiosul Partidului Liberal, l-am rugat pe Xenopol, ca pe baza relaţiilor lui cu redactorii respectivi, să facă să înceteze aceste laude. Lucru pe care l-am constat mai târziu că s'a produs, adică au incetat să apară articole laudative despre cuvântarea dela Cluj. Nu-mi amintesc amănuntele acestui aranjament între mine şi Xenopol adică când, cum şi dacă i-am mulţumit pentru serviciul făcut.

2.- Am luat dela Xenopol, ca fond electoral pentru alegerile din 1946 în judeţul Arad, unde am candidat, suma de 100 de milioane

[1] Adăugare manuscrisă, printre rânduri.

[2] Adnotare manuscrisă: *reacţiunea.*

(unasutămilioane) lei – pe care le-am cheltuit în întregime pentru întreținerea celor 26 de oameni, trimiși de mine din București ca elemente ajutătoare în timpul alegerilor.[1]

3.- Fiind foarte urmărit de Siguranță în epoca Iunie-August 1944 și temându-mă ca Siguranța să nu aresteze pe soacra mea, Sofia Schwamen, la care au și fost odată agenții în căutarea mea, l-am rugat pe Xenopol s'o scoată din București și s'o ducă s'o ascundă la o moșie a unui prieten al lui. Lucru pe care Xenopol l-a făcut.

4.- In perioada crizei constituționale din anul 1945, l-am trimis pe Xenopol la Palat, el fiind prieten personal cu Negel să se intereseze de starea de spirit de acolo. Totodată, cum atunci circula un svon persistent că soluția crizei constituționale ar putea fi găsită în însărcinarea mea, ca cel mai vechi ministru, să preiau președinția consiliului de miniștri – l-am însărcinat să controleze prin Negel, dacă acest svon a fost pus în circulație dela Palat. Răspunsul pe care mi l-a dat a fost că cei dela Palat se mențin pe vechea lor poziție, criza constituțională să fie tranșată de anglo-americani.

Acestea sunt toate serviciile personale pe care mi le-a făcut Radu Xenopol.-

24.III.50

ss. L. Pătrășcanu

DECLARATIE[2]

Subsemnatul L. Pătrășcanu, referitor la discursul ținut la Cluj în Iunie 1946 am de adăugat următoarele:

Nu am arătat în prealabil textul cuvântării dela Cluj conducerii Partidului, știind de mai înainte că nu va fi de acord cu tendința naționalistă a acestei cuvântări. Părerea că forurile de conducere ale Partidului nu vor fi de acord cu tendința cuvântării pe care o pregăteam am dedus-o în mod concret, din faptul că cuvântarea mea ținută la Cluj în Iunie 1945, care avea și ea o tendință naționalistă a fost criticată de conducerea Partidului.[3] Al doilea temei a fost faptul

[1] Adnotare manuscrisă pe marginea primelor două puncte: *da.*

[2] Adnotare manuscrisă: *antipart.*

[3] Adăugat manuscris pe marginea paragrafului: *da, antipart.*

că cu o lună înainte am scris un articol pentru "Scânteia" tot despre Ardealul de Nord, pe care arătându-l lui Gheorghiu Dej, acesta a fost împotriva publicării lui, socotindu-l inoportun.

Totuşi am ţinut această cuvântare din Iunie 1946 fiind personal convins că fac un serviciu regimului nostru, răpindu-i lui Maniu posibilitatea de a apărea ca singur apărător al Ardealului de Nord.

24.III.1950

ss. L. Pătrăşcanu

DECLARATIE

Subsemnatul L. Pătrăşcanu după ce am negat că la întâlnirea care a avut loc între mine şi Pogoneanu, în perioada crizei constituţionale din 1945, a adistat şi Buzeşti, deşi am fost întrebat de mai multe ori, revin şi declar că adevărul era următorul:[1]

La Torosian a venit Pogoneanu şi apoi şi Buzeşti. Discuţia a mers în sensul motivelor care îndeamnă Palatul să se menţină pe poziţia refuzului de a avea legături cu guvernul şi care sunt temeiurile care-i fac să spere în ajutorul, pentru Palat, din partea anglo-americanilor. Cei doi au căutat să mă convingă că anglo-americanii vor interveni la noi în ţară şi că ei speră în această intervenţie.

Le-am arătat că toate speranţele lor sunt lipsite de orice bază şi că criza constituţională trebueşte tranşată în cadrul nostru, fără amestecul anglo-americanilor.

Discuţia[2] a rămas în continuare şi i-am văzut pe Pogoneanu şi pe Buzeşti la Lena Constante – puţin în urma discuţiei dela Torosian. Am reluat aceiaş temă, cu o nouă chestiune. In legătură cu svonul care circula atunci că aşi putea fi însărcinat – ca cel mai vechi ministru – cu preşedinţia Consiliului de miniştri, ca o formulă provizorie, am discutat această formulă cu cei doi mai sus pomeniţi, arătând că ar putea fi o soluţie care să meargă pe linia tranşării crizei constituţionale în cadrul nostru intern – ceeace eu credeam că ar fi însemnat un fapt politic pozitiv şi că ar fi înlăturat amestecul anglo-americanilor în afacerile noastre interne.

---

[1] Adăugat manuscris pe marginea paragrafului: *Reacţiunea.*

[2] Adnotare manuscrisă: *da.*

Cei doi, Pogoneanu şi Buzeşti, s'au menţinut însă până la sfârşit la punctul lor de vedere. Astfel discuţia a luat sfârşit fără nici un rezultat şi de atunci nu l-am mai văzut pe Buzeşti şi nici o altă întâlnire cu Pogoneanu sau Buzeşti n'a mai avut loc. Toate acestea au avut loc la începutul toamnei anului 1945.

Când l-am chemat pe Pogoneanu, ştiam că el ca şi Buzeşti, sunt doi dintre cei care fac parte din anturajul imediat al fostului rege. Stiam acest lucru din epoca dinainte de 23 Aug. 1944.

29.III.50

ss. L. Pătrăşcanu

DECLARATIE[1]

Subsemnatul L. Pătrăşcanu, la cererea anchetatorului declar că am minţit în ceeace priveşte toate schimburile ce priveşte valuta şi monezi de aur, schimburi făcute prin Torosian, Rupenian, prin Lena Constante, tot aşa declar că le-am ascuns deşi am fost întrebat de mai multe ori concret şi anume: dacă am schimbat valută prin Torosian, am răspuns incomplet, tot aşa am fost întrebat dacă am făcut schimb prin Rupenian, am negat toatal acest lucru, tot aşa am fost întrebat dacă am făcut asemena schimburi prin Lena Constante sau prin tatăl ei, am negat că am făcut prin Lena Constante, după cum am negat şi faptul că am dat în păstrare sau ca să ascundă Lenei Constante suma de 6.000 (şasemii) fr. elveţieni şi 50 (cincizeci) de monezi aur, zece (10) dolari şi câteva titluri de împrumut în ruble.

Adevărul în ceea ce priveşte schimbul valutei şi a monezilor de aur, pe care l-am ascuns în toată perioada anchetei deşi am fost insistent întrebat, este următorul:

In Octombrie-Noembrie 1944, a apărut primul meu volum "Problemele de bază ale României" al cărui primă ediţie de 5000 ex. s'a epuizat în trei săptămâni. A doua ediţie a fost pusă în vânzare încă în iarna anului 1944. Din drepturile de autor realizate am încasat în Noembrie-Decembrie 1944 o sumă de cca trei sau patru milioane lei. Cum nu aveam să dau nici o întrebuinţare acestor bani,

[1] Adnotare manuscrisă: *banii.*

am subscris la împrumutul în aur, chiar atunci lansat dispunând astfel de 60 sau 80 de monezi de aur.

Când în 1945 am văzut că şi cel de al doilea volum "Sub trei dictaturi" se vinde încă şi mai bine (şi mai aveam pregătite în manuscris încă alte două volume) am hotărât din venitul cărţilor să-mi fac o casă de vară la Snagov. In 1946, când am început să fac această casă am rugat pe Rupenian să-mi schimbe monezile.

Fiind la Paris ca delegat la conferinţa de Pace, am rămas acolo două luni de zile. Intrucât am trăit tot timpul foarte modest cât am stat în capitala Franţei, mi-a rămas din cheltuelile de întreţinere şi reprezentare o sumă de fr. francezi – echivalentul a cca. 8000 (opt) mii fr. elveţieni. M'am întors în ţară cu această sumă – parte în fr. elveţieni, parte în monezi de aur.-

O parte din aceste monezi le-am schimbat prin Rupenian pentru acelaş scop de a-mi termina casa dela Snagov. Mi-a rămas suma de 6.000 (şase) mii fr. elveţieni şi 50 de monezi aur – din toate economiile pe care le-am realizat nu numai dela Paris dar din toate cele 4 (patru) drumuri, făcute în străinătate în anii 1944-1947. Această sumă am dat-o în păstrare Lenii Constante, după 23. II.48 – împreună cu titlurile de împrumut sovietic.- Am făcut acest lucru pentru că imediat după această dată am fost pus sub urmărire de către S.S.I.

In primăvara anului 1947 am vândut un loc rămas dela tatăl meu, la Poiana Tapului lui Gr. Moisil pentru suma de 40 de monezi aur. Aceste monezi le-am dat lui Lena Constante să le schimbe.

La Paris l-am rugat pe Torosian să schimbe fr. francezi în fr. elveţieni şi în aur pentrucă el schimba şi banii legaţiei. Când am fost în Elveţia, pentru procesul Creţianu, Torosian mi-a recomandat pe un individ care mi-a schimbat fr. francezi, pe care îi mai aveam asupra mea, în monezi aur.-

29.III.50

ss. L. Pătrăşcanu

DECLARAȚIE[1]

Subsemnatul L. Pătrășcanu, fiind întrebat cum am primit abdicarea ex-regelui declar:

In perioada producerii actului de abdicare, în Decembrie 1947 mă găseam la Păltiniș (Sibiu) împreună cu soția mea, Lena Constante și Harry Brauner.

Discuțiile în jurul acestui eveniment nu le pot reface. Eu personal am fost foarte supărat că nu am fost înștiințat la timp, din București, pentru a putea participa la ședința adunării deputaților.

Apoi, în ce privește perspectivele mele personale, am socotit că eu fiind utilizat în trecut pentru anumite servicii – trecerea de legi, discuții, etc., – cu ex-regele, una din sarcinile mele cad, ceea ce va diminua rolul meu politic. Apoi dat fiind că eram considerat un element de dreapta, am văzut posibilitatea, în cadrul Republicii Populare – ca în general activității mele publice să i se pună capăt. Ceea ce s'a și întâmplat.-

3.IV.50

ss. L. Pătrășcanu

DECLARAȚIE

Subsemnatul L. Pătrășcanu, după insistentele întrebări ale anchetatorului, ce servicii personale mi-a mai făcut Radu Xenopol, afară de cele două arătate în declarațiile precedente adică în legătură cu ziarul "Dreptatea" și fondul electoral pentru Arad, mi-am amintit că în Iulie 1946 a venit la mine Radu Xenopol, trimis de Maniu, cu următoarele oferte:[2] Național-țărăniștii sunt gata să ne combată în campania electorală începută de acei prieteni ai mei personali, care ar candida în diferite județe. Eu am respins nu numai această ofertă – imediat și fără rezerve – dar măcar să-l discut. Mi-am bătut joc de pretenția lui Maniu de a voi să influențeze alegerile. Această ofertă n'am comunicat-o la Partid – pentrucă era imediat după discursul

[1] Adnotare manuscrisă: *regele.*

[2] Adnotare manuscrisă: *da; reacțiunea.*

dela Cluj şi raporturile mele cu tovarăşii din conducere erau incordate. Apoi m'am gândit că aşi fi furnizat încă un argument contra cuvântării dela Cluj.

3.IV.50

ss. L. Pătrăşcanu

DECLARATIE[1]

Subsemnatul L. Pătrăşcanu, expun următorul punct de vedere în legătură cu desfăşurarea evenimentelor la noi în ţară:

Plecând dela convingerea adâncă că Partidul nostru reprezintă adevăratele interese ale celor mai largi masse populare şi că socialismul este singura soluţie a viitorului – am fost tot timpul preocupat, în acţiunea noastră de guvern, ca activitatea Partidului şi în general a regimului nostru să antreneze masele populare, adică nu numai muncitorimea ci şi o parte însemnată a ţărănimii sărace şi mijlocaşe, a unei părţi din mica burghezie orăşenească, intelectualii.

Când s'au produs unele acte de guvern ca dizolvarea PNT, eu am socotit că aceasta măsură nu va fi înţeleasă de masse, pentrucă nu a fost rezultatul unei campanii, care să antreneze massele.- Ca atare va apărea ca o lichidare administrativă.

In ce priveşte alte probleme, eu am crezut că desăvârşirea revoluţiei burghezo-democratice va cuprinde o perioadă mai lungă şi că vom trece chiar printr'o fază de activitate parlamentară – cu o opoziţie reală. De exemplu eu am crezut că în Parlamentul din 1946 vom avea din cei 416 deputaţi, 60 sau 80 de opozanţi.

Când s'a format guvernul dela 6 Martie 1945 părerea mea a fost de a menţine guvernul de coaliţie în sensul unei colaborări la guvern cu liberalii lui Dinu Brătianu şi nu cu Tătărăscu – personalitate compromisă. Naţional-ţărăniştii trebuiau să fie izolaţi – iar în cazul necesităţii de a primi şi dela naţional-ţărănişti pe cineva în guvern, să-l manevrăm pe N. Lupu. Tătărăscu a fost de acord cu argumentele invocate.

Incepând dela începutul anului 1947, am făcut o cotitură în activitatea mea, revizuind greşitele aprecieri din trecut. Am încercat cinstit să aplic linia Partidului – dar trebue să recunosc că nu am

[1] Adnotare manuscrisă: *păreri politice.*

făcut-o nici suficient de consecvent, nici cu toată tăria. Şi tot aici trebue să spun că s'au mai produs – în acest timp – unele rezerve – aşa cum arată de pildă felul meu de a judeca dizolvarea PNT.-[1] Totuşi am pus capăt oricăror manifestări publice, cu caracter personal şi am căutat să lichidez orice deviaţii naţionaliste, în munca mea practică şi în activitatea mea publică.-

5.IV.950

ss. L. Pătrăşcanu

DECLARATIE[2]

Subsemnatul L. Pătrăşcanu, declar că în legătură cu prelungirea legii pentru pedepsirea criminalilor de război – problemă care s'a pus în Octombrie 1946 – faptele s'au petrecut în felul următor: Când am preluat Ministerul de Justiţie dela Teohari Georgescu, la 9 sau 10 Octombrie 1946 acesta şi-a manifestat părerea ca legea pentru pedepsirea criminalilor de război trebueşte prelungită. Eu am cercetat la Minister ce s'a judecat în lipsa mea şi am constatat că ultimul grup de miniştri importanţi de ai lui Antonescu fusese judecat. Am ajuns la convingerea că restul – inclusiv Iaşii – poate fi lichidat pe căile obişnuite penale.

Am făcut totuşi un proect de prelungire a legii criminalilor de război, dar proectul a fost respins de Petre Groza. In acele zile am avut o audienţă le ex-regele Mihai. Regele şi-a exprimat părerea contrară prelungirii legii criminalilor de război. Părerea mea intimă era contra prelungirii. Stiu că şi Tătărăscu era contra acestei prelungiri.

A început campania electorală, eu am plecat la Arad, au venit alegerile şi problema legii de pedepsirea criminalilor de război nu a mai fost ridicată.

5.IV.50

ss. L. Pătrăşcanu

---

[1] Adnotare manuscrisă: *da.*

[2] Adnotare manuscrisă: *regele.*

DECLARATIE[1]

Subsemnatul L. PATRASCANU declar la întrebarea cum se poate ca eu care mă consideram conducător comunist, în unele acţiuni ale mele am fost înconjurat de o serie de elemente, care au devenit trădători de ţară sau spioni puşi în slujba anglo-americanilor.

Datorită unor atitudini şi ocupând o poziţie naţionalistă în Partid, aceste elemente au căutat să folosească în interesul lor, în interesul reacţiunii dela noi din ţară şi in interesul anglo-americanilor de care erau dirijaţi, au căutat să folosească atitudinea mea ~~greşită~~ falsă politică faţă de Partid.- Aceste elemente contau că eu personal voiu merge pe linia spargerii Partidului. Intr'o discuţie cu FRANASOVICI la Paris, în timpul Conferinţei de Pace, el a făcut o aluzie în sensul că aşi putea face o ruptură în Partid, servind astfel interesele reacţiunii, din interiorul şi din afara ţării.- Atitudinea mea a fost în această convorbire, de totală negare a unei asemenea fapte şi a unei atari posibilităţi.-

Prin atitudinile şi manifestările mele naţionaliste am urmărit un anumit calcul politic şi anume de a-mi câştiga un bagaj serios politic, prin câstigarea unei largi popularităţi – pe linie naţionalistă, spre a-mi întări situaţia mea în Partid.-

Datorită poziţiei mele naţionaliste, elementele din anturajul meu, în spatele cărora se găseau MANUILA şi alţii, au căutat să mă ducă în lagărul naţional-ţărănist din emigraţie.- Americanii cunoscând poziţia mea politică, l-au trimis pe VISOIANU, propunându-mi să plec în America pentru a servi interesele imperialiştilor americani.- Eu am respins net şi categoric propunerea adusă de VISOIANU.-

Din eşirile mele antipartinice exprimate faţă de BELU ZILBER, dacă el a fost spion, în slujba americanilor, a putut să le folosească în serviciul lui faţă de americani.-

Prin atitudinile şi manifestările mele politice obiectiv şi în fapt am servit interesele reacţiunii din ţară.

Subsemnatul dau declaraţia liber consimţit şi nesilit de nimeni.-

ss/. L. PATRASCANU

7 Aprilie 1951

---

[1] Adnotare manuscrisă: *regele.*

DECLARATIE

Subsemnatul LUCRETIU PATRASCANU, la întrebarea când, cum şi unde am dus discuţiile cu POGONEANU şi BUZESTI în legătură cu determinarea regelui de a mă însărcina pe mine cu prezidenţia consiliului, declar următoarele:

In Septembrie 1945, am chemat la mine pe LENA CONSTANTE care ştiam că îl cunoaşte pe POGONEANU rugând-o să-mi facă o întâlnire cu el la TOROSSIAN acasă, unde înainte de 23 August am avut întâlniri cu oamenii palatului.- La această întâlnire POGONEANU a venit împreună cu BUZESTI. La această întâlnire n'am discutat nimic cu privire la sugestia ce urma să facă pentru însărcinarea mea cu rezolvarea crizei şi în acest scop cu însărcinarea provizorie a Preşedinţiei Consiliului.-

Tot prin LENA CONSTANTE am făcut o nouă întâlnire cu POGONEANU şi BUZESTI, de astă dată în casa lui FLORIN TEODORU, pe care am folosit-o ca gazdă pentru mine personal înainte de 23 August.- La această întâlnire am făcut propunerea lui POGONEANU şi BUZESTI ca să facă sugestia regelui că sunt gata să mediez între guvern şi palat, pentru rezolvarea crizei, încredinţându-mi provizoriu Preşedinţia Consiliului.-

La întrebarea în ce formă şi concret am discutat cu POGONEANU şi BUZESTI la prima întâlnire despre sugestia de a-mi încredinţa Preşedinţia Consiliului, declar următoarele:

La prima întâlnire declar că nu am discutat nimic referitor la însărcinarea mea ca provizoriu preşedinte al Consiliului.-

La întrebarea în ce formă şi concret am discutat cu POGONEANU şi BUZESTI, la a doua întâlnire despre sugestia ce urma săfacă regelui privitoare la însărcinarea ma ca provizoriu Preşedinte al Consiliului, declar următoarele:

Regele provocând criza constituţională şi a-l determina pe rege de a relua legăturile cu guvernul, ţinând seama că regele pe motivul prestigiului lui nu voia să reia legătura cu GROZA în calitate de prim ministru, am spus lui POGONEANU şi BUZESTI că întrucât regele cu membrii guvernului, nu a rupt legăturile – prin însărcinarea mea cu provizoria Preşedinţie a Consiliului, se rezolva

criza constituțională.- Ei au respins această sugestie a mea, imediat, dar că vor comunica regelui.-

Toate discuțiile cu POGONEANU și BUZESTI avute la aceste două întâlniri le-am raportat Partidului, cu excepția sugestiei care trebuia făcută regelui.-

Personal aș fi dorit să contribui la rezolvarea crizei constituționale, dacă mi s'ar fi încredințat provizoriu Președinția Consiliului, pe acel timp eu eram un simplu membru de Partid și aveam o anumită atmosferă de diminuare a activității mele și a persoanei mele.- Am considerat că prin reușita propunerei pe care o făceam – și care a fost respinsă dela început – conducerea Partidului urma să nu ignoreze persoana și activitatea mea.-

La întrebarea cu cine și când am discutat problema însărcinării mele cu președinția provizorie a Consiliului declar următoarele: sugestia făcută lui POGONEANU și BUZESTI pentru a o comunica regelui, am spus-o soției mele și celor din casa mea: LENA CONSTANTE, HARRY BRAUNER.- Au mai cunoscut această sugestie și BELU SILBER și TOROSSIAN – fără să pot preciza dacă au știut-o direct dela mine sau dela ceilalți din casă mea.- Nu pot să redau amănuntele acestor discuții.-

La întrebarea cu cine în afară de POGONEANU și BUZESTI am mai întreținut legături cu Palatul în chestia crizei – declar următoarele: imediat după discuția cu POGONEANU și BUZESTI privitoare le sugestia mea însărcinării mele cu provizoria Președinție a Consiliului, l-am chemat la mine pe XENOPOL, care știam că este prieten cu NEGEL și l-am trimis să discute cu el asupra crizei și a sugestiei de a mă însărcina cu rezolvarea ei.-

In afară de cei arătați mai sus, chemați în legătură cu rezolvarea crizei, nu am mai avut nici o legătură cu palatul.-

La întrebarea ce fel de relații am avut cu persoanele de legătură cu palatul declar următoarele:

Cu POGONEANU nu am avut absolut nici un fel de relații.-

In Aprilie 1944, regele l-a trimis pe BUZESTI și STÂRCEA, pentru a sta de vorbă cu mine, ca reprezentant al P.C.R. privitor la acțiunea pregătitoare a răsturnării lui ANTONESCU.- Cu BUZESTI nu am avut absolut nici un fel de relații, decât dela ministru la

ministru, în primul guvern SĂNĂTESCU – privind aplicarea Armistiţiului.-

La întrebarea în ce problemă am dus discuţii cu palatul, prin persoanele de mai sus pe care nu le-am adus la cunoştinţa Partidului – declar următoarele: în afară de sugestia făcută pentru rege, nici o altă problemă.-

La întrebarea ce problemă am discutat cu regele personal, fără ştirea conducerii Partidului, declar următoarele: afirmaţiile soţiei mele şi a LENEI CONSTANTE, privitoare la aceia că l-am învăţat pe rege să refuze semnarea prelungirii legii criminalilor de război – nu corespund adevărului.- Adevărul este că eu nu am prezentat decretul legii de prelungire a criminalilor de războiu, întrucât convingerea mea intimă era că după o mie opt sute de condamnări, România s'a achitat de obligaţiile Armistiţiului.- Recunosc că am luat o atitudine antipartinică întrucât am pus pe primul plan convingerile mele personale peste voinţa conducerii Partidului.-

E probabil să fi discutat şi alte lucruri cu regele, dar nu pot reconstitui discuţii şi convorbiri.-

La întrebarea în ce împrejurări am aflat de pregătirea fugii lui MANUILĂ, declar următoarele: In Octombrie 1947, BETEA a venit la mine acasă făcându-mi propunerea să plec din ţară, ca să-mi salvez viaţa, cu un avion pregătit de BETEA, cu care urma să fugă MANUILA – care era urmărit de autorităţile de Stat şi urma să fie arestat.-

La întrebarea dece eu care fiind Ministru de Justiţie nu am luat măsuri pentru arestarea lui MANUILA, despre a cărui fugă ştiam: întrucât denunţarea lui MANUILA, atrăgea după sine şi arestarea lui BETEA, care era un devotat al meu şi care a făcut mari servicii, am preferat să tac asupra fugii lui MANUILA şi să rămână nearestat BETEA.- Recunosc că aceasta a fost o atitudine duşmănoasă faţă de Partid şi faţă de regim – cu atât mai mult cu cât ştiam că MANUILA este implicat în procesul MANIU.-

La întrebarea ce discuţii am dus cu FRANASOVICI la Paris cu privire la sprijinirea memoriului lui TĂTĂRASCU, declar următoarele: n'a fost vorba de sprijinirea memoriului lui TATARASCU.- FRANASOVICI s'a declarat împotriva memoriului şi a voit să ştie efectul memoriului dela mine, efectul din ţară.- Am condamnat

memoriul şi în timpul discuţiei FRANASOVICI a făcut aluzie la existenţa unui grup naţionalist în Partid, lucru pe care eu l-am negat şi l-am respins categoric.-

9 Aprilie 1951.-

ss/. L. PATRASCANU

DECLARATIE

Subsemnatul L. PATRASCANU declar la întrebarea în numele cui ţi-a făcut FRANASOVICI propunerea de spargere a Partidului, răspund:

FRANASOVICI nu mi-a făcut absolut nici o propunere de spargere a Partidului, ci pornind dela discuţia asupra memoriului lui TATARASCU, a făcut aluzie la existenţa unui grup naţionalist în Partid.- Eu am negat categoric acest lucru.- Eu personal m'am gândit că FRANASOVICI îşi face socoteala că acest grup ar fi condus de mine şi ar fi posibilă o spărtură în Partid.- Atunci m'am gândit în sinea mea: iată în ce direcţie gândesc ei.- Prin ei înţeleg pe FRANASOVICI şi alte elemente ale burgheziei româneşti.-

Intrebare: Dece ai ascuns faţă de conducerea Partidului întâlnirile cu MADISON şi ROBERTS şi conţinutul discuţiilor?

Răspuns: Nu este vorba de "întâlniri", ci în ţară i-am văzut pe MADISON şi ROBERTS o singură dată în Februarie 1946. Am acceptat propunerea lui SILBER de a-l aduce pe MADISON la LENA CONSTANTE – deoarece nu voiam să dau importanţă unei invitaţii personale, fiind vorba de un american, care lucra în Comisia de Control la Biroul de Informaţii american.- Am socotit că nu este necesar să anunţ Partidul întrucât ştiam că B.SILBER lucrează ca un organ competent, care cunoaşte şi aprobă legăturile lui cu americanii, iar discuţia în sine n'a născut nici un fel de problemă, care ar fi necesitat o informare a Partidului.-

Intrebare: Ce scopuri urmăreai prin cărţile cu dedicaţie date ex-regelui?

Răspuns: N'am urmărit nici un scop personal.- Ţinând seama de faptul că lucrasem cu el înainte de 23 August şi ca ministru şi după 23 August – am socotit că aşa cum am dat altor ca. 60 de persoane cărţi cu dedicaţii, pot să-i dau şi lui cu intenţia de a menţine în folosul regimului – bunele raporturi cu el.-

Intrebare: Ce relații ai avut cu regele și ce scopuri politice urmăreai susținând monarhia?

Răspuns: Cu regele am avut numai relații dela ministru la rege.- Inainte de 23 August ca reprezentant al P.C.R., am luat contact cu el în vederea actului dela 23 August.- Niciodată și sub nici o formă n'am susținut monarhia, și am arătat din 1943 inevitabila ei lichidare ("Problemele de bază".- In chestia criminalilor de război; cu totul întâmplător am avut un punct de vedere comun. Când am aflat de abdicarea monarhiei am fost foarte supărat pentru faptul că mă găseam la 500 km. de București și nu am fost anunțat de acest eveniment ca să nu plec din București.- Prin proclamarea Republicei mi-am dat seama, că un hotărât drum spre stânga a fost luat și eu nu avusesem vremea să dovedesc prin fapte că mi-am lichidat devierile mele de dreapta și naționaliste – ceeace mi-am dat seama că va avea urmări asupra activității mele politice viitoare, imediate.

Intrebare: Arată amănunțit despre intențiile și pregătirile de fugă din țară?

Răspuns: N-am avut niciodată intenția să fug din țară și n'am făcut absolut nici o pregătire în vederea unei asemenea fapte.- Am primit sugestii și propuneri de fugă – pe care permanent le-am respins.- Propuneri au venit din partea lui VISOIANU, trimis de SCHYLER, din partea lui BETEA care mi-a făcut de mai multe ori asemenea propuneri, el făcând și pregătiri, din inițiativa lui, în acest sens.- Ultima oară când a venit i-am dat un răspuns afirmativ, dar nici o singură clipă nu m'am gândit să plec și să urmez cuvântul afirmativ spus lui BETEA.-

In Martie 1948, TOROSSIAN mi-a făcut o asemenea propunere, dându-mi și unele amănunte.- Sugestii și sfaturi de a părăsi țara le-am primit și din partea LUCIEI FLICHER, P. LEIBOVICI – și alții din familie, de care nu-mi mai amintesc exact.- La toată insistența anchetatorului, mențin declarația mea categorică că nu am avut niciodată intenția și nu am făcut vreo pregătire de fugă din țară.-

Intrebare: Nu spui adevărul.- Aveai intenția să fugi din țară, atunci când ți-a propus VISOIANU în numele americanilor?

Răspuns: Nici o singură clipă nu m'am gândit să dau curs propunerii lui VISOIANU.- Dovadă că am stat două luni la Paris,

imediat după propunerea lui VISOIANU – şi apoi m'am întors în ţară.-

Intrebare: Atunci dece propunerile de fugă ale lui VISOIANU, venite din partea americanilor, le-ai ascuns Partidului?

Răspuns: Respingând imediat şi categoric propunerea adusă de VISOIANU – am socotit toate aceste chestiuni definitiv lichidate.- In acelaş timp n'am voit – pe o chestiune lichidată de mine – să nasc o nouă discuţie în jurul persoanei mele, cu tovarăşii din conducerea Partidului – mai ales că era în ajunul plecării la Paris.-

Intrebare: In a doua parte a răspunsului D-tale privitor la fugă spui că nu ai făcut nimic practic în vederea fugii.- Asta iar nu e adevărat.- Spune adevărul?

Răspuns: N'am făcut nici o pregătire în vederea unei fugi din ţară, sub nici o formă şi niciodată.- Acesta e adevărul.

Intrebare: Cum califici atunci primirea dela GOLOPENTIA a celor două scrisori de recomandaţie, ca să te ajute în cazul în care te hotărai să rămâi în Belgia şi faptul că ai stabilit o parolă cu grupul meu?

Răspuns: Dela GOLOPENTIA n'am primit nici o scrisoare.- BETEA mi-a adus însă un bilet pentru un profesor de statistică din Belgia, care fusese în România şi se considera prieten al ţării.- Am luat acest bilet, considerând că în cazul în care aşi fi avut nevoie de serviciile acestui profesor pentru manifestările mele publice sau pentru o informare asupra Belgiei, urma să-l folosesc.- Acesta a fost scopul luării biletului adus de Betea.- La Bruxelles am chemat prin Legaţie pe acest profesor, trimiţându-i prin Legaţie biletul – l-am văzut o singură dată dar n'am avut nevoie să uzez de serviciile lui.- In ce priveşte parola stabilită cu Betea pentru un telefon – eu declar că în momentul plecării lui BETEA i-am spus că voi reflecta asupra insistenţelor lui de a-mi salva viaţa rămânând în Belgia şi că îi voiu telefona,- dar nici nu i-am telefonat şi nici un moment nu m'am gândit să-i urmez insistenţele.- Răspunsul dat de mine lui, a fost pur formal.- E posibil ca BETEA şi GOLOPENTIA să se fi gândit că scrisoarea poate fi utilizată în cazul rămânerii mele în Belgia – dar mie BETEA nu mi-a vorbit despre acest lucru.-

Intrebare: Ce scopuri urmăreau americanii îndemnându-te să fugi din ţară?

Răspuns: Ce urmăreau americanii nu ştiu – întrucât respingând imediat şi fără nici un fel de discuţie propunerea adusă – nu m'am preocupat să analizez ce anume planuri îşi făceau.- Propunerea americanilor m'am gândit atunci a venit pe baza că în urma celor scrise de "Scânteia" eu sunt în panică sau sunt un nemulţumit.- Desigur că scoaterea mea din ţară ar fi însemnat o diversiune politică îndreptată împotriva Partidului şi a regimului.-

Intrebare: Dece ai ascuns Partidului încercările spionajului american, care avea ca scop să ducă o activitate de subminare şi diversiune îndreptată împotriva Partidului?

Răspuns: Aceste încercări ale spionajului american eu le-am dezarmat respingându-le imediat şi absolut.- Am socotit că în acest chip toată chestia este lichidată definitiv şi nu este cazul să anunţ Partidul?

Intrebare: De unde ai ştiut despre existenţa legăturii lui STEFANESCU cu Cairo?

Răspuns: N'am ştiut despre existenţa unor asemenea legături, niciodată. Am ştiut însă că STEFANESCU are legături cu capitalul englez – ceeace îmi explica fervoarea lui antihitleristă.-

Intrebare: Ce propuneri ai făcut lui STEFANESCU în privinţa colaborării în guvern?

Răspuns: Nu i-am făcut nici o propunere de colaborare în guvern.-

Intrebare: Arată despre întâlnirile d-tale personale neoficiale cu MIRCEA DURMA.-?

Răspuns: N'am întâlnit niciodată, în întâlniri personale, pe DURMA.-

Intrebare: Dece minţi?

Răspuns: Afirmaţia lui TOROSSIAN este afirmaţia unui provocator şi trebue căutat cine minte.- Am mai fost întrebat de această chestie şi atunci am negat, întrucât toate afirmaţiile lui TOROSSIAN – sunt ale unui provocator.- Dacă BELU ZILBER afirmă acelaş lucru ca şi TOROSSIAN, se plasează şi el exact în categoria unui provocator.-

Intrebare: Arată legăturile D-tale cu troţkiştii?

Răspuns: In ţară am cunoscut ca troţkişti pe VOITEC şi Dr. GHELERTER.- Cu aceştia n'am avut nici un fel de relaţii până în 1943-1944, când am tratat cu ei în Fr.U.M.- In timpul cât am fost la

Moscova în toamna anului 1922 şi apoi în 1933-35, am cunoscut câteva persoane care mai târziu au fost demascate ca troţkişti.- Aceştia au fost următorii: BELA KUHN şi WALETZKI. Cu BELA KUHN am lucrat la Congresul al V-lea al P.C.R. – el fiind reprezentantul Cominternului.- Am fost într'o permanentă ceartă cu el, el acuzându-mă de împăciuitorism.- WALETZKI a fost conducătorul Secţiei balcanice, eu fiind reprezentantul P.C.R. – el fiind şeful meu.- Am intrat în conflict cu el imediat – atacându-l într'o şedinţă de lucru a Comintern-ului, că neglijează lucrările secţiei, lucru pe care nu mi l-a iertat până la sfârşit.- In tot timpul cât am stat la Moscova – el a încercat să mă împiedice să mă întorc în ţară, la muncă.- Eu am dorit şi am cerut insistent să mă întorc la muncă în ţară.- In 1922, la al IV- Congres al Cominternu-lui l-am cunoscut pe RAKOVSKI.- Nu am avut cu el nici un fel de relaţii apropiate.- In 1934 el venise din deportare la Moscova, pentru reabilitare, şi DOBROGEANU GHEREA m'a invitat să-i fac o vizită, lucru pe care l-am refuzat, considerând că întrucât eu eram reprezentantul Partidului, nu era locul unei asemenea vizite.-

In 1923-25 la Leipzig, am cunoscut pe fraţii SOLOVLEVICI, care mai târziu au devenit troţkişti.- In 1934 pe unul din ei ABRASA SOLOVLEVICI l-am întâlnit la Moscova unde m'a vizitat de vreo două ori, fiind membru al Partidului bolşevic – întrucât de mult părăsise gruparea troţkistă şi făcuse mari servicii în demascarea troţkiştilor.-

In 1922 am cunoscut pe caucaziana LIDIA GASVIANI pe care mi-a prezentat-o, ca studentă – CASURA ARBORE.- In timpul cât am stat atunci la Moscova – am văzut-o de câteva ori şi la ea acasă şi la mine.- In 1930 când mă aflam la Moscova am revăzut-o la un institut economic.- Atunci TIMOI mi-a spus că fusese în opoziţia troţkistă, dar fusese reintegrată în Partid.- Afară de bună ziua nu am avut nici un fel de relaţii cu ea.-

In timpul Conferinţei de Pace, la Paris, la o recepţie la Ambasada Jugoslavă, KARDELY, vicepreşedinte al guvernului Titoist mi-a amintit că am ţinut o lecţie la Scoala Leninistă, în 1933-34 unde el era student.- Eu nu mi-am adus aminte de el.

Intrebare: Dece ai dat LENEI CONSTANTE, pentru a ascunde

literatura troţkistă şi ce literatură ai distrus personal în 1948?

Răspuns: N'am avut literatură troţkistă ci numai cartea lui Troţki "Mein Leben" pe care i-am dat-o LENEI CONSTANTE, împreună cu un volum al lui PLEHANOV să le ia la ea.- Am făcut aceasta. după Congresul din Februarie 1948, fiind într-o proastă stare de spirit şi gândindu-mă să nu fie găsită în biblioteca mea această carte, pentru a da loc la interpretări.- Nu am distrus nici un fel de literatură personal.- Am distrus copii depe cursul meu – care nu-mi mai trebuiau.-

Intrebare: Din declaraţiile D-tale reese că LENA CONSTANTE a fost un apropiat al casei D-tale.- Dece pe toţi cei apropiaţi ai D-tale, care dau declaraţii reale îi numeşti provocatori?

Răspuns: Am numit provocatori numai pe TOROSSIAN şi B.SILBER, pentrucă am aflat ce rol urmăreau să joace în procesul împotriva mea, după declaraţiile lui PETEA.- Despre soţia mea şi LENA CONSTANTE am afirmat că cele citite din declaraţiile lor sunt minciuni şi ca atare în cazul citat au minţit.-

Dau prezenta declaraţie liber şi nesilit de nimeni.-

15 Aprilie 1951

ss/. L. PATRASCANU

DECLARATIE

Subsemnatul LUCRETIU PATRASCANU, la întrebarea cum caracterizez persoana politică a lui VISOIANU, declar următoarele:

In epoca 1937-1944, l-am cunoscut ca pe un om de stânga, apropiat nouă, pro-sovietic, luând o serie de atitudini pozitive pe linie de stânga: în timpul când a condus revista "Viaţa Românească" (1936-1939) ne-a dat posibilitatea de a publica articole de ale noastre comuniste, eu personal publicând pentru U.S. şi împotriva Finlandei, etc.- In preajma pregătirii lui 23 August (luna Aprilie – Mai) cunoscând legăturile lui cu palatul l-am chemat, pentru a afla situaţia dela palat.- La a doua întâlnire cu VISOIANU – pe baza contactului stabilit – l-am chemat la FLORICA BRATESCU-VOINESTI, pentru a-mi comunica că regele l-a rugat ca împreună cu STIRBEY să plece la Cairo unde să ia legătură cu aliaţii.-

După 23 August a venit la Moscova, unde l-am introdus în

delegaţia de Armistiţiu.- La formarea unuia dintre guvernele de coaliţie, când s'a pus problema necesităţii ocupării Ministerului de Externe de un diplomat de carieră, eu l-am propus la Partid pentru postul de ministru al Afacerilor Externe.- La formarea guvernului dela 6 Martie el nu a fost de acord cu compoziţia guvernului; în sensul că nu au intrat N.T. şi Liberalii în guvern.- Nu era de acord nici cu felul de rezolvare al problemei agrare preconizat de noi.- Când s'a pus problema încadrării Diviziei "Tudor Vladimirescu" în Armata Română, eu cunoscând legăturile lui apropiate cu regele şi ascendenţa ce o avea asupra regelui l-am rugat să intervină urgent la rege – lucru pe care l-a rezolvat imediat.-

După criza constituţională am avut informaţie că se depărtează din ce în ce de noi.- Dar chiar înainte de aceasta, ca o atitudine permanentă deci, el era un convins adept al politicei pro-sovietice, dar nu ruptă – în nici un caz – de legăturile cu Apusul.-

La începutul lui Octombrie a fost la mine în chestia CRETEANU – apoi am aflat că a plecat din ţară.-

Am aflat dela RALEA că în vara 1947, că VISOIANU, a fost la el la Paris, eprimându-şi părerea de rău că a fugit din ţară şi dorinţa lui de a se reîntoarce.-

Tinând seama de legăturile mele anterioare cu el şi de cele spuse de RALEA, când mă găseam la Paris, Iulie 1947, am căutat prin TOROSSIAN să-l văd pentru a-l determina să se întoarcă în ţară.- Dar deoarece nu era la Paris, nu l-am văzut.-

Intrebare: Când ai ştiut că VISOIANU a avut legături cu spionajul american?

Răspuns: Că a avut legături cu spionajul american n'am ştiut niciodată.- Am ştiut însă în Iulie 1946, când a venit din partea lui SCHUYLER, să-mi propună în numele acestuia să plec din ţară şi să plec în Statele Unite, în orice condiţii aşi dori, că VISOIANU are strânse legături cu americanii.-

Intrebare: Dece dacă ai ştiut că VISOIANU, care era un adept al monarhiei şi un adept al politicei ţărilor apusene l-ai recomandat la Partid pentru postul de ministru de externe?

Răspuns: In toamna anului 1944 nu se punea nici problema monarhiei, nici a relaţiilor cu Apusul.- Stiind că VISOIANU este un vechi şi sincer adept al politicei prosovietice şi era singurul

diplomat apropiat nouă – pe care îl va accepta şi regele şi preşedintele de Consiliu, RADESCU sau SANATESCU – l-am propus pe el.- Nu exista altul mai bun şi mai apropiat nouă.- După.6 Martie într'o discuţie cu ANA PAUKER, am afirmat că noi ar trebui să-l cultivăm pe VISOIANU până la integrarea lui în Partid.- Aceasta era în 1945 – după 6 Martie – când porţile Partidului erau larg deschise.-

Intrebare: Ce legături exista între discuţiile de nemulţumire exprimate faţă de VISOIANU şi propunerea venită tot prin VISOIANU?

Răspuns: Nu ştiu ce legătură este.- In August 1945 am avut o discuţie – ultima – cu VISOIANU în care mi-am exprimat faţă de el unele nemulţumiri personale, legate de situaţia mea, în Partid.- Presupun că americanii ştiau că eu l-am propus pe VISOIANU în guvern, că a fost cu mine la Moscova şi că am avut relaţii cu el înainte de 23 August şi după 23 August ca ministru, bazaţi pe acest lucru cred că l-au trimis la mine tocmai pe VISOIANU, să-mi propună plecarea în Statele Unite.-

Intrebare: Arată conţinutul discuţiilor avute cu VISOIANU înaintea plecării lui Cairo?

Răspuns: VISOIANU m'a anunţat că a fost însărcinat de rege să plece împreună cu STIRBEY la Cairo – pentru a lua legătură cu aliaţii – în vederea eventualităţii ieşirii din război.- In discuţie cu el, şi eu şi el am fost de acord că plecarea la Cairo este o greşeală, pentrucă soarta României se hotărăşte la Moscova.- La acest punct de vedere el a spus că nu poate totuşi să refuze rugămintea regelui. L-am sfătuit ca să ia legătura cu reprezentantul sovietic dela Cairo şi să se ghideze după el.- VISOIANU a fost de acord pentrucă aceasta corespundea şi intenţiilor lui.- Aceasta a fost esenţa discuţiei înaintea plecării lui VISOIANU la Cairo.- In preziua plecării a venit FLORICA BRATESCU VOINESTI numai pentru a-şi lua rămas bun, fără să mai discute ceva cu el.- Alte amănunte nu pot preciza.-

Intrebare: Ce motive a avut VISOIANU care l-au determinat să vină să-ţi facă propunere de fugă din partea americanilor?

Răspuns: Motivele lui intime nu le pot cunoaşte.- Am avut impresia că face oficiul de curier.-

Intrebare: Din nou nu vrei să spui adevărul, deoarece în

declarația D-tale din 7 Aprilie 1950 arăți că "întâlnindu-mă în mod secret cu FLORICA BRATESCU-VOINESTI, îmi amintesc că am discutat şi chestiuni politice care erau atunci actuale.- In cursul acestei discuții, deşi nu pot să refac conversația avută, totuşi fiind atunci nemulțumit pe linie personală am putut discuta punctul meu de vedere politic referitor la guvern şi chiar unele nemulțumiri personale, legat cu unele neînțelegeri între mine şi unii dintre tovarăşii de răspundere din Secretariatul Partidului".-

Răspuns: Această discuție a avut loc în August 1945.- Dacă în Iulie 1946 – această discuție sau altceva a constituit motivul lui intim care l-a determinat să vină să-mi facă propunerea – asta nu o ştiu, deoarece n'am discutat atunci, în afara refuzului meu net şi categoric – nimic cu el. La toate insistențele anchetatorului de a spune adevărul – în afară de declarația de mai sus – declar că acesta este adevărul şi nu altul.-

Intrebare: Arată ce chestiuni în afară de însărcinarea ca Prim Ministru, fuga în străinătate, oferta electorală a lui MANIU şi propunerea lui FRANASOVICI pentru ~~sprijinirea~~[1] Partidului, ai mai dus discuții cu reacțiunea fără ştirea Partidului?

Răspuns: In afară de chestia discutată cu POGONEANU şi BUZESTI, referitoare la sugestia de făcut regelui – toate celelalte n'au constituit obiectul vreunei discuții, ele fiind respinse categoric, fără discuție.- FRANASOVICI n'a făcut o propunere ci doar o aluzie.- Rog să fie lăsată deschisă întrebarea pentrucă mă voiu gândi în celulă.-

Intrebare: Ce ajutor ți-a cerut AUSNIT în lagăr?

Răspuns: După ce în discuții asupra frontului anti-hitlerist a promis ajutorul său efectiv, la sfârşitul discuției m'a întrebat, dacă viața fiindu-mi periclitată de ANTONESCU sau Gestapo, – mişcarea ar fi gata să-l ajute să-şi salveze viața.- Eu n'am putut să-i dau nici un răspuns întrucât nu puteam angaja mişcarea – dar i-am spus că voiu comunica cererea lui.- Iar părerea mea personală este că dacă el va ajuta şi contribui masiv şi efectiv în frontul anti-hitlerist "Apărarea Patriotică", îl va putea ajuta.- Atunci a rămas că va trimite la mine la Poiana Tapului pe CLEANTE

[1] Înlocuit manuscris cu: *spargerea.*

GHEORGHIU – în acest scop.- Pentru a-mi întări încrederea în seriozitatea lui CLEANTE GHEORGHIU mi-a spus că este agent al Intelligence-Service-ului.- Dar nu l-a trimis.-

Intrebare: Ce părere ți-ai format despre AUSNIT după discuția avută cu el în lagăr?

Răspuns: Mi-a făcut impresia că e un tip deștept, energic, conștient capitalist, care știe că va merge alături de comuniști, dar n'are altceva de făcut.- Stiam că AUSNIT este legat de capitalul englez.- Mi-a comunicat că omul pe care-l va trimite la mine este agent al Intelligence-Service-ului și eu am înțeles că este în același timp, chiar funcționarul lui.-

Intrebare: Dece D-ta cunoscând fața politică și legăturile lui AUSCHNIT cu englezii, ai mers spre apropiere cu el?

Răspuns: Eu personal n'am mers sub nici o formă și niciodată spre o apropiere de AUSNIT.- In lagăr el era aderent al Frontului Anti-hitlerist, când am discutat cu el.- După 23 August l-am mai văzut de două ori, odată la GUTA STEINBERG și odată la o recepție a englezilor sau americanilor – nu țin minte – când m'a rugat două lucruri (retrocedarea acțiunilor Reșița și o intervenție în procesul cu MALAXA) pe care, ambele le-am refuzat.- Declar categoric că niciodată și sub nici o formă nu am avut nici un fel de relații cu AUSCHNIT. Afirmația lui GUTA STEINBERG, comunicată de PETEA sunt mincinoase.-

Intrebare: Ce fel de însărcinări și informații i-ai dat lui AUSNIT la plecarea lui la Cairo?

Răspuns: N'am dat nici un fel de însărcinare și nici un fel de informații lui AUSCHNIT, la plecarea lui la Cairo.- In Iulie 1944, mi-a comunicat GUTA STEINBERG că AUSCHNIT vrea să mă vadă, deoarece fuge la Cairo.-

M'am văzut cu AUSNIT la GUTA STEINBERG acasă.- El mi-a comunicat că fuge la Cairo și dacă Partidul are să trimită un mesaj sau alt material la Moscova, el se oferea să-l ducă.- I-am răspuns că nu avem nici un material de trimis.- Intrebându-mă ce poate spune în străinătate despre mișcarea de rezistență din România, i-am spus că poate să afirme că în România există o mișcare de rezistență condusă de comuniști, care se întărește din ce în ce mai mult.-

Intrebare: Ce cadouri ai primit dela VALIANI, când l-ai văzut la Budapesta?

Răspuns: O stofă de haină italienească şi o maşină de ras.

Dau declaraţia liber şi nesilit de nimeni.-

18 Aprilie 1951.-

ss/.L. PATRASCANU

DECLARATIE

Subsemnatul LUCRETIU PATRASCANU, declar următoarele:

Cuvântarea mea dela Cluj din Iunie 1945, a însemnat începutul devierii mele pe linia naţionalistă dela linia Partidului. Această deviere s'a amplificat şi s'a adâncit prin cuvântarea mea dela Cluj din Iulie 1946. Devierile şi manifestările mele naţionaliste m'au situat pe o poziţie naţionalistă, trădătoare pentrucă aceste manifestări au adâncit conflictul dintre maghiari şi români – şi dacă conducerea Partidului nu m'ar fi demascat la timp, duşmanii poporului român şi a naţionalităţilor conlocuitoare – anglo-americanii şi agentura lor reacţionară naţional-ţărănişti – ar fi putut să folosească în interesul lor aceste poziţii ocupate de mine.

Declar că atunci când am fost trimis de către C.C. al P.C.R. şi guvern pentru a ţine cuvântarea dela Cluj, am arătat Partidului schema cuvântării, dar recunosc că am ascuns Partidului că voi ascuţi atitudinea anti-revizionistă şi am ascuns-o pentru motivul că eram convins că Partidul nu va fi de acord cu această ascuţire. Recunosc că afirmarea din cuvântarea mea în care am citat că Transilvania a făcut progrese între 1918-1940 – a însemnat obiectiv, un cerificat de bună purtare a guvernelor burghezo-moşiereşti, care au guvernat în acest timp.

Dau declaraţia liber şi nesilit de nimeni.

24 Aprilie 1951.

ss. L. Pătrăşcanu

DECLARATIE

Subsemnatul L. PATRASCANU la întrevările de mai jos răspund următoarele:

Tin să iau în considerare următoarele avertizări date de anchetă: în decursul întregei anchete ai căutat şi cauţi să induci în eroare organele anchetatoare şi în nenumărate rânduri ţi s'a atras atenţia să declari adevărul.- Iţi mai atrag încă odată atenţia asupra recomandărilor ce le-am făcut până acuma şi cer să declari adevărul şi să părăseşti linia mincinoasă pe care vrei să mergi.-

Intrebare: Ce convenţie ai încheiat cu conducătorii partidelor burghezo-moşiereşti fără ştirea Partidului?

Răspuns: N'am încheiat nici un fel de convenţie şi nu mi-a trecut prin minte să închei asemenea convenţii.- Când au venit chemat de mine POGONEANU împreună şi cu BUZESTI, rugându-i să facă sugestie regelui de a mă însărcina cu rezolvarea crizei constituţionale, şi în acest scop a mă însărcina cu provizoria preşedinţie a Consiliului, faptul că l-am trimis pe XENOPOL cu aceiaşi problemă, faptul că l-am rugat pe XENOPOL să intervină în numele lui personal să înceteze laudele oficiosului P.N.T. "Dreptatea", faptul că MANIU mi-a propus prin XENOPOL, oferta electorală din 1946, faptul că VISOIANU a venit din partea americanilor cu propunerea de plecare în Statele Unite, faptul că am stat de vorbă cu AUSCHNIT înaintea plecării sale la Cairo faptul că n'am denunţat pe MANUILA când ştiam de intenţia lui de a pleca, faptul că n-am prelungit legea criminalilor de război, faptul că l-am văzut şi am stat de vorbă odată la Bucureşti cu MADISON, care a venit însoţit de ROBERTS, faptul că l-am cunoscut pe ROUGETEL în casa lui STEFANESCU în Oct.1944 – o singură dată – toate cele de mai sus nu le consider ca convenţii încheiate cu cei de mai sus.-

Intrebare: LENA CONSTANTE în declaraţiile ei arată că D-ta i-ai dat spre păstrare un document semnat de MANIU şi alţii?

Răspuns: Documentul despre care este vorba, este mandatul dat înainte de 23 August 1944 lui ALDEA, cu care trebue să treacă[1] şi

[1] Adăugare manuscrisă: *frontul.*

să ia legătură cu sovieticii în numele "B.N.D." pentru preliminariile Armistiţiului.- Documentul poartă iscălitura celor 4 reprezentanţi ai "B.N.D.", respectiv: MANIU, BRATIANU, PATRASCANU, T. PETRESCU.- Alte documente nu i-am dat în păstrare LENEI CONSTANTE.-

Intrebare: Dece D-ta ai purtat acest document asupra d-tale şi nu l-ai predat locului în drept?

Răspuns: Fiind vorba de un mandat rămas fără obiect, l-am păstrat ca o amintire din epoca pregătitoare lui 23 August 1944.- Acest document a fost făcut în dublu exemplar.- Nu pot preciza dacă şi al doilea exemplar a purtat semnăturile respective.- Imi amintesc că şi această copie a fost la mine,- dar nu-mi mai amintesc ce am făcut cu ea.- Nu am predat Partidului acest exemplar, întrucât am considerat că pot să-l am ca o amintire personală şi nu era un document care să intereseze Partidul – deşi eu l-am compus cu BODNARAS, în numele P.C.R.-

Intrebare: Ce alte documente i-ai mai dat în păstrare LENEI CONSTANTE?

Răspuns: Alt document nu i-am dat LENEI CONSTANTE.- I-am dat spre păstrare 2-3 fotografii personale şi menuul dela decorarea regelui – cu trei iscălituri pe el.-

Intrebare: Dece te-ai opus ca criminalii de război să-şi primească pedeapsa legală pentru faptele lor criminale?

Răspuns: Nu m'am opus ca criminalii de război să-şi ia pedeapsa legală.-

Intrebare: Cine au fost judecaţi şi urmau să mai fie judecaţi ca criminali de război, elementele democrate sau reacţionare?

Răspuns: Reacţionare.-

Intrebare: Dacă elementele reacţionare urmau să mai fie judecate, atunci D-ta pe cine apărai neprelungind legea criminalilor de război?

Răspuns: Nu am apărat elementele reacţionare prin neprelungirea legii criminalilor de război, iar elementele nejudecate le-am încadrat în Codul Penal şi nu în legea criminalilor de război, expirată şi neprelungită de mine.-

Eu am trimis în cercetare arestaţi, pe toţi criminalii de război, dar acuzatorii publici au închis anumite dosare – din lipsă de

dovezi.- Eu am considerat că prin condamnarea celor 1800 de criminali de război, că criminalii de război au fost condamnați.-

Semnez liber și nesilit.-

ss/. L. PATRASCANU

4 Mai 1951

DECLARATIE

Subsemnatul LUCRETIU PATRASCANU, la întrebările de mai jos răspund următoarele:

Intrebare: Ce fel de propuneri ți-a făcut MANIU în alegerile din 1946?

Răspuns: Prin XENOPOL mi-a transmis vorbă să-i ~~convoc~~[1] pe prietenii mei naționaliști, care candidează în diferite județe pentru ca P.N.T. să nu-i combată în alegeri.

Intrebare: Pe ce bază ți-a făcut MANIU această propunere?

Răspuns: Nu știu, dar bănuesc că în urma cuvântării mele dela Cluj.

Intrebare: Ai adus la cunoștință Partidului această propunere a lui MANIU?

Răspuns: Nu.

Intrebare: Pe cine din guvernul lui ANTONESCU l-ai considerat element democrat și progresist și te-ai opus la condamnarea lui.

Răspuns: Pe nici unul, dar pe DOCAN care a fost 17 zile ministru de justiție după 23 Ianuarie 1941, în guvernul ANTONESCU am socotit că nu trebue să fie dat în judecată.

Intrebare: Prin cine au venit americanii la D-ta să-ți propună să fugi în Statele Unite? cu orice condiție?

Răspuns: Prin VISOIANU.

Intrebare: Ai adus la cunoștința Partidului această propunere a americanilor?

Răspuns: Nu.

Intrebare: După fuga trădătorului VISOIANU din țară d-ta prin cine ai încercat să ei legătură în străinătate cu VISOIANU, pentru a-l readuce în țară?

---

[1] Corectat manuscris: *comunic.*

Răspuns: Prin TOROSSIAN.

Intrebare: Prin cine ai încercat d-ta a face propuneri regelui de a te numi prim ministru?

Răspuns: Prin POGONEANU şi NICULESCU BUZESTI am făcut sugestia regelui de a tranşa criza constituţională şi de a mă însărcina cu Preşedinţia Consiliului.

Intrebare: Dece minţi? pentrucă ai făcut şi prin XENOPOL pe lângă NEGEL?

Răspuns: Am făcut această sugestie şi prin XENOPOL.

Intrebare: Ai ascuns Partidului propunerile făcute?

Răspuns: Sugestia făcută am ascuns-o.

Intrebare: Te-ai opus prelungirii legii criminalilor de război?

Răspuns: Da.

Intrebare: Ai spus soţiei d-tale că anumite lucruri din Istoria Partidului bolşevic al U.S. sunt neadevărate?

Răspuns: Intr'un pasaj i-am spus că mi se pare o inexactitate.

Intrebare: Pentru care fapte ai intrat în conflict cu anumite organe sovietice dela Comisia Aliată de Control?

Răspuns: Nu a fost conflict ci de o discuţie în contradictoriu asupra pasivelor şi activelor germane şi asupra aurului găsit la LECCA.

Intrebare: Dece ai fost supărat când ai aflat de alungarea monarhiei?

Răspuns: Pentrucă eram departe de Bucureşti şi pentrucă în noul curs care ştiam că va fi spre stânga hotărât, eu încă nu mă reabilitasem suficient.

Intrebare: Ai bârfit conducătorii Partidului nostru?

Răspuns: Nu, dar când eram supărat scăpam câte o vorbă de ocară la adresa unuia sau altuia.

Intrebare: Faţă de cine ai discutât situaţia d-tale din Partid şi atmosfera din partid cu privire la persoana d-tale?

Răspuns: Faţă de cei din jurul meu şi faţă de VISOIANU şi RALEA.

Intrebare: Ai ascuns Partidului că ai luat dela XENOPOL fond electoral 100.000.000?

Răspuns: Nu am ascuns.

Intrebare: Ce acţiuni politice ai întreprins pentru întărirea situaţiei d-tale personale în Partid?

Răspuns: Nici un fel de acţiune.

Intrebare: De câte ori ai pus interesele personale deasupra intereselor Partidului?

Răspuns: Niciodată.

Intrebare: Ai ascuns Partidului şi Statului pregătirile de fugă ale lui MANUILA din ţară?

Răspuns: Da.

Intrebare: In ce cazuri ai minţit Partidul şi ancheta anterioară?

Răspuns: In cazul BETEA.

Intrebare: Cine l-a propus pe VISOIANU la Partid ca Ministru de Externe şi în diplomaţie pe B. ZEVEDEI la Londra şi pe VIOLETA ZUBCOV la Washington şi pe TOROSSIAN la Paris?

Răspuns: Eu.

Intrebare: Cui a făcut FRANASOVICI la Paris aluzie la existenţa unui grup naţionalist în Partid?

Răspuns: Mie personal.

Intrebare: Câţi dolari ţi-a dat XENOPOL să-i duci în străinătate?

Răspuns: Cred că 30.000 dolari.

Intrebare: Ca ministru de justiţie aveai obligaţia legală să-l dai pe XENOPOL pe mâna Parchetului?

Răspuns: Nu.

Intrebare: Dece nu l-ai dat pe mâna Parchetului?

Răspuns: Am luat în considerare marile servicii făcute în lagăr şi după lagăr făcute mişcării.

Intrebare: Prin cine ţi-a comunicat MANIU propunerile de a nu te ataca pe d-ta şi pe prietenii naţionalişti în alegerile electorale din 1946?

Răspuns: Prin XENOPOL.

Intrebare: Prin cine ai comunicat lui NEGEL dela Palat pentru a spune regelui să te însărcineze cu Preşedenţia Consiliului în timpul crizei constituţionale?

Răspuns: Prin XENOPOL.

Intrebare: Cine ţi-a dat 30.000 dolari pentru a-i duce ilegal în străinătate?

Răspuns: XENOPOL.

Intrebare: I-ai promis lui BETEA că accepţi propunerile de fugă ale lui?

Răspuns: Da.

Intrebare: In ce loc te-ai întâlnit la Paris cu MADISON, agent al serviciului de spionaj american?

Răspuns: La TOROSSIAN.

Intrebare: Câte schimburi ilegale de valută ai făcut şi prin cine?

Răspuns: Nu pot preciza, dar de câteva ori prin RUPENIAN, LENA CONSTANTE şi TOROSSIAN la Paris.

Intrebare: Ai fost pentru colaborarea în guvern cu liberalii lui BRATIANU?

Răspuns: Da.

Intrebare: Ai fost împotriva formării guvernului GROZA din 6 Martie 1945?

Răspuns: Da.

Intrebare: Ce angajamente ţi-ai luat faţă de siguranţa lui ANTONESCU?

Răspuns: In Ianuarie 1941, de a mă abţine dela activitatea politică.

Intrebare: Pe baza acestor angajamente ţi-a aprobat cererile?

Răspuns: Nu.

Intrebare: Dar pe ce bază?

Răspuns: A intervenţiei personale a unei rude a mea col. STOIKA personal la generalul LEOVEANU directorul Sigurantei Statului.

Intrebare: Cine a făcut propuneri regelui de comutarea pedepselor din grupul condamnaţilor cu ANTONESCU?

Răspuns: Eu.

Intrebare: Dece pe ministrul de război PANTAZI care a dus toată campania de război pe teritoriul Uniunii Sovietice l-ai scos dela pedeapsa capitală şi dece considerai că nu el era cel mai vinovat în activitatea armatei române pe teritoriul U.S.?

Răspuns: După actele dela dosar şi din desbaterile procesului am socotit că nu merită pedeapsa capitală.

Intrebare: Dece pe PICHI VASILIU l-ai propus pentru pedeapsa capitală?

Răspuns: Pentrucă el era răspunzător pentru Siguranta Jandarmeria Statului.

Intrebare: Cine te-a chemat la Jandarmerie pentru a te duce să stai de vorbă cu ANTONESCU?

Răspuns: PICHI VASILIU.

Intrebare: Cine mai era de față cât ai stat de vorbă cu PICHI VASILIU?

Răspuns: Nimeni.

Semnez liber şi nesilit de nimeni.

7 Mai 1951.

ss. Lucretiu Patrascanu

DECLARATIE

Subsemnatul L. PATRASCANU, la întrebările de mai jos declar următoarele:

Intrebare: Când te-ai reîntors dela Moscova?

Răspuns: Dela Moscova m'am reîntors în țară la începutul anului 1935 în următoarele împrejurări; în urma divergențelor mele cu B.P.[1] de atunci, în vara anului 1934, am depus mandatul ce-l aveam ca reprezentant al Partidului pe lângă Comintern.- La venirea B.P. dela Praga la Moscova, în toamna anului 1934, eu mi-am exprimat dorința de a mă reîntoarce la muncă ilegală în țară. B.P. a luat la cunoștință dorința mea.-

După două luni, B.P. a hotărât să fiu trimis în țară ilegal, la muncă ilegală.- In timpul cât am fost reprezentantul Partidului la Moscova, am intrat în conflict cu WALETZKI şi CERNOMONDIC dela cadre – care au propus să fiu pus la muncă la un institut cultural din Moscova şi să nu fiu trimis în țară.- Eu am dorit însă tot timpul să măîntorc la muncă în țară, pentrucă nu am vrut să rămân în emigrație, ca un fel de pensionar.- Reîntoarcerea mea în țară a fost hotărâtă de B.P. în iarna 1934, care era compus din: LENUTA FILIPOVICI, BORN, IACOBOVICI un ucrainian şi WANDA NICOLSKI (care era în țară).- Deci hotărârea reîntoarcerii a fost luată de primii trei prezenți la Moscova.- B.P. a trecut hotărârea prin executarea Cominternului – care a aprobat hotărârea – B.P. şi a dispus aparatului technic al Cominternului să-mi facă paşaportul şi formalitățile necesare întoarcerii în țară.-

Formalitățile au durat ca două luni.- Mi s'a pus la dispoziție un paşaport franțuzesc, bani şi legătura cu aparatul technic al B.P. dela

[1] Biroul Politic.

Praga.- Prin luna Februarie 1935 am luat trenul dela Moscova şi am plecat spre graniţa sovieto-polonă.- Graniţa polonă am trecut-o fără nici o dificultate şi am ajuns la Varşovia unde conform instrucţiunilor date de aparatul technic m'am oprit două zile, unde mi s'a vizat paşaportul, pentru plecare în Ceholsovacia la Praga.- In timpul celor două zile cât am stat la Varşovia n'am avut absolut nici o dificultate şi nici nu am luat legătura cu vreo persoană.- După două zile am plecat mai departe la Praga – trecând frontiera polono-cehă, fără nici o dificultate.- Sosind la Praga am luat legătura cu aparatul technic al B.P. prin "iafcă"[1] şi parola dată de B.P. la Moscova.- Legătura am luat-o cu un tovarăş blond, al cărui nume nu-l ştiu.- Precizez că aparatul technic era înştiinţat dela Moscova de venirea mea la Praga.- La Praga am stat cinci zile, până când technicul mi-a făcut legătura cu oameni dela graniţa ceho-română – pentru a-mi organiza trecerea ilegală a Tisei – frontieră.- In timpul cât am stat la Praga n'am avut nici o dificultate.- Am stat tot timpul cu paşaportul franţuzesc la hotel.- La plecarea spre frontieră am dat technicului B.P. paşaportul franţuzesc.- De la Praga am plecat într'un orăşel ceh, de frontieră, unde am avut o "iafcă" şi o parolă, la un magazin de lemne.- Aici am intrat în legătură cu cei care organizau trecerile peste frontieră.- Peste două zile, în mijlocul nopţii, am fost trecut peste Tisa, împreună cu alţi doi tovarăşi din Sighet, pe care nu i-am cunoscut.- Am trecut frontiera ceho-română fără nici o dificultate.- Ajungând la Sighet, am luat trenul spre Bucureşti.- Dela Sighet la Bucureşti – ca măsură de prevedere, – am făcut drumul în două etape: Sighet-Buşteni, Buşteni-Ploeşti cu trenul şi Ploeşti-Bucureşti cu un taxi de piaţă.- Când am luat maşina dela Ploeşti, pentru Bucureşti, şoferul a oprit la o staţie de benzină – ultima spre Bucureşti şi atunci m'a întrebat dacă mai poate lua doi călători – care erau lângă depozitul de benzină.- La răspunsul meu afirmativ, el a luat pe cei doi, care i-a urcat în spate la maşină – eu dela început ocupând locul lângă şofer.- După plecarea din Ploeşti – spre stupoarea mea – am descoperit din vorba celor dooi din spate, că unul era fostul director dela Văcăreşti GORASCU – pe care îl cunoşteam şi care mă cunoştea – şi celălalt un inspector de Siguranţă.- Cum amândoi erau

[1] Întâlnire conspirativă.

beţi au adormit deîndată şi au dormit până la Bucureşti – nerecunoscându-mă.- Ajuns la Bucureşti, am spus şoferului să oprească pe Dorobanţi în sus pe o stradă lăturalnică – lăsându-i pe cei doi în maşină şi eu am dispărut.- M'am dus imediat la un doctor simpatizant – unde am stat o zi sau două, până m'am prezentat la "iafcă" cu parola dată de technicul B.P. din Praga, pentru legătura cu Secretariatul.-

Intrebare: Ce dificultăţi ai întâmpinat din partea autorităţilor locale pe tot parcursul?

Răspuns: N'am întâmpinat absolut nici un fel de dificultăţi şi am ajuns nestingherit la Bucureşti.-

Intrebare: Ancheta îţi cere să dai răspunsuri adevărate şi arată unde ai fost reţinut şi anchetat, ce declaraţie ai dat şi ce angajamente ţi-ai luat?

Răspuns: Declar categoric încăodată, că n'am fost reţinut nicăeri şi deci nu puteam să dau nici un fel de declaraţie sau să-mi iau vre-un angajament.-

Intrebare: După reîntoarcerea din Uniunea Sovietică, cu cine ai luat legătură şi ce activitate ai dus?

Răspuns: Ajuns la Bucureşti m'am prezentat la "iafcă" şi cu parola dată de technicul B.P. dela Praga printr'un technic am fost pus în legătură cu Secretariatul din Bucureşti şi anume cu GH. STOICA, STELLA – şi cred că al treilea era SENCOVICI.- In faţa Secretariatului am făcut un raport amănunţit de cele hotărâte la Moscova, despre activitatea mea la Moscova şi despre felul cum am călătorit până la Bucureşti.-

La această şedinţă GH. STOICA a făcut un raport informativ asupra situaţiei din ţară.- După terminarea şedinţei, Secretariatul mi-a spus să aştept hotărârea în ce priveşte munca mea viitoare.- Am aşteptat hotărârea într'o casă a Partidului, ca două săptămâni.-

După două săptămâni am fost anunţat de GH. STOICA, că voi pleca în Moldova ca membru al biroului regional, luând în primire munca culturală.- In biroul regionalei era secretar CLARA şi cred BUGHICI, şi cu mine.- După cca o lună după sosirea mea la Iaşi a fost trimis şi MARIN FLOREA IONESCU – care a lucrat tot timpul cu noi.- Eu am lucrat la Iaşi şi Piatra-Neamţ până la sfârşitul anului 1935, când secretariatul m'a rechemat la Bucureşti şi prin PUIU

PAUKER mi s'a comunicat hotărârea de a fi legalizat, pentru două motive: a participa la acțiunea de Front Popular şi de a organiza cele două mari procese: CONSTANTINESCU-IASI şi ANA PAUKER.-

Dela aceste două date timp de două luni, am stat într'o casă a Partidului – pregătindu-mi legalizarea.-

La începutul anului 1936, m'am legalizat fără dificultăţi.- După cca două luni dela legalizare, am luat contact prin technicul Partidului cu WANDA NICOLSKI, membru al B.P. şi a Secretariatului, căreia i-am făcut raport asupra muncii mele, de Front Popular şi pregătirea proceselor.- Ea mi-a dat instrucţiuni pentru activitate mai departe şi am rămas în legătură cu Secretariatul, până când am luat legătura cu noul Secretariat chiar în cursul anului 1936, reprezentat prin FORIS cu care am luat personal legătură.- Până la legătura cu noul Secretariat, prin FORIS, legătura cu Secretariatul vechi, pentru activitatea mea, am ţinut şi cu VANDA NICOLSKI şi, cred şi cu GOLDBERGER sau alt membru al Secretariatului de atunci.- Dela mijlocul lui 1936 FORIS s'a prezentat activului legal ca reprezentant al noului Secretariat – şi până la mijlocul lui 1938 am ţinut legătura cu el, lucrând pe linie legală.- In timpul alegerilor din 1937, eu am fost în divergenţă cu conducerea Partidului pe anumite chestiuni tactice, pe care le-am ridicat la Comintern.- La Conferinţa de Partid, care s'a ţinut prin Martie-Aprilie 1938, eu nu am mai fost ales în noul C.C. şi am fost pus la dispoziţia Comitetului Capitalei – din cauza menţinerii punctului meu de vedere, în divergenţele cu conducerea Partidului.- Din partea Comitetului Capitalei, s'au prezentat la mine doi tovarăşi cu care am discutat, de astădată pe linia Capitalei – punctul meu de vedere în ce priveşte tactica Partidului.- Dela această dată şi până în 1944, până în Ianuarie-Februarie 1944, nu am mai desfăşurat o activitate continuă de Partid – ci, sporadic, am îndeplinit anumite servicii, împreună cu ATHANASIE JOJA, în 1939-40.- Această lipsă de activitate de Partid o motivez, prin aceia că nu am voit să iau legături directe şi personale, pe cont propriu – pentru a nu merge pe o linie fracţionistă şi a ajunge la o fracţiune în sânul Partidului.-

Semnez liber şi nesilit.-

22 Mai 1951

ss/. LUCRETIU PATRASCANU

DECLARATIE

Subsemnatul L. PATRASCANU, declar următoarele în legătură cu EUGEN CRISTESCU:

După condamnarea grupului de criminali de război în frunte cu I. ANTONESCU, a venit la Minister în audienţă RADU XENOPOL, spunându-mi că EUGEN CRISTESCU îşi ia angajamentul să dea pe mâna organelor Statului aparatul Intelligence-Service-ului, care lucrează în România.- Cum ştiam legăturile lui XENOPOL cu soţia lui CRISTESCU, mi-am dat seama că comunicarea lui este autentică şi mi-am închipuit că soţia lui CRISTESCU i-a adus şi lui acest angajament la cunoştinţă.- Dar cum nu mă interesau amănuntele, ci faptul în sine nu i-am cerut lămuriri. Dându-mi seama că comunicarea lui XENOPOL este adevărată am comutat pedeapsa lui CRISTESCU, dela moarte aşa cum figura pe lista mea în închisoare pe viaţă şi la palat m'am dus cu 4 nume.- Lista celor graţiaţi şi a celor ce urma să fie împuşcaţi am arătat-o numai la doi oameni la Comisia de Control, unde am fost întâi şi apoi la Partid, unuia din conducători.-

Când la Comisia de Control, celui care conducea această Comisie, am voit să-i detaliez motivele care m'au făcut pe unii să-i graţiez, pe alţii să-i execut – acel conducător m'a oprit şi mi-a spus că aceasta este o chestiune care priveşte exclusiv guvernul român – de unde am dedus că de astă dată fiind vorba de execuţii – acel conducător al Comisiei nu voeşte să ia atitudine, lucru care mi-a apărut foarte explicabil.- Am voit ca chestia cu CRISTESCU să o arăt acelui conducător sovietic – dar în urma felului cum a decurs discuţia nu am apucat să o fac.- M'am gândit la acel conducător, dându-mi seama că chestia CRISTESCU – în general, trece de competinţă organelor Statului Român. Cum prin faptul graţierii lui, ştiam că CRISTESCU va fi pus în situaţie să-şi ţină angajamentul – având tot interesul s'o facă, nu m'am mai interesat de urmări.- De altfel am fost de părere că cu cât va şti mai puţină lume despre acest angajament şi mai ales de ceeace deţinea CRISTESCU ca material informativ, cu atâta era mai bine, deoarece în 1946 – lucrurile nefiind încă coapte pentru o răfuială cu englezii – care figurau în

Comisia de Control, era prematur să se discute despre angajamentul lui CRISTESCU.-

Când XENOPOL mi-a adus la cunoştinţă acest angajament – eu am socotit de datoria mea să fac ca CRISTESCU să trăiască – atât şi nimic mai mult.- Cui urma el să-i încredinţeze secretul lui, când şi în ce chip, nu era nici în atribuţia mea şi nici nu m'am gândit să cercetez mai departe lucrurile.-

Pentru aceste motive n'am comunicat absolut nimănui comutarea pedepsei dela moarte – aşa cum am socotit în primul moment că urma să se întâmple – la închisoare pe viaţă.- Aceasta am făcut-o din absolut proprie iniţiativă – aşa cum am procedat şi cu ceilalţi.-

Pentru motivele de mai sus n'am comunicat nici conducerii Ministerului de Interne, bănuind că CRISTESCU nu este la Interne ci în alt loc.-

Semnez liber şi nesilit de nimeni.-

18 Iulie 1951

ss/. L. PATRASCANU

PROCES VERBAL DE INTEROGATORIU

Arestatul LUCRETIU PATRASCANU

21 Octombrie 1952, Bucureşti
Interogatorul a început la ora 7,30
" s'a terminat " " 12,25

Intrebare: Arată dta ce combinaţii a întreprins IULIU MANIU pe lângă dta în perioada alegerilor din anul 1946?

Răspuns: Pe lângă mine IULIU MANIU nu a întreprins nici-o combinaţie. Cu circa 5 luni înaintea alegerilor din 1946, IULIU MANIU a trimis un mesaju prin RADU XENOPOL în care mă ruga să-i transmit lista prietenilor mei care candidează în alegeri pentruca el să nu-i combată.

Intrebare: In ce împrejurări ţi-a trimis MANIU acest mesagiu?

Răspuns: MANIU a trimis acest mesagiu în următoarele împrejurări: In anul 1946 am ţinut un discurs la Cluj, antirevizionist, la 3 trei săptămâni după acest discurs, Maniu a trimis mesagiu de mai sus.

Intrebare: care este explicaţia că IULIU MANIU, şeful reacţiunei

române, se adresa dtale care pe atunci erai în guvern şi în conducerea P.C.R.?

Răspuns: N'am găsit nicio explicaţie, alt răspuns nu am de dat.

Intrebare: Arată ce combinaţi ai întreprins dta personal în legătură cu oficiosul Partidului Naţional Tărănist "Dreptatea"?

Răspuns: Combinaţia pe care am întreprins-o cu oficiosul P.N.T. "Dreptatea" a fost următoarea.

Cu circa două săptămâni după a doua cuvântare dela Cluj în timp ce lăuda cuvântarea dela Cluj, am chemat pe RADU XENOPOL la mine, rugându-l să meargă la Carandino, redactor şef al ziarului "Dreptatea" pe care îl cunoşteam din lagăr să transmită din partea mea să înceteze laudele la adresa mea pentrucă îmi aduce prejudici politice faţă de P.C.R.

Intrebare: Arată dta sincer pentru care motive ai ascuns conducerii partidului, combinaţiile pe care le-a întreprins IULIU MANIU pe lângă dta?

Răspuns: Am ascuns mesagul lui MANIU conducerii partidului, pentrucă l'am respins imediat şi nu am voit să fac discuţii degraba cu conducerea partidului.

Intrebare: Arată dta pentru ce ai ascuns conducerii partidului combinaţiile în legătură cu oficiosul P.N.T. "Dreptatea".

Răspuns: Am ascuns conducerii partidului combinaţiile întreprinse cu oficiosul P.N.T. "Dreptatea" pentru că le-am făcut pe cont şi pe răspundere proprie.

Intrebare: De către cine ai fost dta finanţat în campania alegerilor din anul 1946?

Răspuns: In compania alegerilor din 1946 am fost finanţat de către ministrul de interne TEOHARI GEORGESCU şi de către RADU XENOPOL.

Intrebare: Ce sumă ai primit din partea lui RADU XENOPOL?

Răspuns: Din partea lui RADU XENOPOL am primit un fond electoral de 100.000.000 (una sută milioane lei) pentru campania electorală. Bani pe care i-am luat dela XENOPOL i-am folosit trimiţând 26 de oameni pe cont propriu, pentru a mă ajuta pe mine în campania electorală.

Intrebare: Arată dta dece ai ascuns conducerii partidului banii pe care i-ai luat dela XENOPOL?

Răspuns: Am ascuns acest lucru conducerii partidului pentrucă şi aceasta am făcut-o pe cont şi pe răspundere personală.

Intrebare: Ce înţelegeri ai avut cu soţia dtale privitor la banii luaţi dela XENOPOL?

Răspuns: In anul 1949, în timp ce eram arestat împreună cu soţia la Snagov, m'am înţeles cu soţia să nu spună anchetei de banii luaţi dela XENOPOL, deoarece în anul 1949 aflasem de condamnarea lui XENOPOL pentru excrocherie şi acum nu îmi mai convenea ca opinia publică să afle că am fost finanţat de către RADU XENOPOL în alegeri.

Intrebare: Banii pe care i-ai luat dela RADU XENOPOL ţi-au fost condiţionate?

Răspuns: Banii pe care i-am luat dela XENOPOL nu au fost condiţionaţi de absolut nimic.

Intrebare: Atunci care este explicaţia că dta în campania electorală nu ai demascat pe MANIU şi PNT în faţa maselor aşa cum cerea partidul?

Răspuns: Am demascat pe MANIU şi PNT în campania alegerilor dela Arad, în două cuvântări, am ţinut însă să pun accentul pe activitatea partidului şi pe colectări, care era o problemă centrală.

Intrebare: Cum califici dta faptul de a înşela şi a ascunde faţă de partid şi faţă de organele de stat ale Republicei manevrele şi combinaţiunile cu reacţiunea şi cu banii luaţi dela RADU XENOPOL?

Răspuns: Nu am de dat niciun calificativ şi refuz să răspund la această întrebare.

Acest proces-verbal de interogatoriu a fost citit de mine cuvânt cu cuvânt şi corespunde în totul cu cele declarate de mine, drept pentru care susţin şi semnez.

ss/ L. PATRASCANU

Lt. col. Soltuţiu

PROCES VERBAL DE INTEROGATOR

Arestatul LUCRETIU PATRASCANU,

23 Octombrie 1952, Buc.
Interogatoriul a început la ora 8,30
" s'a terminat " " 13

Intrebare: Dta erai pentru, sau împotriva satisfacerii obligaţiilor condiţiilor de armistiţiu?

Răspuns: Nu eram pentru satisfacerea condiţiilor din armistiţiu.

Intrebare: Atunci dece aurul lui KILLINGHER[1] găsit la RADU LECA şi care conform condiţiilor de armistiţiu trebuia să intre în proprietatea URSS erai împotriva acestui fapt?

Răspuns: Eram împotriva predării aurului, deoarece aurul nu era a lui KILINGER şi era aurul lui LECA, jefuit dela evreii din România.

La RADU LECA s'au găsit 12 (douăsprezece) kgr. de aur; la tribunalul poporului s'au cercetat situaţia lui RADU LECA, şi BUNACIU mi-a spus că aurul a povenit din jaful evreilor bogaţi.

In timpul cercetărilor a arătat că este a lui Von KILINGER. Această declaraţie nu am luat-o în considerare şi am cerut reprezentantului Comisiei de Control Sovietic să-mi aducă măcar un început de dovadă, pentru a putea da un aviz afirmativ. Acest început de dovadă nu s'a făcut.

Intrebare: In ce alte chestiuni ai mai avut dta atitudine de opoziţie faţă de Comisia de Control Sovietică?

Răspuns: In anul 1946 mi s'a cerut din partea Ministerului de Finanţe avizul asupra activelor şi pasivelor germane. Felul cum a fost pusă chestiunea de către Comisia de Control Sovietică mi s'a părut neobişnuită şi am suspendat darea avizului. Am discutat această chestiune la partid cu ANA PAUKER şi a fost de acord cu mine ca să întrebăm forurile competente. Intr'o şedinţă la P.C.M. când am văzut că este o chestie principială, am înţeles despre ce este vorba şi am dat avizul cerut pe care îl suspendasem mai înainte.

Intrebare: De ce te-ai opus prelungirii legii criminalilor de război?

[1] Manfred von Killinger.

Răspuns: M'am opus prelungirii legii criminalilor de război pentru că am socotit că România ş'a îndeplinit obligaţiile asumate prin convenţia de armistiţiu.

Intrebare: Partidul ce ţi-a cerut în legătură cu prelungirea legii criminalilor de război?

Răspuns: Partidul nu mi-a cerut nimic, în legătură cu prelungirea legii criminalilor de război. Aproximativ în luna Martie-Aprilie 1947 preşedintele comisiei aliate de Control Sovietic a trimis o scrisoare guvernului român în care arată o serie de cazuri cerând prelungirea legii criminalilor de război. Socotind aceste cazuri neconcludente, am rămas la punctul meu de vedere iniţial.

Intrebare: Ale cui interese le-ai servit prin această atitudine?

Răspuns: Prin neprelungirea legii criminalilor de război am servit interesele Statului Român.

Intrebare: Ce discuţii şi cu cine din cercurile Palatului ai discutat problema legii criminalilor de război?

Răspuns: Problema legii criminalilor de război, am discutat-o cu fostul rege Mihai. Regele MIHAI era împotriva prelungirii legii criminalilor de război. In această chestiune, regele avea aceeaş atitudine ca şi mine.

Intrebare: Recunoşti că ai sabotat prelungirea legii criminalilor de război?

Răspuns: Nu recunosc că am sabotat legea prelungirii judecării criminalilor de război, pentru că nu putea fi vorba de sabotaj.

Intrebare: Ce alte acţiuni duşmănoase ai mai întreprins împotriva URSS.

Răspuns: In toată viaţa, mea nu am făcut nici-o singură acţiune duşmănoasă împotriva URSS.

Intrebare: Atunci, arată dta ce discuţii ai avut cu BELU ZILBER şi MIRCEA DURMA în casă la TOROSIAN, la întâlnirea organizată de B. ZILBER în preajma plecării lui DURMA la Moscova, pentru tratative economice?

Răspuns: O asemenea întâlnire şi o asemenea discuţie nu a avut nici-o dată loc. Eu cu BELU ZILBER, împreună cu DURMA MIRCEA nu m'am întâlnit niciodată la TOROSIAN în casă.

Intrebare: Pe cine dintre criminalii de război şi pe alţi duşmani ai regimului ai scăpat din faţa Justiţiei?

Răspuns: Din fața justiției am scăpat numai pe unul singur, pe EUGEN TITEANU.

Intrebare: Arată atunci discuțiile avute cu BETEA, RATIU și ceilalți privitor la C. DANULESCU?

Răspuns: RATIU ANTON împreună cu RUPENIAN EMANOIL mi-au adus un memoriu al criminalului de război C. DANULESCU, pe care am refuzat să-l trimis la Tribunalul Poporului. După ce am foiletat dosarul lui DANULESCU; că după cum este încadrat merge la 10 (zece) ani închisoare, cu toate acestea nu am întreprins nimic pentru arestarea lui DANULESCU.

Intrebare: Pe ce alți dușmani ai regimului ai mai scăpat din fața organelor de Stat?

Răspuns: Pe nici un fel de dușmani ai regimului nu am scăpat din fața organelor de stat.

Intrebare: Ai știut de pregătirile de fugă ale lui MANUILA SABIN din țară?

Răspuns: Da, am știut de pregătirile de fugă ale lui MANUILA din țară.

Intrebare: Ai știut de pregătirile de fugă ale lui BETEA NICOLAIE din țară?

Răspuns: Da, am știut de pregătirile de fugă ale lui BETEA din țară?

Intrebare: Stiind toate cele de mai sus, ce măsuri ai luat pentru ca aceștia să ajungă în mâna organelor de stat?

Răspuns: Nu am luat nici-o măsură ca aceștia să ajungă în mâna organelor de stat.

Intrebare: Ce fel de atitudine a însemnat aceasta față de partid și față de stat.

Răspuns: Prin faptul că nu am denunțat pe BETEA N. și MANUILA S., obiectiv și în fapt; a însemnat un act dușmănos față de partid și față de stat.

Acest proces-verbal de interogatoriu a fost citit de mine cuvânt cu cuvânt și corespunde în totul cu cele declarate de mine, drept pentru care susțin și semnez propriu.

Arestat:
ss/ L. PATRASCANU

Lt.Col.de Securitate
I. Soltuțiu

PROCES VERBAL DE INTEROGATOR

Arestatul LUCRETIU PATRASCANU,

1 Noembrie 1952, Bucureşti
Interog. a început la ora 8,30
" s'a terminat " 12

Intrebare: Arată dta care a fost poziţia dtale la confruntarea cu BETEA şi ce a urmat după acea?

Răspuns: La 9 Iulie 1948 am fost confruntat cu BETEA NICOLAE în următoarele împrejurări: Inainte de arestarea mea şi în toată epoca de după 23 August 1944, BETEA NICOLAE era unul dintre colaboratorii mei apropiaţi. Incepând din vara anului 1947 BETEA NICOLAE mi-a făcut diferite propuneri de a pleca din ţară, datorită situaţiei mele.

La arestarea mea, BETEA NICOLAE a dat declaraţii asupra acestor propuneri şi asupra altor discuţii avute între mine şi el.

In timpul cercetărilor la partid, eu am negat aceste discuţii şi propuneri ale lui BETEA.

Pentru a stabili adevărul, doi conducători de partid: RANGHET şi DRAGHICI ALEX. mi-au făcut o confruntare cu BETEA NICOLAE. La această confruntare am continuat să neg propunerile făcute de BETEA NICOLAE.

A doua zi dimineaţa făcându-mi un examen de conştiinţă şi dându-mi seama că n'are niciun rost să mă menţin pe această poziţie, l-am chemat pe ministrul de interne, TEOHARI GEORGESCU, care a venit singur şi căruia i-am confirmat cele declarate de BETEA cu privire la propunerile făcute.

TEOHARI GEORGESCU mi-a spus să pun pe hârtie cele spuse lui verbal şi în general toată chestia cu BETEA N. şi a doua seară voi fi liber.

In timpul declaraţiei verbale ce am făcut-o lui TEOHARI GEORGESCU i-am spus: că dacă ar fi luat el în mână toată cercetarea, poziţia mea dela început ar fi fost alta. La această discuţie, TEOHARI GEORGESCU m'a liniştit spunându-mi să n'am niciun fel de griji, că toată cercetarea va fi obiectivă şi că "clasa

muncitoare niciodată nu ne va ierta dacă cineva s'ar atinge de un fir de păr din capul tău". In urma conversației avute cu TEOHARI GEORGESCU, am pus pe hârtie toată chestia BETEA.

După circa 4 (patru zile) și două zile după ce am dat declarația au venit la mine trei conducători de partid: TEOHARI, RANGHET și DRAGHICI. RANGHET m'a întrebat dece nu am spus toate acestea dela început, când GHEORGHIU DEJ mi-a citit pentru prima dată declarațiile lui BETEA.

I-am răspuns că am dat toate explicațiile atitudinii mele lui TEOHARI GEORGESCU și nu găsesc necesar să le dau și lor, adică lui RANGHET și DRAGHICI.

Cu toată promisiunea lui TEOHARI GEORGESCU de a fi pus în libertate, am continuat să fiu arestat. Convingerea mea intimă a fost atunci că toată situația mea nu depinde de TEOHARI GEORGESCU. După plecarea lui TEOHARI GEORGESCU și a celor doi membrii din comisie, cercetările au fost suspendate. Ca protest acestei suspendări a cercetărilor am declarat greva foamei. După două zile venind TEOHARI la mine, am încetat greva foamei. La sfârșitul discuției, TEOHARI mi-a spus că soția mea va veni înapoi la mine și vom pleca undeva să ne refacem sănătatea.

După câteva zile BUCICOV mi-a spus că în urma cererei făcute de mine lui TEOHARI GEORGESCU, de a pleca la Tușnad, el a fost acolo și nemai fiind locuri, mi-a pregătit o casă la Predeal, dar eu am cerut în scris lui TEOHARI GEORGESCU, Snagovul. Cererea a fost aprobată.

Intrebare: Arată dta împrejurările în care ai stat arestat împreună cu soția dtale și ce înțelegeri ați avut privitor la poziția ce trebuia s'o luați față de anchetă?

Răspuns: In dimineața zilei de 27 Aprilie 1948 am fost arestat și dus la Băneasa. In aceeaș zi la ora șase, a fost arestată și adusă la Băneasa și soția mea. După circa trei săptămâni, soția mea a fost luată și dusă în altă casă, eu rămânând singur până la sfprșitul lunei August 1948. In timpul cât a fost izolată, a fost cercetată tot de către TEOHARI GEORGESCU și ceilalți doi membrii din comisie.

La sfârșitul lui August, am fost trimeși împreună la Snagov unde mi-a istorisit toate declarațiile cerute și date. In acelaș timp mi-a spus că a stat în aceiaș casă cu LENA CONSTANTE. In timpul cât

am stat împreună la Snagov i-am spus ce să nu declare la anchetă: discuţiile între noi doi, privitor la plecarea în străinătate, faptul că RADU XENOPOL m'a finanţat în campania electorală şi despre legăturile între LENA CONSTANTE şi NICOL GROS. Alte înţelegeri n'am avut.

Intrebare: Arată dta împrejurările în care ai aflat despre raporturile dintre TEOHARI GEORGESCU şi Serviciul Secret?

Răspuns: Cu ANA PAUKER am avut o serie întreagă de discuţii şi convorbiri, fie acasă la ea, fie la partid, datorită şi vechilor noastre relaţii de prietenie.

Reclamându-i odată anumite procedee ale SSI, condus de BODNARAS, din răspunsul ANEI PAUKER am dedus că între TEOHARI GEORGESCU şi BODNARAS există anumite fricţiuni.

Cu prilejul unei convorbiri cu TEOHARI GEORGESCU, acesta mi-a spus pentru a-mi arăta anumite procedee ale SSI că folosind o consfătuire comună între Serviciul Secret şi organele M.A.I., SSI-ul le-a luat pe unul din informatorii lor principal, un general, plătindu-i peste ce plătea internele.

Intrebare: Arată dta împrejurările în care ai primit informaţiile despre BELU ZILBER în timp ce se afla arestat la interne?

Răspuns: Am aflat de arestarea lui BELU ZILBER dela soţia lui, prin LENA CONSTANTE la începutul anului 1948. După câteva zile, am vorbit cu TEOHARI GEORGESCU despre arestarea lui B. ZILBER spunându-i că a fost arestat pentru legături cu străini, dar să ştie, că legăturile lui erau controlate. TEOHARI GEORGESCU ş'a notat cele spuse. Fiind la parlament, la începutul lunei Februarie 1948; a venit la mine JIANU, care mi-a spus că ZILBER se referă la mine, dar că este un bandit.

Fiind încă ministru, tot în Februarie 1948, a venit la mine NATHANSOHN acasă, pe o chestie a lui personală şi anume că NICOLSCHI dacă aceptă colaborarea cerută, îi rezolvă situaţia lui la partid. A venit la mine să mă întrebe, dacă să accepte sau nu şi dacă se poate pune bază pe cuvântul lui NICOLSCHI. Eu i-am spus, să primească colaborarea propusă.

Cu acest prilej, el mi-a spus că are contacte mai vechi cu NICOLSCHI, trimiţându-l şi în străinătate pentru anumite servicii. Văzând că el are legătură cu internele, l'am întrebat dacă ştie ce

declarații i se cer lui BELU ZILBER. El mi-a spus cănu ştie, dar că se va informa.

După circa 10 zile când eu nu mai eram ministru am primit un telefon dela NATHANSOHN, în care îmi comunica că BELU ZILBER a murit în arest. Peste câteva zile mi-a comunicat LENA CONSTANTE că a aflat dela nevasta lui BELU ZILBER că i s'a trimis paltonul acasă, dela arest.

Eu l'am chemat după aceasta pe NATHANSOHN la telefon, fixându-i o întâlnire la biblioteca ARLUS, aceasta pentru ca să nu discutăm toată chestia prin telefon. La întâlnirea avută la biblioteca ARLUS, NATHANSOHN mi-a spus că BELU ZILBER n'a murit, dar că a fost în greva foamei cincisprezece zile, dar pe care a încetat-o. NATHANSOHN toate acestea le-a aflat prin ZAHARIA, care era un colaborator intim al lui NICOLSCHI.

Grija mea în ce priveşte declarațiile lui BELU ZILBER, ce urma să le dea la interne, priveau faptul că eu m'am întâlnit în secret cu BELU ZILBER după excluderea lui din partid, la rugămintea lui.

Acest proces-verbal de interogatoriu a fost citit de mine cuvânt cu cuvânt şi corespunde în totul cu cele declarate de mine, drept pentru care susțin şi semnez.

Arestat:
ss/ L. PATRASCANU

DECLARAȚIILE CELORLALȚI ACUZAȚI

DECLARATIE

Subsemnatul ZILBER HERBERT, declar următoarele:

Atitudinea mea față de U.R.S.S. și Partid.

Procesele din 1936/37 au constituit pentru mine o adevărată tragedie. Luni de zile nu am priceput cum a fost posibil ca majoritatea conducătorilor bolșevici cu a căror nume crescusem dela 17 ani, să fie judecați și executați pentru trădare, complot și sabotaj. Cu timpul am înțeles că nu fusese vorba de duşmănii personale, ci de o oarecare acțiune contrarevoluționară în care toți cei judecați fuseseră amestecați. Porniți dela acțiuni fracționiste, au ajuns în slujba spionajului hitlerist și japonez și au pregătit deschiderea frontierelor pentru armatele dușmane. In acțiuni de sabotaj de mare amploare nu am crezut până ce oameni întorși din U.R.S.S. în 1944/45 nu mi-au confirmat faptul. Deși până în 1938, procesele încetaseră de a fi o problemă, am rămas cu un gust amar. Represiunea fusese atât de violentă, încât mi se părea că viața în U.R.S.S. trebuia să fie înăbușitoare. Acesta este unul din motivele care în 1940 m'a făcut să nu plec în U.R.S.S. împreună cu alți tovarăși.

In perioada 1939–1944, poziția mea a fost categoric prosovietică. Armata Roșie nu lupta numai pentru apărarea Uniunii Sovietice, dar al oricărui om amenințat de hitlerism. Lupta pentru socialism se confunda în mod concret cu lupta pentru apărarea tuturor celor amenințați de fascism.

După 23 August 1944, cu dispariția pericolului hitlerist, vechile amintiri au început din nou să capete contur în capul și sufletul meu, parte sub influența urmărilor războiului, parte sub influența celor întorși din U.R.S.S. Primul care mi-a spus ceva a fost PATRAS-CANU întors dela Moscova. "Am fost la Muzeul Revoluției în 1922, în 1932 și acum. In 1922 erau numai fotografii, manifeste și ziare. In 1932 erau mai puține fotografii, manifeste și ziare și mai multe tablouri. In 1944 erau numai tablouri". Altul mi-a spus: "De 25 ani Poporul Rus se hrănește numai cu șobolani murați. Fiecare

om are o dublă personalitate: una pentru dânsul şi alta pentru ceilalţi". Toţi mi-au spus: "Furtul este fenomen de masă. Altfel oamenii nu ar putea trăi" ş.a.m.d.

Toate acestea m'au dus la următoarea concluzie. Realizarea socialismului şi în România nu trebue să aibă ritmul rapid din U.R.S.S.

Trebuie să învăţăm dela ruşi nu numai cum se construeşte socialismul ci şi cum nu se construeşte. Dreptul de a vorbi, nu trebue să fie limitat decât pentru duşmani; altfel împiedică desvoltarea forţelor productive. Popoarele sovietice au făcut cheltuelile generale ale Revoluţiei prin milioane de morţi. Putem profita de sacrificiile lor pentru o realizare mai lentă şi mai lipsită de sacrificii a socialismului".

Partidul pornea însă dela ideia Leninistă că cucerirea puterii politice este esenţialul şi deci eliminarea tuturor elementelor reacţionare din guvern şi aparatul de stat este sarcina imediată a clasei muncitoare. Prin urmare se lua calea din U.R.S.S.

Pentru mine aceasta a fost începutul dedublării personalităţii – duşman în suflet şi prieten în vorbă. Nu doream şi nu voiam să fie şi la noi ceiace aflasem că este în U.R.S.S. Abstract gândeam însă că realizarea socialismului trebue făcută cu ajutorul U.S.

Astfel, încă din 1944, m'am aşezat cu ceiace este mai puternic în om, cu dorinţele, de partea celor pe cari Partidul voia să-i alunge, de partea reacţionarilor. Cu capul rătăceam în Partid dar cu sufletul eram solidar cu reacţionarii în mediul cărora trăisem 15 ani. (VISOIANU, VULCANESCU, MADGEARU, NEAGU, etc.).

Pentru a-mi justifica poziţia duşmănoasă faţă de U.R.S.S. şi faţă de Partid, am construit o serie de teorii şi teorioare, care nu rezistă la cea mai elementară analiză ştiinţifică, însă a căror rezultat a fost (demoralizarea şi demobilizarea elementelor revoluţionare.

Iată câteva (din 1944 şi începutul lui 1945).

— raportul internaţional de forţe este defavorabil U.R.S.S.

— raportul intern de forţe este defavorabil Partidului

— Uniunea Sovietică nu va sprijini Partidul;

Istoria a dovedit într'atât inexactitatea acestora încât nici nu merită combătute.

Poziţia luată de mine în 1944, m'a făcut să nu particip la

demonstrații sau orice alte acțiuni ale Partidului. Când mi s'a cerut semnătura pentru un manifest în favoarea unui guvern GROZA, am refuzat. In schimb explicam tovarăşilor, reacționarilor şi chiar spionului american MADISON, dece un guvern GROZA este imposibil! La 6 Martie 1945, PATRASCANU îmi spune: "Acum începe ca dincolo", iar la 7 Martie, venind dela Palat: "L-am ars pe EMIL" nu vine la Interne".

Era un act de trădare din partea lui PATRASCANU. De acord cu Mihai lovise în Partid. Eram atunci atât de departe de Partid că nici nu mi-am dat seama că este o trădare. Mi să părea un lucru normal!.

De atunci şi până în toamna lui 1945, atitudinea şi acțiunea mea ține de crimă şi de demență.

In adevăr, până la 6 Martie 1945, aşa cum am spus până acum, am avut cu MADISON şi ROBERTS o serie de discuții, asupra diferitelor probleme interne româneşti în care am apărat, în stilul meu bineânțeles poziția Partidului. Deşi explicațiile date de mine nu erau totdeauna cele partinice, eu cred că am făcut rău ce am făcut. După 6 Martie însă, am început discuții de politică internațională, în care ei nu aveau nici-un fel de părere sau vedeau lucrurile în soldați cari vor să plece acasă. Eu sunt acela cari le-am deschis ochii asupra antagonismului americano-sovietic şi asupra raportului de față. De unde până atunci ei vedeau şi doreau o colaborare americano-sovietică, sub influența mea au început să-şi schimbe punctele de vedere. De altă parte în rapoartele făcute de mine, toate ideile sunt ale mele. In dușmănia mea dementă, îmi închipuiam că punând în gura unor ofițeraşi ca MADISON şi ROBERTS, ideile mele, voi influența Partidul! Rapoartele unde reproduc conversații trebuiesc citite de'andoaselea. Unde scriu Eu trebue citit MADISON sau ROBERTS şi invers. Conştient am indus în eroare şi Partidul şi pe PETEA.

Când a survenit bomba atomică, MADISON şi ROBERTS n'au priceput nimic şi nici nu dăduseră mare atenție faptului.

In schimb eu, isterizat la gândul că în fine aceasta va împiedica realizarea politicei Partidului prin aceia că va obliga U.S. la concesiuni, le-am explicat toate implicațiile imperialismului atomic. Ca şi în analizele anterioare asupra raportului internațional de forțe,

pentrucă n'am vrut să văd, nu am văzut şi ce nu pot realiza Statele capitaliste cu bomba atomică.

Prin urmare, prin discuţiile şi falsurile făcute în mod conştient am:

– indus în eroare Partidul.

– demoralizat un spion străin, favorabil U.R.S.S. şi Partidului

– dat iluzia că şi alţii mai importanţi decât mine cred la fel, ceiace putea ridica moralul la Washington şi în cercurile reacţionare de aici.

Despre aceste acţiuni criminale nu am pomenit nimănui până aici şi nici aici, nu am arătat până astăzi toată amploarea şi conştiinţa cu care le-am făcut.

Cu HALL, după cum am spus şi altă dată, raporturile au fost diferite. Discuţiile erau mai seci şi mai lipsite de importanţă.

Totuşi şi în rapoartele cu privire la acestea am făcut falsuri pentru a demonstra poziţia noastră slabă în timpul crizei constituţionale. Lui HALL nu i-au trecut prin cap niciodată unele din argumentele cari i le-am pus în gură. Ce anume au fost nu mi le pot reaminti.

Prin urmare, aşa cum am spus de atâtea ori, nici MADISON, nici HALL şi nici altul nu mi-au propus să le fiu informator.

Sunt convins că în cea mai mare parte, cele spuse doar de mine, au folosit Partidului. In schimb am abuzat de buna credinţă şi încredere a lui PETEA pentru a înşela Partidul, a-l induce în eroare pe calea falselor rapoarte. Acesta, este după părerea mea, cea mai gravă crimă care am comis-o. Dece am făcut-o? Când am acceptat să lucrez pentru PETEA nu aveam această intenţie. Cum însă din discuţiile cu MADISON şi mai târziu cu HALL, nu aflam mare lucru dela dânşii şi cum trebuia să raportez ceva, mi-a venit această ideie de a umple golurile cu falsuri duşmănoase. Când aflam ceva, redam şi ce-mi spuneau ei. Vanitatea m'a făcut să scriu, dar duşmănia a dictat conţinutul! Aşa dar, dacă merit titlul de agent american, aceasta nu este pentrucă aş fi fost angajatul imperialismului american sau pentrucă aş fi dat informaţii, ci pentrucă cu rea credinţă am propagandat idei favorabile imperialismului american şi duşmănoase Uniunii Sovietice.

In ce făceam eu, era şi fond sufletesc duşmănos, era şi ambiţie

intelectuală, era şi uşurinţă. Nu am fost agentul lui MADISON, a lui HALL sau altcuiva ci al propriei mele rătăciri demente. Eram un duşman al Partidului.

Acum se înţelege dece nu l-am stors pe MADISON de numele tuturor informatorilor. Sunt sigur că la prima cerere insistentă – de altfel la plecare. Mi-a reproşat această lipsă –mi-i-ar fi dat până la ultimul. Nu vroiam să cunosc numele lor, ca moralmente să nu fiu obligat să-i predau lui PETEA!

Este sinistru, dar citesc în sufletul meu de atunci şi văd că acesta-i adevărul!

In ce priveşte întâlnirea cu PATRASCANU, întrebarea mea Vrei să-l vezi?" a pornit fără nici-o intenţie. O spun cu mâna pe conştiinţă. Ideia de a comunica ceva la Washington este a lui PATRASCANU şi, deşi nu reuşesc să-mi amintesc conţinutul celor spuse de PATRASCANU, am convingerea că nu a spus altceva decât fraze convenţionale. Nu am comunicat însă faptul Partidului, după cum nu i-am comunicat trădarea lui PATRASCANU faţă de fostul rege şi astfel am devenit nu numai tăinuitorul unei trădări, ci părtaş la oferta pe care PATRASCANU o făcea imperialismului american, stând în secret de vorbă cu MADISON şi ROBERTS spionii acestuia.

Acestea se întâmplau în Iulie 1945. In Martie 1945, din iniţiativa mea împreună cu PATRASCANU ne-am întâlnit în secret cu MIRCEA DURMA, bancher utilizat atunci de Partid pentru negocieri economice cu U.R.S.S, cu scopul de a-l determina eventual să saboteze relaţiile noastre comerciale cu U.R.S.S.

Astfel, în mai puţin de un an drumul parcurs a fost enorm. Am plecat dela amintirea neplăcută a represiunei din U.R.S.S. din 1936/37, şi dela informaţii greşite asupra stărilor din U.R.S.S., am ajuns repede un om care nu a aprobat linia generală a Partidului, am devenit nepartinic, am constuit teorii false pentru a-mi justifica poziţia faţă de Partid, dela teorii am ajuns la înşelarea, trădarea Partidului şi sabotarea politicei acestuia în legătură cu spionii imperialismului american, bancherii români şi Mihai Hohenzollen. A fost drumul celor judecaţi în U.R.S.S. în 1936/37, dela fracţionism şi abateri teoretice dela linia generală la trădare şi sabotaj. Cine nu aderă cu întreg sufletul la linia Partidului, cine nu este total

partizanul Uniunii Sovietice, începe prin a fi puțin în afara Partidului, puțin dușmanul Uniunii Sovietice și termină inevitabil prin a fi aliatul imperialismului și dușmanul Partidului și Uniunii Sovietice. Intre socialism și imperialism, între Uniunea Sovietică și Statele Unite, nu există căi de mijloc. Cine nu este de oparte a baricadei, mai curând sau mai târziu ajunge de partea cealaltă.

Dar în afară de crimele mari (înșelarea Partidului prin rapoarte false, întâlniri secrete cu spionii străini, tăinuirea trădării lui PATRASCANU și a sabotajului relațiilor comerciale cu U.R.S.S) am făcut altele, în aparență mai mici. Astfel, aflasem printr'o întâmplare încă din 1945 că I. CHRISTU se întâlnea în secret cu spionul anglez MASTERSON (a fost o scăpare chiar a lui CHRISTU). Nu am anunțat-o Partidului. Mai mult, am insistat să fie delegat la Conferința Păcii. Tot așa la Paris am aflat dela dânsul că se întâlnise cu GAFENCU și CRETEANU și nu am anunțat.

Necinstea mea dela București și dela Paris, i-a permis să comită la Paris un act de trădare, publicând un document secret al delegației noastre, iar Partidul în neștiință a continuat să-l utilizeze până în 1947.

Succesele Uniunii Sovietice și Partidului în apărarea guvernului GROZA în 1945 trebuiau să fie dovada pentru orice om cinstit că toate construcțiile mele teoretice erau false. Dar un dușman ascuns, nu este niciodată cinstit. De aceia în aparență am renunțat la vechile teorii pentru a adopta altele noui pe baza posibilităților de distrugere ale bombei atomice. Dacă teoria raportului internațional de forțe nu fusese suficientă pentru a împiedeca instaurarea guvernului GROZA și desvoltarea României spre Republica Populară Română, inevitabilitatea războiului apropiat cu utilizarea unilaterală a armei atomice trebuia să împiedice ca România să ia calea Uniunii Sovietice. Deși Partidul arăta oricui voia să vadă că războiul este evitabil, din dorința de a bara drumul spre socialism arătam oricui că războiul este inevitabil. Si eu înțelegeam că bomba atomică poate distruge dar nu poate stăpâni, că în Europa și Asia forța armată a Uniunii Sovietice sprijinită de proletariat și popoarele coloniale este inevitabilă[1]. Totuși, față de cei cu cari vorbeam totdeauna mă

[1] Adăugare manuscrisă: *imbatabilă?*

arătam îndoit asupra rezultatului final a războiului pe care-l profetizam şi în realitate îl doream. Nici-un succes al diplomaţiei sovietice, nici-un succes al democraţiilor Populare, al proletariatului Occidental – sau al popoarelor coloniale nu m'a abătat dela calea luată. De aceia nu am înţeles atitudinea Uniunii Sovietice faţă de Germania, după cum nu am înţeles atitudinea faţă de Planul Marshall şi le-am combătut.

Acum înţeleg resorturile, obiectivismului meu care plăcea atât de mult reacţionarilor români şi spionilor străini. Comunist în formă şi reacţionar în fond, mascam fondul judecând lucrurile "din punct de vedere al unei om aşezat în Sirius, ca şi cum ambele tabere ar fi avut aceiaşi dreptate! Era forma prin care exprimam adeziunea mea la punctul de vedere imperialist.

Iată, îmi aduc aminte despre analiza care o făceam cu privire la scăderea producţiei. Cauzele sunt astăzi cunoscute: sabotajul patronal, lipsa materiilor prime, scăderea productivităţii muncii. Le enumeram pe toate, dar accentul grav cădea pe ultimele două în care vina era a guvernului GROZA, recte a Partidului şi clasei muncitoare! Este o probă vie a ce înseamnă "obiectivism" (Dar din punct de vedere material am fost cinstit? Nu. Fiind delegatul Partidului la C.E.C. am ajutat pe Carol Neuman să vândă C.E.C.-ului o casă şi am împărţit comisionul. Este drept că acesta mi-a spus că este cu ştiinţa Partidului, dar eu nu am verificat afirmaţia şi în orice caz nu aveam dreptul să primesc bani. Am tolerat cu M. SEBASTIAN să încaseze dela ARISTIDE BLANK un comision pentru un împrumut luat dela C.E.C. Este drept că nu am făcut nici-o intervenţie pentru acest imprumut, dar ştiam că se ia comision şi am tolerat. La fel cu alţii.

Imi recapitulez atitudinea mea faţă de Partid în perioada 1944-1946 şi mă îngrozesc de multiplele aspecte ale necinstei.

Am criticat politica Partidului în problema armistiţiului deşi eram convins că Uniunea Sovietică are dreptate; am criticat lupta pentru putere, deşi ştiam că puterea este esenţialul oricărei revoluţii, am discreditat conducerea Partidului deşi ştiam că încrederea în C.C. este esenţială pentru emanciparea clasei muncitoare; am înşelat Partidul prin rapoarte false; am asuns Partidului că în C.C. este un duşman şi un trădător; am avut intenţia să sabotez relaţiile

comerciale cu U.R.S.S.; am demoralizat membrii de partid prin teorii demobilizatoare; am criticat politica externă a U.S. deşi ştiam că încrederea în U.R.S.S. este esenţială pentru lupta clasei muncitoare; am intervenit pe lângă PATRASCANU pentru nişte criminali de război (NEAGU, VULCANESCU, STEFLEA); am fost necinstit din punct de vedere material; ştiam că sunt duşman şi nu am spus.

Da, este adevărat; am fost un duşman "cu oglindă fizică şi oglindă morală". Sunt duşmani care merită să fie împuşcaţi cu un glonte după cum sunt duşmani care merită să fie împuşcaţi cu un scuipat.Mi-i ruşine, mă doare, dar fac parte din ultima categorie!

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau conştient şi nesilit.

ss. H. ZILBER

7 Februarie 1950

PROCES VERBAL DE INTEROGATOR

Arestatul ZILBER HERBERT,

30 Mai 1953, Bucureşti
Interog. a început la ora 8,30
" s'a terminat " 18.-

Intrebare: In procesul verbal de interogatoriu din 29 Mai a.c. Dta ai arătat că la 27 Octombrie 1946 ai participat la o consfătuire secretă ce s'a ţinut la locuinţa lui OCTAVIAN NEAMTU şi că la această consfătuire s'a stabilit ca STARCEA să organizeze într'un timp cât mai scurt o nouă întâlnire secretă. Cum s'a ajuns la stabilirea unei noi şedinţe secrete, cine a propus şi care era scopul acesteia?

Răspuns: La sfârşitul discuţiilor ce au avut loc în cadrul şedinţei secrete dela OCTAVIAN NEAMTU, discuţii pe care le-am arătat în procesul verbal de interogatoriu anterior, eu am propus ca STARCEA să ne convoace pe cei prezenţi la o nouă şedinţă secretă în timpul cel mai scurt; scopul acestei şedinţe (propusă de mine) era ca cei prezenţi să vină cu lămuriri şi precizări în legătură cu problemele discutate şi cu propunerile făcute – bineînţeles după consultarea forurilor superioare pe care le reprezentau; deasemenea

urma ca în viitoarea şedinţă să se treacă efectiv la luarea unor măsuri privind organizarea complotului.

Intrebare: Ce ai făcut dta după şedinţa secretă dela OCTAVIAN NEAMTU pe linia celor stabilite la acea şedinţă?

Răspuns: A doua zi de dimineaţă i-am telefonat lui PATRASCANU acasă, apoi m'am dus la dânsul şi i-am povestit discuţiile care au avut loc. PATRASCANU mi-a spus că ştia dela rege despre un angajament scris al americanilor semnat de BERRY şi de conţinutul acestuia, însă cum regele nu avea documentul la el, mi-a cerut mie să cer în şedinţă lămuririle cu privire la ajutorul anglo-american. Cele spuse de SCHUYLER confirmau în totul cele aflate de dânsul dela rege. Tot atunci mi-a spus că în timpul cât a stat la Paris a avut o întrevedere cu MOSA PJADE, delegat jugoslav la Conferinţa Păcii şi intim al lui TITO. Acesta i-a spus că în eventualitatea când în România s'ar produce o mişcare destinată s'o scoată din sfera de influenţă sovietică, Jugoslavia iar da tot sprijinul. De aici PATRASCANU a dedus că în adevăr există o înţelegere între anglo-americani şi guvernul iugoslav cu privire la ocuparea Banatului.

PATRASCANU a fost de acord cu propunerile făcute de mine şi mi-a spus că în cazul când noua şedinţă ar avea loc înainte de întoarcerea lui din provincie (unde el urma să plece în aceiaş zi în campania electorală) să insist pentru comandament unic şi accelerarea recrutării. Dacă el nu va fi în Bucureşti să-l avertizez imediat şi să aranjez cu STARCEA ca să poată participa şi el la proxima şedinţă, pentru a-şi da seama de situaţie.

Spre mijlocul lunei Noembrie STARCEA a venit la mine la birou şi m'a anunţat că a fixat a doua şedinţă pentru a doua zi seara tot la OCTAVIAN NEAMTU.

Cum PATRASCANU era în Bucureşti, i-am comunicat lui STARCEA intenţia acestuia de a participa la şedinţă şi am aranjat în chipul următor: PATRASCANU urma să vie acasă la mine în str. Dionisie Lupu 2 în jurul orei 8 seara, să dea drumul maşinei şi însoţitorului până la ora 11 seara şi IONESCU-BALACEANU urma să vie în jurul orei 8 1/2 să ne ia. In cazul când contrar ordinului lui PATRASCANU maşina n'ar fi plecat, BALACEANU trebuia să telefoneze, spunându-mi că i s'a stricat maşina şi nu poate veni.

Atunci PATRASCANU ar fi plecat acasă, iar eu urma să viu pe calea obişnuită.

Am avertizat pe PATRASCANU. A doua zi seara lucrurie s'au întâmplat fără incident aşa cum au fost stabilite. Eu am spus soţiei mele, care era gripată şi sta în pat, că mă duc cu PATRASCANU până alături la HARRY BRAUNER, iar când a venit IONESCU BALACEANU am plecat la locuinţa lui OCTAVIAN NEAMTU. Ca şi la şedinţa precedentă la uşe ne-a primit OCTAVIAN NEAMTU, pe care l-am prezentat lui PATRASCANU, deoarece nu se cunoşteau. In sufragerie am găsit pe HALL, AL. STEFANESCU, STARCEA şi POGONEANU. PATRASCANU a luat imediat cuvântul şi a spus că l-am pus la curent cu discuţiile din şedinţa precedentă, rugând ca şedinţa să nu dureze mai mult de două ore, deoarece înainte de ora 11 trebuie să fim înapoi.

POGONEANU ne-a informat că în urma discuţiilor din Octombrie, conducerea PNT, de acord cu regele a numit un comitet militar, compus din "Tudor" (nume conspirativ) şef de stat major al formaţiilor regale, "Albastros" (nume conspirativ), conducătorul formaţiilor militare PNT-iste şi "Dorothea" (nume conspirativ) ofiţer specialist în organizarea şi lupta formaţiilor paramilitare, care s'au întâlnit de câteva ori şi au pus la punct următorul plan de activitate:

1) Se formează imediat zece echipe de câte doi oameni, unul din partea "formaţiilor regale" şi altul din partea "formaţiilor naţional-ţărăniste" care să procedeze imediat la verificarea tuturor grupelor existente în capitală, la coordonarea activităţii pe străzi şi cartiere, la stabilirea de sedii conspirative şi la o reţea de legătură cu comandamentul capitalei care urma să fie imediat numit.

2) După terminarea lucrărilor în Bucureşti, aceleaş echipe trebuiau să se împartă în principalele oraşe din ţară şi să procedeze în acelaş fel în fiece oraş, stabilind şi legătura interregională şi pe ţară.

3) Să se creieze un centru de recrutare, condusă de ofiţeri specialişti, care să facă liste de ofiţeri şi subofiţeri susceptibili de a fi recrutaţi, recrutarea efectivă urmând să fie făcută numai pe baze de relaţii personale a membrilor existenţi.

4) Formarea de depozite de armament, operaţie cu care eram

însărcinaţi noi, adică comitetul (cei din şedinţă); Comandamentul unic urmând să indice cel mai târziu până la sfârşitul anului centrele locale de distribuţie.

STARCEA a confirmat cele relatate de POGONEANU şi ne-a întrebat dacă cele făcute au şi acordul nostru. Toţi cei prezenţi am fost de acord. PATRASCANU a întrebat dacă până la sfârşitul lui Ianuarie se poate conta pe formaţii cuprinzând cel puţin 10.000 de oameni, dintre care cel puţin 5.000 în capitală. STARCEA a răspuns afirmativ, pe baza datelor pe care le avea dela "Tudor apoi a adăugat că în ce priveşte formaţiile "C", acestea rămân deocamdată sub comanda lui "Paşa" (nume conspirativ) care răspunde personal în faţa regelui şi care şi-a luat obligaţia ca până în Februarie 1947 să formeze organizaţii în toate unităţile şi comandamentele din ţară.

AL. STEFANESCU şi HALL au spus că au discutat problema unificării serviciilor de informaţii şi au ajuns la un rezultat negativ din motive principiale şi tehnice. Amândoi însă s'au angajat să dea comandamentului unic toate informaţiile care li s'ar cere. In ce priveşte organizaţiile răzleţe despre care vorbise AL. STEFANESCU în şedinţa precedentă au ajuns la concluzia că aproape nici una nu reprezintă o valoare combativă serioasă, şi că e mai bine să fie lăsate să acţioneze pe cont propriu, ca diversiune pentru organele poliţieneşti, care astfel nu vor fi atente la formaţiile serioase. Toţi cei prezenţi au fost de acord cu cele spuse de STEFANESCU şi HALL.

Apoi PATRASCANU a luat cuvântul şi a insistat asupra faptului că rezistenţa principală nu va fi de partea autorităţilor legale ci din partea formaţiilor Partidului Comunist, a unităţilor militare sub influenţa Partidului şi a Sindicatelor. De aceia PATRASCANU a propus ca întreaga noastră activitate (a comitetului) să fie îndreptată pentru a identifica formaţiile militare comuniste, locuinţele conducătorilor precum şi numele şi locuinţele tuturor activiştilor importanţi de Partid. HALL a găsit ideia justă şi a propus ca fiecare dintre noi prin organizaţiile şi prin relaţiile personale să începem imediat strângerea materialului.

Eu am propus ca pentru asigurarea recrutării şi bunei funcţionări a formaţiilor militare să se acorde câte un premiu de o monedă aur celui care va recruta un membru nou, iar comandanţii de grupe să

fie plătiți la un grad mai mare decât în armată (plătiți lunar). Cei prezenți au fost de acord cu propunerile mele; HALL a anunțat că dispune de un număr de 4.000 monezi, iar AL. STEFANESCU de 25.000 monezi (aur). STARCEA şi POGONEANU şi-au luat angajamentul să comunice propunerile noastre forurilor competente. HALL a anunțat că serviciul de spionaj american are în Jugoslavia în depozit la dispoziția noastră 2.000 pistoale mitralieră, 500 mitraliere grele, muniție pentru o săptămână şi 10.000 de grenade. El se obligă să le transporte, parte pe şlepuri jugoslave, în orice punct depe Dunăre li s'ar indica şi parte în Banat, în unele centre ale organizațiilor jugoslave.

PATRASCANU a propus ca această problemă, adică a aducerii armamentului în interiorul țării, să fie studiată de AL. STEFANESCU cu HALL şi un delegat al comandamentului unic. S'a acceptat această propunere. Cu aceasta şedința s'a încheiat, urmând ca viitoarea şedință să fie convocată de STARCEA, pentru a face un bilanț al activității şi pentru a lua în continuare noi măsuri în cadrul acțiunii pornite.

In jurul orei 11 eu şi PATRASCANU am plecat primii cu maşina lui IONESCU BALACEANU, care ne aştepta în fața casei. Ne-a dus până în str. Batişte, colț cu Dionisie Lupu, unde am coborât. In fața locuinței mele era maşina lui PATRASCANU, care venise înaintea noastră. PATRASCANU i-a spus agentului TUDOSE în treacăt că a fost până la "domnul BRAUNER" ceiace pentru TUDOSE era un lucru normal. După aceia PATRASCANU a plecat acasă şi eu m'am urcat la mine în locuința.

După această şedință am lucrat de câteva ori cu PATRASCANU la dânsul acasă, pentru stabilirea de liste ale conducătorilor Partidului şi Sindicatelor din Capitală, adresele lor şi numerele de telefon oficiale şi secrete. Deasemeni PATRASCANU mi-a dat listă de membri de partid care lucrau în serviciile noastre de informații şi contrainformații, precum şi de unii membrii de partid din armată, spunându-mi că foarte curând speră să capete date complecte asupra organizațiilor militare ale Partidului, respectiv unități militare devotate Partidului şi oameni de bază în armată.

Spre sfârşitul lunii Noembrie, STARCEA m'a anunțat de o nouă şedință pentru aceiaş seară, tot la OCTAVIAN NEAMTU. (A venit

dimineaţa la mine la birou). Eu urma să sosesc ca şi la prima şedinţă la ora 8 seara.

M'am dus, şi la locuinţa lui OCTAVIAN NEAMTU de astădată erau prezenţi numai ALEXANDRU STEFANESCU, POGONEANU şi STARCEA.

AL. STEFANESCU ne-a comunicat că HALL a fost rechemat de urgenţă la Viena şi că noi trebuie să continuăm lucrările până la sosirea înlocuitorului acestuia. La întrebarea mea ce semnificaţie are această "rechemare", STEFANESCU şi STARCEA mi-auspus că nici ei nu înţeleg bine despre ce e vorba, dar că speră să aibă lămuriri peste câteva zile.

Am predat lui STEFANESCU listele întocmite de mine şi PATRASCANU, promiţând să le complectez în timpul cel mai scurt.

STARCEA ne-a informat că propunerile făcute de noi în şedinţa precedentă au fost aprobate de comandamentul unic şi că serviciul de recrutare a luat fiinţă sub conducerea lui "Toma" (nume conspirativ) ofiţer superior foarte priceput. Intrucât priveşte aducerea armamentului din Jugoslavia, AL. STEFANESCU ne-a informat că prin HALL a luat legătura cu rezidentul serviciului de spionaj iugoslav din Timişoara, care i-a spus că ar putea aduce la Timişoara până la 1 Ianuarie 1947 cca. 100 pistoale mitralieră şi 20 mitraliere grele, cu muniţiile respective, urmând ca de acolo să fie transportate mai departe de AL. STEFANESCU, care în acest scop a pus la punct cinci autocamioane. Ne-a cerut însă să-i procurăm documente din care să rezulte că armamentul aparţine armatei, Ministerului de Interne sau Ministerului de Justiţie şi să indicăm localităţile unde trebuie să fie transportate. Eu m'am angajat să vorbesc cu PATRASCANU pentru documentele cerute de STEFANESCU iar STARCEA cu comandamentul unic. Intrucât priveşte grenadele, STARCEA şi POGONEANU ne-au informat că sunt în ţară depozite importante necunoscute de autorităţi şi că nu este necesar să le aducem din Jugoslavia. Pentru transportul pe Dunăre AL STEFANESCU ne-a informat că a fixat câteva puncte unde are oameni de încredere, însă că nu ne va putea da un tablou complect decât în şedinţa următoare.

POGONEANU a întrebat dacă există organizaţii de informare la telefonae şi telegraf pentru a intercepta convorbirile înainte de

lovitura de stat şi a întrerupe convorbirile în momentul loviturii de stat astfel încât să fie paralizată reţeaua de transmisie a ordinelor guvernamentale. AL. STEFANESCU a răspuns că după câte ştie el a fost studiată de americani, această problemă care au oameni de încredere la toate centralele telefonice din ţară şi că în Bucureşti şi Ploeşti are şi el unele legături. Aceste au fost în esenţă problemele discutate în această şedinţă, după care eu am plecat primul ca la şedinţele precedente. Inainte de a pleca am cerut lui STARCEA ca comandamentul unic să ne puie noi probleme concrete şi să ne comunice care este mersul verificării, organizării şi recrutării.

A doua zi am fost la PATRASCANU pentru a-i comunica cele discutate la şedinţa din seara precedentă. I-am arătat surprinderea mea pentru rechemarea lui HALL. PATRASCANU mi-a răspuns că urmează să-l vadă pe rege în ziua următoare şi mă va informa.

In adevăr, peste 2–3 zile, PATRASCANU m'a chemat la dânsul acasă şi mi-a spus că rechemarea lui HALL ar fi datorită unor imprudenţe ale acestuia, care ar fi atras atenţia Partidului asupra activităţii misiunii militare americane şi că deşi nu există nici un indiciu că Partidul ar cunoaşte ceva asupra pregătirilor loviturii de stat, totuşi a luat cu regele, hotărârea ca comitetul nostru să-şi înceteze activitatea, urmând să mi se dea ulterior o nouă însărcinare. De altfel STARCEA şi POGONEANU au şi plecat sau erau pe punctul de a pleca la Bulci la domeniul lui STARCEA din ordinul regelui, şi din acelaş motive pentru care eu încetam activitatea.

După aceea PATRASCANU nu mi-a mai dat nici o indicaţie asupra pregătirii loviturii de stat şi n'am mai aflat nimic în această privinţă dela el sau dela alţii.

Intrebare: Care a fost rolul "Comitetului compus din POGONEANU, STARCEA, ALEXANDRU STEFANESCU, HALL şi dta, aşa cum l-ai arătat în procesul verbal de interogatoriu anterior?

Răspuns: Rolul acestui comitet era de a coordona toate forţele în vederea loviturii de stat, de a da sugestii în vederea acţiunii, de a culege informaţii şi de a procura armament.

Intrebare: Cum anume coordona toate forţele, cui da "sugestii în vederea acţiunii" şi cum îşi îndeplinea rolul "de a culege informaţii şi de a procura armament"?

Răspuns: Sugestii se dădeau prin delegaţii respectivi organizaţiilor politice reprezentante, adică PNT, palatului, lui PATRASCANU şi organizaţiilor conexe (legate de fiecare). Acestea hotărau asupra propunerilor noastre şi la rândul lor ne cereau soluţii la unele probleme, aşa cum am arătat în declaraţiile anterioare. Am arătat deasemeni în declaraţiile anterioare cum începusem să organizăm culegerea de informaţii şi procurarea de armament, întreaga noastră activitate urmând să fie sistematizată şi precizată pe măsură ce acţiunea s'ar fi desvoltat.

In privinţa coordonării forţelor, aşa cum am arătat, la propunerile noastre (ale comitetului amintit) s'a format comandamentul unic. Acest comandament unic a fost format în urma înţelegerii dintre rege şi PNT, care probabil s'au consultat şi cu PATRASCANU, cu serviciul de spionaj american şi cu cel englez, ai căror reprezentanţi au fost de acord cu această hotărâre în şedinţa comitetului nostru. La fel s'a întâmplat şi cu celelalte propuneri, sugestii şi hotărâri arătate la mine în procesul verbal de interogatoriu de faţă şi cel anterior.

Intrebare: Cine sunt persoanele ce au format acel "comitet militar unic"(comandament unic), despre care spui dta că a fost format de "conducerea PNT de acord cu regele", persoane pe care dta le-ai arătat cu nume conspirative "Tudor", "Albastros" şi "Dorothea"? Cine este "Paşa" şi "Toma"?

Răspuns: In comitet n'am întrebat cine sunt aceste persoane, deoarece ştiam din lunga mea experienţă de activitate că nu se întreabă care sunt numele adevărate ale persoanelor indicate prin nume conspirative. Am încercat însă să aflu dela PATRASCANU (respectiv "să-l trag de limbă") în baza relaţiilor dintre noi să-mi facă o indiscreţie şi din cele spuse de acesta am dedus că "Tudor" ar fi generalul NICULESCU fost şef al casei militare regale şi "Paşa" ar fi generalul CAMBREA. Nu sunt însă sigur de aceste informaţii. Impresia mea este că STARCEA era singurul dintre noi care cunoştea pe toţi.

Intrebare: Dar dece s'au indicat aceste persoane cu nume conspirative într'un comitet care avea rolul de coordonare a acţiunii şi toate persoanele erau "de încredere"?

Răspuns: Nu era necesar să se cunoască altceva decât numele

conspirative, din cauza posibilității indiscreților sau a unor căderi.

Intrebare: Date fiind relațiile dintre dta și PATRASCANU dece era necesar "să-l tragi de limbă", să-ți facă "o indiscreție" și să nu afli normal? N'avea încredere în dta?

Răspuns: Nu se spun din principiu într'o mișcare sau acțiune subversivă numele reale ale persoanelor cu nume conspirativ. Puteam face o indiscreție, puteam pălăvrăgi cu soția, sau să cad (respectiv să fiu arestat). Aceasta este singura explicație pe care o pot da și care este reală.

Intrebare: Intr'un răspuns anterior ai arătat că ai impresia că STARCEA era singurul din comitet care cunoștea pe toți, referitor la persoanele cu nume conspirative. Mai înainte ai arătat că în a doua ședință a comitetului POGONEANU a fost acela care a anunțat formarea "comitetului militar unic" indicând persoanele ce-l compuneau, iar STARCEA a confirmat. Care este adevărul? POGONEANU nu le cunoștea?

Răspuns: Este o simplă impresie de a mea, așa cum am arătat. Am dedus aceasta din faptul că STARCEA a făcut comunicări în toate ședințele din care reieșea că are legătura permanentă cu aceste persoane.

Intrebare: Dar cum ai arătat dta, POGONEANU a indicat pe lângă numele conspirative și funcțiile acestora ca "șef de stat major al formațiilor regale" "conducător al formațiilor militare PNT-iste" și "ofițer specialist în organizarea și lupta formațiilor paramilitare. De unde avea el numele conspirative și funcțiile? Putea să le aibă fără să cunoască persoanele? Ce "impresie" ți-a făcut această împrejurare?

Răspuns: E posibil să le fi primit numele conspirative și funcțiile dela conducerea PNT fără numele reale. Impresia mea este că și el cunoștea ceva, dar ce anume nu știu.

Intrebare: Din ce anume ai dedus dta dela PATRASCANU că "Tudor" ar fi generalul NICULESCU și "Pașa" generalul CAMBREA?

Răspuns: L-am întrebat și am insistat dar n'a vrut să-mi spună. Inșirându-i numele generalilor de care știam, din gesturile și manifestarea sa pe care le-am observat când am pronunțat cele două nume, am dedus că ar fi ei, fără să am însă certitudinea.

Intrebare: Cum şi în ce împrejurări s'a întâlnit PATRASCANU cu MOSA PJADE – aşa cum ai arătat mai înainte – şi ce discuţii ai avut cu PATRASCANU în legătură cu aceasta?

Răspuns: Cu acel prilej, pe care l-am arătat, PATRASCANU mi-a spus că s'a întâlnit la Paris cu MOSA PJADE, delegat iugoslav la Conferinţa Păcii – fără să-mi dea alte explicaţii referitoare la modul şi împrejurările în care s'au întâlnit. La cele arătate mai adaug că PATRASCANU mi-a spus cu acelaş prilej, că MOSA PJADE i-a spus cu ocazia acelei întâlniri că Jugoslavia (guvernul jugoslav) intenţionează să formeze o "federaţie dunăreană", compusă din statele aşezate pe Dunăre şi în acest scop a luat contact cu elemente conducătoare din Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia şi Austria. Această federaţie urmând să fie bloc tampon între Uniunea Sovietică şi statele occidentale. PATRASCANU mi-a spus că el vede cu ochi buni o asemenea organizaţie, însă că totul depinde de posibilitatea de a răsturna guvernul GROZA.

Intrebare: Dta ai arătat că la prima şedinţă secretă a comitetului SCHUYLER a vorbit despre o înţelegere cu guvernul jugoslav ca acesta să trimită trupe motorizate să ocupe Banatul şi până la Sibiu, etc. Apoi că în a doua şedinţă HALL v'a anunţat că americanii dispun în Jugoslavia de un depozit mare de armament (respectiv de mari cantităţi de armament depozitate în Jugoslavia) pe care se obligă să le transporte în România. Cum se face că SCHUYLER şi HALL au desvăluit un astfel de secret, – ca poziţia trădătoare a guvernului titoist, într'un grup abia în fază de organizare? în anul 1946.

Răspuns: E posibil ca SCHUYLER să fi făcut o indiscreţie. Totuşi dacă fiind calitatea celor prezenţi, vechi spioni anglo-americani şi delegaţii imediat ai forurilor faţa de care SUA îşi luase un angajament scris, eu cred că SCHUYLER ne-a vorbit ca unor oameni de încredere. De altfel faptul că noi eram însărcinaţi să transportăm armamentul dela frontieră în interiorul ţării şi să-l depozităm, obliga pe americani să ne puie la curent cu relaţiile reale între guvernul american şi cel Jugoslav.

Intrebare: Conform declaraţiei Dtale armamentul urma să vă fie predat în anumite puncte ("orice puncte") pe Dunăre, în România şi nu în Jugoslavia. Ca să fie transportat cu mijloace engleze sau

americane în diferite puncte pe Dunăre – pe şlepuri – dece era necesar şi "obliga pe americani" să-şi desconspire relaţiile cu guvernul jugoslav. Apoi "dată fiind calitatea celor prezenţi, vechi spioni anglo-americani", "oameni de încredere..." etc., totuşi dta ai arătat că lucruri de mai mică importanţă, ca nume conspirative ale unor persoane din propriile organizaţii, cu care urma să conlucraţi discret, nu erau divulgate în "comitet", căci aşa cum singur ai afirmat, erau posibile indiscreţii, "căderi" etc. Atunci cum e posibil ca SCHUYLER, cu nu mai puţină experienţă nu mai puţin spion, să facă o astfel de indiscreţie? Arată dta singur care este adevărul, pe care ancheta îl cunoaşte, unde ai spus adevărul şi unde minciuni?

Răspuns: Dat fiind că armamentul trebuia să fie adus pe şlepuri jugoslave până în anumite puncte pe Dunăre – aranjament ce urma să fie făcut de americani – şi de acolo preluat şi transportat în interiorul ţării de organizaţia noastră, era natural ca noi să ştim că între guvernul jugoslav şi cel american există relaţii de colaborare politico-militară. Deasemeni din faptul că o parte din armament trebuia primit prin organizaţiile jugoslave din Banat, trebuia în mod fatal să ne conducă la aceiaş concluzie. Deci SCHUYLER nu putea evita să ne spuie aceste lucruri. Cel mult a făcut o indiscreţie anunţându-ne intenţia guvernului jugoslav de a ocupa Banatul. Tot ce am declarat este numai adevărul.

Intrebare: Cu ce scop s'au întocmit listele pe care dta le-ai predat lui STEFANESCU şi dece i le-ai dat acestuia?

Răspuns: Pentruca comandamentul unic să deie în sarcina grupelor recunoaşterea locuinţelor activiştilor de partid, aşa încât în ziua loviturii de stat aceştia să poată fi arestaţi şi împuşcaţi. Deasemeni listele erau necesare pentruca în momentul loviturii de stat să se blocheze toate telefoanele aparţinând acestor activişti. Le-am dat lui STEFANESCU, deoarece în lipsa lui HALL el era centralizatorul informaţiilor.

Intrebare: Dta ai arătat că maşina lui BALACEANU te-a aşteptat pe dta şi PATRASCANU în faţa casei lui NEAMTU. Cât timp a aşteptat acolo?

Răspuns: Nu ştiu ce dispoziţii a avut dela STARCEA însă impresia mea a fost că a aşteptat tot timpul, dela sosirea noastră.

Intrebare: Arată dta dacă mai ai ceva de adăugat la cele

declarate de dta la întrebările ce ţi s'au pus în legătură cu organizarea acestui complot – în afară de cele arătate şi consemnate în răspunsurile dtale – în procesul verbal de interogatoriu anterior şi cel de faţă?

Răspuns: Nu, mai am nimic de adăugat.

Prezentul proces-verbal de interogatoriu a fost citit de mine, cuvânt cu cuvânt şi corespunde întru totul cu cele ce am declarat.

Anchetator
Cpt. Gh. Moraru

ss/ H. ZILBER

PROCES VERBAL DE INTEROGATORIU[1]

Arestatul ZILBER HERBERT

30 Iunie 1953, Bucureşti
Interog. a început la ora 11,30
" ,s'a terminat " 21,30

Intrebare: In procesul verbal de interogatoriu din 29 Iunie 1953 ai arătat că a doua zi după sosirea dela Paris ai avut o întâlnire cu HALL. Ce alte întâlniri ai mai avut cu HALL ulterior?

Răspuns: După întâlnirea ce am avut-o cu HALL la Institutul de Conjunctură, despre care am vorbit la interogatoriul de ieri şi în afară de întâlnirile avute cu prilejul şedinţelor secrete dela OCTAVIAN NEAMTU la care a participat şi el – aşa cum am arătat în declaraţiile mele anterioare, la care nu mai am nimic de adăugat – am mai avut cu HALL două întâlniri şi anume: una în jurul datei de 1 Noembrie 1946 (între prima şi a doua şedinţă secretă dela NEAMTU) şi alta pela mijlocul lunei Noembrie 1946 (după a doua şedinţă secretă dela NEAMTU)

Intrebare: Arată din iniţiativa cui a avut loc întâlnirea dtale cu HALL din jurul datei de 1 Noembrie, unde şi cum a fost aranjată?

Răspuns: Această întâlnire a avut loc din iniţiativa lui HALL,

[1] Adnotare manuscrisă: *1.IV.1954*
Declaraţie provocatoare dată cu scop de diversiune pt. a induce în eroare organele de anchetă ss/ cpt. Gh. Moraru.

care m'a invitat la masă. Invitația mi-a fost făcută de dna SILVIA PLACA prin telefon indicându-mi ziua aşa cum a făcut şi cu prilejul multor alte întâlniri anterioare, aranjate în acelaş mod, prin invitații la masă. Intâlnirea a avut loc la locuința lui HALL din str. N. Filipescu, numărul nu mi-l amintesc. Eu răspunzând invitației m'am dus la HALL în ziua indicată la masă.

Intrebare: Care a fost scopul acestei întâlniri şi ce anume ați discutat şi stabilit.

Răspuns: După un schimb de impresii asupra şedinței dela OCTAVIAN NEAMTU – fără importanță – HALL mi-a spus că m'a chemat pentru o chestiune deosebit de importantă şi care nu poate fi discutată la o astfel de şedință, o sarcină specială pe care serviciul de spionaj american vrea să mi-o dea, anume asasinarea conducătorilor Partidului şi în primul rând a Secretarului General. HALL îmi spunea că aceasta este deosebit de important pentru asigurarea reuşitei lovituri de stat. Eu am fost de acord cu aceasta şi împreună cu HALL am trecut în revistă toate procedeele cunoscute şi folosite până la acea dată de către serviciul de spionaj american ca: otrăvirile cu cianură, cu acid prusic etc., infectarea cu microbi, folosirea animalelor infectate, împuşcarea, etc. Analizând avantajiile şi desavantajiile lor, dat fiind că conducătorii Partidului erau foarte bine păziți, am ajuns la concluzia că nici unul dintre aceste mijloace nu poate fi folosit în situația noastră fie din cauza eficacității îndoielnice (posibilitățile mari de anihilare a efectului, antidoturi puternice, etc.) fie din cauza dificultății în utilizarea unor procedee, cât mai ales a marelui risc (aproape sigur) de descoperire rapidă a faptului şi a autorilor.

După aceasta HALL mi-a spus că serviciul de spionaj american a adoptat o nouă metodă, cu eficacitate absolut sigură, folosind "apa grea", care are absolut aceiaş înfățişare ca apa obişnuită (la analiza chimică apare ca apa obişnuită H_2O) Această "apă grea" distruge celulele roşii din sânge provocând moartea sigură, însă moartea nu este instantanee, iar cauza morții este imposibil de descoperit. Apa grea nu există în comerț nicăieri, în nicio țară din lume, se produce în cantități extrem de mici în numai câteva țări şi este folosită în scopuri de cercetări de laborator. Medicii legişti nu cunosc acest procedeu de otrăvire şi nici un fel de analiză chimică nu poate indica prezența apei grele.

HALL mi-a arătat diferite fiole cu otrăvuri ce avea în casa de bani precum şi o sticluţă cu "apă grea" – atrăgându-mi atenţia că este o sticlă specială pe bază de plumb, cu un dop special – şi mi-a explicat uşurinţa cu care poate fi utilizată. Astfel punând o linguriţă de "apă grea" într'un pahar de apă obişnuită la o dulceaţă, este absolut suficientă pentru a provoca moartea sigură. Mi-a spus însă că procedeul este extrem de scump.

Ne-am înţeles ca să vorbesc cu PATRASCANU despre această chestiune şi apoi să-i dau un telefon pentru a ne vedea din nou spre ai spune ce am hotărât – după care ne-am despărţit. Menţionez că în timpul discuţiei arătate mai sus i-am spus lui HALL că numai PATRASCANU este cel care ar putea proceda la asasinarea conducătorilor partidului. deoarece eu îi văd rar şi întâmplător, nu sunt invitat la dânşii sau dânşii la mine, nu mănânc şi nu beau cu dânşii, până când PATRASCANU îi vede foarte des şi are dese ocazii de acest fel şi de aceea urma să discut cu PATRASCANU această problemă.

Intrebare: Ai discutat cu PATRASCANU această problemă? In caz afirmativ arată când, unde şi ce anume ai discutat cu PATRASCANU?

Răspuns: Da, am discutat cu PATRASCANU despre această chestiune nu pot preciza data, în orice caz la puţin timp după convorbirea cu HALL, înaintea celei de a doua şedinţe secrete dela NEAMTU la care a participat şi PATRASCANU. (Tin minte acest lucru deoarece ulterior HALL mi-a spus că la OCTAVIAN NEAMTU a profitat de un prilej – o pauză în discuţii – întrebându-l pe PATRASCANU dacă i-am vorbit despre chestiunea cu "apa grea" şi dacă este de acord, la care PATRASCANU i-a răspuns afirmativ). Discuţia cu PATRASCANU am avut-o ca de obiceiu la el acasă, în biroul său unde eram singuri, vizitându-l profitând de revenirea lui în capitală din campania electorală.

I-am expus pe larg lui PATRASCANU discuţia ce am avut-o cu HALL în legătură cu problema asasinării conducătorilor Partidului. folosind ca mijloc "apa grea" precum şi explicaţiile ce acesta mi le-a dat în legătură cu acest procedeu.

PATRASCANU a fost de acord, mi-a spus că într'adevăr el are posibilităţi în contactele ce le are cu conducătorii Partidului.

dar că trebuieşte procedat cu foarte mare precauţie în alegerea oamenilor care să fie asasinaţi, a momentului, în ce priveşte intervalele între asasinarea diferiţilor oameni, pentruca Partidul şi organele de securitate să nu poată face o legătură între aceste cazuri, să nu poată avea bănuieli în privinţa originii şi cauzelor morţii acestor conducători. Un asasinat în masă sau în grup în orice caz trebuia exclus, căci ar trezi bănueli cum de o singură persoană a scăpat.

Pentru orice eventualitate însă PATRASCANU mi-a spus să cer lui HALL şi fiole cu otravă, ca în caz excepţional, când ar fi descoperit să se poată sinucide.

Am stabilit cu PATRASCANU ca să-i comunic cele de mai sus lui HALL şi să-i cer "apa grea" şi fiolele cu otravă.

Intrebare: Ai procedat conform celor stabilite cu PATRASCANU? Când şi cum?

Răspuns: După a doua întâlnire (şedinţă secretă) dela OCTAVIAN NEAMTU i-am telefonat lui HALL spunându-i că vreau să-l văd şi el m'a invitat la masă.

La dânsul acasă i-am povestit discuţia cu PATRASCANU. HALL mi-a dat sticluţa cu "apă grea" pe care era scris pe o etichetă în limba latină "Denterium" şi un pachet cu 6 fiole cu acid prusic. Fiolele erau de model special, subţiri, aşa fel să poată fi uşor ţinute în gură şi sparte între dinţi. Mi-a mai dat o mică foaie cu instrucţiuni de utilizare a "apei grele" şi a "acidului prusic", instrucţiuni ce nu conţineau nimic deosebit.

HALL mi-a atras atenţia ca să fim foarte sgârciţi în utilizarea apei grele şi prudenţi, ca să nu asasinăm pe cineva în mod involuntar. Sticluţa cu "apa grea" mi-a pus-o într'o cutiuţă de genul celor de parfum, pe care deasemenea scria "denterium" iar fiolele într'o cutiuţă tip de farmacie cu vată, ca să nu se spargă; ambele cutiuţe mi le-a învelit într'o hârtie, făcându-mi un pacheţel, cu care am plecat acasă.

Intrebare: Ce ai făcut cu "apa grea" şi cu fiolele de "acid prusic" primite dela HALL?

Răspuns: Sosind acasă am pus pacheţelul pe masă, iar în timp ce eu eram ocupat cu altceva, soţia mea a desfăcut pacheţelul şi m'a întrebat ce sunt acestea. I-am răspuns că sunt nişte medicamente pe

care le-am procurat dela americani pentru PATRASCANU şi că să le înveleaşcă la loc, cum au fost. În aceiaş zi seara m'am dus la PATRASCANU şi i le-am predat împreună cu notiţa cu instrucţiuni. El mi-a spus că acum se va apuca să studieze problema pe îndelete, că nu este nici o grabă şi că să-i spun lui HALL că să n'aibă nici o grijă, că totul este în ordine. Ulterior, în Decembrie, în Ianuarie, l-am întrebat ce a mai făcut în această chestiune, la care mi-a răspuns că îl priveşte pe el, să-l las că se ocupă el de chestia asta.

Întrebare: Cum a fost hârtia cu instrucţiuni, care era conţinutul instrucţiunilor, în ce limbă erau scrise şi unde ai ţinut-o?

Răspuns: Era o hârtie foarte mică (mai mică decât o carte poştală), o foiţă subţire, iar instrucţiunile erau scrise la maşină în limba franceză. Erau scrise vreo trei aliniate în care se spunea că 10-15 picături, puse într'un pahar cu apă, sub arhisuficiente, că linguriţa şi paharul după utilizare trebuiau şterse foarte bine pentru a nu pereclita viaţa altcuiva care le-ar utiliza după aceea, că să nu fie ţinut flaconul deschis, iar despre acidul prusic se spunea că pot fi ţinute cu uşurinţă în gură chiar în timpul unei discuţii şi la nevoie să fie sparte între dinţi foarte uşor. Hârtia cu instrucţiuni am purtat-o în porte-visite până când am predat-o lui PATRASCANU.

Întrebare: Pe care anume conducători de partid s'a stabilit ca să-i asasineze PATRASCANU?

Răspuns: În primul rând pe Secretarul General, apoi EMIL BODNARAS şi alţii, după ocazie.

Întrebare: Când şi cum urma să procedeze PATRASCANU la asasinarea acestora?

Răspuns: PATRASCANU avea astfel de ocazii căci mergea aproape zilnic la Partid la Biroul Politic, se întâlnea cu aceştia la minister, sau invitat acasă la aceştia, etc. (iar în toate aceste locuri se bea apă, în care el ar fi putut pune într'un moment potrivit "apă grea", din sticluţa ce ar fi purtat-o cu el); totul era de a observa, a studia situaţia şi de a alege momentul potrivit. Aşa cum am arătat, nu s'a stabilit dinainte cine, unde şi când va fi asasinat, acestea urmând să le rezolve PATRASCANU în raport cu situaţia şi ocaziile ce se vor ivi.

Intrebare: In legătură cu problema asasinării conducătorilor de partid mai ai ceva de arătat?

Răspuns: Nu, numai am de arătat nimic în legătură cu această problemă.

Intrebare: Despre această chestiune ai mai discutat cu cineva? Cine o mai cunoaşte?

Răspuns: Eu nu am mai discutat cu nimeni în afară de PATRASCANU şi HALL – fiind o chestiune foarte gravă. Nu ştiu dacă o mai cunoaşte cineva, respectiv dacă PATRASCANU şi HALL au comunicat-o cuiva.

Intrebare: La întâlnirile ce le-ai avut cu HALL şi PATRASCANU, la care ai discutat problema asasinatului, ai mai discutat cu aceştia şi alte probleme?

Răspuns: Am discutat despre unele impresii şi consideraţii privitoare la şedinţele secrete dela NEAMTU, în legătură cu complotul, dar nimic deosebit de cele arătate de mine în declaraţiile anterioare.

Intrebare: In afară de întâlnirile ce le-ai avut cu HALL, arătate până în prezent, ai mai avut cu acesta alte întâlniri până la plecarea sa din ţară? Ce anume ai mai discutat şi stabilit cu el înainte de plecarea sa?

Răspuns: In afară de întâlnirile arătate nu am avut cu HALL alte întâlniri şi nu l-am mai văzut până la plecare, care a fost inopinată. De altfel despre plecarea sa am aflat dela PATRASCANU (primul) apoi dela SILVIA PLACA căreia i-am telefonat spunându-i că vreau să vorbesc cu HALL (voiam să verific informaţia ce mi-a dat-o PATRASCANU şi care mi-a confirmat că a plecat inopinat la Viena şi că se va întoarce peste vreo săptămână.

Intrebare: Cum explici dta că HALL, oricât de "inopinat" a plecat, nu te-a chemat să discute cu dta, să-ţi dea instrucţiuni, date fiind legăturile de spionaj dintre dta şi el şi chestiunile grave în care erai angajat atât ca om al lui PATRASCANU cât şi ca om al serviciului de spionaj american?

Răspuns: Impresia mea este că el a luat hotărârea de a pleca dela o oră la alta şi de aceea n'a putut să-şi ia nici măcar rămas bun dela mine. N'am putut nici ulterior afla ceva precis în legătură cu plecarea sa.

Intrebare: In legătură cu HALL mai ai ceva de declarat în afară de cele arătate până în prezent?

Răspuns: Nu.

Prezentul proces-verbal de interogatoriu a fost citit de mine cuvânt cu cuvânt şi corespunde întru totul cu cele ce am declarat.

ss/ H. ZILBER

Anchetator cpt. de Sec.
Gh. Moraru

DECLARATIE

Subsemnatul MOCSONYI STYRCEA IOAN, născut în anul 1909, Mai 16, în Cernăuţi, fiul lui Styrcea Ioan şi al Bertei, fiu adoptiv al lui Mocsonyi de Foen Anton, licenţiat în "limbi moderne" al Universităţii din Cambridge (diplomă echivalată cu cea de Litere şi Filosofie din Bucureşti), fost mare moşier şi industriaş, fost mareşal al Curţii Regale, fost condamnat la 2 ani închisoare corecţională, cu ultimul domiciliu la Bulci jud. Severin, la cele întrebate declar următoarele:

Intrebare: In ce împrejurări ai cunoscut pe LUCRETIU PATRASCANU şi care au fost relaţiile ce le-ai avut cu el?

Răspuns: L-am cunoscut pe LUCRETIU PATRASCANU în primăvara anului 1944. Nu pot restabili cu preciziune data primei noastre întâlniri, dar socotesc că trebuie să fi fost pela mijlocul lunei Aprilie, din următoarele motive: Imi reamintesc într'adevăr că: 1). victoria sovietică dela Uman era încă de primă actualitate; 2). PATRASCANU reuşise în sfârşit, abia de puţină vreme să scape de sub paza agenţilor la domiciliul său forţat dela Poiana Tapului şi să se deplaseze la Bucureşti, datorită faptului că vigilenţa organelor Siguranţei scăzuse simţitor în urma bombardamentului Capitalei din 4 Aprilie; 3). propusesem ca loc de întâlnire casa tatălui meu, care plecase la 8 Aprilie la Bulci; 4). Generalul SANATESCU încă nu era numit Mareşalul Curţii Regale, funcţie ce o ocupasem eu până la 1 Mai 1944, fiind numit Marele Vânător al M.S. Regelui; pe aceiaş dată tocmai în vederea camuflării activităţii clandestine ale Palatului şi intensificării pregătirilor de răsturnare a regimului Antonescu şi ale Armistiţiului cu Marile Puteri Aliate.-

Locul întâlnirei noastre a fost fixat de PATRASCANU la ferma

dela Pantelimon – Pasărea a Colonelului OCTAV ULLEA, maestrul de ceremonii al Curții Regale și vărul lui primar care a consimțit să-l găzduiască acolo până la găsirea unui ascunziș mai sigur și să stabilească contactul nostru. Întâlnirea a avut loc într'o după masă, la ora obișnuită la care ULLEA se ducea să-și inspecteze ferma, dar deoarece convorbirea mea cu PATRASCANU a fost foarte lungă, ULLEA a trebuit să mă aștepte peste orarul prevăzut, reconducându-mă la București pe înoptate. La convorbirea noastră nu a asistat nimeni, ULLEA retrăgându-se imediat după ce ne prezentase.-

Numi aduc aminte cum am intrat în conversație, dar cred că eu i-am spus cât de bucuros eram să-l întâlnesc în fine, arătându-i că Suveranul dorea să cunoască opinia tuturor partidelor de opoziție cu privire la eșirea României din război și mă însărcinase, în consecință, de mai multă vreme să iau legătură cu un reprezentant autorizat al Partidului Comunist Român și că urmărisem cu atenție informațiile despre persoana sa din buletinele S.S.I. și M.S.M. (ce primeam la Palat pe cale oficială sau prin MIRCEA IONNITIU, care reușea uneori să-mi procure și din rapoartele acestor servicii destinate exclusiv "Conducătorului Statului", datorită relațiilor sale de rudenie cu colonelul DAVIDESCU, din casa militară a Mareșalului ANTONESCU).

Aflasem astfel că d-sa fusese internat la Tg. Jiu, că organele de conducere îl considerau drept doctrinarul Partidului și nu ca pe un om de acțiune periculos, așa că i se fixase un domiciliu forțat. (Nu mai știu dacă i-am mărturisit chiat atunci sau cu altă ocazie faptul că alegerea domiciliului la Poiana, adică atât de aproape de principala reședință a Regelui, mi se păruse suspectă și că ne afând nimic despre vre-o întrevedere a d-sale cu oameni politici din celelalte partide, o socoteam ca o capcană întinsă Palatului de către numeroasele servicii de spionaj germano-române ce-l împânzeau).-

Imi aduc aminte însă că PATRASCANU m'a întrerupt pentru a mă întreba dacă, în afară de M.S., ULLEA și mine, mai erau persoane în curent cu întâlnirea noastră, arătându-mi pe scurt, dar foarte insistent și cu o gravitate care atunci mi-a părut exagerată, situația cu totul specială în care se afla partidul său în țară, în comparație cu celelalte partide de opoziție, care nu sufereau de

prigoană şi ale căror reprezentanţi se aflau liberi şi aveau deci legături şi întrevederi între ei şi cu Palatul, mai mult sau mai puţin clandestine, dar care nu comportau nici cum aceleaşi riscuri şi pericole. L-am asigurat că, în ce mă priveşte, poate să fie absolut liniştit în privinţa securităţii sale, întrucât numai IONNITIU ştie de întâlnirea noastră şi că, dealtfel, numărul persoanelor în curent cu problema răsturnării dictaturii antonesciene este foarte mic. Astfel am ajuns să intrăm în discuţie asupra fondului problemei. Inainte însă de a începe cu expunerea prin care i-am arătat poziţia guvernului faţă de evenimentele externe şi interne (încă dela abdicarea regelui Carol) şi atitudinea sa strict democrată în materie constituţională, pentru a-i inspira încredere în Suveran şi în persoanele în curent cu inteţiile sale şi a pregăti terenul pentru întâlnirile ulterioare cu ei, am vrut să lămuresc chestiunea poziţiei d-lui PATRASCANU în Partidul Comunist, pentru a şti dacă era autorizat a-l reprezenta în tratative cu regele şi dacă mai cu seamă, d-sa urma să fie persoana cu care s'ar putea lucra în continuare.-

Credeam într'adevăr că PATRASCANU era secretarul general sau cel puţin unul din secretarii Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Nu pot afirma, dar am impresia că aceasta era opinia d-lui MANIU şi pe care o împărtăşise d-lui GRIGORE NICULESCU-BUZESTI. (Nu pot să-mi reamintesc cum ajunsese dl. MANIU la această părere, întrucât nu cred că d-sa îl întâlnise pe dl. PATRASCANU înainte de întrevederea noastră). In orice caz, eu eram dator să stabilesc contactul personal între M.S. şi factorul responsabil al Partidului Comunist, punând imediat această problemă. PATRASCANU nu a putut să-mi dea atunci un răspuns clar cu privire la dorinţa Suveranului de a trata cu Seful Partidului, nici în celelalte două chestiuni: dacă avea deja mandatul să trateze cu Coroana şi dacă d-sa va fi reprezentantul Partidului Comunist în grupul persoanelor care colaborau la răsturnarea situaţiei politice a ţării. D-sa a promis însă că va lămuri chestiunea imediat ce va putea, arătând greutăţile imense pentru comunişti de a se întruni şi faptul că o mare parte din ei se află în închisoare. Cu acest prilej, d-sa a ţinut să-mi facă un adevărat logos a tuturor doleanţelor comuniste faţă de toată aşezarea socială din România, expunere ticsită de ură atât împotriva regimului de dictatură antonescian cât

şi împotriva monarhiei şi partidelor de opoziţie istorice. Din acest motiv, am fost silit să ridic chestiunea pe care Suveranul cerea să fie clarificată dintr'un început: atitudinea Partidului Comunist Român faţă de persoana sa. Prin aceasta regele vroia să ştie dacă prin răsturnarea dictaturii şi încheierea armistiţiului cu Puterile Aliate, comuniştii români înţelegeau să încerce şi lichidarea monarhiei. Nu se punea problema unui angajament formal al Partidului Comunist Român faţă de Coroană, ci aceia de a găsi calea unei înţelegeri sincere cel puţin până la încheierea păcii. Deasemeni M.S. spera să afle totodată dacă şi în ce măsură evoluase în decursul anilor de război dus alături de Puterile Apusene doctrina comunistă şi mai cu seamă politica sovietică în privinţa recunoaşterii sau nerecunoaşterii instituţiei monarhice constituţională în România. Chiar dacă dl. PATRASCANU nu era în măsură să discute asemenea probleme, era interesant a se cunoaşte opinia comuniştilor români cu privire la situaţia constituţională a ţării în orânduirea postbelică a Europei. Aşa dar, l-am întrebat pe dl. PATRASCANU dacă crede că politica Uniunii Sovietice va merge mai mult spre dreapta iar aceia a Puterilor Occidentale mult mai spre stânga, astfel încât se vor întâlni undeva la mijloc şi că lumea de mâine va fi organizată pe baza rezultatului acestui proces de osmosă, nemai fiind nevoie de mari frământări; d-sa a râs de această idee şi mi-a demonstrat apoi cum chiar menţinerea a unei singure din rămăşiţele lumei feudale va fi absolut imposibilă, în special într'o ţară aproape pur agricolă, deci înapoiată ca a noastră, unde nevoia unui salt progresiv este şi mai mare decât în statele cu o civilizaţie avansată.-

Totuşi, d-sa a ţinut să repete insistent că Suveranul nu este îndreptăţit să-şi facă nici o grijă în ce priveşte sinceritatea cu care Partidul Comunist Român va colabora la lovitura de Stat în pregătire, reamintindu-mi proclamaţia din 9 Sept. 1940, prin care comuniştii români au făcut apel la uniune naţională pentru lupta comună împotriva fascismului. D-sa părea indignat de insinuarea ce o făcusem că colaborarea cu Partidul Comunist va întâmpina multe dificultăţi, cel puţin la început, din cauza neîncrederii tuturora faţă de singurul partid care nu recunoaşte monarhia, referindu-mă la vorbele aspre cu care PATRASCANU criticase mai înainte politica de opoziţie prea blândă a conducerii celorlalte partide şi care mă

făceau să prevăd acest lucru, precum şi la rezervele cu care aproape toţi militarii, cu care aveam contacte, tratau chestiunea aportului eventual al comuniştilor la ora H. D-sa spunea că, în ceiace priveşte voinţa de răsturnare a regimului "călăilor antonescieni" şi de întoarcere a armelor împotriva fasciştilor, Partidul Comunist Român este şi se va dovedi a fi singurul element într'adevăr hotărât şi fără nici o rezervă mintală. Totodată dl. PATRASCANU lăsa să se înţeleagă că se poate conta pe o contribuţie serioasă de ordine militară la momentul oportun, în raport, bineînţeles în măsura în care comandanţii militari vor înţelege să colaboreze cu comuniştii, dându-le armamentul necesar. Mă asigura, în concluzie, că anturajul regelui nu trebuie să-şi facă nici o grijă relativă la vre-o duplicitate a politicei comuniste faţă de Suveran, atâta vreme cât acesta îşi îndeplinea datoria faţă de popor şi mă ruga să contribui la spulberarea temerilor regelui privitoare la problema înlăturării monarhiei care nu este deloc actuală ci, într'adevăr una din problemele principale ce se vor putea rezolva abia în perioada de după război.-

In continuare, am discutat încă două probleme fundamentale pentru înfăptuirea actului în pregătirea şi asupra cărora Suveranul avea o concepţie proprie net diferită de aceia a unora din personagii cu care încă din primăvara anului 1942 avea legături în vederea răsturnării: 1). *caracterul strict democrat pe care dorea să-l aibe actul de răsturnare a dictaturii antonesciene şi de eşire a României din războiul alături de Axă. 2). concomitenţa ambelor acţiuni.-*

Am expus d-lui PATRASCANU ce înţelegea regele prin "caracter democrat" al actului în pregătire. M.S. nu recunoscuse niciodată constituţionalitatea situaţiei creiate prin lovitura de stat din 6 Septembrie 1940.-

Regele însă nu recunoştea nici Constituţia din 1938, deoarece ea fusese impusă Naţiunii de către regele Carol al II-lea. Până la nouile alegeri, libere şi noua constituţie pe care Naţiunea putea să şi-o dea abia după încheierea păcii, Suveranul se considera dator să nu facă, dar nici să nu se pară că ar face vre'un act care să fie contrar Constituţiei din 1923 sau care să poată fi interpretat ca având cea mai mică tendinţă de absolutism. De aceia regele ţinuse neapărat să consulte pe şefii partidelor de opoziţie istorice, încă din 1942 (adică

imediat ce i-a fost cu putință), înainte de a păși la stabilirea legăturilor cu persoane de încredere, din armată și cariera diplomatică și ținea să consulte și Partidul Comunist la prima ocazie ce i se prezenta. Ori, prin consultarea *permanentă* a exponenților majorității opiniei publice, chiar dacă era limitată, pentru securitatea cauzei, numai la șefii partidelor de opoziție, Suveranul și-asumase și continua să-și asume riscuri înfinit mai mari decât dacă întreținea numai legăturile strict necesare pentru înfăptuirea practică a actului proectat. In consecință, M.S. era îndreptățit să ceară ca și compoziția guvernului izvorât din lovitura de stat să oglindească clar această situație, prin urmare, regele refuza categoric să ia în considerație preferința șefilor partidelor de opoziție pentru un guvern militar, sau de tehnicieni sau de compunere mixtă, dar în orice caz sub președenția unui general, care ar putea fi considerat de opinia publică ca guvern regal și ar angaja numai răspunderea Suveranului, mai cu seamă în eventualitatea unui eșec al loviturii. M.S. era hotărât ostil chiar formulei unui asemenea guvern dar ca participația șefilor opoziției ca miniștrii fără portofoliu – soluție care fusese și ea preconizată de d-lor, dar abandonată pentrucă regele o considera neclară. In principiu, se ajunsese în cele din urmă la un acord: șefii partidelor de opoziție acceptând să formeze sub președinția d-lui MANIU guvernul de coaliție democrată care urma să încheie armistițiul. Suveranul se temea însă, încă de atunci ca nu cumva eventuale neînțelegeri, între partidele istorice și Partidul Comunist să pună din nou în discuție toată problema. Pentru acest motiv. Suveranul mă însărcinase să pregătesc terenul, arătând d-lui PATRASCANU importanța și urgenta găsirei unui acord cu celelalte partide, spre a nu fi surprinși de evenimentele externe și a nu neafla în pană de guvern la ora H.

Dl. PATRASCANU, m'a ascultat cu atenție și mi-a răspuns că va referi Partidului și asupra acestei chestiuni la care speră să aducă regelui cât mai curând un răspuns clar. Personal era absolut de acord cu soluția guvernului de uniune democrată și împotriva oricărei formule de dictatură militară. Spunea însă, că în acest guvern de coaliție, care e de neconceput fără participarea Partidului Comunist de care va trebui să se țină seama în România de mâine, partidele celelalte vor trebui să-i rezerve o participare

corespunzătoare rolului său, făcând concesiuni serioase şi nu de simplă formă. N'am vrut să intru în discuţia acestei laturi a problemei care eşea complect din competinţa mea.-

Am trecut deci la cealaltă problemă despre care Suveranul dorea să nu existe îndoeli şi divergenţe şi anume: necesitatea concomitenţei absolute a răsturnării regimului Antonescu şi a încheierii armistiţiului cu Puterile Aliate. Existau, în adevăr, mai multe păreri şi teze privitoare la posibilitatea de a se efectua eşirea României din război. Plecând dela punctul de vedere că răsturnarea regimului Antonescu ar fi imposibilă înainte de prăbuşirea frontului din Moldova, ruperea lui pe un sector important sau cel puţin începerea unei ofensive generale sovietice, care să angajeze toate efectivele germane la apărarea lui – dată fiind disproporţia în defavoarea noastră, dintre forţele române şi germane din interiorul şi în apropierea graniţei de Vest şi Sud-Est a ţării – se studiase următiarele ipoteze: a). înlocuirea "conducătorului" şi elementelor devotate lui cu un simplu "Prim Ministru" general sau economist şi tehnicieni militari şi civili toţi acceptabili pentru Reich, dar cari n'ar eşi din cuvântul regelui şi al opoziţiei la momentul oportun şi ar pregăti eşirea României din război şi armistiţiul cu cele trei Mari Puteri Aliate în condiţiuni optime pentru ţară; b). Mareşalul Antonescu să fie convins a face el schimbarea politicei, semnând şi armistiţiul, dacă ar obţine aceleaşi condiţii pe care le-ar primi guvernul de opoziţie, căruia i-ar ceda puterea.-

Am arătat d-lui PATRASCANU, că în ce priveşte prima ipoteză, Suveranul era ferm convins că nici nemţii, nici ANTONESCU n'ar consimţi la înlocuirea sa şi tocmai a acoliţilor săi din guvern, de bună voie, ci doar în urma reuşitei unei lovituri de stat mai mărunte, pentrucă limitată la un obiectiv de politică internă, dar tot atât, dacă nu chiar mai riscantă decât aceia coordonată cu ofensiva sovietică pe frontul II ucrainean. Si, nici atunci, situaţia obţinută prin îndepărtarea clicei ANTONESCU dela putere n'ar fi mai favorabilă pentru pregătirea celei de a doua lovituri, împotriva Reichului, faţă de care nu se putea invoca nici un motiv valabil pentru această schimbare de guvern şi unde, stârnind suspiciuni legitime, ea ar produce în consecinţă o reacţiune susceptibilă să compromită dimpotrivă scopul nostru final. In afară de aceasta, M.S. nu

înţelegea în nici un caz, să ia răspunderea continuării războiului împotriva Puterilor Aliate nici măcar pentru scurta perioadă de tranziţie între cele două acţiuni. Dl. PATRASCANU a fost exact de aceiaş părere, în special în privinţa rezultatului practic al soluţiei în chestiune. D-sa era deasemeni ferm convins că riscul ce-l comporta rezolvarea problemei în doi timpi ar fi cu totul disproporţionat cu câşigul realizat prin îndepărtarea lui ANTONESCU.-

Paralel cu această ipoteză, am analizat împreună şi aceia în care ANTONESCU ar consimţi, în cele din urmă, să se pună personal în slujba cauzei noastre sau să ne uşureze opera prin trecerea automată a comenzii întregului aparat de stat în mâinile succesorului său.-

Dl. PATRASCANU nu era deloc în curent cu aşa zisa politică de duplicitate a Vic. Preşedintelui Consiliului de Miniştrii, cunoscându-i doar reputaţia de om ambiţios, venal şi uns cu toate unsorile. I-am explicat deci, foarte sumar, că MIHAI ANTONESCU stabilise de mult legături cu anglo-americanii şi cum, din această cauză, regele şi opoziţia au rămas, timp de nouă luni fără nici un răspuns la propunerile lor. Imi reamintesc precis că am evitat însă să intru în amănunte, deoarece promisesem d-lui GRIGORE NICULESCU BUZESTI, să nu anticipez asupra unor chestiuni, ale căror rezolvare depindea de hotărârile ulterioare ale celor patru partide de opoziţie şi de acceptarea acestor hotărâri de către Suveran, şi să nu încalc nici atribuţiunile sale de specialist în materie de politică externă. M'am folosit de acest prilej pentru a pregăti întâlnirea sa cu dl. PATRASCANU, dovedindu-i cum că BUZESTI este într'adevăr persoana care, graţie calităţilor sale excepţionale şi experienţei sale în domeniul negocierilor internaţionale, a câştigat încrederea atât a Suveranului cât şi a şefilor partidelor istorice şi a fost acceptat de toţi ca tehnicianul Externelor în tratativele duse în numele regelui şi opoziţiei cu Puterile Aliate datorită şi poziţiei cheie ce o deţinea la Ministerul Afacerilor Străine ca director al Cabinetului şi Cifrului, atât pentru contactul cu persoanele noastre de încredere în străinătate, cât şi pentru cunoaşterea negocierilor paralele ale lui MIHAI ANTONESCU. Am insistat, însfârşit, numai asupra faptului că M.S. considera lipsite de temei speranţele ce şi le făceau unele personalităţi politice cu privire la posibilitatea unei brusci schimbări politice efectuate chiar de Mareşalul sau numai de

MIHAI ANTONESCU, atunci când s'ar afla în faţa catastrofei, arătând totodată d-lui PATRASCANU că regele nu ţinea deloc să patroneze un asemenea reviriment care ar da naştere la îndoieli în opinia publică cu privire la atitudinea sa de până atunci faţă de politica antonesciană.-

PATRASCANU s'a declarat mulţumit să afle că în esenţă, regele nu accepta decât singura din soluţiile discutate de noi pe care o găsea şi el posibilă şi acceptabilă pentru partidul său: simultaneitatea răsturnării dictaturii şi instaurării unui guvern de coaliţie democrată şi a încetării ostilităţilor, la primul prilej ce se va oferi pentru reuşita acţiunii. In legătură cu chestiunea alegerii momentului cel mai potrivit pentru declanşarea acţiunii, pe care am analizat-o amândoi atunci, abia în treacăt, mi se pare că d-sa a reflectat că s'ar putea să fi scăpat deja prima ocazie prielnică, neexploatându-se desorganizarea recentă ce se produsese în rândurile armatei germane în urma scindării frontului ucrainean. Vorbind apoi despre condiţia sine qua non, pusă de toţi militarii consultaţi, pentru reuşita acţiunii şi anume primirea unui ajutor extern, d-sa m'a întrebat dacă s'a întreprins şi luarea contactului cu reprezentanţii sovietici, la care cred că i-am răspuns negativ, întrucât nu aflasem încă despre legătura stabilită de fostul secretar general adjunct al societăţii Naţiunilor Sokolin cu dl. GAFENCU la Geneva.-

Inainte de a ne despărţi, am spus d-lui PATRASCANU că şi BUZESTI dorea să-l întâlnească cât mai curând. Pe cât sunt în măsură să-mi reamintesc, BUZESTI urma să-l vadă pe PATRASCANU înainte de întrevederea acestuia cu MANIU. PATRASCANU a fost de acord să-l întâlnească pe BUZESTI şi cu propunerea mea ca eu, care-l vedeam aproape zilnic la Bucureşti, să le aranjez întâlnirea, dorea însă să-şi schimbe domiciliul şi locul întâlnirei, pentru mai multă siguranţă.-

Am raportat imediat M.S., numai în prezenta d-lui IONNITIU, absolut toată convorbirea mea cu dl. PATRASCANU, chiar în ordinea cronologică a frazelor şi cu cele mai mici amănunte care interesau pe Suveran. Apoi l-am adus pe BUZESTI la Suveran, povestindu-i în drum cum, când şi unde l-am întâlnit pe PATRASCANU şi repetând pe urmă, în faţa regelui şi lui IONNITIU,

descrierea discuţiilor noastre. BUZESTI a fost curios să cunoască textual cuvintele cu care s'a exprimat PATRASCANU, când a venit vorba despre legăturile noastre cu străinătatea şi lipsa contactului direct cu reprezentanţii sovietici, precum şi impresiunea mea relativă la întrebarea dacă Partidul Comunist Român are sau nu mai are legături cu Moscova. Părerea mea şi a lui a fost atunci că nu există, dar că d-sa va putea să-şi facă o idee mai precisă despre aceasta la proxima întrevedere cu PATRASCANU, pe care M.S. dorea să aibe loc în cel mai scurt timp. Mi-aduc aminte că s'a pus atunci problema găsirii unui alt loc de întâlnire şi domiciliu cât mai sigur pentru dl. PATRASCANU, în, sau aproape de capitală.-

După câteva zile – maximum trei sau patru, răstimp în care BUZESTI a putut consulta pe dl. MANIU care se afla pe vremea aceea la Bucureşti, a avut loc tot la ferma d-lui colonel ULLEA, unde l-am condus pe BUZESTI cu maşina mea, a doua mea întâlnire cu PATRASCANU, pentrucă nu s'a putut găsi într'un interval atât de scurt un alt domiciliu mai sigur, nici un nou loc de întâlnire mai bun pentru d-sa. După ce i-am prezentat şi au fost schimbate între noi câteva fraze pe tema mutării locuinţei d-lui PATRASCANU, l-am întrebat dacă are de acum vre'un răspuns la primele chestiuni cerute de mine la întâlnirea noastră precedentă. Adresându-se atât mie cât şi d-lui BUZESTI, d-sa a declarat atunci că "este autorizat de Partidul Comunist să stabilească contactul cu Palatul şi cu partidele de opoziţie". Eu am insistat atunci din nou asupra unei asigurări că d-sa va rămâne reprezentantul Partidului Comunist în tratativele ultra secrete ale Coroanei cu şefii partidelor de opoziţie şi cu ceilalţi câtiva factori absolut indispensabili pentru pregătirea revirimentului proectat. PATRASCANU a replicat că, potrivit organizării Partidului Comunist, este exclus ca să se dea vreodată o "garanţie a inamovilibităţii sale sau a oricărei alte persoane care l-ar înlocui subliniind totodată diferenţa între organizaţia democrată a Partidului Comunist şi aceia a celorlalte partide de opoziţie" în care preşedintele poate trata în numele Partidului luând angajamentul fără a-l consulta". (BUZESTI a protestat în contra acestei eşiri a d-lui PATRASCANU, prima dintre multe alte similare la adresa Coroanei, conducătorilor armatei şi ai partidelor istorice, care au dat naştere la atâtea fricţiuni şi discuţii

sterile între noi, la numeroasele întâlniri la care am participat până la 23 August, încât nici nu mi le mai pot reaminti). Apoi a început discuţia problemelor care făceau obiectul întrevederii.- BUZESTI a făcut intrarea în materie, începând prin a expune situaţia internaţională izvorâtă din cel de al II-lea război mondial, la lumina obligaţiilor contractate de Marile Puteri în decursul lui, trecând apoi la susţinerea tezei adoptate de Partidele Istorice faţă de noua orientare politică a României, impusă naţiunii cu forţa armelor de către Reich prin intermediul unui regim ilegal şi de obedientă germană; şi terminând cu concluzia că eşirea României din război, care va produce în orice caz scurtarea războiului, ba chiar prăbuşirea fulgerătoare a maşinei de război germane (din cauza pierderei petrolului, a douăzeci de divizii combatante, liniei Carpaţilor.) în caz de reuşită complectă şi apoi eventuala ei alăturare la lupta dusă în comun de către foştii ei aliaţi şi Uniunea Sovietică împotriva Axei sunt piese prea importante pentru a nu fi valorificate la maxim în negocierile preliminare semnării unui Armistiţiu cu cele Trei Mari Puteri, întrucât de condiţiile Armistiţiului şi de împrejurările în care se va petrece eşirea noastră din război va depinde aportul general al României la câştigarea victoriei finale şi în consecinţă şi condiţiunile viitorului nostru tratat de pace.-

Dl. PATRASCANU, care ascultase toată expunerea cu interes dar nerăbdare, fiindcă Buzeşti nu lăsase să-l întrerupă şi a cerut imediat o serie de lămuriri cu privire la locul unde şi persoanele cu care se duc negocierile la mersul lor şi stadiul în care au ajuns şi dacă s'au soldat deja cu vreun rezultat palpabil în privinţa ajutorului militar cerut şi în ce ar putea consta ajutorul anglo-american şi al sovietelor.-

Dl. BUZESTI i-a explicat că nu se poate vorbi de negocieri propriu zise ci de propuneri şi cereri unilaterale făcute anglo-americanilor prin legături cu totul indirecte ale unor diplomaţi români acreditaţi în state neutre la început în vederea deschiderii celui de al doilea front în Balcani, iar dela Conferinţa dela Moscova încoace, pentru obţinerea cel puţin a unui ajutor (în unităţile blindate, motorizate, în technicieni, material şi aviaţie) suficient pentru reuşita acţiunii interne, în spatele frontului ucrainean care se afla atunci încă departe de graniţa noastră răsăriteană.- A adăugat că,

deşi legăturile nu sunt întrerupte şi ne putem aştepta dimpotrivă la acceptarea unor emisari care să trateze verbal condiţiile preliminare semnării Armistiţiului, nu am primit până în prezent nici un răspuns concret cu privire la ajutorul militar cerut.- A arătat deasemeni, că, cu apropierea vertiginoasă a frontului ucrainean de graniţele noastre, premizele problemei s'au schimbat astfel încât acţiunea internă devine posibilă dacă este perfect coordonată în timp cu o ofensivă generală sovietică pe frontul nostru şi primirea unui ajutor minim în motorizate, aeropurtate în interiorul ţării şi în bombardament tactic aerian.-

Părerea D-lui PATRASCANU a fost că singurii care ne pot da ajutorul militar cerut în Occident sunt ruşii care s'au specializat de mult în paraşutarea unor unităţi şi au deasemenea o experienţă vastă şi actuală în organizarea şi tactica luptelor de partizani.- D-sa a criticat faptul că nu s'a încercat a se lua contact direct cu diplomaţii sovietici din aceleaşi state neutre şi a anunţat că va pune problema deschiderii neîntârziate a unor negocieri cu Moscova.- A cerut apoi D-lui BUZESTI a fi pus perfect în curent de acum înainte, cu toate informaţiile externe şi în special cu mersul tratativelor în curs.- In analiza elementelor indispensabile pentru reuşita acţiunii, PATRASCANU a formulat câteva obiecţiuni personale la concepţia noastră despre desfăşurarea evenimentelor.- In primul rând el nu înţelegea dece acţiunea din spatele frontului şi aceea forţelor române de pe front n'ar putea fi îmbinate în aşa fel încât toată armata să fie folosibilă pentru dezarmarea nemţilor şi urmărirea lor automată în spre Apus.- In al doilea rând D-sa era convins că statisticile noastre care erau fatalmente de provenienţă militară, dădeau cifre dinadins umflate cu privire la numărul şi efectivele diviziilor germane depe front şi staţionate pe cuprinsul ţării.- In fine d-sa a insistat asupra necesităţii pregătirii unui plan de acţiune independentă de orice ajutor extern şi aplicabil chiar în cazul neprimirii vreunui răspuns sau imposibilităţii de a se încheia Armistiţiul şi în care totuşi situaţia frontului ar cere imperios declanşarea loviturei de Stat şi întoarcerea armelor, necondiţionate de asigurări formale cu privire la viitoarele graniţe şi la celelalte probleme decurgând din stabilirea păcii cu România.

D-lor au trecut apoi la chestiunile ce urmau a face obiectul

convorbirilor următoare cu D-nii MANIU, C.I. BRATIANU şi TITEL PETRESCU, atingând însă numai în treacăt condiţiunile de colaborare a Partidului Comunist cu celelalte trei partide: "Platforma-Program" şi împărţirea mandatelor.-

Inainte de a ne despărţi am căzut de acord ca Dl. PATRASCANU să vadă mai întâiu pe D-nii MANIU, BRATIANU şi T. PETRESCU, înainte de audienţa sa de prezentare la suveran.-

Aceasta a avut loc aproximativ după o săptămână, deci cam pe la 25 Aprilie 1944 între orele 21 şi 24, în salonaşul dela parter al "Casei Noui" din dosul Palatului Regal, în prezenţa mea şi a D-lor BUZESTI şi IOANITIU.- Caracteristica principală a acestei audienţe, ca şi dealtfel a tuturor celorlalte întrevederi ale M.S. cu Dl. PATRASCANU până la 23 August, a fost lipsa oricărui protocol şi formalism atât în privinţa îmbrăcămintelor noastre cât şi în acea a formelor de prezentare şi de conversaţie.- (Deşi învăţasem pe dl. PATRASCANU că regelui te adresezi prima oară cu cuvântul "Sire" şi apoi în cursul convorbirei cu formula "Majestatea Voastră".- D-sa a evitat ostentativ în tot cursul expunerii şi convorbirei sale, chiar cuvintele suveran, majestate şi rege, adresându-se M.S. cu "Domnia Voastră" şi utilizând pentru a defini instituţia la a treia persoană doar cuvântul "monarhia".- Deasemeni Dl. PATRASCANU a ţinut să strângă mâna regelui, fără a se înclina câtuşi de puţin).- Regele a început conversaţia oferind d-lui PATRASCANU o ţigară, pe care acesta a refuzat-o nefiind fumător şi făcându-i apoi câteva fraze amabile în legătură cu viaţa grea de puşcărie şi pribegie dusă de d-sa şi prietenii lui de suferinţă din cauza convingerilor lor.- Apoi M.S. i-a spus că este în curent cu tot ce s'a discutat până atunci între d-sa, BUZESTI şi mine.- De fapt, cred că BUZESTI informase pe suveran înainte de această audienţă şi despre rezultatul primelor contacte între MANIU şi BRATIANU şi PATRASCANU.- M.S. dorea însă să cunoască punctul de vedere al comuniştilor asupra întregului complex de probleme arătate mai sus din gura reprezentantului lor autorizat.- Astfel, PATRASCANU a făcut o sinteză a tezelor comuniste privitoare la răsturnarea fascismului intern şi întoarcerea armelor împotriva celui extern în sensul vederilor sale precedente şi cu o singură nuanţă nouă: apela la Coroană pentru accelerarea pregătirilor revirimentului (ca şi cum

până atunci nu s'ar fi făcut destul) şi exercitarea unei presiuni asupra

.....

să deschidă imense posibilităţi de muncă şi câştig, ridicând astfel nivelul material al întregei populaţii.- Regele a fost pasionat de această parte a expunerii d-lui PATRASCANU punându-i diverse întrebări privitoare la mijloacele de realizare a acestor planuri şi asigurându-l că tocmai acestea sunt problemele ce-l interesează în cel mai înalt grad şi de rezolvarea cât mai grabnică a cărora va depinde fără discuţie tot viitorul fericit sau nenorocit al poporului român.- Cu această ocazie am aflat dela Dl. PATRASCANU că problema naţionalizării pădurilor şi a industriilor particulare nu figurează printre punctele "programului-platformă", nefiind socotită de actualitate, şi că înfiinţarea cooperativelor şi colectivelor agricole este deasemenea considerată de Partidul Comunist ca o chestiune aparţinând unui viitor mai îndepărtat.- In sfârşit Dl. PATRASCANU a trecut la problema care avea să constitue principalul obstacol în calea colaborării Partidului Comunist cu celelalte trei partide atât înainte de, cât şi după 23 August: *împărţirea mandatelor în viitorul guvern de coaliţie*.- Din cele 14 ministere – plus preşedinţia – şi vreo 7 Subsecretariate de Stat, existente atunci, deci în total 23 mandate ministeriale, *comuniştii cereau atunci 3 departamente şi anume: Ministerul Justiţiei, Ministerul Muncii şi Ocrotirilor Sociale sau acel al Agriculturii şi Domeniilor Statului sau al comunicaţiilor şi Lucrărilor Publice: plus 3 Subsecretariate: unul din cele două ale Ministerului Afacerilor Interne, unul care urma să se înfiinţeze sau la Ministerul Agriculturii sau la acel al comunicaţiilor şi Lucrărilor Publice* (adică la acelea din aceste două departamente al cărui titular n'ar fi comunist), *iar al treilea la Industrie*, de care nu-mi mai amintesc dacă există sau trebuia să fie creiat.- Dl PATRASCANU a arătat că şefii celorlalte Partide ar fi adoptat faţă de aceste cerinţe legitime ale partidului său o atitudine negativă, care ar lăsa să se prevadă imposibilitatea unei înţelegeri cu ei.- D-sa s'a plâns de opoziţia intransigentă întâlnită în analiza acestei probleme în special la Dl. MANIU şi apoi deasemeni la

[1] Pagină lipsă din materialul aflat în posesia editurii.

Dl. BRATIANU, insinuând în acelaş timp că în eventualitatea neputinţei de a se ajunge la un acord cu d-lor, Partidul Comunist va fi silit să caute stabilirea unei înţelegeri cu alte partide şi personagii politice.- Nu-mi aduc aminte dacă a fost pronunţat atunci sau la vreo audienţă ulterioară numele d-lui GHEORGHE TATARASCU, dar aluzia la persoana sa a fost suficient de străvezie pentru a stârni indignarea D-lui BUZESTI.- Stiu însă precis că nimeni dintre interlocuitorii d-lui PATRASCANU nu pricepuse atunci că ar putea să existe vreo alternativă serioasă pentru Partidul Comunist în privinţa constituirei unui bloc politic şi cu partidul Social Democrat de sub preşedinţia d-lui TITEL PETRESCU şi partidul personal al D-lui TATARASCU.- Plecând dela premizele că, pe de o parte n'ar fi cazul să se tragă în mod pripit concluzii pesimiste la ivirea primei dificultăţi în colaborarea cu cele două mari partide de opoziţie democrată şi că, pe de altă parte, nici nu s'ar putea pretinde realizarea unei coaliţii democrate care să nu le cuprindă, suveranul a făcut un apel călduros la simţul practic al comuniştilor, propunând d-lui PATRASCANU realizarea pretenţiilor Partidului său în lumina unor elemente de apreciere concrete, care nu s'ar părea că ar fi fost luate suficient în consideraţie şi anume: mai întâi caracterul strict vremelnic al primului guvern al cărui rol constă exclusiv în încheerea Armistiţiului şi ţinerea alegerilor generale din care să iasă guvernul reprezentativ al majorităţii opiniei publice, guvern care în consecinţă să fie în măsură a negocia şi încheia în numele naţiunii întregi pacea cu România; apoi faptul că până la terminarea ostilităţilor în Europa, la care, după toate prevederile, vom fi puşi în situaţia de a lua parte, împrejurările excepţionale creiate de trecerea frontului prin toată ţara şi urmările lui fatale de nesiguranţă şi desordine ce vor dăinui desigur încă multă vreme după aceasta, necesită menţinerea departamentelor Apărării Naţionale, al Internelor şi poate chiar al Comunicaţiilor sub conducerea armatei, trebuind să fie încredinţate unor militari recunoscuţi de toată lumea ca oameni ireproşabili şi perfect neutri; în fine atât necesitatea desfiinţării unor departamente inutile (cum sunt Ministerul Propagandei Naţionale şi Subsecretariatul Marinei), contopirei sau dimpotrivă scindărei altora, cât şi aceia de a se ţine cont de importanţa numerică a partidelor istorice în calcularea proporţiei

mandatelor de împărţit.- Dl. PATRASCANU nu a fost de acord cu ideia "neutralizării" ministerelor de importanţă technică pentru ducerea războiului, întorcând regelui propriul său argument (arătat de mine la prima întrevedere), nici cu părerea inutilităţii Ministerului Propagandei, observând că până şi în Anglia anti-totalitară s'a ajuns a i se recunoaşte rostul, înfiinţându-l la începutul acestui război; iar în ceeace priveşte distribuirea mandatelor în proporţia importanţei partidelor, d-sa a respins criteriul alegerilor trecute, al căror rezultat nu putea oglindi în nici un caz popularitatea reală a ideologiei comuniste, subliniind dealtfel şi faptul că comuniştii nu înţeleg a pune în discuţie acceptarea preşedinţiei D-lui MANIU, dovedind astfel buna lor credinţă care-i îndrituieşte a se aştepta la aceiaşi atitudine din partea celorlalte partide.- *Trecând apoi la examinarea cauzelor pentru care comuniştii ţineau la posturile susmenţionate, PATRASCANU a invocat: pentru "Justiţie", situaţia deţinuţilor politici* din toate închisorile şi lagărele din ţară la ora H şi în special soarta comuniştilor (mai expuşi decât ceilalţi condamnaţi a fi executaţi, de oameni ai regimului sau de nemţi, în primele clipe ale acţiunii noastre, dacă eliberarea lor nu este perfect sincronizată cu celelalte măsuri luate la centru); *pentru "Agricultură", urgenţa proclamărei reformei agrare*, ca încurajare pentru ostaşi (chemaţi a relua lupta împotriva puterilor fasciste după demoralizarea suferită pe frontul rusesc) şi aplicării ei ceiace implică necesarmente prezenţa unui comunist la acel departament, pentru a se evita sabotarea legei şi aplicării ei de către elementele înfeudate moşierimei; *pentru "Comunicaţiile şi Lucrările Publice", numărul covârşitor de comunişti la C.F.R.*, pe care s'ar putea conta în mod activ dacă titularul departamentului sau măcar subsecretarul lui şi chiar numai directorul general al C.F.R. ar fi un om de al lor; *pentru "Industria", aceiaşi situaţie în muncitorimea industriilor* şi mai cu seamă a industriei grele din Ardeal şi Banat – unde contau pe mobilizarea masselor în cazul când nemţii ar reuşi totuşi să declanşeze războiul civil în toată ţara sau să stabilească frontul pe Carpaţi: *iar pentru "Internele", precauţiunea* legitimă a celui mai persecutat dintre toate partidele politice din ţară *faţă de eventualele tendinţe ale reacţiunei de a menţine doar camuflate elementele şi*

măsurile de opresiune din trecut în sânul organelor ordinei publice şi al aparatului administrativ de Stat. Suveranul a răspuns d-lui PATRASCANU că – cu excepţia motivelor invocate de D-sa pentru obţinerea posturilor respective cerute de Partidul Comunist la Ministerul de Interne şi acel al Agriculturii – înţelege perfect punctul de vedere al comuniştilor cu privire la celelalte departamente, deşi ar fi găsit mult mai normal ca -într'un guvern provizoriu de uniune democrată cu ţărăniştii, liberalii şi socialiştii – pretenţiunile comuniştilor să se fi oprit asupra Ministerului Muncii şi Asigurărilor Sociale şi aceluia al Sănătăţii Publice şi la Subsecretariate la Justiţie, la comunicaţii şi Lucrări Publice şi la Industrie, pentru motivele temeinice invocate de ei.- Mi-aduc aminte în mod precis că PATRASCANU nu şi-a putut ascunde supărarea la omisiunea Justiţiei ca Minister deplin şi s'a uitat furios dela BUZESTI la mine şi la IONITIU pentru a ghici dacă opunerea la obţinerea acestui mandat era din iniţiativa regală sau de origine liberală-ţărănistă.- A rămas stabilit, în cele din urmă că Dl. PATRASCANU şi-ar continua tratativele cu ceilalţi exponenţi ai partidelor democrate, urmând a ajunge neapărat la un rezultat acceptabil pentru toţi şi cu care regele se declara dinainte de acord.-

După plecarea D-lui PATRASCANU, M.S. ne-a împărtăşit primele sale impresii atât despre persoana d-sale, cât şi asupra celor expuse de d-sa cu privire la greutăţile de colaborare cu d-nii MANIU şi BRATIANU.- Regelui i-a plăcut tipul uman, înfăţişarea agreabilă şi expresiunea sinceră, precum şi felul de a vorbi natural, calm, direct şi aproape laconic al d-lui PATRASCANU şi era de acord cu descripţia d-sale făcută de mine după primul meu contact cu el; s'a bucurat să aibă deaface la comunişti cu un om tânăr, civilizat şi simpatic, cu care, "discuţiile nu riscau să degenereze în nesfârşite palavre onctuoase, nici în scene isterice..." cât despre sorţii de reuşită a negocierilor dintre partidele istorice şi comuniştii pentru împărţirea portofoliilor şi alcătuirea guvernului, regele a rămas surprins de exigenţa manifestată de Dl. PATRASCANU, punându-şi întrebarea dacă aceasta nu este decât o tactică în vederea obţinerii poziţiilor minime vizate de comunişti sau totuşi o metodă menită să întârzie adeziunea lor la blocul celor trei partide până la primirea unei deslegări în acest sens din U.R.S.S.-

La câteva zile după această audienţă, am fost silit să plec în provincie din cauza evacuării, a îmbolnăvirii subite, a operaţiei şi a decesului tatălui meu, lipsind astfel dela palat timp de vreo două săptămâni.-

La înmormântarea sa la Sibiu, am aflat dela dl. colonel ULEA[1] că M.S., Dl. PATRASCANU şi Dl. BUZESTI mă roagă insistent să mă întorc cât mai urgent la Bucureşti, fără a mai vorbi la telefon.- Am pornit deci a doua zi cu maşina mea spre Capitală, oprindu-mă pentru orice eventualitate la Sinaia, unde l-am şi găsit pe suveranul cu Dl. IONITIU, care m'a pus în curent cu cele petrecute în lipsa mea.- Imediat după plecarea mea la Bulci, Dl. TATARASCU ceruse d-lui IONNITIU să fie primit de rege căruia are să-i comunice "lucruri de mare importanţă pentru Tară".- Având în vedere poziţia regelui MIHAI faţă de partidele şi personagiile politice cu un trecut anti-democratic, precum şi faptul că suveranul fusese înştiinţat încă recent, pentru a treia oară în decursul ultimelor şaşesprezece luni, de către şefii partidelor naţional-ţărănist şi naţional-liberal despre hotărârea lor definitivă de a refuza orice colaborare cu Dl. TATARASCU, M.S. a dorit să cunoască mai întâi subiectul comunicării, înainte de a-i respinge sau satisface cererea, tot prin intermediul d-lui IONNITIU, şi a aflat astfel că Dl. TATARASCU ar fi reuşit să formeze cu partidele social-democrat şi comunist din România un cartel politic pe baza unui program comun de guvernare acceptat de către d-nii TITEL PETRESCU şi LUCRETIU PATRASCANU prin semnarea actului constitutiv al acestui bloc.- Dat fiind, pe de altă parte, că Dl. IONNITIU – care trebuia în lipsa mea să păstreze contactul cu Dl. BUZESTI – aflase prin acesta şi informase pe suveranul că între timp negocierile D-lor MANIU şi BRATIANU cu Dl. PATRASCANU ajunseseră la un impas din care nu se părea că vor putea eşi în curând, M.S. s'a considerat îndreptăţit a-l vedea pe Dl. TATARASCU cu atât mai mult cu cât acesta insista acum a fi primit neapărat, pentru a putea expune personal regelui şi planurile sale de negocieri cu cele trei Puteri Aliate.-

Din cele povestite mie atunci de către M.S. şi Dl. IONITIU, am reţinut ca Dl. TATARASCU prezentase drept fapt împlinit coaliţia

[1] Ullea Octav.

sa cu socialiştii şi comuniştii, la care ar lăsa însă larg deschise porţile de acces în vederea adeziunii d-lor MANIU şi BRATIANU, iar, în privinţa negocierilor cu aliaţii, îşi propunea să le deschidă graţie bunelor oficii ale Preşedintelui BENES cu care spera să intre în legătura prin intermediul unor foşti miniştri plenipotenţiari ai regimului carolist aflaţi în Elveţia, Portugalia sau la Londra.- Am aflat în continuare că ştirea despre audienţa d-lui TATARASCU la suveran ajunsese – ca din simplă întâmplare, deşi totuşi într'un timp record – la urechile d-lor MANIU şi BRATIANUdenaturată însă, parcă dina-dins, în aşa fel cât să lase impresia că regele ar patrona această aparentă răsturnare de alianţe politice interne, cu scopul de a forţa acceptarea d-lui TATARASCU în coaliţia celor patru partide democrate de opoziţie.- Drept consecinţă la aceasta, M.S. s'a pomenit dintr'o dată asaltat cu o avalanşă de proteste vehemente transmise prin Dl. BUZESTI din partea d-lor MANIU şi BRATIANU împotriva unor intrigi imaginare ale curţii regale, atribuite în speţă tendinţelor noului ei mareşal, general SANATESCU.- Primind ordinul de a clarifica cât mai degrabă toată această încurcătură prin contacte directe cu personagiile politice care-mi reclamaseră prezenţa, având totală încredere în nepărtinirea şi sinceritatea mea, am plecat imediat la Bucureşti unde i-am întâlnit pe d-nii BUZESTI, PATRASCANU şi MANIU.-

Acestea sunt împrejurările care au dus la *cea de a patra mea întrevedere cu Dl. PATRASCANU, pe care o situez între 18 şi 20 Mai 1944 şi la care, din dorinţa mea cât şi a d-lui PATRASCANU, nu a asistat nimeni.*- Sunt aproape sigur că ne-am întâlnit în garsoniera D-lui avocat TORROSIAN unde PATRASCANU sosise primul pentrucă TORROSIAN nu m'ar fi putut identifica la intrare, necunoscându-mă.- De aceia de altfel, PATRASCANU mi l-a prezentat ca o persoană de toată încrederea şi am mai stat puţin de vorbă pentru a ne putea recunoaşte în caz de nevoie.- Imediat după ce s'a retras TORROSIAN şi am schimbat câteva fraze despre cauza absenţei mele şi aprecieri generale referitoare la cele întâmplate în acest răstimp, l-am întrebat pe Dl. PATRASCANU pentru ce motive îmi trimisese vorbă că vrea neapărat să mă vadă.- D-sa mi-a spus că a trecut prea multă vreme dela prima sa audienţă la palat; că de atunci situaţia frontului se schimbă zilnic în favoarea loviturei, dar

că în interior dimpotrivă, totul stagnează în tabăra noastră, pe când guvernul pregăteşte spărarea Moldovei, schimbându-se astfel, în defavoarea acţiunii proectate, proporţia dintre forţele la dispoziţia noastră şi a nemţilor; că dela plecarea mea nu a mai putut avea nici un contact cu palatul care era însă în legătură permanentă cu reprezentanţii celorlalte partide prin Dl. BUZESTI, dându-mi să înţeleg că lipsa de informaţii de care a suferit este interpretată de comunişti ca un element de presiune în tratativele lor cu celelalte partide.- Am explicat d-lui PATRASCANU că în ceeace priveşte palatul, asemenea suspiciuni sunt absolut neîntemeiate; că pe planul pregătirilor militare, deşi Dl. GEneral SANATESCU a fost foarte activ în stabilirea unei reţele de informaţie, nu a intervenit nimic neprevăzut; că Dl. BUZESTI a primit abia acum rapoarte dela Ankara şi sugestii privitoare la trimiterea unui emisar la Cairo, chestiuni ce urmează a face obiectul unor consultări tocmai zilele acestea şi pentru care m'a rugat să-i fixez o întâlnire cu D-sa şi că în schimb, partidele sunt acelea care paralizează progresul pregătirilor, nefiind în stare să găsească o formulă de înţelegere pe care coroana să se poată bizui în mod definitiv.- Astfel am ajuns să-l întreb cum s'a putut încheia pactul cu d-nii TITEL PETRESCU şi TATARASCU, prin care înţelegerea cu d-nii MANIU şi BRATIANU devine şi mai grea.- *La aceasta Dl. PATRASCANU mi-a răspuns că nu există încă nici un pact cu dl. TATARASCU ci doar un proect de platformă-program acceptat de cele trei partide.- I-am povestit atunci cum M.S. a cerut să vadă documentul original pe care Dl. TATARASCU nu-l adusese cu el, lăsând însă (sau trimiţând a doua zi) d-lui IONNITIU o copie scrisă la maşină, care poartă la locul semnăturilor numele întreg al celor trei semnături.-* D-l. PATRASCANU a fost indignat de cele aflate, asigurându-mă imediat că nu are nici un amestec în această manevră pe care a calificat-o drept "înşelăciune".- La cererea mea d-sa mi-a repetat, printr'o declaraţie formală de transmis textual regelui; *că d-sa nu a semnat în numele Partidului Comunist nici un angajament cu d-nii TITEL PETRESCU ŞI TATARASCU.*- I-am arătat atunci în ce poziţie penibilă a fost pus suveranul prin mistificarea a cărei victimă am fost cu toţii, insistând asupra greşelei ce o constitue încercarea mereu repetată de reprezentanţii partidelor de a trage pe factorul

Constituțional în vâltoarea luptelor dintre ele.- Regele nu are dreptul să influențeze liberul joc al politicei interne și nu trebuie în consecință implicat, nici măcar în arbitrarea unor diferende care prin esența lor intră în competința exclusivă a partidelor politice.- Dl. PATRASCANU nu a fost cu totul de acord cu acest punct de vedere care i se părea prea rigid în aplicarea prerogativelor regale, spunând că din momentul în care M.S. înțelege să se pună în slujba țării pentru salvarea ei, i se poate pretinde orice sacrificiu necesar înfăptuirei scopului urmărit.-

După câte sunt în măsură a-mi reaminti, scopul întrevederii următoare cu PATRASCANU și cele discutate cu acest prilej erau în legătură cu știrile sosite recent dela Dl. ALEXANDRU CRETIANU, ministrul nostru în Turcia, prin care se stabilise încă din 1942 contactul cu aliații și datorită căruia reușise trecerea clandestină prin Turcia și Asia Minoră și primirea la Cairo, ca prim delegat al României Democrate, a prințului BARBU STIRBEI plecat din țară cred că pe la sfârșitul lunei Martie, sosit la Cairo abia după câteva săptămâni și care se îmbolnăvise acolo la începerea căldurii, trebuind să stea în convalescență la mare și cerea deci acum trimiterea cât mai urgentă a unui delegat – supleant.- Persoana cea mai indicată pentru această misiune era din toate punctele de vedere Dl. ministru CONSTANTIN VISOIANU, fost reprezentant român la Tribunalele Arbitrale Mixte dela Paris, în Secretariatul General al Societății Națiunilor la Haga și Varșovia, unul din cei mai de seamă colaboratori ai d-lui TITULESCU, cu experiența negocierilor internaționale, o reputație excelentă și relații multiple în cercurile politice, diplomatice și de presă mondiale.- In afară de acestea, VISOIANU era cunoscut ca om de stânga, fără de Partid, bine văzut de diplomația sovietică și avea în acelaș timp încrederea suveranului (care-l cunoscuse încă dela venirea mea la palat și-l asculta ori de câte ori se ivea vreo chestiune importantă) și aceia a d-lor MANIU, BRATIANU și TITEL PETRESCU, cu care întreținuse, în special după punerea sa în disponibilitate, relații strânse.- Toate acestea erau însă bine cunoscute tuturor acelora care activau pentru răsturnarea situației, Dl. BUZESTI și cu mine fiind chiar cei cari, cunoscându-l pe dl. VISOIANU încă dela Geneva, l-am și propus pentru această misiune, așa că enumerarea calităților

ce făceau să cadă sorţii pe persoana sa – şi de care totuşi îmi aduc aminte – n'ar fi fost necesară decât pentru convingerea d-lui PATRASCANU şi consimţirea comuniştilor la alegerea noastră. Cred dealtfel că ea nu a întâmpinat nici o opoziţie în tabăra lor şi sunt aproape sigur că Dl. PATRASCANU a avut deci posibilitatea să-l întâlnească pe dl. VISOIANU înainte de plecarea sa, mi se pare prin intermediul d-lui BUZESTI.

Printre sugestiile primite din Ankara cu privire la urgentarea pregătirilor interne poate să fi fost atunci şi aceia de a se închega mai grabnic, pentru a fi realizat înainte de plecarea dlui VISOIANU, blocul opoziţiei democrate, incluzând şi Partidul Comunist, întrucât îmi reamintesc că la prima reuniune în casa d-lui SAFIAN din Calea Moşilor 103, ţinută în jurul lui 22 Mai şi la care a fost prezent şi dl. IONNITIU ca martor al audienţei TATARASCU, Dl. BUZESTI a atacat frontal problema stabilirii imediate a unui "modus vivendi" cu MANIU şi BRATIANU, fără de care am risca să periclităm negocierile şi în orice caz să întârziem substanţial eşirea din război.- In susţinerea soluţiei de compromis recomandate, D-sa a lăsat să se întrevadă şi posibilitatea obţinerii unor concesiuni din partea acestora, care ar satisface în fond cerinţa comuniştilor de a participa la guvernare cu aceiaşi autoritate ca şi ceilalţi trei parteneri: nu pot afirma dar cred că era vorba de renunţarea lor la Ministerul de Justiţie şi la stabilirea unui număr egal de mandate între ţărănişti-liberali şi socialişti-comunişti cu tranzacţii respective în interiorul acestor grupe, etc...

A şasea oară când l-am văzut pe Dl. PATRASCANU, a fost pe la sfârşitul lunei Mai cu prilejul celei de a doua sa audienţă la suveran, tot în salonul dela parter al "Casei noui" din dosul palatului regal, la care au asistat d-nii BUZESTI şi IONNITIU, iar spre sfârşitul ei şi dl. general SANATESCU.- Trecuse o săptămână grea de noui "pertractări" între Dl. MANIU şi ceilalţi trei reprezentanţi ai partidelor de opoziţie, în cursul cărei plecase VISOIANU fără să fi putut duce cu el vreun rezultat concret în privinţa soluţiei de compromis scontată.- Se ajunsese doar la consfinţirea unei hotărâri comune principiale, în sensul că guvernul s'ar constitui din membrii ai partidelor Tărănist, Liberal, Socialist şi Comunist, în urma încheerii unui acord pe care reprezentanţii lor

s'au angajat a-l perfecta cât de curând, pentru a fi comunicat la Cairo.- Totuşi existau încă câteva serioase divergenţe de înlăturat, despre care M.S. fusese deja informat din partea partidelor istorice în mod personal de către Dl. MANIU şi urma acum să cunoască şi punctul de vedere al d-lui PATRASCANU.- Pe de altă parte înţelegerea de principiu dintre cei patru şefi ai opoziţiei hotărâse pe suveran să accelereze pregătirile militare prin intensificarea consultărilor cu generalii şi coordonarea proectelor răzleţe ale acestora şi ne permitea totodată să angrenăm şi pe dl. PATRASCANU în examinarea acestor planuri.- Până atunci din motive de prudenţă şi pentru a se evita unele susceptibilităţi privitoare la precăderea între colaboratorii militari ai regelui, întrevederilor cu aceştia, li se dăduse caracterul unor consultări strict individuale şi fără legături între ele.- Acum însă ajunsesem în stadiul în care se cerea creiarea unui comitet de acţiune din care M.S. înţelegea ca, pe lângă sfetnicii săi militari, să facă parte subsemnatul pentru al reprezenta personal, BUZESTI ca om de încredere al şefilor partidelor istorice, iar PATRASCANU din partea Partidului Comunist, cu supleanţi respectivi.- Astfel, prima parte a audienţei s'a petrecut prin raportul făcut de dl. PATRASCANU asupra mersului tratativelor cu ceilalţi şefi politici şi a punctului de vedere susţinut de d-sa în chestiunile asupra cărora d-lor nu căzuseră de acord; iar la sosirea d-lui General SANATESCU – care l-a cunoscut pe PATRASCANU cu acest prilej, am trecut la discutarea: situaţiei militare de pe front şi înlăuntrul ţării; prevederile posibile cu privire la viitoarea configuraţie a frontului nostru la reluarea ofensivei sovietice; întărirea sa prin rezervele trimise şi acele ale contingenţelor noui, abia instruite, ce se pregăteau grăbit în vederea plecărei; necesitatea absolută de a se întârzia şi împiedica cel puţin parţial plecarea acestora; regruparea efectivelor române şi germane într'o nouă dispoziţie care tindea vădit la amestecarea lor mai omogenă cu scopul paralizării unor eventuale operaţiuni autonome a unităţilor noastre neflancate de nemţi; diverse ipoteze de acţiune, cu sau fără ajutorul cerut acum din nou şi mai precis prin VISOIANU – celor trei mari puteri la Cairo; concluziile de tras din elementele cunoscute nouă până la acest moment.- In fine, am hotărât măsurile de luat pentru aducerea la îndeplinire cât mai grabnică a propunerii

regelui de a coordona de acum înainte organizarea practică a acţiunii – independent de mesul negocierilor politice interne şi externe, stabilind care ar fi persoanele indispensabile la prima întrunire, când unde şi de către cine ar fi mobilizate, împărţindu-ne totdată rolurile în vederea păstrării contactului între noi şi cu ei pe intervalele în principiu cât mai scurte dintre întâlnirile periodice care urmau să aibă loc.- Eu şi în lipsa mea dl. IONNITIU trebuia să

..... [1]

această materie.- Este adevărat că d-sa a mai asistat la unele reuniuni parţiale ale aşa zisului comitet de acţiune, după câte ştiu: odată cu prilejul analizei concluziilor practice de tras din răspunsul aliaţilor la cererile noastre de ajutor militar iar, o altă dată, mi se pare în noaptea de 9 pe 10 August sau mai înainte, în orice caz în cursul unui bombardament nocturn britanic, în casa tatălui meu dela şoseaua Kiselef 51, când au fost examinate diferite proecte pentru efectuarea loviturei (care ar fi necesitat plecarea unui comandant militar dincolo de front...) dar în aceste ocaziuni Dl. PATRASCANU nu a făcut decât să secondeze pe Dl. "CIAUS", sprijinindu-l în susţinerea propunerilor sale.

In ceeace priveşte celelalte întrevederi avute cu dl. PATRASCANU dela mijlocul lunei Iunie şi până la 23 August, îmi reamintesc următoarele:

1). Intre zilele de luni 3 şi Vineri 7 Iulie inclusiv, ne-am întâlnit singuri pe înserate în garsoniera d-lui TOROSSIAN în vederea unui schimb de informaţii şi păreri cu privire la noua criză survenită în relaţiile dintre cei patru reprezentanţi ai opoziţiei pe chestiunea formării guvernului, pe care M.S. o cerea cu insistenţă; Dl. PATRASCANU ameninţa din nou cu ruperea coaliţiei şi constituirea unui guvern compus tot din membrii ai celor patru partide cu care însă d-sa ar fi în măsură a se înţelege şi cari, după părerea lui, ar fi dispuşi pentru o asemenea soluţie.-

2). Intr-un interval de câteva zile după data de 12 Iulie, m'am întâlnit din nou cu Dl. PATRASCANU în exact aceleaşi împrejurări pentru a-l determina să grăbească stabilirea listei membrilor guvernului cu sau fără soţii, pentru care trebuia să organizăm

[1] Pagină lipsă din materialul aflat în posesia editurii.

plecarea cu avioane în caz de nereuşită a loviturii de Stat în pregătire.-

3). Tot în legătură cu acestea şi cu celelalte probleme la ordinea zilei, dl. PATRASCANU a fost primit de suveran în biroul din "Casa Nouă" în prezenţa mea şi a d-lui IONNITIU, odată sau de două ori în intervalul ultimei săptămâni din Iulie şi prima săptămână a lunei August.- Cred că deja cu acest prilej, dacă nu abia la ultima audienţă în preajma zilei de 23 August, s'a stabilit între M.S. şi Dl. PATRASCANU o perfectă concordanţă de vederi cu privire la neutralizarea lui ANTONESCU.-

4). Am mai avut o întrevedere cu d-nii PATRASCANU şi BUZESTI într'o vilă pe la Săftica – proprietate sau a d-lui Ing. PRAGER sau a unui inginer cu nume ceh din întreprinderea PRAGER în care soţii PATRASCANU au stat camuflaţi timp de o săptămână sau două.- Eram aşteptaţi la ora 10 dar din cauza unui raid american, BUZESTI a sosit abia la 11,30.- Sunt incapabil să-mi amintesc cele discutate, dar cred că erau în legătură cu penultima comunicare făcută emisarilor noştri la Cairo.- De aceia socotesc că întrevederea a avut loc tot pe la sfârşitul lunei Iulie sau începutul lui August.-

5). In sfârşit dl. PATRASCANU a fost chemat de suveran şi primit în audienţă tot în biroul regelui la casa nouă în prezenţa d-lor BUZESTI, IONNITIU şi a mea în noaptea de 20 spre 21 August, când a fost pus în curent cu toată situaţia şi s'a declarat absolut de acord ca să nu se mai aştepte răspunsul aliaţilor la cererea noastră de ajutor militar, ci să se fixeze de către experţii militari data cea mai apropiată cu putinţă pentru a da curs acţiunii de răsturnare politică.-

Dl. colonel DAMACEANU luându-şi angajamentul de a aduce la cunoştinţa d-lui PATRASCANU conţinutul telegramei noastre din 22 August către Cairo, prin care lovitura a fost anunţată pentru Dumineca 27 August la orele 11, nu l-am mai văzut decât în ziua de 23 August pe la orele 18 când l-am găsit în fine (în apartamentul d-lui AUREL LEUCUTIA sau în acel locuit de o rudă de a d-sale la etajul de dedesubt sau deasupra, pe Schitu Măgureanu 6) şi i-am putut anunţa arestarea la Casa Nouă a mareşalului şi a lui ICA ANTONESCU; acceptarea d-lui general SANATESCU de a forma

guvernul în situaţia excepţională în care ne aflam şi care necesita preluarea cât mai urgentă în special a ministerelor cheie de către noui lor titulari şi complectar sa în cel mult două ore pentru a putea fi anunţat gata constituit la emisiunea dela orele 21 a postului de radiodifuziune Bucureşti; dificultatea mare de a constitui guvernul fără participarea opoziţiei şi în lipsa listei cerută de atâtea ori de suveran, veşnic promisă, amânată şi neprimită până azi dela dl. MANIU; deci chemarea imediată la palat a d-lor MANIU, BRATIANU, TITEL PETRESCU şi a d-sale, pe care M.S. îl ruga să preia imediat Ministerul de Justiţie, Dl. TITEL PETRESCU fiind de faţă iar dl. LEUCUTIA luând asupra sa informarea imediată a d-lor MANIU şi BRATIANU, am plecat de acolo cu dl. PATRASCANU care mi-a procurat magnetofonul şi specialistul promis pentru înregistrarea pe plăci a apelului către ţară şi a ordinului de zi către armată a regelui şi a plecat apoi pentru mobilizarea Partidului Comunist şi luarea măsurii cerute de mine pentru evacuarea dela palat şi preluarea în loc sigur de către organizaţia d-lui BODNARAS a personagiilor politice arestate şi în curs de arestare, promiţând să vină la palat în amurg pentru decretul numirei sale şi câteva decrete urgente ale Ministerului de Justiţie, precum şi pentru asistarea suveranului şi a Primului Ministru la formarea Guvernului.-

Si, într'adevăr dl. PATRASCANU a fost primul dintre cei patru reprezentanţi ai partidelor de opoziţie care a răspuns la apelul suveranului, sosind la palat prin intrarea dela aripa stângă în jurul orelor 20, urmat, cred după un scurt timp, de către dl. TITEL PETRESCU, mi se pare că după emisiunea dela orele 22, a radioului Bucureşti de Dl. C.I.C. BRATIANU, iar abia în dimineaţa zilei de 24 August la ora 9,15, când regele nu se mai afla la Bucureşti, de către Dl. IULIU MANIU.-

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau, o susţin şi o semnez.-

Bucureşti 23 Iunie 1951

ss/. IOAN MOCSONYI STYRCEA

DECLARATIE

Eu KOFFLER REMUS, de 48 ani, cu domiciliul în Bucureşti, Str. Clucerului 88, declar următoarele:

La conducerea Comisiei Centrale Financiare a Partidului am fost din anul 1937 şi până în Septembrie 1944, când am fost eliberat din muncă şi predat conducerea Tov. AUREL VIJOLI.-

Veniturile C.C.F. s'au realizat în această perioadă din: cotizaţii regulate lunare, donaţii dela donatori ocazionali sau dela cotizanţi sau din afaceri, pe care activiştii sau cotizanţii C.C.F. le-au făcut pe contul lor propriu fără ca C.C.F. să aibă un risc, dar dădeau o parte sau tot venitul pentru C.C.F.-

Cotizanţii C.C.F. erau în general fie activişti ai C.C.F. ca Tov. CALMANOVICI sau BERMAN, fie simpatizanţi ai Partidului ca: Ing. A. SOLOMON, Dr. AMBRUS, Dr. BRAUMANN; după începerea războiului anti-sovietic în concordanţă cu linia Frontului Naţional Patriotic anti-hitlerist, au fost printre cotizanţii lunari şi oameni pe linie patriotică anti-hitleristă ca LAZAR FOCSENEANU, DRAGOS POPP.- Până în 1941, cotizanţii proveneau în general din intelectuali înstăriţi, ingineri anteprenori, funcţionari superiori.-

Cei care donau bani, erau fie cotizanţii C.C.F., atunci când Partidul avea nevoie de sume mai mari sau când ei realizau un venit excepţional.- Fie oameni care fiind prelucraţi, nu se hotărau încă să cotizeze lunar sau nu li se cerea aceasta.-

Afacerile pentru C.C.F. au fost: construcţii la care o parte din beneficiu sau tot beneficiul le-a primit C.C.F., afaceri ocazionale ale oamenilor din C.C.F. al căror beneficiu îl donau sau una permanentă ca "SIGMA" pe care Ing. CALMANOVICI, BERMAN şi HARTSTEIN o făcuseră cu WIEDER în 1939 pentru exploatarea unui material anti-incendiar.- La afacerile C.C.F., Comisia nu participa niciodată cu capital, ci numai donatorii cari fixau, de acord cu activiştii C.C.F. cota de participare.-

Cotizanţii şi donatorii C.C.F. erau recrutaţi de către activiştii de bază ai C.C.F. şi de către cotizanţii, cari deveneau activişti C.C.F., trendinţa fiind ca fiecare cotizant să devie activist C.C.F.- In primul

timp au fost activişti de bază tov. EGON WEIGL şi CALMANOVICI, apoi li s'a alăturat Ing. BERMAN şi HARTSTEIN.- Deoarece pe lângă C.C.F., care era legată direct cu C.C. al P.C.R., nu puteau fi sute de cotizanţi din motive de Securitate, s'a făcut o triere în sensul ca să nu fie păstraţi decât aceia, cari puteau cotiza sau dona sume importante, astfel ca veniturile necesare Partidului să poată fi realizate dela relativ puţini oameni.- Ceilalţi erau vărsaţi la C.F. a Judeţenei.

Banii dela cotizanţi şi donatori erau încasaţi de către activiştii respectivi, care aveau legătură cu cotizanţii şi predaţi Tov. EGON WEIGL şi CALMANOVICI.- In prima perioadă n'a existat rezerve, banii încasaţi neacoperind cheltuelile Partidului.- Apoi banii erau ţinuţi la Tov. CALMANOVICI, depunându-se pe cale tehnică, în casele de unde erau ridicate sume din banii centralizaţi pentru C.C.- Până în 1942 erau banii în casa HOFFMANN, de unde au ridicat Tov. STELA, FORIS, BRAINER, Eugen şi VICTORIA SARBU.- Din 1942 s'a organizat "canalul avar", banii mergând dela EGON WEIGL prin AMBRUS şi SUZANA KUHN la tehnica centrală şi de acolo la C.C.- La SUZANA KUHN erau întotdeauna sume de bani pregătite.- Dela 1943 a fost un canal pentru C.C. la Dr. BUCHLER până la sfârşitul războiului; dela Dr. BUCHLER banii pregătiţi dinainte fiind ridicaţi de către tehnica centrală şi predaţi la Sectoarele C.C. s-au Secretariatului.- Când rezervele s'au mărit, după schimbarea din 5 Aprilie 1944 a C.C., primind sarcina creerii unei rezerve de 25 milioane lei, banii au fost depozitaţi la mai mulţi oameni de către Tov. CALMANOVICI, având în vedere primejdia prin bombardamente.- Rezervele în aur au fost centralizate la Tov. CALMANOVICI, care le-a îngropat, iar cele în dolari legate, prin 1942, în cărţi de către Tov. I. AMBRUS, iar parte tot la Tov. CALMANOVICI.- Cărţile cu dolari au fost depuse parte la Tov. VIJOLI, parte la Prof. TIBERIU IONESCU.- Cărţile depuse la TIBERIU IONESCU, prin 1943, de către PETRE BALACEANU şi predate ANEI SOLOMON, tehnica mea, care le-a predat soţilor WEXLER, care fără să ştie ce este legat în cele 5 cărţi le-au pus în biblioteca lor.- Odată cu căderea WEXLER, au dispărut şi aceste 5 cărţi din bibliotecă.-

Sumele încasate de C.C.F. erau la început în primii ani mai

mici, de categorie de câteva mii lunar, în afară de cele dela Tov. CALMANOVICI şi BERMAN, care au fost mai mari. Mai târziu ele s'au mărit treptat ajungând, dela CALMANOVICI şi BERMAN de categorie de sute de mii lunar, după începerea războiului.- Si donaţiile în această perioadă a războiului au însumat sute de mii deodată.- In ultimul an al războiului au fost şi milioane.-

In concordanţă cu situaţia din ilegalitate, nu s'au dat chitanţe şi nu s'au făcut procese verbale despre sumele încasate de C.C.F.- Ele au fost centralizate lunar, întâi de Tov. EGON WEIGL apoi de tov-a MONICA CALMANOVICI, pe bază de însemnări şi făcute apoi socotelile, care erau controlate de reprezentantul sau instructorul C.C. pe lângă C.C.F.- Eu cunoşteam dela cine provin sumele mai mari şi comunicam cotizanţii sau donatorii mai importanţi cu sumele respective C.C. împreună cu totalul încasărilor decontate.-

Cotizanţii şi donatorii, ştiau în general, că dau bani pentru P.C.R.- Totuşi s'au întâmplat şi cazuri când s'a spus că "pentru deţinuţii antifascişti" sau mai târziu, pe linie patriotică.-

Nu s'a primit niciodată vre-o sumă de bani care era legată de condiţii politice.- ALEXANDRU STEFANESCU a fost adus la C.C.F. de către DRAGOS POPP care era dinainte cotizant şi i-a făcut legătura cu Tov. BERMAN şi CALMANOVICI, în anul 1942.- Când am fost informat de ei asupra lui ALEXANDRU STEFANESCU, despre care nu auzisem până atunci, le-am atras atenţia că el fiind din cele ce mi-au spus reeşea – "om al Angliei", să aibă în vedere că ne va fi, după etapa anti-hitleristă duşman declasă.- A. STEFANESCU a donat întâi sume mai mici, apoi spre sfârşit, mai mari.- In total după cât îmi amintesc, câteva milioane.- La sfârşitul lui 1943 am aflat că AUSCHNIT donase sume de bani pentru Partid prin alt sector de Partid.- Aceasta am aflat-o prin STEFAN FORIS sau VICTORIA SARBU.- La începutul lui 1944, AUSCHNIT a dat o sumă de bani prin A. STEFANESCU.- Prin Mai 1944, Secretariatul C.C. a cerut să-i transmitem să dea "Dl. MURESANU", apoi Secretariatul ne-a înştiinţat că AUSCHNIT a plecat fără să dea.- El lăsase însă dispoziţie lui LAURIAN, dela care Tov. BERMAN a încasat o sumă în mai multe rate.- Nici AUSCHNIT nu a formulat, după ştiinţa mea şi a C.C.F. vre-o condiţie în schimbul banilor.-

STEFAN FORIS şi VICTORIA SARBU au ştiut de sumele mai

importante, încasate până la 5 Aprilie 1944, când s'a produs schimbarea C.C.-

Din 1937 până în Septembrie 1944, eu am prezentat periodic reprezentantului C.C. sau Secretariatului C.C. situaţia veniturilor C.C.F., arătând şi principalele venituri de unde proveneau.- La început acest control l-a făcut STELA, apoi FORIS, apoi BELA BRAINER, apoi Tov. Eugen apoi FORIS.- După 5 Aprilie 1944 situaţia veniturilor C.C.F. a fost controlată în şedinţe de Tov. HAGIU iar în scris am raportat Secretariatului C.C. în mod regulat.-

Despre rezervele de bani ale C.C.F. ştia Secretariatul C.C. iar despre locul unde erau banii ştiau activiştii principali C.C.F., iar Secretariatul C.C. locurile de unde putea ridica şi unde se aflau banii.-

Banii erau ceruţi de Secretariatul C.C. pentru necesităţile Partidului şi au fost ridicaţi dela 1937 până în 1941 fie prin tehnica centrală, fie personal de către: Tov. POPESCU-PUTURI, FORIS, BENDEL, STELLA, BELA BRAINER, Eugen[1], VICTORIA SARBU.-

După 1942 în general prin tehnica centrală şi numai excepţional sau ridicat direct.-

Nu am folosit aceşti bani, ai C.C.F. niciodată pentru afaceri personale sau alte scopuri personale.-

Această declaraţie o dau nesilit de nimeni şi semnez.-

6 Martie 1950.- ss/. REMUS KOFFLER

In Mai-Iunie 1944, Secretariatul C.C. mi-a transmis mie, să fie înştiinţat AUSCHNIT ca să dea banii pentru Partid prin "Dl. MURESANU".- Eu am dat această dispoziţie mai departe Tov. CALMANOVICI, care a transmis-o lui AUSCHNIT fie direct orin BERMAN, fie prin ALEXANDRU STEFANESCU.-

6 Martie 1950.- ss/. REMUS KOFFLER

[1] Adăugat manuscris.

DECLARATIE

Eu, KOFFLER REMUS, declar următoarele:

Intrebare: Când ați aflat Dv. că AL. STEFANESCU este anglo-fil?

Răspuns: Eu am aflat la sfârșitul lui 1942 – începutul lui 1943, prin tov. CALMANOVICI, că STEFANESCU este un anglo-fil.-

Intrebare: Când ați aflat Dv. că AL. STEFANESCU are legături cu MANIU?

Răspuns: Eu am aflat prin toamna 1943, prin tov. CALMANOVICI și BERMAN, că AL. STEFANESCU are legături cu MANIU.

Intrebare: Când ați aflat că AL. STEFANESCU are cifrul pentru aparatul de recepție și emisie?

Răspuns: Eu am aflat că AL. STEFANESCU are cifrul pentru aparatul de recepție și emisie, prin tov. CALMANOVICI la sfârșitul lui Martie sau începutul Aprilie 1944.-

Intrebare: Când ați aflat că AL. STEFANESCU are legături cu anglo-americanii dela Cairo?

Răspuns: Eu am aflat că AL. STEFANESCU are legături cu anglo-americanii dela Cairo prin Aprilie 1944, prin tov. CALMANOVICI.-

Intrebare: Când ați aflat că AL. STEFANESCU are legătură cu CALMANOVICI?

Răspuns: Eu am aflat la sfârșitul lui 1942 sau începutul lui 1943 că tov. CALMANOVICI ține ședințe cu AL. STEFANESCU pe linia C.C.F.

Intrebare: Când ați aflat Dv. că AL. STEFANESCU are legături cu LUCRETIU PATRASCANU?

Răspuns: Eu am aflat că AL. STEFANESCU are legături cu LUCRETIU PATRASCANU, prin Mai 1944, prin tov. CALMANOVICI.-

Intrebare: Când ați aflat Dv. că AL. STEFANESCU are legături cu DRAGOS POPP?

Răspuns: Eu am aflat că AL. STEFANESCU are legături cu

DRAGOS POPP, pe la sfârşitul lui 1942 – începutul lui 1943 prin tov. CALMANOVICIv şi BERMAN.-

Intrebare: Când aţi aflat Dv. că AL. STEFANESCU are legătură cu BERMAN?

Răspuns: Eu am aflat că AL. STEFANESCU are legătură cu tov. BERMAN la sfârşitul lui 1942 sau începutul 1943.-

Intrebare: Când aţi făcut Dv. cunoştinţă cu AL. STEFANESCU?

Răspuns: Eu am făcut cunoştinţă cu AL. STEFANESCU la o şedinţă, prin Noembrie 1943, prin tov. CALMANOVICI.-

Intrebare: Când aţi aflat Dv. de ce origine socială este BERMAN?

Răspuns: Eu am aflat prin anul 1938, când a fost predat la C.C.F., că este de origine socială burgheză.-

Intrebare: Când aţi aflat Dv. de ce origină socială este CALMANOVICI?

Răspuns: Eu am aflat în anul 1937 că tov. CALMANOVICI este de origină socială mic-burgheză.-

Intrebare: Când aţi aflat Dv. de ce origină socială este LUCRETIU PATRASCANU?

Răspuns: Eu am aflat în 1924 că LUCRETIU PATRASCANU este de origină socială intelectual.-

Intrebare: Când aţi aflat Dv. de ce origină socială este STEFAN FORIS?

Răspuns: Eu am aflat prin 1938 că STEFAN FORIS este de origină socială intelectual.-

Intrebare: Când aţi aflat Dv. de ce origină socială este DRAGOS POPP?

Răspuns: Eu am aflat pe la sfârşitul lui 1942 sau începutul lui 1943, că DRAGOS POPP este de origine socială mic-burghez.-

Intrebare: Când aţi aflat Dv. de ce origină socială este AL. STEFANESCU?

Răspuns: Eu am aflat pe la sfârşitul lui 1942 – începutul lui 1943 că AL. STEFANESCU este mare industriaş.-

Intrebare: De ce origine socială faceţi parte Dv.?

Răspuns: Eu sunt intelectual, de origine mic-burgheză.-

Intrebare: A avut ALEX. STEFANESCU legătură cu membrii de Partid?

Răspuns: AL. STEFANESCU a avut legătură cu membrii de Partid.-

Intrebare: Toţi cei enumăraţi mai sus, aveau legătură cu Partidul?

Răspuns: Da, toţi aceştia aveau legătură cu Partidul.-

Intrebare: Aţi obiectat Dv. vreodată asupra acestei compoziţii sociale enumărate mai sus de către Dv.?

Răspuns: Eu nu am obiectat nimic în 1941–44 asupra acestei compoziţii sociale enumărate de mine mai sus.-

Intrebare: Ce fel de agentură au format cei enumăraţi de Dv.?

Răspuns: ALEXANDRU STEFANESCU şi LUCRETIU PATRSCANU prin faptele şi atitudinea desvoltată de ei au dovedit că au intenţionat restaurarea regimului burghez. fiind astfel duşmani de moarte ai clasei muncitoare din R.P.R., precum şi ai Uniunii Sovietice, în care au căutat să lovească.-

Aceasta este declaraţia mea, pe care o dau nesilit de nimeni şi semnez.-

29 Martie 1950.

ss/. R. KOFFLER

DECLARATIE

Subsemnatul REMUS KOFFLER, cu ultimul domiciliu în Bucureşti Str. Clucerului 88, în vârstă de 48 ani, declar următoarele:

L-am cunoscut pe LUCRETIU PATRASCANU prin anul 1924 în cantina studenţilor români din Berlin, unde ei venise din Leipzig unde locuia.-

L-am mai văzut de câteva ori la Berlin, fără o legătură politică mai strânsă.-

In 1932 când m'am înapoiat din Germania în Bucureşti, l-am vizitat acasă la el cerând legătură de Partid.-

Mai deaproape l-am cunoscut prin 1936, când PATRASCANU şi cu FORIS, făcând amândoi parte din "Secretariatul legal", mi-au fost amândoi simultan legătură de Partid, şedinţele ţinându-le amândoi împreună cu mine, eu fiind secretarul Comisiei Centrale Financiare.- Chiar în acea perioadă am putut constata legătura

strânsă ce exista între LUCRETIU PATRASCANU şi STEFAN FORIS.-

Când am avut în 1939–1940 legătura cu BELA BRAINER, care conducea atunci Partidul, a venit vorba despre PATRASCANU şi BRAINER mi-a spus că de când este PATRASCANU în Partid, întotdeauna a avut devieri, fie oportuniste, de stânga troţkiste, fie oportuniste, de dreapta şi că în fond, PATRASCANU este un "liberal".-

BRAINER mi-a povestit că PATRASCANU este foarte uşuratic, astfel că la o plenară ilegală a C.C. ce s'a ţinut la Praga, PATRASCANU a fost căutat la locul conspirativ, unde se ţinea plenara, de către o fată de stradă, căreia îi dăduse adresa.-

L-am revăzut pe PATRASCANU în 1942 cu ocazia consfătuirilor la STEFANESCU ALEXANDRU sau la FORIS, în scopul aplicării planului de trădare STEFANESCU-PATRASCANU-FORIS, la care aplicare am luat şi eu parte activă.-

PATRASCANU era alături de ALEXANDRU STEFANESCU, un factor dinamic în aplicarea acestui plan trădător, el a fost acela care a făcut legătura între FORIS şi ALEXANDRU STEFANESCU, pe care-l cunoştea mai de mult, el a întreţinut legăturile cu partidele "istorice", cu regele MIHAI, cu marii industriaşi în frunte cu MAX AUSCHNIT, cu ministrul "Ordinei" antonescian PICKI VASILIU precum şi cu EUGEN CRISTESCU.-

PATRASCANU a fost sfătuitorul permanent al lui FORIS în aplicarea directivelor venite dela STEFANESCU, respectiv dela "Intelligence-Service" atât în privinţa conflictelor cu tovarăşii devotaţi cauzei clasei muncitoare, cu cei din închisori, cât şi în distrugerea organizaţiilor.-

PATRASCANU a fost de fapt iniţiatorul "pactului secret" împotriva U-R-S-S-, pentru aservirea din nou a României la jugul imperialist, la care pact s'au reunit toate forţele burghezo-moşierilor în frunte cu regele MIHAI, MANIU, BRATIANU, AUSCHNIT şi până la P.S.D.- TITEL PETRESCU şi "Partidul Comunist" al lui FORIS-PATRASCANU, pact patronat de STEFANESCU în numele "Intelligence-Service"-ului.-

PATRASCANU a fost, după STEFANESCU ALEXANDRU, cel mai plin de iniţiativă şi de idei participant al "planului" pentru

distrugerea Partidului Comunist şi în acelaş timp cel mai abil în camuflarea sa, atât în perioada cât a stat oficial cu "domiciliu forţat" la Poiana Tapului, cât şi în perioada când, după înlăturarea lui FORIS şi a mea din conducerea Partidului, el, PATRASCANU a fost acela care a frânat, sabotat şi slăbit dinnăuntru acţiunile Partidului şi ale formaţiunilor patriotice.-

LUCRETIU PATRASCANU a insistat aproape mai mult decât reprezentanţii partidelor "istorice", ca STEFANESCU să urgenteze mereu debarcarea anglo-americană în Balcani şi trimiterea de trupe aropurtate în România.-

In preajma lui 23 August şi în zilele până la intrarea Armatei Roşii în Bucureşti, PATRASCANU, personal sau telefonic lua legătura cu STEFANESCU, pentru a întreba dacă "însfârşit" sosesc cele 7 divizii aeropurtate britanice şi pentru a primi dispoziţiunile lui STEFANESCU.-

LUCRETIU PATRASCANU a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a amâna şi deforma actul dela 23 August 1944, înşelând conducerea P.C.R. şi manevând în fel şi chip, pentru a câştiga timp în vederea venirii trupelor britanice iar când Partidul, contrar voinţei lui PATRASCANU a trecut la acţiune în ziua de 23 August şi a arestat pe cei doi antonesti, silind pe regele MIHAI să semneze, pentru a nu fi înlăturat, demiterea regimului antonescu, PATRASCANU a intrat în acţiune pentru guvernul SANATESCU, sperând să poată astfel face jocul comandat dela Londra.-

La Ministerul Justiţiei, PATRASCANU a stabilit o agentură a celei mai negre reacţiuni.- A căutat să treacă prin Consiliul de Miniştri legi reacţionare, fără a cere în prealabil avizul Partidului, pentru a provoca nemulţumiri în masse.-

Uneltirile lui PATRASCANU au culminat cu discursul şovin dela Cluj, care era o chemare la răscoală reacţionară şi şovinistă şi fără intervenţia energică a Partidului, s'ar fi ajuns desigur la lupte sângeroase.-

Toate acestea îl caracterizează pe LUCRETIU PATRASCANU şi faptele lui ca pe un agent direct în slujba imperialismului anglo-american şi al burgheziei române, ca pe un duşman de moarte al clasei muncitoare din România şi al Partidului, în care a activat pentru a-l distruge şi lovi în clasa muncitoare, ca pe un duşman de

moarte al popoarelor din România a căror indepenţă naţională a vândut-o imperialismului, ca pe un duşman neîmpăcat al Uniunii Sovietice şi al luptei pentru pace şi comunismului.-

Eu, ca unul care am contribuit în perioada 1942–44 la acţiunile mârşave ale lui STEFANESCU, PATRASCANU, şi FORIS împotriva clasei muncitoare, a Partidului şi poporului muncitor din România, precum şi a U.R.S.S nu pot să condamn crimele lui LUCRETIU PATRASCANU fără a mă condamna şi pe mine şi doresc să ispăşesc faptele mele, prin orice sancţiune cât de grea, dacă însă îmi va fi permis. voi fi fericit dacă în ocnă, închisoare sau la canal aş putea printr'o muncă cât de cât pozitivă să repar măcar o picătură din răul ce l-am comis, ajutând la construcţia paşnică.

Această declaraţie o dau nesilit de nimeni şi semnez.-

21 August 1950.

ss/R. Koffler

DECLARATIE

După 23 August, activitatea mea a decurs astfel.

La începutul lui Septembrie, CALMANOVICI mi-a spus că a vorbit cu STEFANESCU care i-a spus că după înlăturarea lui KOFLER, se va putea conta numai pe PATRASCANU.

La mijlocul lui Septembrie, am fost la o masă la STEFANESCU acasă, la care au luat parte MAURER, care a venit în locul lui PATRASCANU, care era la Moscova, COFLER, RICA GEORGESCU cu nevasta, DRAGOS POP cu nevasta, eu cu nevasta. CALMANOVICI, un englez PORTER şi alţi 2 ofiţeri englezi.

Discuţia la masă a fost generală. După masă, STEFANESCU a vorbit separat cu MAURER. După aceea mi-a spus că MAURER stă pe aceeaşi poziţie ca PATRASCANU, de colaborare cu burghezia.

In Octombrie, STEFANESCU mi-a cerut să vorbesc cu PATRASCANU pentrucă vrea să se întâlnească cu el şi să continue întâlnirile.

Am fost acasă la PATRASCANU, în str. Vasile Lascăr 100 şi i-am spus de cererea l lui STEFANESCU şi i-am spus că întâlnirile pot avea loc la biroul meu din Intr. Bis. Albă 3.

PATRASCANU a răspuns că aceste întâlniri să aibe loc şi la mine şi la locuinţa prietenului său TOROSSIAN din str. Armenească.

Am stabilit că îi voi telefona când vor avea loc întâlnirile la biroul meu voi vorbi de şedinţa dela Consiliul Magistraţilor, iar cele dela TOROSSIAN, şedinţa dela Consiliul Baroului Avocaţilor.

In tot timpul, până la arestarea lui STEFANESCU, la biroul meu au fost vreo 20 întâlniri, iar la TOROSSIAN vreo 6–8 întâlniri. STEFANESCU mi-a spus că la întâlnirile dela TOROSSIAN de vreo 2 ori a asistat şi MAURER.

La întâlnirile dela biroul meu nu luam parte tot timpul întâlnirii, deoarece trebuia să supraveghez şi intrarea şi aleea, dacă vine cineva.

Uneori, STEFANESCU şi PATRASCANU vorbeau încet, pentruca eu să nu aud anumite discuţii între ei.

La aceste întâlniri, STEFANESCU i-a arătat lui PATRASCANU, instrucţiile lui Intelligence Service cu privire la acţiunea care trebuia s'o ducă el în Partidul Comunist.

In aceste instrucţiuni, se prevedea ca politica partidului să fie dusă pe linia naţionalistă, nu pe linia internaţionalistă, să se ducă o colaborare cât mai strânsă cu burghezia, să se introducă în partid cât mai mult elemente mic burgheze şi intelectuali oportunişti şi asemenea elemente să fie aduse în posturi importante în partid, să se meargă în general pe o linie contrarevoluţionară, cu introducerea unor reforme moderne.

După aceea, STEFANESCU vorbea că planul Intelligence Service-ului este să se creeze un bloc al statelor din Europa Centrală, format din Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Jugoslavia, România, Bulgaria şi Albania. Aceste state urmează să capete o structură de stat aparent socialistă, dar să ducă o politică externă comună, servind interesele engleze şi având o atitudine ostilă Uniunii Sovietice.

STEFANESCU a spus că acţiunile duse în fiecare ţară pentru atingerea acestui scop, trebue dusă în mod separat, pentrucă dacă se descopere acţiunea dintr'o ţară, prin legăturile cu celelalte ţări, dacă acestea ar exista, să nu se compromită şi prăbuşi acţiunile din celelalte ţări.

La acest punct, care a fost de multe ori discutat, PATRASCANU susţinea contrariul că acţiunile trebue duse în comun, căci astfel s'ar concentra eforturile, iar în timpul ducerii acţiunilor, conducătorii se

vor cunoaşte între ei, ceeace le va uşura colaborarea după ce vor reuşi.

Dar s'a rămas la punctul din instrucţiile Intelligence, pentru acţiuni separate.

PATRASCANU a spus că în acţiunile lui, nu poate conta decât pe MAURER, BELLU SILBER şi TOROSIAN, ca oamenii săi cei mai apropiaţi. După venirea guvernului GROZA, a spus că mai contează pe SRAIER şi pe BURCA şi a mai spus că aceştia au introdus la Interne pe unii din oamenii lui.

PATRASCANU spunea că la Ministerul Justiţiei, el are în apropierea sa numai naţionalişti, iar elemente devotate le-a îndepărtat, cum a fost avocatul SCHREIBER.

El spunea că pentru a da satisfacţie naţionaliştilor, el n'a abrogat imediat legile rasiste, din timpul lui ANTONESCU, ci numai cu mare întârziere şi atunci în mod parţial.

El avea 2 lucrări teoretice: Sub 3 dictaturi şi Bazele Economice ale României şi i-a spus lui STEFANESCU că vrea să le publice. STEFANESCU i-a cerut manuscrisele şi după ce le-a văzut i-a spus că le poate publica.

PATRASCANU a spus că prin aceste lucrări el urmărea să creeze o confuzie în capul comuniştilor cu privire la ţelurile revoluţionare ale Partidului Comunist, deoarece pe vremea aceea comuniştii n'aveau încă o pregătire ideologică. STEFANESCU i-a cerut să lovească mai ales în activitatea lui CHISINEVSCHI, care se ocupa atunci şi de ARLUS, adică să caute a lovi în această asociaţie.

In acest scop, PATRASCANU a intervenit pentru înfiinţarea unei serii de asociaţii cu celelalte ţări democrate: ceho-română, bulgaro-română, ungaro-română, polono-română.

Prin aceste asociaţii, el urmărea să sustragă interesul masselor pentru prietenia cu Uniunea Sovietică şi să le împartă interesul pentru celelalte Asociaţii de prietenie cu ţările democrate.

Dar CHISINEVSCHI a prins la timp manevra lui PATRASCANU şi a desfiinţat acele asociaţii.

PATRASCANU mai spunea că a organizat un cerc de studii, unde participă o serie de oameni pe care-i pregăteşte pe poziţia lui politică.

In toamna 1944, PATRASCANU a spus că el a susţinut la partid propunerea de a fi numiţi la Finanţe RAMNICEANU şi

GHILEZAN, care erau prietenii lui. Mai târziu el l-a susţinut pe DURMA la Finanţe, care deasemeni era prieten cu el.

PATRASCANU şi cu MAURER au susţinut la partid, cum raporta PATRASCANU lui STEFANESCU, proiectul lui RAMNICEANU pentru emiterea de monezi de aur. Legea respectivă care a trecut şi pe la Ministerul Justiţiei, a fost aprobată de PATRASCANU.

Prin această emisiune, PATRASCANU a arătat că Statul pierdea un mare stoc de aur, iar specula cu aurul căpăta un caracter legal. Mai a arătat că posesorii de monezi, le pot amaneta la Banca Naţională, luând împrumuturi, cu care cumpărau alte momenzi. Cum era epocă de inflaţie, iar cursul monezilor creştea rapid, împrumutul era plătit cu lei devalorizaţi, ceeace făcea ca aceştia să-şi mărească într'un an de câteva ori averea lor în monezi.

In Martie 1945, după venirea la putere a guvernului GROZA, STEFANESCU a spus că trebue să se înceapă o acţiune mare de sabotare a economiei naţionale, întrucât Partidul Comunist răspunde acum de întreaga politică şi sabotarea economiei va duce la ruina ţării şi deci la compromiterea Partidului.

STEFANESCU a cerut să se înceapă cu acordarea de mari credite, către industriaşi, fără a se face control al folosirii acestor credite, astfel, ca industriaşii ostili regimului, nu vor folosi creditele pentru industrii, ci pentru interesul personal, speculând cu aur şi trimiţând bani în străinătate.

Prin acordarea acestor credite, Banca Naţională va fi silită să tipărească noi bancnote, mărind circulaţia de bani şi desvoltând astfel inflaţia, care va duce la scumpirea continuă a vieţii.

STEFANESCU spunea că în acest fel se va forma în muncitorime, nemulţumiri contra Partidului.

STEFANESCU cerea să nu se ia niciun control asupra folosirii materiilor prime, de care se ducea atunci mare lipsă, din cauză că stocurile se epuizaseră în timpul războiului.

STEFANESCU mai cerea să se execute lucrări inutile şi costisitoare, cum au fost Atelierele de la Timişoara şi în alte părţi la CFR.

STEFANESCU cerea să se aprobe preţurile de vânzare umflate, astfel cum erau cerute de către industriaşi.

El cerea ca comerțul exterior să rămână tot în mâna vechilor afaceriști, fără niciun control, astfel ca aceștia să poată exporta produsele noastre la prețuri aparent scăzute și să importe la prețuri aparent ridicate, diferențele rămânând pe numele lor în străinătate.

PATRASCANU îi raporta lui STEFANESCU că toate aceste măsuri economice, el le-a discutat și transmis lui MAURER, care era exponentul Partidului pentru chestiunile economice în guvern.

PATRASCANU spunea că MAURER a realizat această politică, lucrând împreună cu miniștrii tătărăscieni de atunci BEJAN și ALEXANDRINI.

Politica de credite o realiza prin VIJOLI și STROE MIHNEA la Banca Națională și cu BELLU SILBER la CEC.

PATRASCANU spunea că MAURER lucrează bine cu MALAXA și AUSNIT și în vara (sau sfârșitul primăverii) a intervenit ca aceștia să obție pașapoarte de plecare din țară sub pretextul că se duc în Apus să trateze afaceri pentru țară.

Mai târziu, în iarna 1946 când a luat ființă Consiliul Superior Economic, politica creditelor era dirijată de acest consiliu, care era efectiv condus de MAURER – președinte fiind tov. GHEORGHIU-DEJ, care n'avea timp să se ocupe de acest Consiliu, coordonator era VIJOLI. PATRASCANU spunea că și în acest consiliu, MAURER continua aceeași politică de credite mari pentru industriași, fără măsuri de control.

STEFANESCU a cerut lui PATRASCANU să se răscumpere de stat un pachet de acțiuni ale lui MALAXA, plătindu-se o sumă de 2.600.00 dolari. PATRASCANU a spus după aceea că MAURER a aranjat că s-a făcut această plată lui MALAXA în străinătate, dând astfel o lovitură fondurilor de devize ale țării.

STEFANESCU a cerut să se cumpere acțiunile fabricii Laminorul aparținând lui RADU XENOPOL. PATRASCANU a spus că XENOPOL îi este bun prieten. El a aranjat după aceea ca plata să se facă din fondurile Partidului din străinătate, din care s'a plătit peste un milion de franci elvețieni – nu mi-aduc aminte suma exactă.

STEFANESCU a cerut să se răscumpere în străinătate un pachet de acțiuni ale Soc. Creditul Minier; cum majoritatea acțiunilor Creditul Minier aparținea Uniunii Sovietice, STEFANESCU

urmărea să se creeze neînţelegeri între noi şi Uniunea Sovietică pe această chestie şi să compromită pe tov. GHEORGHIU-DEJ.

STEFANESCU îi cerea lui PATRASCANU să-l ţie la curent cu proiectele de legi care se pregătesc la Ministerul Justiţiei, iar proiectele mai importante să le discute şi cu el. Era mai ales interesat la legile economice, ca să nu apară măsuri care pot duce la o ordine în viaţa economică, ci menţinerea haosului produs de inflaţie.

PATRASCANU discuta cu STEFANESCU aceste legi şi ţinea seama de observaţiile lui.

STEFANESCU i-a cerut lui PATRASCANU să-l informeze despre activitatea Partidului, ceeace PATRASCANU a făcut. STEFANESCU mi-a spus în primăvara 1946 că PATRASCANU îl ţine la curent cu treburile care se discută în Comitetul Central şi în Biroul Politic, despre hotărârile care se iau acolo, despre măsurile ce se pregătesc.

Il mai informa despre componenţa Comitetului Central, rolul şi influenţa pe care membrii acestuia îl au în conducerea Partidului.

La toate discuţiile dela aceste întâlniri eu susţineam cererile lui STEFANESCU, iar PATRASCANU accepta aceste cereri.

In Septembrie 1945. STEFANESCU mi-a spus că vrea să profite de conflictul care exista de mai multă vreme între guvernul GROZA şi fostul rege MIHAI şi în acest scop a vorbit la misiunea engleză să-l hotărască pe MIHAI să ceară demisia lui GROZA şi să-l însărcineze pe PATRASCANU cu formarea unui guvern.

STEFANESCU mi-a spus că a vorbit cu PATRASCANU ca în acest guvern să intre MAURER, BELLU SILBER şi alţi prieteni ai lui din partid, apoi tătărăsceni, titeliştii, RALEA şi eventual un alt prieten al lui PATRASCANU dela Frontul Plugarilor; eu urma să intru ca subsecretar de Stat, iar NEUMAN şi CALMANOVICI urmau să fie numiţi secretari generali.

STEFANESCU mi-a spus mai târziu că această manevră n'a reuşit, deşi MIHAI părea înclinat, dar s'au opus afaceriştii din camarila Palatului, cărora le era frică să nu se producă vreo turburare, care să le strice lor afacerile.

In primăvara 1946, STEFANESCU i-a cerut lui PATRASCANU să ţie un mare discurs cu un accent pronunţat naţionalist, care să

încurajeze elementele naţionaliste, contrarevoluţionare din partid cât şi pe reacţionari, în acelaş timp să se alimenteze unele fricţiuni care existau atunci cu minoritatea maghiară. PATRASCANU a ţinut în vara 1946, discursul dela Cluj, în care a subliniat latura naţionalistă a partidului, spunând: mai întâi eşti român şi apoi comunist.

In vara 1947, STEFANESCU i-a spus lui PATRASCANU că Intelligence Service văzând că acţiunea din România merge încet, abandonează vechea poziţie de acţiuni izolate şi i-a cerut lui PATRASCANU să încerce să ia contact cu Tito.

In toamna 1947, profitând de o invitaţie pe care o căpătase AGIR-ul de a trimite o delegaţie de ingineri la asociaţia asemănătoare din Jugoslavia, PATRASCANU a intervenit la NEUMAN, omul său, să facă parte din această delegaţie.

NEUMAN mi-a spus că PATRASCANU i-a cerut să se intereseze la Belgrad, luând contact cu oameni de ai lui Tito, de modul cum acţionează Tito pentru subminarea partidului comunist din Jugoslavia.

La înapoierea sa, NEUMAN mi-a spus că a raportat lui PATRASCANU rezultatul vizitei sale la Belgrad şi mi-a spus numai că a luat contact cu nişte oameni de ai lui Tito şi că acolo Partidul Comunist nu este ţinut la lumină, forţa care conduce ţara fiind o organizaţie largă – mi se pare cu numele Frontul patriotic – în care intră toate straturile sociale, deci şi chiaburii dela sate şi burghezii dela oraşe.

Mai târziu, în Decembrie 1947, când Tito a venit la Bucureşti, NEUMAN mi-a spus după aceea că PATRASCANU i-a spus că a putut să aibe o convorbire cu Tito la una din recepţiile care i s'au dat acestuia, dar NEUMAN nu mi-a spus detaliile acestei convorbiri.

In primăvara 1945, STEFANESCU m'a chemat la el acasă la o întâlnire, unde l-am găsit şi pe AUSNIT.

STEFANESCU ne-a spus că Intelligence Service cere ca marii industriaşi să pornească o luptă organizată pentru subminarea economiei naţionale şi că trebue împiedicată cu orişice preţ politica guvernului GROZA de mărire a producţiei.

AUSNIT care era preşedintele UGIR-ului (sau în conducere) a propus atunci să se formeze un grup de conducere din marii

industriaşi care să dirijeze această operaţie El a propus atunci pe GARTNER dela Astra Română, pe VARNOV dela fabricile de materiale de construcţii, pe RIZESCU, de la industria textilă, pe el şi aceştia să se întâlnească periodic pentru a discuta sub conducerea lui STEFANESCU măsurile concrete, care trebue luate înăuntrul fabricilor pentru sabotarea economiei şi a producţiei.-

Aceşti oameni urmau după aceea să-şi convoace pe ceilalţi conducători de fabrici din sectorul industrial respectiv şi să le comunice măsurile de sabotare.

STEFANESCU a arătat că aceste măsuri trebue să fie: niciun fel de investiţii pentru mărirea fabricilor sau a utilajului, reparaţiile de întreţinere reduse la minimum pentru a se ruina utilajul şi a scădea continu randamentul maşinilor, nicio economie în materii prime, cereri exagerate de preţuri de cost, folosirea creditelor şi a fondului de rulment pentru interese personale, vânzarea pe scară largă la bursa neagră a mărfurilor.

Mai târziu, când s'au înfiinţat Economatele, să se saboteze activitatea acestora şi să se caute a se conrupe elementele muncitoreşti puse să le conducă, pentru a compromite CGM-ul care se ocupa de economate.

In perioada până la stabilizare în 1947, aceste întâlniri se ţineau la 1–2 luni şi STEFANESCU discuta cu mine măsurile practice pe care le va propune, iar după întâlniri discuta comunicările ce se făceau şi rezultatele obţinute, care duceau la o continuă scădere a producţiei. STEFANESCU mi-a spus că ţinea un astfel de contact şi cu un grup de mari negustori – mi-a vorbit de PREZENTE şi de CARMIT, – cu care stabilea măsurile de dosire a mărfurilor, de alimentarea bursei negre.

In privinţa obţinerii şi urgentării creditelor, STEFANESCU mă trimetea la STROE MIHNEA, care era consilier şi apoi viceguvernator al Băncii Naţionale, să interviu pentru întreprinderile importante care au cerut credite; STEFANESCU îmi spunea că obţine aceste nume prin UGIR şi prin grupul de industriaşi care conduceau sabotajul.

Deasemeni, îmi da numele întreprinderilor, care cereau credite prin CEC, acesta fiind mult mai puţine. Eu interveneam pentru acestea la BELU SILBER, căruia îi vorbise PATRASCANU, la

cererea lui STEFANESCU, că voi veni cu astfel de cereri.

In toamna 1944, când a venit tov. GHEORGHIU DEJ la Min. Comunicațiilor, STEFANESCU ne-a comunicat lui CALMANOVICI şi mie că trebue să ducem un saborai şi pe linia Comisiei Financiare, compromițând în acelaşi timp activitatea acelui Minister.

CALMANOVICI şi cu mine am stabilit că acțiunea de dus este de a întocmi un mare program de construcții de drumuri, necorespunzător posibilităților de atunci şi necesităților, în felul acesta se vor sustrage cantități importante de materiale şi mijloace de lucru, din alte sectoare care aveau urgentă nevoie în refacerea economică a țării. Acest program a fost fixat de NICOLAE STEFAN, pe atunci secretar general al Ministerului, care nu cunoştea adevărata noastră activitate.

Lucrările erau luate la prețuri mari, iar antreprenorii respectivi vărsau o cotă mică pentru Partid.

Cele mai multe lucrările le lua CALMANOVICI, care în 1946 a încheiat şi un contract de lungă durată, luând un mare avans. El trebuia să construiască un bloc de apartamente pentru Partid din aceste beneficii şi a construit acest bloc în Bd. Ferdinand, dar majoritatea apartamentelor le-a ținut să le vândă în interes personal.

El intervenea fără jenă, astfel în iarna 1945, s'a dus chiar la Comitetul Central să-i cerea o aprobare lui tov. GHEORGHIU DEJ pentru nişte lucrări.

Cum tov. GHEORGHIU a spus că el nu dă aprobări decât la Minister, iar el stăruia, tov. GHEORGHIU i-a răspuns să se plângă la Comisia Centrală de Control a C.C.-ului contra lui.

In 1945, era o mare criză de vagoane de cale ferată şi industriaşii şi negustorii plăteau mari sperțuri pentru obținerea de vagoane.

CALMANOVICI şi cu mine, folosind poziția noastră în Comisia Financiară şi legăturile care ni s'au creat, obțineam vagoane pe care CALMANOVICI le lua pentru el sau le da unor prieteni ai lui, care dădeau nişte sume mici pentru Partid. In felul acesta, se forma o atmosferă de discreditare a Partidului.

CALMANOVICI a menținut legătura cu STEFANESCU şi după 23 August, şi cunosc 2 încercări de acțiuni de ale lui. A vrut să-i dea

conducerea ziarului Victoria al U.P.-ului, sub pretextul unui sprijin financiar, dar Partidul s'a opus. Apoi, în Noembrie 1944, l-a propus ca președinte al Secției Economice a ARLUS-ului, dar din nou s'a opus Partidul.

Pe CAROL NEUMAN l-am cunoscut după 23 August, în legătură cu acțiunea dela AGIR. Din convorbirile avute cu el s'a stabilit o apropiere între noi, eu arătându-i că am intrat în Partid cu scopuri contrarevoluționare; el mi-a vorbit despre activitatea lui oportunistă, spunându-mi că în Spania a comis acte de indisciplină, refuzând să lupte și a mai comis alte acte de indisciplină față de Partid, astfel când în 1944 s'a înapoiat din lagăr, a părăsit convoiul de deportați comuniști și a fugit la el acasă la Brăila.

I-am spus că înainte de 23 August am stabilit o legătură cu STEFANESCU, omul lui Intelligence Service.

Pentru numirea Consiliului de Administrație al AGIR-ului, STEFANESCU mi-a cerut ca să intre în acest consiliu: NEUMAN, despre care îi vorbisem, POP, CALMANOVICI și cu mine. NEUMAN a complectat lista cu alți ingineri cunoscuți în frunte cu PROFIRI și i-a cerut lui PATRASCANU, de care era legat să facă un decret de numire a Consiliului.

NEUMAN avea încrederea Partidului, astfel că el răspundea de activitatea AGIR-ului, față de Partid.

Noi am dus la AGIR o acțiune de sabotare a sarcinilor care s'au dat de Partid.

Astfel, s'a cerut ca să se transforme structura AGIR-ului, care era corporatistă și să-l transformăm într'o organizație largă de masse de tehnicieni, nu organizație închisă numai pentru inginerii diplomați.

Menționând această structură a AGIR-ului, care era aceeași și sub regimul fascist, noi am redus la minimum influența tehnicienilor, în acelaș timp se creia o stare de frictiune între ingineri și ceilalți tehnicieni.

Deabea în 1949, acțiunea noastră a fost surprinsă de Partid, când AGIR-ul s'a transformat în Asociația Stiințifică a Tehnicienilor, cuprinzând pe toți tehnicienii; NEUMAN a încetat de atunci să mai fie legătura cu Partidul.

In activitatea curentă, noi nu luam măsurile cerute de a mobiliza

pe ingineri pentru mărirea producţiei, exercitând astfel un sabotaj lent.

Nu am luat măsuri pentru apropierea dintre ingineri şi muncitori şi ceilalţi tehnicieni, ajutând astfel la menţinerea vechei animozităţi care exista între aceştia.

In comitetele filialelor am numit ingineri vechi, reacţionari, care susţineau această politică. Nu am întreprins nimic la AGIR pentru cunoaşterea şi răspândirea ştiinţei şi tehnicei sovietice, ajutând astfel pe acei ingineri care propagau superioritatea tehnicei din apus. NEUMAN mi-a spus că în Spania a cunoscut troţchişti, cu care s'a împrietenit apoi când s'au retras în Franţa.

In vara 1945, mi-a spus că PATRASCANU a intervenit la Partid ca să plece în Franţa unde AGIR-ul fusese invitat de o organizaţie mondială a tehnicienilor (nu mi-aduc aminte numele exact al acestei organizaţii) să trimită o delegaţie. NEUMAN mi-a spus că PATRASCANU i-a cerut să se informeze la prietenii lui despre organizaţia lor P.O.U.M. şi despre modul cum duc ei acţiunea de înfiltrare în partidele comuniste.

La înapoierea din Paris, NEUMAN mi-a spus că a întâlnit pe unii prieteni troţchişti de ai lui şi i-a raportat lui PATRASCANU informaţiile ce le-a cerut.

In acelaş scop, NEUMAN a fost trimis de PATRASCANU la Budapesta, unde s'a întâlnit cu un prieten troţchist din Spania, MARISCA.

STEFANESCU mi-a cerut în 1945, să-l introduc pe POP, prietenul lui, în Consiliul Olemn-ului – Oficiul lemnului – el fiind şi industriaş forestier şi l'am introdus acolo, ca pe baza legăturilor ce aveam pe linia activităţii mele de partid.

STEFANESCU mi-a spus prin 1946, că POP la Olemn sabotează industria forestieră prin atribuţiile care le are acolo.

Pe VIJOLI l'am cunoscut în Septembrie 1944, când el a devenit responsabilul Comisiei Financiare în locul lui KOFLER. Acesta îmi vorbise despre VIJOLI înainte de 23 August, ca de un om al lui.

In toamna 1944, s'au format cercurile de studii F.N.D., a cărui coordonator a fost VIJOLI, care m'a numit şi pe mine în cercul de industrie. Secretarul acestui cerc era EFRAIM.

Rezultatele studiilor făcute au fost falsificate, pentru a se

prezenta partidului o situaţie nereală a situaţiei. Eu am prezentat rezultate false pentru sectorul meu de construcţii şi materiale de construcţii, iar VIJOLI mi-a spus că el a falsificat rezultatele la celelalte sectoare industriale, împreună cu EFRAIM, secretarul cercului. VIJOLI spunea că are încredere în 2 oameni din acest cerc, în EFRAIM şi BUCUR SCHIOPUL.

In iarna 1946 când MAURER m'a propus ca membru al Consiliului Superior Economic, VIJOLI m'a chemat la biroul său dela acest Consiliu, din str. Nic. Iorga 1 şi mi-a spus că a primit dispoziţie dela tov. GHEORGHIU-DEJ să fiu numit în Consiliu.

După câtva timp, în Ianuarie 1947 m'a chemat din nou să-mi spuie că cadrele Comitetului Central s'a opus la numirea mea.

Cu această ocazie, am discutat cu el despre politica de credite şi el mi-a spus că prin creditele mari ce se acordă industriaşilor, fără niciun control, se desvoltă neîntrerupt inflaţia şi se ruinează economia ţării.

Această politică, a spus el, este dirijată de MAURER prin Consiliul Sperior Economic, împreună cu tătărăscienii şi executată de el şi oamenii lui dela Banca Naţională.

In primăvara 1947, STEFANESCU mi-a cerut să găsesc un mijloc de a răscumpăra acţiunile Băncii Româneşti, dela acţionarii vechi liberali, dându-le astfel acestora un fond de rezistenţă.

Am propus atunci lui VIJOLI şi STROE MIHNEA ca ei să prezinte resortului financiar al Partidului această răscumpărare ca o chestiune interesantă, întrucât Banca Românească dispune de o serie de industrii la Bucureşti, Arad, Brăila, care treceau astfel sub controlul Partidului.

Această propunere a fost aprobată de resortul financiar unde lucram şi eu am căpătat însărcinarea să cumpăr dela Bursă din fondurile Partidului pachetele de acţiuni dela vechii acţionari.

Operaţia a început în Iulie 1947, cu lei devalorizaţi, dar a continuat şi după stabilizarea din August 1947, plătindu-se lei stabilizaţi. După ce s'au cumpărat o bună parte din acţiuni, Partidul s'a sezizat şi a oprit cumpărăturile, găsint ca formulă numirea unui Administrator Unic, la Banca Românească, prin care întreaga activitate a Băncii intra sub controlul Ministerului Economiei Naţionale, unde era tov. GHEORGHIU-DEJ. Astfel

sumele cheltuite de Partid au folosit numai acţionarilor liberali.

De această afacere ştiu cei ce au lucrat în resortul financiar, tov. ANA TOMA şi IMRE DEUTSCH, bineînţeles fără ca aceştia să cunoască scopul ce l-am urmărit VIJOLI, MIHNEA şi cu mine.

In vara 1948, înainte de plecarea mea la Londra, VIJOLI într'o întâlnire la biroul lui dela Banca Naţională, mi-a spus că va propune Partidului ca eu să vând la Londra o cantitate de circa 100 tone de aur din depozitul Statului.

El mai propune ca cu o parte din valuta ce se va realiza să se cumpere în Anglia 10.000 de tractoare Fordson. Aceste tractoare vor intra astfel în mâna chiaburilor la ţară singurii care au bani. Deasemeni. tractoarele fiind mici şi pe roţi, nu vor putea fi folosite în viitor dacă se va face colectivizarea, fermele colective având suprafeţe întinse şi au nevoie de tractoare mari.

In vara 1947, VIJOLI mi-a spus că oamenii pe care contează el la Banca Naţională sunt MIHNEA, MODORAN, GHEORGHE RADULESCU şi MORFEI.

Pe STROE MIHNEA l-am cunoscut la o întâlnire cu KOFLER în primăvara 1944 la MIHNEA acasă. De faţă a fost şi CALMANOVICI. KOFLER mi-a spus că MIHNEA este omul lui.

După 23 August, MIHNEA a lucrat în Comisia Financiară a Partidului, unde era responsabil VIJOLI şi unde el s'a legat de acesta, după cum mi-a spus.

VIJOLI l-a numit în toamna 1944, în Cercurile de Studii F.N.D., la Cercul Finanţe. VIJOLI mi-a spus că i-a cerut şi lui MIHNEA să prezinte rezultate denaturate ale acestui sector, pentru a induce în eroare Partidul.

In primăvara 1945, VIJOLI, care avea încrederea Partidului în chestiile financiare, a cerut numirea lui MIHNEA ca consilier la Banca Naţională. După cum am arătat mai sus, STEFANESCU mi-a cerut să intervin la STROE MIHNEA pentru rezolvarea şi urgentarea cererilor de credite ale industriaşilor, ceeace am făcut în tot timpul până la stabilizare.

In perioada dela Londra 1948–1949 când veneam în ţară luam informaţii financiare dela STROE MIHNEA, pe care le dam lui THOMSON dela Intelligence Service.

Cu BELLU SILBER am început a lucra în vara 1945, când

PATRASCANU i-a spus să-mi dea concursul la rezolvarea cererilor de credite făcute de industriaşi la CEC, unde SILBER, era consilier.

Aceste cereri, care nu erau prea numeroase, mi le comunica STEFANESCU, care le avea dela UGIR şi eu le comunicam lui SILBER, care le rezolva împreună cu tătărăscienii dela CEC.

BELLU SILBER mi-a mai dat unele informaţii economice, pe care le dam lui STEFANESCU.

După ce s'a înapoiat dela Conferinţa de Pace dela Paris, în toamna 1946, SILBER mi-a spus că TATARASCU a avut o întrevedere de 4 ore cu BYRNES, ministru de externe american, căruia i-a prezentat un raport despre situaţia dela noi şi la acest raport a lucrat şi PATRASCANU şi el.

Cu SILBER mă întâlneam la Institutul de Statistică, unde lucra el – odată m'am întâlnit acasă la el – în str. Dionisie şi odată a fost la mine la birou, la Sigma.

In Ianuarie 1945, un cunoscut al meu, comerciantul HIRMAN MAYER mi-a spus că el are ascuns un mare depozit de stofe în tovărăşie cu industriaşul IZVORANU, pe a cărui nume este depozitul, într'un magazin pe str. Prelungirea Lipscani, peste drum de grădina Sf. Gheorghe.

Acest depozit a fost descoperit de poliţie şi sigilat, iar IZVORANU a fost arestat. El a găsit atunci o legătură la o rudă apropiată a lui PATRASCANU – nu mi-a spus cine –.

Acesta i-a cerut o sumă mare de bani pentru aranjarea afacerii, pretextând că trebue să dea şi Partidului o parte din bani.

MAYER i-a dat suma şi IZVORANU a fost imediat eliberat, iar depozitul de stofe a fost desigilat.

In toamna 1947, Partidul mi-a dat însărcinarea să organizez Secţia Economică a ARLUS-ului.

Eu am introdus în Comitetul acestei Secţii numai pe marii industriaşi şi comercianţi. Erau acolo AUSNIT, RADU XENOPOL, DRAGOS POP, GARTNER, FOCSENEANU, PREZENTE şi alţii.

In felul acesta am închis posibilitatea cadrelor de economişti din partid, de a intra la ARLUS şi a studia problemele economice sovietice cu materialul ce se afla acolo.

Deabea în primăvara 1946, Partidul s'a sezizat şi a schimbat Comitetul, introducând cadre de economişti de Partid.

— In întâlnirile dintre STEFANESCU şi PATRASCANU, STEFANESCU îi cererea meu să obţine numirea mea într'o poziţie importantă de unde să pot acţiona mai bine.

Astfel, PATRASCANU m'a propus încă din toamna 1944 ca subsecretar de Stat la Min. Economiei Naţionale, această cerere a fost susţinută şi de CALMANOVICI, prin cumnatul său MIREL.

Dar la urmă Partidul s'a opus.

In primăvara 1945 s'a format un resort economic al Comitetului Central. Aici VIJOLI a propus pe EFRAIM şi BUCUR SCHIOPUL, CALMANOVICI pe PETRE BALACEANU şi VASILE NICOLAU, iar PATRASCANU m'a propus pe mine. Toţi ceilalţi au fost acceptaţi afară de mine.

Am vorbit mai sus de încercarea făcută pentru numirea mea la Consiliul Superior Economic prin MAURER.

Tot MAURER şi VIJOLI m'au propus în toamna 1947 ca consilier la Comerţul Exterior, dar s'a opus BARLADEANU.

In Aprilie 1948, tov. ANA TOMA m'a chemat la biroul ei dela Ministerul de Externe şi mi-a comunicat că tov. GHEORGHIU-DEJ a hotărât numirea mea ca consilier Economic la Londra unde voi rămâne numai câteva luni, după care mă voi înapoia în ţară pentru a ocupa un post de răspundere în economia ţării.

După arestarea lui STEFANESCU n'am primit nicio legătură dela Intelligence Service. Am bănuit că aceasta se datoreşte temei că STEFANESCU va vorbi de mine ceeace ar pune în primejdie o nouă legătură.

Această bănuială a fost confirmată de THOMSON la Londra, care a spus că s'a adăogat şi arestarea lui PATRASCANU şi apoi au fost informaţi că am fost numit la Londra.

Am plecat la Londra la sfârşitul Iulie 1948. Puţin timp după sosirea mea acolo, s'a prezentat la mine un oarecare THOMSON, dându-se ca reprezentant al grupului de Industrii Chimice Imperiale – I.C.I. După ce a rămas singur cu mine în birou, el mi-a spus că este trimis de ASUNIT[1] şi mi-a arătat o carte de vizită a acestuia prin care sunt chemat la Clubul Traveller dintr'o stradă centrală din Londra.

Ducându-mă acolo, l'am întâlnit, într'o cameră separată a

[1] Auschnitt Max.

Clubului, pe AUSNIT împreună cu THOMSON. AUSNIT mi-a spus că THOMSON este dela Intelligence Service şi că voi ţine legătura cu el pe timpul şederii mele la Londra.

AUSNIT mi-a cerut ca la comenzile care le voi da acolo să ţin seama de acele firme unde sunt interesaţi rezistenţii din ţară.

Astfel de comenzi am dat pentru Filatura de bumbac dela fabricia PLATT'S BROTHERS, unde a încasat un comision românul FRIGYES, comenzi de maşini unelte la fabrica ASQUITH unde era interesat inginerul CAMPUS originar din ţară.

Comenzi de lână la firma SMITH & CO, care aparţinea lui REIS, refugiat la Londra şi la firma BUNPL BRAECH- unde era interesat un român, STERN.

Aceste firme mi le-a indicat AUSNIT, spunând că românii aflaţi la aceste firme, cedează mare parte din beneficiile ce realizează fondurilor rezistenţilor români aflaţi la Londra.

THOMSON mi-a spus că-l interesează activitatea din Legaţie, pe care eu nu o cunoşteam, dar am spus că mă voi interesa.

La Legaţie mă apropiasem de BALAS EGON, care era atunci Secretar de Legaţie. Din discuţiile avute cu el, am văzut că este un admirator al culturii engleze, învăţase perfect limba şi voiaja prin Anglia mult. Mi-a cerut şi mie să-l duc să viziteze şi când am ocazia, astfel am vizitat cu el Dagenham lângă Londra, unde era fabrica Ford.

In discuţiile politice duse cu el, mi-a spus că el este pentru un socialism evoluţionist, de realizare a socialismului prin reforme treptate, astfel cum era în Anglia şi că pe această cale se poate ajunge la socialism.

I-am arătat că pe aceeaşi poziţie politică mă găsesc şi eu. Atunci l-am rugat să mă puie în curent cu activitatea Legaţiei, pe care el ca secretar o cunoştea.

I-am cerut informaţii cu privire la instrucţiile care vin din ţară, privitoare la raporturile cu oamenii politici englezi de stânga, legăturile cu presa, pregătirile vizitelor de englezi care vin în ţară.

El mi-a dat astfel de informaţii. După ce ne-am apropiat mai mult, eu i-am spus că eu am o legătură cu Intelligence Service şi că informaţiile pe care mi le-a dat el, le-am comunicat acolo şi l-am întrebat dacă este de acord să continue a-mi da informaţii, iar el mi-a răspuns că este de acord.

I-am vorbit lui THOMSON de legătură cu BALAS şi prin Octombrie 1948 mi-a spus că vrea să facă un contact direct cu acesta.

Mi-a indicat ca loc de întâlnire un apartament – dintr'o casă din str. Wigomore. Am fost acolo cu BALAS. In afară de THOMSON, se mai afla acolo un alt englez dela Intelligence, cu numele WARD, dar nu sunt sigur exact.

THOMSON i-a cerut lui BALAS să-i dea un raport despre activitatea din Legaţie, ceeace BALAS a făcut.

La plecare, THOMSON i-a spus lui BALAS că va ţine un contact direct cu el.

In Octombrie, BALAS a fost în concediu în ţară şi s'a înapoiat la începutul lui Ianuarie 1949. Mi-a spus că a fost avansat la gradul de Consilier de Legaţie.

Mi-a mai spus că s'a aprobat vânzarea de aur pe piaţa engleză, de care se va ocupa el şi cu mine. Această operaţie s'a tratat mai multe luni, dar din cauza greutăţilor puse de bancherii englezi nu s'a făcut.

Pela sfârşitul lui Ianuarie, THOMSON mi-a spus că Intelligence Service apreciază că BALAS poate fi folosit mai bine în ţară, socotind după materialul informativ care l-a adus când s'a înapoiat la Londra.

Mi-a mai spus că guvernul englez va găsi un prilej pentru a cere rechemarea în ţară a lui BALAS ca indezirabil, ceeace va întări poziţia sa.

La începutul lui Februarie, sub pretextul expulzării unor diplomaţi englezi din România, guvernul englez a cerut rechemarea lui BALAS.

Acesta a mai rămas în Anglia câtăva vreme, făcând un lung voiaj până în Scoţia şi la începutul lui Martie s'a înapoiat în ţară.

In timpul cât am funcţionat la Londra, eu am fost de 4 ori în ţară: în Septembrie şi Noembrie 1948 şi în Februarie şi Mai 1949.

In ţară luam informaţii economice şi financiare dela STROE MIHNEA şi informaţii economice şi din sectorul construcţii dela NEUMAN, CALMANOVICI şi POP.

Aceste informaţii le comunicam lui THOMSON la înapoierea mea la Londra, când îl mai informam şi despre discuţiile care le

aveam oficial la Minister şi cu societăţile de export; aceste discuţii se refereau la necesităţile de import din Anglia şi la disponibilităţile de export spre Anglia, pe care le avea ţara în acel timp.

La două înapoieri din ţară, a asistat şi AUSNIT, în Noembrie şi Mai, când a voit să asculte informaţiile din ţară.

Eu îi spusesem mai de mult lui THOMSON că în ţară voi căpăta la înapoierea mea un post de răspundere în sectorul economic, după cum mi s'a comunicat la plecarea mea la Londra.

Pela sfârşitul lui Mai. THOMSON mi-a spus că Intelligence Service este de părere că eu aşi putea aduce servicii mai importante în ţară decât la Londra şi că se va proceda cu mine ca şi în cazul BALAS, adică guvernul englez va profita de un prilej să ceară rechemarea mea în ţară ca indezirabil. Mi-a spus că mă va prezenta la 2 persoane oficiale.

In luna Iunie, m'a chemat în str. Wrgomore în casa unde fusesem cu BALAS.

Aici l-am întâlnit pe THOMSON, împreună cu BARTHELENY, care era subsecretar de stat pentru Comerţul exterior la Board of Trade (acesta este numele Ministerului de Comerţ în Anglia).

Pe BARHTELENY îl văzusem mai de mult în mod fugitiv la o recepţie la Legaţia Bulgară.

BARTHELENY mi-a vorbit că pentru cazul că voi căpăta un post la Ministerul Comerţului Exterior, trebuie să ţin seama că guvernul englez face un oarecare comerţ cu ţările din zona socialistă, aceasta o face numai sub presiunea opiniei publice şi a unei părţi din industriaşi, care înţeleg interesul economic al Angliei de a desvolta un astfel de comerţ.

Insă poziţia politică a guvernului englez este de a urma politica americană, adică de a bloca orice fel de comerţ cu zona socialistă.

In consecinţă eu va trebui să manevrez astfel ca să nu se creeze niciun fel de disponibilităţi de export a produselor româneşti care interesează piaţa engleză, adică cherestea, cereale şi alimente.

Neexistând astfel de disponibilităţi, România nu va avea ce vinde Angliei şi comerţul dintre cele 2 ţări va înceta dela sine.

A mai spus că dacă voi ocupa un astfel de post să procur informaţii despre comerţul României cu ţările din zona socialistă, mai ales cu Uniunea Sovietică.

O a doua întâlnire am avut-o tot în str. Wigomore cu un funcţionar superior dela Foreign Office (Ministerul de Externe; era şeful Secţiunii Europa Orientală. Nu-mi aduc aminte numele său exact, îmi pare că îl chema MATTHEWS

Acesta mi-a vorbit despre felul cum vede guvernul englez situaţia dela noi.

Se pusese speranţe pe acţiunea lui PATRASCANU de a menţine burghezia în poziţii politice şi economice, dar după arestarea lui şi după naţionalizare, burghezia a încetat de a mai juca un rol în viaţa politică din România.

Dar România este o ţară agrară, majoritatea locuitorilor fiind ţărani şi în sectorul ţărănesc socialismul n'a prins încă poziţie, din contra la ţară poziţiile economice sunt ţinute de ţăranii înstăriţi, care sunt ostili regimului.

O altă forţă pe care se poate conta este aparatul funcţionăresc, care a rămas în general acelaş ca sub regimul burghez şi care deasemeni este ostil regimului socialist.

El mi-a spus că dacă voi fi numit în sectorul Construcţiilor, trebue să sabotez investiţiile care se fac în primul rând în industria grea. Prin măsuri speciale trebue întârziate construcţiile, astfel atacarea unui plan care depăşeşte posibilităţile de materiale şi utilaj întârzierea elaborării planurilor, toate aceste măsuri trebue să contribue la punerea în funcţie cât mai târziu a noilor industrii, amânând astfel întărirea economică a României.

La despărţire mi-a spus şi el că guvernul englez va profita de primul prilej pentru rechemarea mea în ţară ca indezirabil.

THOMSON a adăogat că voi primi instrucţiuni speciale prin BALAS, în raport cu funcţia ce voi căpăta în ţară.

In a doua jumătate din August, am plecat în ţară în concediu. Am rămas vreo 3 săptămâni şi pela 20 Septembrie am plecat cu avionul să mă înapoiez la post, împreună cu nevasta mea, cu Ministrul MACOVEI şi soţia lui.

La aeroportul din Praga, unde trebuia să schimbăm avionul, a venit un funcţionar dela Legaţia Română din Praga, comunicându-mi că Ministrul BARLADEANU a comunicat să mă înapoiez în ţară, având a-mi comunica ceva. Imi închipuiam că este în legătură cu devalorizarea lirei sterline care se produsese cu 2 zile înainte.

Soţia mea şi soţii MACOVEI au zburat mai departe la Londra, iar eu m'am întors a doua zi cu avionul în ţară.

Prezentându-mă la BARLADEANU, acesta mi-a spus să mă duc la Comisia de Verificare a membrilor de partid din Ministerul Afacerilor Externe, unde se începuse verificarea mea. Aici mi s'a spus că este nevoie de prezenţa mea pentru verificarea situaţiei mele politice.

După câtva timp mi s'a comunicat dela Ministerul Afecerilor Extern, că guvernul englez a cerut rechemarea în ţară. Nu era încă hotărât dacă mă voi înapoia la Londra pentru a lichida afacerile de acolo începute de mine. Cum Comisia de verificare n'a dat rezultatul şi cerea prezenţa mea în ţară, Ministerul de Externe a hotărât săa nu mă mai înapoiez la Londra pentru lichidare şi a comunicat la Legaţia noastră din Londra ca nevasta mea să se înapoieze în ţară şi ea s'a înapoiat cu avionul tot prin Praga.

Prin Octombrie am luat contact cu BALAS, care era Directorul Direcţiei Economice din Ministerul de Externe.

El mi-a spus să încerc să intru să lucrez în sectorul financiar economic.

Am vorbit atunci cu VIJOLI şi STROE MIHNEA, care mi-au spus că este vacant postul de director general la Banca de Investiţii şi că mă vor propune în acest post.

După puţin timp, VIJOLI mi-a spus că m'a propus lui VASILE LUCA şi acesta a fost de acord cu propunerea.

După aceea, VIJOLI mi-a spus că s'au opus Cadrele Comitetului Central la numirea mea şi în postul vacant a fost numit LIVEZEANU.

Inginerul PROFIRI, care era atunci Ministrul Comunicaţiilor, necunoscând adevărata mea activitate m'a propus ca Ministru Adjunct la Ministerul Construcţiilor, unde era nevoe de un adjunct.

El a făcut această propunere, după cum mi-a spus la Secţia Industria Grea dela Comitetul Central, dar după un timp mi-a spus că propunerea n'a fost acceptată.

La Ministerul Comerţului Exterior unde funcţionam ca consilier economic, nu primeam niciun fel de însărcinare de muncă.

Discutând cu BALAS situaţia mea, acesta mi-a spus că Intelligence Service consideră că sunt probabil suspectat şi că în viitor trebue să duc munca cu multă prudenţă.

Mi-a spus că dacă voi intra într'o funcție de inginer voi duce activitatea în sectorul tehnicei și să folosesc pe CALMANOVICI, NEUMAN și POP.

Mi-a dat ca instrucțiuni în sectorul tehnicei: menținerea vechei tehnici rutiniere, să nu se popularizeze tehnica sovietică, să se menție ideile cosmopolite, să se folosească tehnicienii vechi, reacționari, să se îngrădească formarea de cadre noi.

Mi-a mai cerut să-i dau informații din sectoarele unde lucrez eu și ceilalți trei oameni.

Am ținut contact cu BALAS din iarna 1949/50, până în vara 1952. De câteva ori m'am întâlnit cu el la biroul lui dela Minister, dar în mod curent mergeam la el acasă, în str. Haga, unde îmi deschidea el și mă primea singur, astfel că nimeni din casă nu știa de vizita mea.

Ne întâlneam cam la 2 luni odată și îi raportam informațiile ce aveam...

CALMANOVICI lucra la Ministerul Construcțiilor, era Directorul Normelor de Muncă.

Am stabilit cu el să stabilească norme mici, astfel ca randamentul muncitorilor să fie redus și producția în construcții să scadă.

El a lucrat în acest sens, până când s'a sezizat Partidul. Am auzit că la o ședință a Consiliului de Miniștri, tov. CHIVU STOICA a spus că nu este de mirare că sunt norme mici în construcție când ele au fost stabilite de CALMANOVICI, un fost antreprenor.

CALMANOVICI a fost trecut atunci ca Director al Direcției Tehnice.

Aici el a introdus o linie cosmopolită, cerând să se aducă și a adus cărți tehnice din apus, pentru a le da constructorilor, cu scopul de a arăta superioritatea tehnicei apusene.

El susținea elementele reacționare, vechi.

Astfel la Institutul de Construcții, unde CALMANOVICI era profesor, l-a susținut pe inginerul HENRI TEODORU, fostul director dela Edilitatea, care lucrase pe vremuri CALMANOVICI. TEODORU, care era prieten cu CALMANOVICI, era un cunoscut reacționar și cu toate că a fost susținut de CALMANOVICI, a fost scos din Institutul de Construcții.

El îl mai susținea pe un alt reacționar cunoscut, pe inginerul

DUMITRU STAN, care scrisese în Buletinul Colegiului Inginerilor din 22 Iunie 1941 un articol violent pentru războiul antisovietic.

CALMANOVICI îl susținea însă pentru a fi menținut în Ministerul Construcțiilor.

CALMANOVICI, căruia îi spusesem că am stabilit o legătură cu Intelligence Service, îmi da informații cu privire la Sectorul Construcții, pe care i le dam lui BALAS.

Cu NEUMAN am vorbit din iarna 1950 şi i-am spus că am stabilit o legătură cu Intelligence Service, prin BALAS, colegul meu dela Londra.

In primăvara 1950 s'a înființat Editura Tehnică unde NEUMAN a fost numit director, iar în toamnă m'a luat pe mine ca şef al serviciului redacțional.

Dela înființarea Editurii noi am stabilit să ducem activitatea pe baza instrucțiilor primite.

Astfel, în planurile de editură am dat desvoltare cărților tehnice de nivel înalt, în loc să scoatem cărți didactice de nivel profesional, care se cereau pentru formarea de cadre tehnice noi şi tinere pentru planul de industrializare a țării. Am editat puține astfel de cărți, sub pretext că n'are cine să le scrie.

Cărțile erau scrise în spirit cosmopolit, nu pe baza ideilor științifice materialiste. Astfel, Lexiconul Tehnic este plin cu astfel de definiții cosmopolite, primindu-se şi o critică severă dela Partid din această cauză.

Cuprinsul cărților aveau un nivel politic scăzut şi nu mobilizau pentru construcția socialismului.

NEUMAN a angajat la Editura Tehnică numeroase elemente reacționare, care contribuiau la situația de mai sus. Printre aceştia erau RADULET, ZAMFIRESCU, BUICHIU – fost general – MIHAILESCU, DROSSESCU, VASILE ILIE, SAVEANU, şi alți reacționari şi numeroşi membrii de partid excluşi din partid.[1]

El s'a opus la cererile care i se făceau de RAINER, directorul

[1] Adnotare manuscrisă pe marginea paginii: *Prin cercetarea lui Neuman Carol nu sa confirmat; ss/indescifrabil.*

cadrelor din Direcţia Generală E.P.D. de a scoate pe aceste elemente din Editură.

In iarna 1950–51, ALBU, directorul adjunct al Editurii era însărcinat cu supravegherea serviciului de cadre şi el a încercat să concedieze pe elementele reacţionare.

NEUMAN s'a opus la aceasta şi când ALBU s'a împotrivit, el a obţinut prin manevre să scoată atribuţia de cadre dela ALBU, trecând-o asupra şi reţinând astfel pe reacţionari.

Mai târziu, când şefa cadrelor, ANASTASIU, a presat asupra lui NEUMAN pentru concedierea reacţionarilor, el a reuşit s'o scoată pe ea din Editură, obţinând transferarea ei în altă parte.

Numai când s'a trimis un delegat dela Comitetul Central în primăvara 1952, NEUMAN a cedat şi a început să scoată pe reacţionari.

Dela DRAGOS POP, care lucra la Direcţia Generală a Canalului, am luat informaţii cu privire la mersul lucrărilor la Canal şi la greutăţile ce se întâmpină acolo.

In 1950, când eram la Ministerul Construcţiilor, lucram la Direcţia Materialelor de Construcţii.

De aici, am dat informaţii cu privire la producţia materialelor principale: ciment, ipsos, var, cărămidă, ţiglă.

Deasemeni, informaţii privitoare la fabricile noi de materiale de construcţii, la fabrica de ciment Medgidia, şi la întârzierile provocate aici de lipsa de planuri şi de întârzierile aduse de furnizarea utilajului.

Despre mărirea fabricilor de ciment dela Turda şi Fieni.

Despre noua fabrică de cărămidă dela Piatra Neamţ şi despre fabricile de plăci de trestie dela Brăila şi Tulcea şi întârzierile în realizarea acestor fabrici.

Intre anii 1945–1947, fiind în Consiliul Fabricei Bancloc, aveam atribuţia să aprob comenzile de produse chimice necesare fabricii, care se aduceau din străinătate.

Sub pretextul cererii de noi oferte, deşi valoarea acestor produse era mică, dar fără ele nu se putea lucra, eu întârziam mult timp darea aprobării.

In acest fel, producţia suferea de lipsa acestor materiale, ceeace a dus la scăderea producţiei de anvelope în perioada aceea.

Când a plecat NEUMAN la Belgrad, el a făcut parte dintr'o

delegație a AGIR-ului, în care mai erau profesorul CONSTANTIN GEORGESCU şi inginerul VASILE NICOLAU, după cât îmi amintesc.

22 Ianuarie 1953.

ss/BERMAN

AUTOCRITICA

De copil, m'am obişnuit să mă cred deşteaptă.

Am devenit din cauza aceasta încrezută şi încăpățânată. Eram convinsă că ce gândesc eu este bine, şi ce fac eu este just. Sunt extrem de egoistă. Mă gândesc numai la ce e bine pentru mine şi silesc pe oamenii din jurul meu să facă ce vreau eu. M'am lăudat întotdeauna că eu nu ştiu ce înseamnă a avea remuşcări şi regrete.

Acasă la părinți, de mică, mi-am impus voința şi faptul că aveam talent la desen a făcut pe tatăl meu să se poarte cu mine slab. Am căutat întotdeauna ca prietenii mei să fie oameni deosebiți. La monografie când aveam doar 18 ani, l-am găsit pe Harry, mai târziu pe Nicol Gross care era cel mai bogat din toți, apoi pe Pătrăşcanu, care era ministru, avea aureola comunistului vechi şi era pe primul plan politic.

Niciodată nu mi-am analizat faptele cu un ochi obiectiv critic. Pentru tot ce făceam găseam mereu scuze.

Faptul că de tânără am izbutit să-mi câştig existența bine, mai bine decât bărbații din jurul meu m'a împins şi mai mult pe calea orgoliului.

Am crezut mereu că lucrul de căpetenie pentru un intelectual este să fie individualist, adică să trăiască închis în el şi disprețuind oamenii. Mi se părea că totul îmi este permis, în afară de a cauza cuiva conştient o suferință. Totuşi pe Harry l-am făcut de multe ori să sufere prin purtările mele dar găseam scuza că şi el făcea la fel.

Atunci când sunt împinsă de o pornire sentimentală mă pierd cu totul şi nu mai vreau să ştiu de nicio piedică. In direcția asta m'a salvat doar faptul că mi s'a întâmplat rar.

Am un simț al proprietății desvoltat la maximum când este vorba de oameni cărora le cer să se ocupe într'una de mine. In acelaş timp nu am niciodată credința că cineva ține într'adevăr la mine

pentrucă eu cer prea mult dela oameni în mod absurd.

Cu toate că sunt atât de încrezută am convingerea că talentul meu este secundar, că nu pot creia opere mari; ştiu că anumite lucruri pot face extrem de bine dar nu mă mulţumesc cu ele şi acest lucru mi-a creiat un dezechilibru interior.

Câteodată îmi spui că dacă nu aşi fi atât de leneşe aşi fi putut lucra bine. Dar sunt leneşă cu toate că face impresia că lucrez mult. Lenevia mea este profundă, este lenevia unui efort mare şi prelungit de gândire sau de lucru. Pentrucă nu am reuşit să fac lucruri de seamă în meseria mea m'am convins că părerea celorlalţi nu mă interesează şi nu am mai luat-o în seamă.

Cu toate că-mi iubesc într'adevăr părinţii nici cu ei nu m'am purtat bine, ci mereu m'am gândit numai la mine. Nici din punct de vedere material nu i-am ajutat atât cât aşi fi putut câteodată.

Imi place să cheltuesc bani, să trăesc bine, să cumpăr haine şi cărţi, să mă plimb cu maşina, dar pot duce şi o viaţă simplă atunci când se întâmplă să lucrez cu plăcere.

Cu toate că ştiu că munca este singura satisfacţie profundă a unui om, pe care şi eu am resimţit-o, de lenea efortului dela început, stau zile întregi fără a munci.

Nu sunt mincinoasă din boală, ci mai rău, din interes.

Pentrucă nu am ştiut niciodată să-mi recunosc o greşeală nu ştiu nici să port răspunderea greşelilor ce le fac. Altul e mereu vinovat.

In legătură cu Pătrăşcanu. Când a început să-mi facă curte aveam pentru el o prietenie plină de respect. Din orgoliu şi vanitate am ajuns să ţin la el extrem de mult. Dar din orgoliu trebue să păstrez imaginea lui ideală, şi deci să refuz de a vedea atâtea şi atâtea scăderi ale lui. Apoi ştiind că unui bărbat îi place să fie admirat am început să admir tot ce făcea şi să i-o spui. Credeam că o critică justă l-ar fi putut îndepărta şi de aceia nu-l criticam. Sunt deci răspunzătoare în mare parte de greşelile lui pentrucă avea oarecare încredere în mine.

Serviciile de bani pe care i le-am făcut ar fi trebuit să mi se pară umilitoare şi eu îl puneam până şi pe tatăl meu să-l servească.

Criticile[1] pe care le aducea Uniunii Sovietice şi Partidului le

[1] Adnotare manuscrisă pe margine: *Anti sovietic.*

credeam juste şi adăugam şi eu toate prostiile auzite. Anul acesta, fără influenţa lor, lucrând la teatrul de păpuşi în condiţiile normale ale unui salariat am văzut că profeţiile şi părerile lui Pătrăşcanu erau falşe. Nici ţara n'a fost anexată, nici industria nu merge prost, viaţa se eftineşte şi Partidul merge înainte. Munca sindicală pe care o făceam (resp. ziarului de perete) îmi plăcea şi m'am gândit adese ori ce frumoasă ar fi putut fi viaţa mea dacă aşi fi pornit în 1945 pe această cale dreaptă şi cinstită.

Acum e prea târziu pentru mine. Am căzut din greşeli în greşeli până în ultima clipă şi din ce în ce mai rău.

In ultimul timp am citit cărţi sovietice şi mi-am dat seama că nimeni nu poate impune căldura acelui patriotism, de care sunt pline.

Acum ştiu şi ce e remuşcarea şi ce e regretul dar nu mai am nicio posibilitate de a îndrepta viaţa mea. Aşi vrea numai să ştiu că sora mea este acasă la părinţii mei, pentrucă cu toată sinceritatea, eu trebue să suport pedeapsa, nu ea, care este victima mea. Ea stătea cu părinţii mei. Acum ei sunt singuri de tot.

M'am pus în serviciul orgoliului bolnav al unui om, am criticat cu neruşinare lucruri mai presus de mine şi pe care nu le cunoşteam, am minţit, am minţit pentru a mă salva pe mine şi pe un om nedemn. La urmă am minţit pentrucă nu am fost capabilă să-mi recunosc sincer greşelile.

22 Martie 1950

ss.Lena Constante

DECLARATIE

Subsemnata LENA CONSTANTE, declar următoarele:

Intrebare: Arată în mod amănunţit tot ce ştii despre legăturile lui PATRASCANU cu unii fruntaşi ai fostelor "partide istorice" şi de când au început aceste legături?

Răspuns: L-am cunoscut pe PATRASCANU în Decembrie 1944 şi am stat cu el şi ELENA PATRASCANU o săptămână cu ei pe Diham. In afară de noi mai era şi TOROSSIAN, H. BRAUNNER şi N. SEBASTIAN. Intorcându-ne la Bucureşti, ELENA m'a invitat cu HARI BRAUNER la ea pentru seara de 31 Decembrie. Eu nu m'am dus, pretextând că sunt bolnavă dar a fost H. BRAUNNER care a

doua zi a venit la mine şi mi-a povestit că pela orele 11 noaptea, PATRASCANU împreună cu TOROSSIAN au plecat de acasă. ELENA era răcită şi stătea în pat. PATRASCANU însoţit de TOROSSIAN şi SILBER, s'a întors acasă după miezul nopţii. ELENA extrem de supărată pe el, a făcut un nou scandal, zvârlind în el cu diferite obiecte şi atunci TOROSSIAN ca s'o calmeze i-a spus că nu trebuie să fie supărată că doar ea ştie că au avut o întâlnire importantă la el acasă.

A doua sau a treia zi, mi-a vorbit şi SILBER despre acest scandal. Din cele spuse de SILBER şi din cele auzite vorbindu-se între PATRASCANU, ELENA şi SILBER despre acest scandal, am aflat că avusese loc la TOROSSIAN o întâlnire secretă între PATRASCANU şi reprezentanţi ai partidelor istorice, nu ştiu care anume şi un reprezentat al burgheziei AUSCHNIT.-

In luna Ianuarie şi Februarie 1945, relaţiile mele cu familia PATRASCANU au devenit foarte strânse şi eram mereu cu ei împreună fie la TOROSSIAN, fie la ei acasă.

La aceste întîlniri ale noastre mai luau parte şi SILBER şi H. BRAUNNER. In timpul acestor întâlniri PATRASCANU vorbea de faţă cu mine despre ideile lui politice cu SILBER, TOROSSIAN şi ELENA şi în conversaţiile lor vorbeau şi despre întâlniri avute cu reprezentanţi ai partidelor istorice. Am auzit pomenite numele lui VISOIANU, BUZESTI şi GHITA POP.-

PATRASCANU nu se ascundea faţă de mine că duce o activitate secretă dar în timpul cât a avut aceste întâlniri, nu vorbea deschis de faţă cu mine şi cu H. BRAUNER despre conţinutul lor. Abia la sfârşitul lui Februarie şi în Martie şi mai târziu, relaţiile noastre mi-au dat prilejul să fiu singură cu PATRASCANU.-

Nu ştiu precis câte întâlniri a avut în total PATRASCANU.

Eu în afară de prima din 31 Dec. 1944 de care am vorbit, cunosc precis încă alte două întâlniri avute la TOROSSIAN şi două întâlniri cu POGONEANU, mijlocite de mine la cererea lui PATRASCANU.-

La cele trei întâlniri dela TOROSSIAN cum am spus au luat parte în afară de PATRASCANU: TOROSSIAN şi SILBER, VISOIANU, BUZESTI şi GHITA POP, dar nu pot preciza la care din ele a luat parte fiecare dintre ei şi nici dacă nu au fost şi altele.-

A doua întâlnire care a avut loc la TOROSSIAN, cred că în ianuarie 1945, ştiu că a avut loc întâi din spusele lui ELENA, care în seara aceia a venit la mine spunându-mi că PATRASCANU are o întâlnire la TOROSSIAN, o întâlnire politică şi apoi din conversaţiile auzite ulterior.-

A treia întâlnire am aflat-o dela ELENA. Ea mi-a spus că ia masa la TOROSSIAN, unde se va întâlni cu GHITA POP, un ţărănist cu care a fost la Moscova pentru armistiţiu; că e un om extrem de simpatic şi că îi pare rău că trebuie să-l vadă în ascuns şi că nu poate avea relaţii cu el. Pe cât îmi amintesc era în Februarie 1945.-

Dintr'o conversaţie avută mai târziu cu POGONEANU şi despre care voi vorbi mai jos, rezultă că ar fi fost şi el la una sau mai multe întâlniri în str. Armenească.-

Tot din conversaţiile auzite între PATRASCANU şi ZILBER, am aflat că SILBER organiza aceste întâlniri dar nu ştiu dacă la cererea lui PATRASCANU sau a celorllalţi.-

In luna Februarie 1945, PATRASCANU mi-a cerut să-i mijlocesc o întâlnire cu POGONEANU. Stia că îl cunosc şi că fusesem colegi de monografie pentrucă HARI BRAUNNER şi cu mine îi vorbisem de mai multe ori despre el în legătură cu un post pe care-l avea HARI la radio. Pe atunci Radio-ul depindea de Ministerul de Externe şi cădea în sarcina lui POGONEANU. Nu mi-a spus ce anume vrea să vorbească cu el. Punându-se întrebarea unde să aibă loc această întâlnire pentru a fi cât mai secretă, am propus casa mamei mele din str. Sihleanu 16, o stradelă liniştită, -şi foarte puţin frecventată. Cu câteva zile înainte sora lui POGONEANU, ANINA POGONEANU mă invitase la o serbare scolară la Liceul Central. Pe ANINA POGONEANU o cunoşteam tot depe timpul monografiei, pentrucă fusese măritată cu MIRCEA VULCANESCU monografist dar nu eram în relaţii de vizite cu ea. Am. profitat de un telefon ce i l-am dat pentru a-i mulţumi de această invitaţie ca să-i spui că o rog să-i transmită fratelui ei PIKI POGONEANU să-mi dea un telefon. Cum PATRASCANU îmi atrăsese atenţia că întâlnirea este secretă şi nu trebuie să ştie nimeni despre ea, n'am vrut să-l chem pe POGONEANU la telefon nici la el acasă nici la Minister (şi nici nu-mi aduc aminte dacă mai era la

Minister) cu gândul că aceste telefoane pot fi supraveghiate. Când m'a chemat POGONEANU i-am spus că-l rog să vie într'o după masă, nu-mi amintesc data, la ora 4 după masă, la mama mea ca să se întâlnească cu "ANDREI". El a înțeles despre cine vorbesc și a acceptat. In acea după masă eu am stat la mama mea unde luam deobiceiu masa și am deschie eu ușa când a venit PATRASCANU și POGONEANU. Mamei și tatălui meu, pe cât îmi amintesc, le-am spus că aşi vrea să-i fac un serviciu lui PATRASCANU, lăsându-l să se întâlnească la ei cu cineva dar nu-mi amintesc să le fi spus că era POGONEANU. Casa mamei mele este compusă dintr'un mic vestibul pe care se deschisese numai ușa unui hall-salon și din acesta se intră în restul casei, adică întâi în sufragerie și din sufragerie în dormitorul părinților mei.-

Pe cât îmi aduc aminte convorbirea a ținut cam jumătate de ceas și nu am întrebat ce au vorbit. Nu-mi amintesc nici cine a venit primul, nici cine a plecat primul. Părinților mei le-am spus să nu vorbească despre această întâlnire.-

In cursul lunei Martie, PATRASCANU mi-a cerut din nou să-i mijlocesc o întâlnire cu POGONEANU. De data aceasta, mi-a explicat și motivul întâlnirii. Mi-a spus că vrea să afle dela POGONEANU pe ce se baza rezistența partidelor istorice în timpul vrizei de guvern și că vrea să-i atragă atenția că ajutorul pe care aceste partide îl așteaptă dela anglo-americani, nu va veni, că nici nu poate veni, pentrucă anglo-americanii nu vor rupe relațiile lor cu Uniunea Sovietică pentru România. Mi-a atras iar atenția, cu mai multă insistență decât prima dată, că întâlnirea trebuie să fie extrem de discretă, să nu știe nimeni despre ea nimic. Nu-mi amintesc a cui a fost ideia să se întrebuințeze ca loc de întâlnire o garsonieră din blocul în care locuiam eu, în str. Dionisie Lupu 12, la etajul VII, un etaj deasupra apartamentului meu. PATRASCANU știa că această garsonieră, până atunci locuită de FLORIN TEODORU, era liberă și că FLORIN TEODORU mutându-se într'o casă mai mare, îi încredințase cheia lui SILBER. Stia aceasta cum știam și eu din spusele lui SILBER.- SILBER ne-a spus că a împrumutat-o câtva timp lui ILIE CONSTANTINOVSKI. In timpul cât a stat CONSTANTINOVSKI acolo, eu chiar intrasem odată în garsonieră, când femeia de serviciu a lui SILBER, venind să facă curat și

uitând să-şi aducă o mătură, m'a rugat să-i împrumut eu una. M'am urcat atunci cu ea sus, din curiozitate, să văd cum arată garsoniera şi pentrucă mi-a spus "face să veniţi să vedeţi ce mănâncă dl. CONSTANTINVSKI". Apoi mai avuseseră loc conversaţii între BELU SILBER şi H. BRAUNER, în faţa lui PATRASCANU, ELENEI, şi în faţa mea, despre această garsonieră, pe care HARI ştiind-o goală, îl tot ruga pe SILBER să i-o împrumute, el stând extrem de prost la mama lui.-

PATRASCANU insistând asupra discreţiei ce trebuie să păstrăm în jurul acestei întâlniri, m'am gândit să nu întrebuinţez de fel telefonul. Stiind că OCTAVIAN NEAMTU, directorul Fundaţiilor Regale este prieten intim cu POGONEANU; fiind foarte des în timpul acela la el la Fundaţii, pentrucă aveam de ilustrat cărţi acolo, având şi încredere în discreţia lui pentrucă şi eu îi făcusem un serviciu, m'am dus a doua zi, pela orele 10 dimineaţa la Fundaţiile Regale din str. Latină şi l-am rugat pe NEAMTU să-l cheme pe POGONEANU a doua zi de dimineaţă la el acasă, mi se pare că tot la ora 10 am fixat întâlnirea, pentrucă am să-i spun ceva. Eu nu i-am spus despre ce este vorba şi nici el nu m'a întrebat; mi-a spus doar că va face comisionul. Nu-mi amintesc dacă l-am mai întrebat în cursul zilei pe NEAMTU, rezultatul, ştiu că a doua zi dimineaţă m'am dus la NEAMTU acasă. Nu-mi amintesc numele străzii, dar este o stradă mică cu nume de ofiţer, foarte aproape de Scoala de Război. Am sosit înaintea lui POGONEANU, îmi amintesc că am privit pe geam felul în care a coborât din maşină ajutat de NEAMTU.-

NEAMTU locueşte, sau locuia atunci, într'un apartament mai mare, unde avea închiriate două odăi, comunicând între ele şi dând amândouă pe un hall comun cu restul casei. Am stat cu POGONEANU într'una din odăi, pe cât îmi amintesc dând spre stradă. Am vorbit cu el foarte puţin. I-am transmis propunerea lui PATRASCANU de a se întâlni cu el a doua zi la ora 4 sau 4,30 şi POGONEANU înainte de a-i spune unde, m'a întrebat dacă tot în "casa conspirativă", nume care se dăduse casei lui TOROSSIAN, înainte de 23 August când locuise PATRASCANU acolo. I-am explicat unde trebuia să vie, spunându-i că este cu un etaj deasupra mea. La mine venise în timpul războiului, odată în vizită, cred că în

1943. POGONEANU mi-a spus că va veni şi nu ştiu cum am plecat, mi se pare că m'a condus o bucată cu maşina dar nu mai ştiu sigur.-

I-am spus seara lui PATRASCANU, la ei acasă, unde mergeam aproape seară de seară că POGONEANU a acceptat. A doua zi, PATRASCANU a venit după masă pela ora 4 la mine, fapt ce nu putea să mire nici pe agent, nici pe şofer, pentrucă se mai întâmplase să vie înainte de câteva ori deja la mine singur. Dealtminteri şi când venea cu ELENA la mine, uneori veneau separat. M'am urcat cu el sus la garsonieră. Nu-mi amintesc felul în care am căpătat cheia, dacă am cerut-o eu lui SILBER sau a venit PATRASCANU cu ea. Am stat sus cu el doar câteva clipe şi l-am lăsat singur să aştepte, eu coborând la mine. După aproximativ 15-20 minute, PATRASCANU a sunat la uşe, ştiam că e el pentrucă suna într'un fel special, apăsând de 5–6 ori pe buton. Mi-a spus că POGONEANU pe semne că s'a răsgândit şi că nu va veni. Cum el spusese agentului şi maşinei să vie să-l ia peste un ceas, a rămas la mine. Nu pot preciza peste cât timp, poate 10–15 minute am auzit soneria. De obiceiu nici o cunoştinţă de a mea nu venea la mine fără să mă anunţe în prealabil. M'am dus la uşe şi am rămas foarte prost surprinsă când l-am văzut pe POGONEANU. In spatele lui, mai în umbră mai era un domn. Pentrucă eu eram prost pieptănată şi cu o rochie de casă pe mine, nu am făcut lumină în vestibul, nici nu i-am poftit să intre, ci am vorbit dela uşe. POGONEANU mi-a spus că a sunat sus şi nu a răspuns nimeni. I-am răspuns că îl rog să se urce iar şi că PATRASCANU va veni imediat să le deschidă. PATRASCANU a mai zăbovit câteva minute şi s'a urcat sus. A coborât din nou la mine cam după 15–20 minute. A stat foarte puţin pentrucă a venit maşina să-l ia. L-am întrebat dacă este mulţumit de întrevedere şi mi-a răspuns întâi: că POGONEANU a venit cu BUZESTI şi că nu se aştepta la asta şi apoi că POGONEANU i-a făcut impresia unui naiv care nu-şi dă seama de realitate, de gravitatea situaţiei şi din felul în care PATRASCANU vorbea am înţeles că nu este mulţumit. Câtva timp după această întâlnire, din diferite conversaţii auzite între ELENA sau SILBER şi PATRASCANU, am aflat că el îi propusese lui POGONEANU ca acesta să ceară regelui să accepte numirea lui PATRASCANU ca Preşedinte al Consiliului de Miniştrii ca singura soluţie a crizei de

guvern, PATRASCANU promiţându-i şi asigurându-l că el va sprijini cât va putea partidele istorice, care altfel merg spre desfiinţare pentrucă P.C. urmăreşte acest scop.-

In legătură cu primele trei întâlniri de care am vorbit şi cu tot ce auzeam în convorbirile dintre PATRASCANU, ELENA şi SILBER, convorbiri în care criticau activitatea Partidului, într'o zi, cred că în luna Februarie sau Martie, era zăpadă şi noi eram într'o Duminecă la Predeal, plimbându-ne cu toţii, adică cu ELENA, PATRASCANU şi HARI şi mi se pare că era şi MIHAIL SEBASTIAN, l-am întrebat pe PATRASCANU la un moment dat când mergea înaintea celorllalţi, dece este nemulţumit şi duce această activitate ascunsă în Partid. PATRASCANU mi-a explicat atunci ideile lui politice. Mi-a spus că el socoteşte greşită graba Partidului de a prelua puterea; că în ţară situaţia este grea din cauza urmelor războiului şi că nu se poate îndrepta repede; că partidul este încă slab pentrucă înainte de război erau cu totul câteva sute şi acum sunt zeci de mii, dar că a câştigat multe simpatii în massele populare şi dacă ar face o politică de opoziţie, lăsând partidele istorice să guverneze, criticând greşelile lor şi ducând o muncă de lămurire şi îndrumare a muncitorimii, peste 4–5 ani ar putea prelua guvernarea fără teamă de a nu putea face faţă situaţiei, ceeace nu era cazul, după spusele lui PATRASCANU, atunci. Că din acest motiv, el, socotind că istoricii fac greşeli a intrat în legătură cu ei pentru a-i sfătui, pentru a le lămuri intenţiile P.C. de a-i desfiinţa. Mai mi-a spus că mai are încă un motiv de a dori colaborarea cu partidele istorice. Că numai prin ele se pot menţine legăturile economice şi culturale ale ţării cu anglo-americanii şi tot apusul, că în cazul unei rupturi de relaţii, la dispoziţia acestor partide, am rămâne închişi, "după cortina de fier" fără să mai avem cunoştinţă de ce se petrece în lume, fără a putea călători. Mi-a dat ca exemplu un fapt văzut de el şi ELENA la Moscova pe timpul cât au stat acolo cu ocazia armistiţiului: o lungă coadă în faţa unui cinematograf în care rula un vechi film american, fapt ce lui i s'a părut dovada curiozităţii şi dorului acelor oameni de a şti cum e şi în afară de ţara lor.-

In afară de această explicaţie, din conversaţiile între BELU ZILBER şi ELENA PATRASCANU, am mai aflat unele lucruri discutate în acele întâlniri secrete. Astfel ştiu că PATRASCANU a

vrut să afle dela ei ce ajutor au dela anglo-americani în lupta lor împotriva P.C. că PATRASCANU le-a atras atenţia că lupta care se dă în ţară între partidele istorice şi P.C. are o importanţă mare şi pe plan internaţional, că este de fapt lupta între Apus şi Uniunea Sovietică care lucrează la noi prin P.C.

Că le-a adus la cunoştinţă unele planuri ale P.C. privind politica sa faţă de partidele istorice; că le-a propus şi promis sprijinul şi colaborarea lui împotriva acestor planuri; au mai discutat critic şi activitatea economică a Uniunii Sovietice la noi în ţară, socotind că se infiltrează în economia ţării cu ajutorul P.C.

Cu toate explicaţiile date de PATRASCANU şi cu toate cele auzite, eu nu am aflat adevăratul gând, – explicând toată această activitate secretă şi duşmănoasă partidului, care l-a călăuzit pe PATRASCANU, decât în Decembrie 1947 când fiind în vacanţă cu el ELENA şi H. BRAUNER la Păltiniş, lângă Sibiu, am aflat prin radio abdicarea regelui. Imi amintesc că am aflat aceasta la prânz şi după masă m'am urcat numai cu ei doi în odaia lor şi i-am întrebat dece sunt amândoi atât de amărâţi de această veste. Intr'o discuţie mai lungă, aproape o ceartă între noi, PATRASCANU mi-a spus că pentru el, existenţa partidelor istorice erau o chezăşie a independenţei ţării, că de aceia a căutat să le ajute şi că în urma desfiinţării partidelor istorice numai prezenţa regelui în ţară ne mai despărţea de anexiune la Uniunea Sovietelor şi când a fost chemat la Bucureşti a doua zi a crezut chiar că România, adică P.C. a cerut această anexiune.-

Aceasta este declaraţia pe care o dau, susţin şi semnez.-

25 Sept. 1951.-

ss. Lena Constante

DECLARATIE

Subsemnata SARBU VICTORIA, domiciliată în Bucureşti, Bdul Ghica Tei, Nr. 23, la cele întrebate declar următoarele:

Intrebare: Ce ştiţi Dvs. în legătură cu căderea materialului C.C. în casa WECHSLER[1]?

Răspuns: Când am stat cu FORIS la casa conspirativă a lui

[1] Wexler.

COSTICA cismar în parcul Domeniilor, am fost anunţaţi de gazdă că la camera noastră care avea un geam în grădină sunt puse cărămizi de cine, nu ştie probabil cu scopul de a se uita înăuntru prin geam.- Atunci FORIS m'a trimis şi pe mine să văd şi i-am spus că într'adevăr sunt puse cărămizi.- Atunci FORIS mi-a atras atenţia să luăm imediat măsuri de curăţirea casei de material ca în caz de pericol să nu cadă în mâna poliţiei.- Am trecut atunci la o triere sumară a materialului oprind ceeace se putea arde pe loc în caz de pericol.- Acest material a fost predat de mine lui KOFFLER pentru a-l preda mai departe prin filiera organizată ca să ajungă la arhivă la tov. MODORAN.- KOFFLER la rândul său a predat technice sale DIDA ca dânsa să-l predea tov. VIJOLI şi VIJOLI urma să-l predea tov. MODORAN care ţinea arhiva.- Insă când technica DIDA a dus materialul tov. VIJOLI acesta a refuzat să-l primească pe motivul că avea atunci o inspecţie pe linie profesională, dar dânsul bănuia că această inspecţie inopinantă să nu fi fost în legătură cu activitatea lui comunistă.- Technica DIDA a adus înapoi materialul lui KOFFLER şi dânsul la rândul său l-a dus la casa WECHSLER.- Menţionez că acest material a fost întâi ţinut la dânsul în sertar şi se afla uitat de el în sertar în timpul când s'a ţinut la dânsul o şedinţă unde au participat FORIS, tov. RANGHET, tov. HAGIU, KOFFLER şi cu mine.- La această şedinţă s'a discutat proectul în legătură cu structura organizatorică a muncii de război făcut de tov. BODNARAS.- După această şedinţă KOFFLER şi-a adus aminte de materialul uitat în sertarul său şi l-a adus la casa WECHSLER.- Pentrucă această lipsă de vigilenţă a lui KOFFLER el a fosr aspru criticat, deasemenea o vină am avut şi eu că de data aceasta nu am controlat dacă materialul, predat lui KOFFLER a ajuns la destinaţie, adică la arhivă.- Cum a ajuns poliţia la casa WECHSLER. Tov. PARVULESCU întorcându-se dela o şedinţă împreună cu tov. ANUTA TOMA într'o maşină, a pierdut în maşină un plic cu note printre cari se aflau şi datele despre o serie de tov. cari lucrau la statistică.- Printre aceşti tov. menţionaţi în aceste note erau şi datele despre tov. BIJI care era vărsat dela munca de tineret la Uniunea Patrioţilor.- Plicul pierdut în maşină a fost dus de către şoferul maşinei şi predat Siguranţei.- Siguranţa a pus în urmărire pe tov. dela Statistică şi a arestat pe MICLE şi BIJI – BIJI ne având o

atitudine demnă a dat Siguranţei tot ce a ştiut dând pe toţi din Uniunea Patrioţilor cu care a lucrat.- Totodată a dat Siguranţei topografia casei WECHSLER unde Uniunea Patrioţilor ţinea şedinţe.- Astfel Siguranţa făcând percheziţie a găsit acest material.- Dealtfel acest material trebuia să fie zidit de către WECHSLER în coşul casei, ceeace WECHSLER nu a făcut.- Materialul căzând în mâna Siguranţei a fost descifrat cifrul cu ajutorul lui BIJI care cunoştea oamenii dela Uniunea Patrioţilor.-

Intrebare: Ce cuprindea acest material?

Răspuns: Materialul care l-am triat în grabă mi-aduc aminte că era o parte în legătură cu munca Uniunii Patrioţilor şi cred dar nu pot să precizez că era şi procesul verbal care l-am scris eu din şedinţa între tov. FORIS, PARVULESCU şi ILONA POPP precum am declarat într'o declaraţie anterioară.-

Intrebare: Ce căderi au urmat după căderea casei WECHSLER şi a materialului C.C.?

Răspuns: Aşa cum am arătat mai sus că BIJI ajutând Siguranţei la descifrarea cifrului care se găsea în material, datorită faptului că dânsul cunoştea oamenii şi activitatea Uniunii Patrioţilor au fost arestaţi cât îmi aduc aminte următorii: RACOASA, GROZA, MAGHERU, BUCUR SCHIOPUL, SIMION technica DIDA care se afla în casa WECHSLER şi soţii WECHSLER.-

Aceasta îmi este declaraţia pe care o susţin şi semnez propriu.-

25 Septembrie 1950.-

ss/. SARBU VICTORIA

DECLARATIE

SUBSEMNATUL HERANT TOROSIAN, cu ultimul domiciliu în Bucureşti Str. Armenească Nr. 14, declar următoarele:

Intrebare: Ce cunoşti despre acţiunile întreprinse de L. PATRASCANU în preajma lui 23 August?

Răspuns: In preajma zilei de 23 August, PATRASCANU a continuat să se întâlnească în oraş cu diferite persoane, unde îl duceam şi acasă a primit vizitele unor persoane, pe care după 23 August, le-am identificat în Dl. BODNARAS, C. AGIU, STARCEA şi NICULESCU-BUZESTI.- Tin să menţionez că nu ştiu cu ce

persoane se întâlnea în oraş, întrucât eu nu vedeam aceste persoane, ci îl lăsam în apropierea locului unde trebuiau să se întâlnească.- Totodată precizez că eu nu asistam niciodată la întrevederile lui PATRASCANU, cu persoanele menţionate mai sus.

Intrebare: Redă exact tot ceeace cunoşti, despre evenimentele petrecute în ziua de 23 August 1944.-?

Răspuns: In după amiaza zilei de 23 August 1944, împrejurul orei 4 p.m., a venit la mine STARCEA, exclamând că regele a semnat şi cerându-mi să-l pun în legătură imediat cu PATRASCANU.- Cum PATRASCANU era plecat şi eu nu ştiam unde este, pentru a face faţă cererii imperioase a lui STARCEA, i-am propus că il pun în legătură cu altcineva apropiat de PATRASCANU.-

Astfel în urma unui telefon pe care l-am dat Ing. ZILBER, acesta a venit la mine, dar nu a putut nici el să-l satisfacă pe STARCEA, care cerea insistent să-l vadă pe PATRASCANU personal.-

Cu această ocazie, STARCEA văzând că nici cu ZILBER nu poate face legătura cu PATRASCANU, mi-a cerut să-i spun acestuia imediat ce-l văd să ia contact cu dânsul.-

Totodată cu această ocaziune, la indicaţiunile lui ZILBER şi acceptarea din partea lui STARCEA, am trasportat pe un oarecare GOLDSTEIN cu aparatura de înregistrat discuri, până în dosul Cişmigiului, unde a fost luat în primire de un automobil a lui STARCEA, pentru a fi dus la Palat.-

PATRASCANU nu a venit acasă aşa că nu am putut îndeplini cererea lui STARCEA.-

In cursul acestei zile, după lăsarea nopţii, a venit Dl. C. AGIU la locuinţa mea şi am plecat cu acesta, cu care am făcut câteva drumuri în oraş.-

La un moment dat, a părăsit maşina şi mi-a cerut, indicându-mi un punct, unde să-l aştept.-

După o lungă aşteptare, văzând că nu vine, am plecat acasă.- Aci am găsit un număr de persoane printre cari îmi erau cunoscuţi următorii: soţii PATRASCANU, Ing. ZILBER, STEFAN POPESCU şi alţii pe cari i-am cunoscut atuncia şi anume: GRIGORE PREOTEASA, BETEA, M. SEBASTIAN, iar ulterior au venit D-nii C. AGIU şi GOLDSTEIN.-

Intrebare: Ce s'a discutat cu ocazia întâlnirii ce a avut loc în

locuința d-tale în noaptea de 23 August cu grupul de mai sus?

Răspuns: Toată lumea se bucura că s'a terminat cu regimul lui ANTONESCU, prin arestarea acestuia și că s'a constituit un nou guvern, din care face parte și L. PATRASCANU, felicitându-i.-

In aceiași noapte PATRASCANU l-a însărcinat pe GRIGORE PREOTEASA să se ocupe cu scoaterea primului număr al "României Libere" și chiar atunci s'au și apucat să redacteze articolele.-

Totodată PATRASCANU l-a rugat pe BETEA să-i aducă dela Poiana Tapului, manuscrisele lucrărilor sale.-

Intrebare: Ce mai știi în legătură cu ziua de 23 August 1944 și imediat după această zi?

Răspuns: In legătură cu ziua de 23 August 1944, în afară de cele arătate mai sus, nu cunosc alte fapte, iar după această zi imediat a urmat bombardamentul german, în care interval LUCRETIU PATRASCANU mergea la Consiliul de Miniștri care avea loc în subsolul B.N.R. unde l-am și dus odată.-

Intrebare: Până când a locuit PATRASCANU la D-ta?

Răspuns: PATRASCANU a locuit la mine și după 23 August, până pe la începutul lunei Septembrie, când a plecat la Moscova, pentru semnarea Armistițiului.-

Intrebare: Cu ce persoane avea PATRASCANU relații în această perioadă (dela 23 August – la plecarea la Moscova) și care din acestea îl vizitau?

Răspuns: Relațiile lui L. PATRASCANU nu le cunosc, însă știu că era prieten cu Ing. ZILBER, care l-a vizitat la mine.-

In afară de Ing. ZILBER a mai fost vizitat în locuința mea și de următorii: RADU XENOPOL, SANDU NACHMANSOHN, D-na SIDOROVICI, Dl. J. MAURER.-

Intrebare: Care era scopul vizitelor pe cari le-au făcut cei de mai sus lui PATRASCANU?

Răspuns: Nu știu care era scopul acestor vizite întrucât eu nu asistam la întrevederile lor.- In ceeace îl privește pe Ing. ZILBER, venea mai des și câteodată eram și eu de față.- Câteodată se retrăgeau și discutau, fără ca eu să iau parte la aceste discuțiuni.-

Intrebare: Ce servicii i-ai adus lui L. PATRASCANU, dela 23 August și până la plecarea sa la Moscova?

Răspuns: Si în acest interval am continuat să-i fac servicii ca şi până la această dată şi anume: locuia la mine, menajul câteodată şi deasemenea îi dădeam şi maşina.-

Drept care dau prezenta declaraţie şi o semnez liber şi nesilit de nimeni.-

25 Octombrie 1950.-

ss/. H. TOROSSIAN

DECLARATIE

Subsemnatul HERANT TOROSSIAN cu ultimul domiciliu în Bucureşti Str. Armeneascâ Nr. 14, declar următoarele:

Intrebare: Când a venit PATRASCANU pentru a doua oară în străinătate, cu ce ocazie şi de cine a mai fost însoţit?

Răspuns: PATRASCANU a venit pentru a doua oară în străinătate, în vara anului 1947, la Bruxelles şi de acolo la Paris, la Congresul Uniunii Internaţionale a Juriştilor Democraţi, fiind însoţit de soţia lui şi de Dl. şi D-na avocat PARASCHIVESCU-BALACEANU.-

Intrebare: Redă împrejurările în care v'aţi întâlnit?

Răspuns: In urma unui telefon ce l-am primit dela PATRASCANU, la Legaţie la Paris şi cu consimţământul D-lui STOILOV, m'am deplasat cu maşina la Bruxelles, unde m'am întâlnit cu soţii PATRASCANU.-

Intrebare: Cât timp aţi stat la Bruxelles şi ce cunoşti despre relaţiile lui PATRASCANU în timpul şederii sale în Belgia.-

Răspuns: La Bruxelles am stat cu PATRASCANU câteva zile.- In acest interval, dânsul a luat parte la lucrările congresului uniunii internaţionale a juriştilor democraţi, a fost cu soţia la o recepţie a Ambasadei Sovietice şi am fost împreună cu soţii PATRASCANU la masa oferită de CAMARASESCU, pe atunci ministrul României la Bruxelles, masă la care au participat în afară de noi şi soţii av. PARASCHIVESCU - BALACEANU şi soţii V. PELLA.-

Intrebare: Unde aţi plecat dela Bruxelles?

Răspuns: Lucrările congresului menţionat, terminându-se în cele câteva zile, împreună cu soţii PATRASCANU, am venit la Paris.-

Intrebare: Cât timp a stat PATRASCANU la Paris, de câte ori l-ai revăzut şi ce discuţii ai avut cu el?

Răspuns: PATRASCANU a stat la Paris 2–3 zile, când a locuit la Legaţie fiind găzduit de STOILOV, atunci Ministrul României la Paris.-

In acest interval l-am revăzut zilnic, când mi-a adus la cunoştinţă de nişte învinuiri ce mi se aduc şi de necesitatea de a face un memoriu justificându-mă, memoriu care trebuia să-l îndrept către Preşedinţia Consiliului de Miniştri.-

Intrebare: Ce servicii i-ai făcut în acest timp?

Răspuns: Mi-a lăsat două colete cu efecte personale, pe cari i le-am trimis cu prima ocazie, precum şi o ladă cu şampanie.-

Intrebare: Ce vizite a făcut şi unde, cu ce persoane s'a întâlnit şi care a fost legătura sa cu aceste persoane?

Răspuns: Nu am cunoştinţă să fi făcut vizite.- In timpul acestei şederi la Paris, l-a primit la cererea acestuia pe Dl. MADISON în locuinţa mea.-

Intrebare: Redă împrejurările întâlnirii lui MADISON cu PATRASCANU şi discuţii ce s'au dus?

Răspuns: In timpul acestei şederi, am primit la Legaţie vizita D-lui MADISON, pe care-l cunoscusem cu ocazia vânzării unor pachete tip cu alimente, pe care acesta le făcuse membrilor Legaţiei cu câtva timp înainte.-

Cu această ocaziune, MADISON mi-a spus că WALLACE, care după cât am putut înţelege, ar dori să facă o vizită sau conferinţe în România.- Cum nu înţelegeam ce spune şi nici nu era de competinţa mea, i-am spus că această chestiune să se adreseze D-lui STOILOV, sau dacă vrea, PATRASCANU găsindu-se la Paris să i se adreseze lui.-

I-a părut bine că PATRASCANU e la Paris şi m'a rugat să-i obţin o audienţă.- Ceeace am şi făcut.-

In după amiaza aceleiaşi zile, mi-a telefonat după răspuns, aşa cum stabilisem, când l-am invitat să vină la mine, unde se găseau şi soţii PATRASCANU.-

La scurt timp după telefon a sosit MADISON, întâlnindu-se astfel cu PATRASCANU, în locuinţa mea.-

In timpul acestei întrevederi, care a durat foarte foarte scurt, nu

s'au putut înţelege în nici un fel, cu toate că D-na PATRASCANU care era de faţă a încercat să vorbească cu MADISON – şi astfel MADISON a plecat.-

Aceasta îmi este declaraţia, pe care o dau nesilit de nimeni azi 2 Noembrie 1950 şi o semnez.-

ss/. HERANT TOROSSIAN

PROCES VERBAL DE INTEROGATORIU

Arestatul TOROSSIAN HERANT, (declar următoarele):

30 Septembrie 1952, Bucureşti
Interogatorul a început la ora 18,10
" s'a terminat la " 21,10

Intrebare: Arată dta ce întâlniri au avut loc după 23 August 1944 între L. PATRASCANU şi diferiţi oameni politici din partidele reacţionare, la dta acasă.

Răspuns: După 23 August 1944 LUCRETIU PATRASCANU s'a întâlnit la mine acasă cu MIRCEA DURMA, RADU XENOPOL, SANDU NACHMASON[1] şi alţii al căror nume nu-l cunosc întrucât în afară de întâlnirea cu MIRCEA DURMA eu nu am asistat la aceste întâlniri.

Intrebare: Arată dta de către cine au fost aranjate aceste întâlniri la locuinţa dtale.

Răspuns: Din aceste întâlniri numai întâlnirea cu MIRCEA DURMA a fost aranjată de BELU ZILBER, cât priveşte celelalte întâlniri şi anume acea cu RADU XENOPOL şi ceilalţi al căror nume nu-l cunosc, după cum am arătat mai sus acestea au fost chemaţi de LUCRETIU PATRASCANU personal.

Intrebare: Ce s'a discutat la aceste întâlniri.

Răspuns: In ceace priveşte întrevederea cu MIRCEA DURMA, singura la care am asistat, am dat o declaraţie aparte în care am arătat toate împrejurările şi discuţiunile avute loc atunci, în ceace

[1] Nachmanson Sandu.

priveşte pe ceilalţi ştiu dela LUCRETIU PATRASCANU că, cu RADU XENOPOL a discutat chestiuni politice.

Intrebare: Arată ce ştii de legăturile lui LUCRETIU PATRASCANU cu reprezentanţii partidelor reacţionare:

Răspuns: După 23 August 1944 LUCRETIU PATRASCANU a continuat să întreţine legături cu conducătorii partidelor reacţionare şi anume cu DINU BRATIANU, IULIU MANIU, VISOIANU, GHEORGHE TATARASCU şi TITEL PETRESCU cu cari avea întâlniri în oraş.

Intrebare: Arată dacă ai discutat cu L. PATRASCANU despre întâlnirile de mai sus?

Răspuns: Da am discutat. LUCRETIU PATRASCANU mi-a arătat că în cursul întâlnirilor lui cu cei de mai sus au stabilit măsurile şi mijloacele de luptă pentru realizarea efectivă a tuturor punctelor asupra cărora căzuseră de acord încă înainte de 23 August 1944. Astfel au hotărât să lupte pentru asigurarea menţinerii monarhiei, păstrarea integrităţii şi desvoltarea partidelor reacţionare şi a influenţei lor în conducerea ţării.

Tot L. PATRASCANU mi-a spus că o largă acţiune de sabotare a activităţii guvernului Dr. PETRU GROZA a fost hotărâtă, raliând la aceasta şi activitatea lui GHEORGHE TATARASCU şi TITEL PETRESCU.

Intrebare: Arată dta câte întâlniei secrete a avut L. PATRASCANU cu cei de mai sus?

Răspuns: După relatările pe cari mi le făcea am constatat că întâlnirile secrete cu conducătorii partidelor reacţionare erau dese şi continue.

Intrebare: Unde au avut loc aceste întâlniri secrete a lui L. PATRASCANU cu persoanele arătate?

Răspuns: Aceste întrevederi au avut loc parte din ele la Preşedenţia Consiliului de Miniştrii, parte din ele la case conspirative la diferite familii burgheze în oraş precum şi la Cabinetul lui la Ministerul de Justiţie.

Intrebare: Cum s'a manifestat PATRASCANU L. cu ocazia relatărilor pe cari le făcea dtale?

Răspuns: Considera toate acestea ca realizări personale şi considera că în felul acesta îşi consolidează situaţia de factor politic de prim ordin.

In acelaş timp în repetate rânduri s'a manifestat în contra URSS aducând calomnii la adresa ei şi ponegrind toate manifestările de prietenie între România şi URSS.

Pe de altă parte calomnia şi injura conducerea partidului P.C.R. şi unii membrii ai guvernului.

Intrebare: Arată dta de către cine a fost influenţat PATRAS-CANU LUCRETIU în această activitate trădătoare.

Răspuns: Nu pot să spun că L. PATRASCANU a putut fi influenţat în aşa măsură încât să devieze dela propriile lui convingeri, activitatea lui fiind consecinţa părerilor lui politice. Insă trebue să menţionez, că BELU ZILBER l-a secondat în această activitate.

Cât priveşte anturajul lui compus din HARY BRAUNNER, ELENA CONSTANTE, NICOLAE BETEA şi subsemnatul noi toţi am acceptat această activitate devenind aderenţii lui cei mai devotaţi.

Prezentul proces verbal de interogatoriu după ce l'am citit cuvânt cu cuvânt şi corespunde întocmai cu cele declarate de mine o susţin şi semnez.

Semnătura:
ss/H. TOROSSIAN

Anchetator,
Căpitan de Securitate
Weise Ludovic

MEMORIU

Subsemnatul Harry Brauner, director al Institutului de Folclor, profesor şef de catedră de folclor la Facultatea de Muzică din Bucureşti, secretar de org. de bază "Compozitori" de pe lângă organizaţia de partid a Ministerului Artelor şi membru în comitetul de conducere al Uniunii Compozitorilor Români cu sarcina de responsabil al Secţiei de muzicologie şi folclor, am fost arestat în ziua de 27 Ianuarie pe când mă aflam, de cinci zile într'un concediu de odihnă la Casele de odihnă a Ministerului Artelor din Sinaia.

Obiectul arestării mele este fără îndoială prietenia mea cu Lucreţiu Pătrăşcanu şi cu nevasta lui, prietenie care a durat din toamna anului 1944 şi până la izolarea sa.

Este sigur că am făcut multe greşeli, că port vina de a fi avut această legătură, greşeli cari vor apare acum la iveală şi de care nu se poate trece cu vederea, a căror răspundere o port şi trebuie să dau socoteală.

Vreau însă să atrag atenţia, cu toată sinceritatea, că greşelile comise se datorează în cea mai mare măsură educaţiei mele, mediului în care am trăit, mocirlei în care am fost crescut într'o concepţie burgheză, de care nu puteam să mă dezbăr în nici un caz dintr'o zi pe alta.

Si, dacă din această mocirlă am căzut în alta, în mediul lui Pătrăşcanu, mi-ar fi fost cu neputinţă ca, obiectiv, să-mi dau seama de anumite manifestări, de o anumită concepţie, căci, pentru mine el conta drept un membru de partid cu cele mai înalte sarcini faţă de un simplu membru al unei celule (mai târziu, la început nici atâta măcar).

Am suferit şi m'am frământat îndelung pentru această "prietenie". M'am străduit din toate puterile, după izolarea lui Pătrăşcanu, să arăt că n'am avut nimic comun, că n'am nimic comun faţă de atitudinea lui ideologică sau, mai grav, după cum s'a comunicat în ultima vreme, faţă de trădarea lui, de care nu bănuiam în nici un caz.

Dealtfel ar fi cu neputinţă ca unul ca mine să nu fie alături de clasa muncitoare, de năzuinţele ei către o viaţă mai bună, în care să nu mai existe pentru niciodată exploatarea omului de către om, să nu fie un luptător aprig şi convins al Păci un militant al realizărilor unice din Marea Tară a Socialismului eliberator, al cuceririlor în toate domeniile din U.R.S.A.

Si aceasta pentrucă dacă până la 23 Augus: am fost orb, dacă până la acea dată am trăit în mare măsură ca o victimă inconştientă a unui regim de cruntă exploatare, dela data sfântă a eliberării ţării noastre de către glorioasele armate sovietice, şi exploatarea pe care o simţisem pe umerii proprii a luat sfârşit după cum, încetul cu încetul şi eu am început să mă limpezesc, să învăţ, să încerc să devin un om.

Nu am intrat în partid (la sfârşitul anului 1945) nici din carierism, nici din oportunism. Nu mă simţeam vinovat de anumite fapte peste care aşi fi dorit să se treacă cu vederea prin încadrarea

mea, după cum nici nu aveam dece să caut să-mi fac o carieră prin aceasta. O viaţă întreagă (dela vârsta adolescenţei am avut o pasiune: dragostea neţărmurită pentru folclor, pentru arta poporului muncitor. Dealungul vieţii, ţinând seama de condiţiile neprielnice pentru un evreu de a îmbrăţişa cariera de folclorist într'un regim de exploatare burghezo-moşierească, în ciuda acestor condiţii şi o stare materială mai mult decât nesatisfăcătoare pentru a-mi duce munca în acest domeniu. Dela anul 1928, când am pus bazele culegerii ştiinţifice a folclorului la Arhiva de Folclor până în 1939 când am fost azvârlit .pe drumuri din această muncă, am căutat să mă specializez, să culeg cât mai mult folclor, să mă apropii cât mai mult de popor. Munca nu-mi era recunoscută, şeful meu, Const. Brăiloiu, boer, exponentul cel mai caracteristic al vechii societăţi mă trata ca pe un rob, se bucura singur de toadele muncii mele, dar pasiunea mea pentru folclor era mai presus decât mândria mea de om. Aveam un caracter slab, umil, luasem obiceiul băuturii şi mă complăceam în acea viaţă de "boemă" caracteristică în care se scăldau "artişti inconştienţi victime ale culturii şi moravurilor societăţii burgheze.

Intrând în partidul comunist, nu aveam nici un fel de pregătire ideologică, nu citisem nu asimilasem, am intrat însă cu gândul cinstit de a fi folositor clasei muncitoare.

In disciplina mea, pe care am reluat-o cu pasiune, mi-am regăsit vocaţia, însă, pe zi, ce trecea, lucrurile le vedeam altfel, înţelegeam cu totul altfel şi poporul şi viaţa lui şi arta lui. Am simţit căldura partidului, am găsit o mai mare înţelegere decât mi-aşi fi putut închipui, mi-am găsit prin Partid un echilibru în viaţă şi încetul cu încetul am început să simt că devin un alt om, care privea cu ruşine la un trecut ce parcă nici nu vroiam să-mi fi aparţinut.

După intrarea în partid m'am străduit zi de zi să îndeplinesc toate sarcinile, să caut să fiu folositor. Am activat mereu, fără întrerupere, având în permanenţă numeroase sarcini de partid.

După înlăturarea lui Pătrăşcanu, de atunci în colo mai cu seamă cu consider acest lucru o cotitură definitivă în viaţa mea. De atunci, din primăvara anului 1948, zi de zi, ceas de ceas, clipă de clipă nu am ştiut altceva decât munca partinică şi cea profesională.

Conştient de importanţa folclorului pentru o cultură nouă pusă

în slujba clasei muncitoare, naționale în formă și socialiste în conținut, m'am străduit să-mi revizuesc ideile, să fac ca și folclorul să devie un bun al oamenilor muncii.

Pornind dela cuceririle științei sovietice, a celei mai înaintate științe din lume, nenumăratele nelămuriri mi s'au clarificat și am căutat, mereu, sprijinindu-mă în domeniul meu pe rezultatele savanților sovietici, să aplic realităților folclorice din țara noastră aceste rezultate. Cu ajutorul Partidului, cu ajutorul științei sovietice m'am găsit înarmat pentru a combate cu vigoare și cu intransigență toate teoriile așa zișilor savanți "burghezi" dela noi și mai cu seamă a celor din occident, care au utilizat și utilizează știința folclorului ca element puternic de învrăjbire a oamenilor muncii, ca armă otrăvită de șovinism, xenofobism, obscurantism.

Situația folclorului în ceeace privește concepția "specialiștilor) era retrogradă, idealistă. Puținele cadre pe care le-am găsit erau infectate de concepția "teoriilor" burgheze, iar cadre noi nu erau.

Prin înțelegerea deplină a partidului mi s'au creiat anul trecut (în primăvară) condițiile optime de a desfășura o muncă constructivă în domeniul folclorului prin înființarea Institutului de Folclor, care are de scop de a culege folclorul de a îndruma și de a forma cadre de specialiști. Deși îmi propusesem anul trecut să formez cinci cadre noi și să lupt pentru a reeduca vechile cadre, am reușit, printr'o muncă susținută, sprijinit mereu de Partid, de Guvern, bazat pe știința și experiența minunată a oamenilor sovietici, să creiez primele 17 noi cadre, cari. deabea acum, încep să priceapă fenomenele, au prins dragostea pentru munca lor.

M'am străduit să duc o muncă în colectiv, nesectar, să stimulez inițiativa, să promovez tineretul, ca un om conștient de misiunea ce îi revine în actuala bătălie culturală uriașă pentru construirea unei vieți noi.

Sarcini grele și minunate îmi stau în față. Deși bolnav, nu mi-am precupețit timpul pentru a putea împlini cât mai mult căci mâine, am datoria să pregătesc o armată de specialiști în acest domeniu, care, bine înarmați, în spirit partinic, să fie adevărații propagandiști și agitatori ai clasei muncitoare în domeniul folclorului.

Compozitorii mai au de învățat mult pentru a-și însuși graiul muzical al poporului, pentru a reuși să scrie mai bine opere legate

de specificul poporului cu un conținut socialist. Am inițiat din sarcina partidului, un curs de folclor pentru compozitori.

Anul trecut fusesem numit conferențiar de folclor la facultatea de muzică. Am luptat și m'am străduit să-mi ridic nivelul ideologic, cel profesional pentru a corespunde sarcinilor Materialul bogat și plin de învățătură al savanților sovietici pe care l-am tradus zi de zi mi-a fost călăuza fericită care mi-a permis să fiu evidențiat de două ori, odată pe Facultate a doua oară pe Institut, pentru a avea marea satisfacție și fericire de a fi distins la 1 Mai 1948 cu "Medalia Muncii" iar apoi la începutul acestui an școlar pentru a avea cinstea de a primi înaintarea de profesor șef de catedră.

M'am străduit pe de altă parte, ca în calitate de secretar al org. de bază al compozitorilor să aplic linia trasată de către secția de propagandă și agitație a C.C., al P.M.R., în ce privește democratizarea fostei societăți a compozitorilor, am participat la lupta care s'a dus pentru transformarea acestei societăți în Uniune, prin eliminarea elementelor dușmănoase.

Am căutat să stimulez, în limitele posibilităților mele, creația compozitorilor iar, la ultima plenară de partid, activitatea organizației noastre de bază în domeniul creației cu prilejul zilei tov. Stalin, a zilei Republicei, a fost apreciată pozitivă. Sigur că acest lucru nu mi se datorează mie ci în primul rând Partidului, tovarășilor compozitori, dar totuși vreau să arăt că în munca de lămurire și de mobilizare am căutat să-mi îndeplinesc, pe măsura posibilităților, sarcinile.

Inainte de a pleca în concediul de odihnă, tovarășii legăturile mele superioare din secția de propagandă și agitație a C.C., (tov. Silvia Armașu și tov. Ben) au analizat munca depusă de mine la Institutul de Folclor, timp de trei zile. Ne-au trasat sarcini imediate extrem de importante în ceeace privește îndrumarea echipelor de dansuri de amatori, organizarea concursului pe țară a echipelor sindicale pentru data de 1 Mai, precum și a echipelor căminelor culturale cari trebuie să primească îndrumări. Mi-am luat angajamentul să lucrez la un studiu "Lupta de clasă în folclor" care ar trebui să fie un fel de îndrumător pentru profesorii și studenții mai cu seamă dela Facultățile și școlile medii de artă din provincie, căci până acum nu s'a publicat nimic în acest domeniu.

Deasemenea în clipa de față elaboram anul al II-lea al cursului pe care îl predam la Facultate care urma să fie pus la dispoziția profesorilor din provincie.

Nu am avut posibilitatea, într'un timp atât de scurt să formez oamenii care să poată îndeplini toate aceste sarcini. Luptam zi de zi pentru a învinge greutățile, pentru a pune în aplicare învățăturile partidului, creind cadrele necesare.

Spun toate acest lucruri pentru a ruga să se examineze cu atenție situația mea, pentru a nu fi aruncat deoparte tocmai acum, când sunt pe drumul de a fi util, când o datorie de conștiință mă îndeamnă să spun că mai pot fi folositor, că pot îndeplini sarcinile cari îmi stau în față, că e nevoie de mine.

Sigur că în munca pe care o depun în activitatea mea de zi de zi în ultima vreme am comis și greșeli pe care mă străduiam să le remediez, pentru a avea conștiința împăcată că, drept răspuns la căldura, la înțelegerea și dragostea pe care am găsito în Partid, să pot contribui, în măsura posibilităților mele la construirea socialismului la lupta pentru Pace.

Vreau să fac tot posibilul ca să-mi pot recâștiga încrederea Partidului, să fiu un luptător dârz în lagătul Păcii, să fiu un răspânditor convins, al cuceririlor științei sovietice și mai departe, un dușman necruțător al provocatorilor de război din lagărul imperialist.

Partidul mi-a creat condiții nevisate de mine, Partidul m'a făcut să-mi sporesc posibilitățile de muncă, Partidul mi-a creiat o viață cu perspective minunate și nu pot și nici n'am cum uita asta.

Sunt sigur că Partidul nu urmărește distrugerea oamenilor ci îndreptarea lor, ori, dacă cât de cât se va găsi în mine acel loc în care să continui să-mi defășor activitatea mea rog să-mi acorde această încredere pentru a mă îndrepta pentru a-mi desfășura activitatea și a fi util.

Am găsit întotdeauna în Partid înțelegerea, sensul vieții, bucuriile și satisfacțiile cele mai mari pe care le poate oferi viața unui om.

Sunt încredințat că și de data aceasta, gata de a primi orice sancțiune va considera Partidul că merit, voi pleca mai întărit, mai dârz gata de a îndeplini orice mi se va cere.

Rog încă odată, să se ţină seama că fusesem trimis în concediu de odihnă de către tovarăşii mei şi cu învoirea şi din dispoziţia C.C. Eram slăbit tocmai pentrucă am căutat zi de zi să muncesc cât mai mult, cât mai bine, pentru a dovedi că sunt numai şi numai alături de năzuinţele clasei muncitoare.

Să se ţină totuşi seamă de felul în care mi-a, dus viaţa, munca partinică şi profesională de când n'am mai avut legătură cu Pătrăşcanu. Aci, fac toate eforturile mintale pentru a spune tot, a fi cinstit, sincer.

16.II.1950

ss. Harry Brauner

DECLARATIE

Din primele luni când am început să frecventez pe Pătrăşcanii, în acea vreme venea foarte des şi Belu Silber, am luat contact cu o atmosferă împotriva Uniunii Sovietice. In legătură cu felul în care s'a desfăşurat plecarea lui la Moscova, când a fost în prima delegaţie pentru tratative, critica felul în care au fost ţinuţi afară până la ora când s'a anunţat mi se pare, ocuparea Bucureştilor. Că acest lucru nu era just, că tratativele începuseră înainte şi că dinadins sovietici au făcut astfel pentru a impune condiţii mai grele României făcând abstracţie de tratativele prealabile.

Stiu că el era în cei mai buni termeni cu exponenţii naţional-ţărăniştilor, cu Vişoianu şi cu Pop (mi se pare că şi acesta a fost la conferinţă). Cu acesta Elena Pătrăşcanu se plimbase toată vremea prin Moscova. In acea vreme el se considera secretarul general al Partidului iar în clipa în care tovarăşa Ana Paucker a venit dela Moscova, începuse să fie nemulţumit de faptul că tovarăşa Ana venise "impusă de Moscova". In toată acea perioadă, în preajma conferinţei dela Paris. Belu Silber, care ştiu că se vedea în permanenţă cu Vişoianu, cu Pop, se retrăgea cu el având lungi discuţii. Imi dădeam seama că aceste discuţii între ei erau în linia ideilor naţional-ţărăniştilor împotriva celor cari se trasau de către partid, căci, după ce se terminau discuţiile continuau bârfeli şi acest lucru de faţă fiind şi eu, şi Elena Pătrăşcanu şi Lena Constante. I

In aceiaş perioadă venea la ei în casă Herandt Torosian, care îi cerea să fie trimis la Paris şi care avea neapărat pretenţie să fie

numit consul general. Si cu acesta se retrăgea dar aveam impresia că Torossian nu căuta decât să-şi facă o "situaţie în străinătate şi că, considera acest lucru drept o datorie din partea lui Pătrăşcanu pe care îl ajutase în ilegalitate. Aveam impresia că Torosian îşi făcea afacerile prin Jean Nicolau, care după câte mi-aduc aminte, era susţinut tocmai de către Torosian faţă de Pătrăşcanu. Oridecâteori Pătrăşcanu avea câte o şedinţă la biroul politic, imediat după aceia Belu venea şi discutau împreună, fiindu-mi limpede că îi comunica lui Belu ce discuţii avuseseră loc la acele şedinţe. Avea o simpatie vădită pentru angloamericani căci îmi amintesc că în momentul în care a venit Hollman cu nu ştiu încă cine, şi-a arătat satisfacţia considerând că "tensiunea" care există şi condiţiile impuse de către sovietici vor fi ameliorate, spunea, în sensul posibilităţilor unei colaborări cu statele imperialiste.

Imi aduc aminte că Elena Pătrăşcanu, după ce fusese la recepţia cu Hollman?, cum nu mai înceta cu laudele la adresa acestui "om bine" cu care s'a întreţinut o seară întreagă.

In preajma conferinţei dela Paris, el avea nenumărate întrevederi cu Tătărăscu, spunea că acesta îi face orice i-ar cere în materie de a numi în corpul diplomatic şi, în acea vreme eu îmi exprimasem dorinţa de a face un voiaj, mi-a propus dacă vreau să accept, el poate până în 24 de ore să mă numească orişiunde ca ataşat cultural. Nu am răspuns afirmativ deşi mi-a mai pomenit de câteva ori, drept răspuns la cererea mea de a face numai un voiaj.

In acea vreme sau pe atunci l-am cunoscut la ei pe Zevedei Barbu, pe care el intervenind pe lângă Tătărăscu, l-a trimis la Londra. Nu cunoşteam atitudinea făţişă a lui Zevedei Barbu dar îmi dădeam seama că il simpatizează pe Pătrăşcanu.

In această perioadă continua împotriva Uniunii Sovietice să aducă tot felul de calomnii. Când tov. Vişinski a venit în România era vădit nemulţumit. Era în acea vreme când veniseră şi reprezentanţii Americii şi Angliei ca delegaţi. In preajma conferinţei dela Paris a avut nenumărate întrevederi cu Belu Silber. Când a plecat acolo a plecat lăsându-mi impresia că va avea de jucat un rol foarte important, că va participa activ la lucrările conferinţei fiind cel mai de seamă reprezentant al ţării. A stat acolo şi între timp în gazetele în care se vorbea despre lucrările conferinţei numele lui era uneori

trecut cu vederea. Atunci cred că au venit alarmați la mine Jean Nicolau, Paulopol, directorul lui de cabinet Rupenian comunicându-mi că se comentează acest lucru spunându-se că a căzut în disgrație. Stiu că am întocmit o serie de tăeturi de presă în legătură cu conferința dela Paris pe care intenționam să i le expediez pentru ca să-și dea seama. Nu am expediat până la sfârșit acesle tăeturi.

Intorcându-se dela Paris știu că i-a comunicat lui Lena Constante la un moment dat că s'a îndrăgostit de o americană, cu care a trăit acolo, din spusele lui Lena, care americană ar fi fost foarte bogată, care stătea la acelaș hotel cu el.

In perioada represaliilor împotriva muncitorilor legionari dela Malaxa, cari l-au împușcat pe tov. Apostol, spunea că această represiune era nejustificată, că de fapt muncitorii aduși la sapă de lemn și-au cerut dreoturile, că tov. Gheorghiu Dej, care e foarte rău cu muncitorii s'a dus singur într'o mașină și ar fi tras în aceștia cu mitraliera. Deasemenea că în tov. Apostol nu ar fi tras muncitorii legionari ci că s'ar fi tras din tabăra care venise să împiedice pe muncitori de a-și manifesta nemulțumirile. Despre tratamentul inuman la care sunt supuși muncitorii și despre teroarea exercitată împotriva lor deasemena vorbea uneori.

Si tocmai când spunea acest lucru susținea că el se bucură de popularitate tocmai pentrucă muncitorii știu că el nu dorește contrângerea lor, că tov. Gheorghiu Dej pierde din popularitate, că atunci când el a vorbit la Griviția au venit mii de muncitori, iar când tov. Gheorghiu Dej a trebuit să vorbească a fost nevoie de o mobilizare specială. Toată problema sovromurilor era aspru criticată, spunând că de fapt acestea nu numai că nu ajută țării ci dimpotrivă, sunt un element de acaparare a bogăției în favoarea sovieticilor. In sensul acesta considera Uniunea Sovietică (acelaș lucru ca și Belu Silber) drept un stat care profitând de rezultatul războiului își extinde expansiunea în țrăile balcanice, iar pe tov. Ana Paucker și Gheorghiu Dej drept exponenți acestui punct de vedere, spre deosebire de el, care vedea comunismul în colaborare cu anglo-americanii, cu imperialiștii. In perioada tratatelor comerciale știu că Belu venea mereu la el, îi atrăgea atenția că în felul acesta economia țării va ajunge falimentară și că e neapărată o colaborare cu capitalul anglo-american.

Spunea că capitaliştii sunt gata să ne acorde mari avantagii financiare şi că din cauza politicii pe care o duce URSS, suntem împiedicaţi de a ne reface.

Era nemulţumit de faptul că burghezia este atacată şi se considera că va putea să-şi menţină situaţia personală în funcţie de colaborarea cu anglo-americanii. Cu alte cuvinte era pentru un "comunism" de colaborare cu capitalismul imperialist, fără deci luptă hotărâtă împotriva duşmanului de clasă, burghezia.

După conferinţa dela Paris, când începuseră luptele împotriva naţional-ţărăniştilor ştiu bine că şi-a pus problema să renunţe la ministeriat şi să intre în corpul diplomatic plecând în occident, la Londra sau la Paris. In această privinţă Elena Pătrăşcanu îl îndemna foarte tare, spunând că eventual, dacă situaţia pentru el s'ar înrăutăţi ar putea rămâne acolo.

In acceace mă priveşte personal, ştiu că consideram că Elena Pătrăşcanu ar fi dorit acest lucru din snobism dar că, într'adevăr ar fi nimerit să plece şi cred că mi-am exprimat chiar această părere.

In anul când s'a făcut stabilizarea ştiu că nu a fost deloc de părere cu această reformă şi că critica aspru susţinând că stabilizarea va da o mare lovitură economiei naţionale. Era foarte vanitos, orgolios şi oridecâteori vorbea în public telefona la "Scânteia" dând indicaţii să i se publice discursurile, să i se pună fotografia, iar când vedea acest lucru arăta o mare satisfacţie.

Când au fost alegerile a fost foarte nemulţumit că nu i s'a pus candidatura într'un centru muncitoresc, la Ploeşti.

Discursul dela Cluj de care eu nici nu ştiam că nu fusese controlat de către biroul politic i-a produs o mare satisfacţie. Aclamaţiile şi primirea dela Cluj cred că l-a îmbătat cu totul. Era revoltat când, la Comitetul Central, în plenară, tov. Apostol s'a ridicat şi l-a criticat. Cred însă că acest lucru se întâmplase după ce tov. Gheorghiu Dej îi atrăsese atenţia şi îi ceruse în mai multe rânduri, să-şi facă autocritica publică.

Era teribil de încăpăţânat pe chestia asta şi cred că atunci l-a sfătuit şi Elena Pătrăşcanu să facă această autocritică. Nu voia şi spunea că "i se trage" dela tov. Vasile Luca, care îi susţine pe ungurii cari vor să facă Stat în Stat. Se considera bun român" şi nu vroia cu nici un chip să dea curs sfaturilor primite dela C.C. Din

aceasta reiese că ne comunicase conținutul unei ședințe secrete cari avusese loc la C.C., el fiind membru în biroul politic. Deci că destăinuia secretele ședințelor de Partid.

După acest discurs a început să fie din ce în ce mai nemulțumit și în mare măsură înfricoșat. Cred că în acea vreme a fost arestat Betea, o aflasem la ei în casă, după ce ar fi încercat să-l ajute pe Manoilă[1] să fugă, ar fi fost văzut într'o mașină americană în dreptul bisericei albe, urmărit și arestat. Acest lucru a provocat o mare consternare, îi era teamă să nu se pună în legătură cu el, deoarece avuseseră un contact. De atunci sau și înainte știu că căuta neapărat să se vadă cu tov. general Susaicov, care avea o vilă la Snagov. Tot timpul căuta să comunice prin tov. maior Skoda, care era aghiotantul tov. Susaicov. Era abătut și din ce în ce mai tăcut. Deasemenea înlăturarea lui Belu Silber din Partid l-a pus pe gânduri și l-a înfricoșat. Belu mai venea pe la el, fusese chemat în fața Comisiei de Control și povestea că merge foarte greu, că i se reproșează contactul cu americanii.

Nemulțumirile creșteau însă pe măsură ce Partidul întărindu-se își consolida situația împotriva burgheziei. Era atât de nemulțumit încât, acest lucru după Congresul PMR, cred, sau puțin înainte povestea că s'a dus la tov. Kavtaradze și că i-a mărturisit că își dă seama că "și-a distrus cariera politică", că tov. Kavtaradze l-ar fi mustrat de această vorbă care nu intră în vocabularul unui comunist. Si-a dat seama că făcuse o prostie exprimându-se în acest fel, dar de fapt, tocmai acest lucru dovedea concepția carieristă.

Problema unei eventuale fugi se pusese de mai multe ori Niciodată însă în mod concret. In această privință și eu personal am spus că sunt de părere că ar trebui să găsească o modalitate de a fugi. In ajunul plecării la Bruxelles Lena îmi comunicase că el i-a propus ca eventual împreună cu Elena Pătrășcanu să fugă.

După ce m'am întors dela Mangalia, cred că era în urma directivelor primite dela el, m'am întâlnit de mai multe ori cu Jean Nicolau cu Paulopol, cu Betea, care urmau să-i comunice dacă s'au luat măsuri de așa natură încât să nu se mai întoarcă.

In ultima perioadă, înainte de arestare, deasemenea puseserăm

[1] Manuilă Sabin.

problema fugii. Si eu eram de acord că ar fi bine să plece.

Era după o Duminică, după ce fuseserăm spre Piteşti şi a avut impresia că o maşină îl urmăreşte. Atunci discutând am ajuns la concluzia că nu ar exista decât o singură posibilitate şi anume dacă l-ar lua o maşină de pe partea cealaltă a lacului unde era vila la Snagov, sau dela Predeal şi să plece eventual la graniţa Ungariei într'o noapte.

In acea vreme o prietenă din copilărie a lui Elena Pătrăşcanu, Edith Marcovici, care era, din declaraţiile Pătrăşcanilor o mare afaceristă (făcea cred negustorie) îşi făcea formele de plecare în Argentina cred. Intr'o zi obţinând aceste forme a rămas să mergem, cred că şi cu Lena, la Pătrăşcanii spre a ne lua rămas bun dela dânsa. La un moment dat, rămânând cu ea în birou, mi-a spus că dacă am nevoie de biroul populaţiei cu numele schimbat, dacă mă gândesc să plec sau să plecăm să mă adresez unui avocat Grauer cred, pe calea Călăraşilor, numele e în cartea de telefon şi să cer să vorbesc cu un domn Piky. Spunându-i că viu din partea ei el îmi va arabja cu uşurinţă biroul populaţiei. Mi-a scos din poşetă două birouri de populaţie vechi, rupte, a unui bărbat şi a unei femei în vârstă care erau născuţi în Bucovina şi mi-a spus că acestea să le păstrez şi să le duc aceluia când va trebui. Eu am comunicat după aceia şi lui Pătrăşcanu şi Elenei Pătrăşcanu acest lucru dar nu au insistat deloc. Deşi nu mi-au spus ei pe faţă, cred că ea îmi dăduse pentru Pătrăşcanii această adresă, ca în cazul în care ar fi vrut să fugă cu acte schimbate să le procur prin persoana indicată. De asemenea, la plecarea ei, ea şi-a exprimat dorinţa de a-i lăsa o maşină pe care o avea lui Pătrăşcanu sau de nu că e dispusă să mi-o vândă mie pentru un preţ derizoriu (20.000 lei). Eu am spus că n'am bani s'o cumpăr dar că dacă Pătrăşcanu e de acord să o utilizăm împreună lucru care a fost de acord, eu pot să iau maşina să o înregistrez pe numele Arhivei de Folclor. Ea m'a sfătuit să ţiu şi şoferul care e foarte bun. A adus maşina în garajul Arhivei de Folclor era o maşină mică, cred un DKW de 4 locuri şi a venit să o controleze Rupenian, fostul director de cabinet al lui Pătrăşcanu. Comporta o reparaţie. La câteva zile după arestarea lui Pătrăşcanu a venit şoferul maşinei spunându-mi că familia cere maşina înapoi. Eu nu ştiam dacă trebuie s'o dau dar Rupenian, a venit şi el şi mi-a

spus că într'adevăr familia acestei Edith Marcovici vrea înapoi maşina. Le-am spus că să o ia, nici n'am coborât de sus.

Birourile populaţiei le-am aruncat în foc după câteva luni şi n'am comunicat niciodată cu persoana ce-mi fusese indicată. Cred că toată această chestie, cu actele cu maşina era în legătură cu proiectul de plecare însă nu fusese niciodată discutat concret. Când Herand Torossian discutase într'o seară la mine despre greutăţile trecerii frontierei, deşi era în preajma arestării lor, totuşi nu au pus această problemă a actelor sau a maşini.

Nu a fost hotărât nimic concret în legătură cu fuga Pătrăşcanilor în prezenţa mea, ci plana numai ideia.

Din toate cele spuse mai sus reiese că Pătrăşcanu a avut în permanenţă o atitudine duşmănoasă clasei muncitoare. Departe de a se comporta ca un conducător al Partidului, dimpotrivă, nutrea sentimentele cele mai mârşave, exponent al intereselor burgheziei şi prin întreaga activitate, periculos duşman al năzuinţelor clasei muncitoare, al clasei muncitoare însăşi. Legăturile cu burghezia, prin Belu Silber, dorinţa de colaborare cu capitalul anglo-american, cu anglo-americanii, atitudinea trotchistă antistalinistă şi antisovietică, îngâmfarea, vanitatea şi atitudinea şovină, care a reieşit din discursul dela Cluj pe faţă, nedorinţa de a-şi revizui ideile atunci când Partidul i-a dat această posibilitate, soluţia de a fugi, dovedesc cu prisosinţă drumul pe care mergea, poziţia criminală.

In ceeace mă priveşte, intrat în acest mediu, m'am făcut părtaş la ideile lui Pătrăşcanu în cea mai mare parte. Faptul că şi eu colportam acolo ştiri calomnioase la adresa Uniunii Sovietice, faptul că participam la toate discuţiile duşmănoase că punându-se problema fugei lui am fost de acord, că aşi fi fost dispus, dacă mi-ar fi cerut să acord tot sprijinul pentru această fugă, dovedeşte că, într'adevăr, prin acceptarea a tot ce se petrecea acolo, prin chiar aderarea uneori la tot ce se vorbea, sunt vinovat în cea mai mare măsură. Dacă aşi fi avut o atitudine cât de cât partinică, nu trebuia să accept să deviu un instrument ci aşi fi avut alementara obligaţie de a comunica Partidului, al cărui membru eram, toate aceste lucruri. Cocoloşindu-le m'am făcut vinovat de complicitate. După arestarea lui Pătrăşcanu, am făcut toate eforturile de a mă apropia de Partid, de a munci pentru a şterge urmele acestei perioade. Am

căutat să mă lămuresc, să citesc să analizez atitudinea şi atmosfera din mediul lui Pătrăşcanu. Partidul mi-a dovedit o căldură pe care nu o meritam, m'a ajutat, mi-a creiat o situaţie la care n'aşi fi visat niciodată, dar cu siguranţă că şi Partidul în toată această vreme aştepta dela mine dovada faptului că într'adevăr nu mai am nimic cu trecutul. Si acest lucru căutam să-l dovedesc muncind, îndeplinind cu toată bucuria sarcinile ce le primeam însă exact ceeace trebuiam să fac nu făcusem. In perioada verificărilor mi se dăduse prilejul să fi dovedit că într'adevăr nu mai am nimic cu Pătrăşcanii, mi se dăduse prilejul să fac, ceeace am făcut astăzi. Nu am făcut-o deoarece nu am avut curajul necesar, din frică. La un moment dat mi-am pus problema şi pe urmă mi-am zis că Partidul ştie de fapt că am fost în legături permanente cu Pătrăşcanu. Dacă mă va întreba mai amănunţit voi spune. Nu era o atitudine justă, ci dimpotrivă îmi găsisem un argument care să-mi convie pe care să mă sprijin pentru a mă cocoloşi pe mine.

24.II.1950 ss. Harry Brauner

LUCRETIU PATRASCANU

L-am ştiut de prin 1937–1938, când venea uneori seara cu Elena Pătrăşcanu la "Cafee de la Paix". L-am cunoscut în toamna anului 1944 prin Elena Pătrăşcanu, la el acasă, într'o zi când ea fiind bolnavă i-am făcut o vizită aducându-i flori.

In general era un om căruia nu-i plăcea să aibă prieteni. Prietenia cu mine şi cu Lena Constante i-au fost mai degrabă impuse de către Elena Pătrăşcanu. Din toate povestirile Elenei Pătrăşcanu reieşea că de când îl cunoscuse el nu avea prieteni şi că era nesociabil, că ea trebuia să lupte cu el pentru a avea prieteni şi a-i putea aduce acasă.

Foarte închis, îi plăcea să lucreze cea mai mare parte din vreme. Avea mereu preocupări, în afară de munca dela minister şi munca politică propriuzisă, de a studia literatura.

Egoist: când veneam seara la el dacă la un moment dat simţea că vrea să se culce, fără a face cel mai mic efort de a mai sta spunea: "acum plecaţi, mă duc să mă culc." Ii plăcea să se vorbească şi să vorbească despre el. Din povestirile lui reiese că era foarte afemeiat

căci, povestind trecutul lui, mai cu seamă îi plăcea să istorisească diferite întâplări cu femei.

Orgolios, vanitos: când ţinea câte un discurs, telefona la "Scânteia" dând indicaţii personale să-i fie publicat, unde, iar în ziua apariţiei îi plăcea să-şi vadă numele publicat. Acelaş lucru când a luat iniţiativa ajutorării Maramureşului şi când avea organizat un serviciu de presă pentru a da publicităţii acţiunile în această privinţă.

In ceeace priveşte banii, era foarte cumpătat, aproape zgârcit. In casă la ei, el administra banii, dând bani nevestei sau pentru coşniţă. Ii plăcea să facă economii şi când fusese în străinătate a pus bani deoparte în monede de aur.

Legături propriu zis prieteneşti nu avea. Se vedea din când în când cu o pictoriţă Roza Propst Kraid şi soţul acesteia Polack, dar aveam impresie că mai cu seamă din obligaţie, pentrucă se cunoscuseră dinainte, când era în ilegalitate. Deasemenea, o veche prietenă de a lor Elvira Segall, care locuia la Beyruth, a fost în 1947 primăvara prin ţară şi s'a văzut cu ei mai des. Mai vedeau uneori, dar foarte rar, pe o veche prietenă din şcoală a Elenei Pătrăşcanu, Edith Marcovici şi pe aceasta însă aveam impresia că numai din obligaţie.

De familie era rupt, foarte rareori o vedea pe mama lui, însă nu la ei acasă, căci nu era în bune relaţii cu Elena Pătrăşcanu.

Când i-am cunoscut vedeam mai des pe Herand Torossian, pe Mihai Sebastian şi pe Belu Silber. La Herand Torossian, înainte ca acesta să fie plecat consul la Paris, erau uneori invitaţi.

In general când veneam la ei seara, de cele mai multe ori stăteam împreună cu Lena Constante de vorbă cu Elena Pătrăşcanu, el lucrând la biroul lui. Singurul om cu care se întreţinea mai mult era Belu Silber cu care se retrăgea adeseori şi discutau mult împreună.

Nu îi plăcea să bea alcool şi nu o făcea decât rareori când îl îndemnam noi ca să se mai dispuie.

O altă caracteristică era ambiţia: a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a ocupa câtedra de economie politică dela Facultatea de Drept. In ceeace priveşte elaborarea cursurilor se consulta cu Belu Silber şi aveam impresia că îşi revizuia materialul prin Betea. Incepând să-şi elaboreze cursul a început să o utilizeze pe Lena

Constante, dându-i să-i corecteze forma, să-i bată la maşină. Am aflat la un moment dat, dela Lena Constante că venea pe la ea acasă pentru a-i corecta cursurile. Mi-am dat seama atunci că acesta era un pretext şi că avea legături cu ea.

Dealtfel, uneori când eram la dânsa acasă îi telefona întrebând-o ce mai face, uneori chiar dela minister.

In ceeace priveşte atitudinea politică, avea întotdeauna sau lăsa impresia, că se considera de o importanţă foarte mare, că actul dela 23 August i se datorează, în cea mai mare măsură. Nu era doritor de recepţii şi de cele mai multe ori avea discuţii cu Elena Pătrăşcanu că, atunci când erau invitaţi la recepţii el pleca primul, înaintea celorlalţi tovarăşi din biroul politic, arătând prin aceasta o atitudine netovărăşească, care ar fi putut fi interpretată drept ostilă.

Se exprima în termeni duşmănoşi faţă de Uniunea Sovietică, spunând că este un stat poliţist de constrângere a libertăţilor şi considera că comunismul ar putea fi făcut la noi pe alte baze "mai largi, că acest lucru s'ar putea întâmpla atâta vreme cât angloamericanii şi-ar fi. putut impune şi ei punctul de vedere. Cu alte cuvinte un comunism naţionalist.

Despre Vişoianu sau Ghiţă Pop, cu care fusese la Moscova vorbea cu simpatie. In general nu nutrea ură de clasă impotriva burgheziei ci, lăsa să se înţeleagă că s'ar fi putut ajunge la o înţelegere cu ea.

In oarecare măsură cred că era influenţabil că numirile lui Torossian la Paris s'au făcut datorită relaţiilor acestuia cu Belu Silber sau a lui Nicolau şi a lui Poulopol datorită influenţei lui Torossian şi a lui Belu Silber.

Se ducea cu neplăcere la consiliile de ministri şi în general la şedinţe. Când avea câte o şedinţă, de foarte multe ori Belu Silber era nerăbdător şi căuta să-l vadă la orice oră pentru a discuta cu el după aceia.

Era extrem de activ şi îşi împărţea activitatea între Academie, unde se ducea dis de dimineaţă să cetească. Minister, Partid şi munca pe care o depunea lucrând la biroul său acasă.

Nu ducea o viaţă luxoasă şi când şi-au clădit în 1946 casa la Snagov avea deseori discuţii cu Elena Pătrăşcanu pentru că aceasta cheltuia prea mult pentru amenajarea casei.

Deşi, despre rege spunea "bâlbâitul" totuşi vorbea cu simpatie despre el.

Despre tovarăşii din biroul politic avea întotdeauna cuvinte urâte: despre tov. Ana Paucker (căreia îi spunea uneori "tante Ana") spunea că vine cu mandat special dela Moscova pentru a forţa lucrurile; despre tov. Luca, atunci când a fost problema discursului dela Cluj că îşi protejează ungurii, despre tov. Miron Constantinescu că e invidios pe el şi că ar dori să-i preia locul de "intelectual al partidului". Cred că în întreaga lui activitate, Belu Silber a avut o foarte mare influenţă, că el era cel care îi făcea legătura cu cercurile naţional-ţărăniste şi care îl încuraja în acţiunile lui, criticând hotărîrile partidului şi făcându-i imputări în această privinţă, că acceptă anumite hotărîri ale Partidului.

Am convingerea că Lena Constante a fost influenţată de dânsul, din pasiunea extraordinară pe care a avut-o pentru el şi că a utilizat-o profitând de acest lucru (cum de pildă a fost întâlnirea cu Pogoneanu, sau ascunsul banilor).

Despre rolul lui Betea nu mi-am dat seama, ştiu însă că îl aprecia, că venea mereu pe la minister şi că în campania electorală l-a utilizat.

2 Martie 1950

ss. Harry Brauner

DECLARAŢIILE MARTORILOR ÎN FAZA ANCHETEI

D E C L A R A T I E

Subsemnatul ANTON CONSTANTIN, născut în anul 1894, Mai 21, în Bucureşti, fiul lui Stefan + şi al Anei, fost general, inspector general al Jandarmeriei, condamnat la 18 ani muncă silnică pentru complicitate la înaltă trădare în prezent ispăşind pedeapsa în Penitenciarul Aiud, declar următoarele:

Intrebare: Ce atribuţiuni ai avut d-ta în Jandarmerie?

Răspuns: Inainte de 23 August 1944, adică din Iulie 1940, am funcţionat ca şef de Stat Major al Inspectoratului General al

Jandarmeriei până la data de 23 August 1944, când am fost numit inspector general al Jandarmeriei.-

In calitate de şef de Stat Major subsemnatul dirijeam Serviciul de Stat Major al I.G.J. care se ocupa exclusiv cu partea militară a acestei Instituţiuni; în ce priveşte partea poliţienească ea era condusă şi executată de către Direcţia Ordinei din I.G.J. sub conducerea generalului TOBESCU CONSTANTIN.

Intrebare: In calitatea arătată dacă ştii ce relaţiuni existau între PIKI VASILIU şi LUCRETIU PATRASCANU?

Răspuns: Stiu că în primăvara şi vara anului 1944, d-na D.D. PATRASCANU, mama d-lui LUCRETIU PATRASCANU s'a prezentat în câteva rânduri la I.G.J., pentru a solicita generalului PIKI VASILIU – în calitatea sa de Subsecretar de Stat la Interne – diferite aprobări în legătură cu absenţa d-lui PATRASCANU dela Poiana Tapului, unde acesta avea domiciliul obligator.-

După cât ştiu, dl. PATRASCANU a venit şi d-sa o singură dată cu o asemenea cerere.-

Intrebare: De câte ori şi când anume l-ai văzut pe LUCRETIU PATRASCANU, în cabinetul lui PIKI VASILIU?

Răspuns: Niciodată.

Intrebare: Ce raporturi personale ai avut cu LUCRETIU PATRASCANU?

Răspuns: Inainte de 23 August l-am văzut de două ori: Prima dată la Inspectorul general al Jandarmeriei, cam prin luna Iulie 1944, când a venit la g-ralul VASILIU cu cererea de care am vorbit mai sus, iar a doua oară în noaptea de 22/23 August 1944 la Palatul Regal unde a luat parte ca delegat al Partidului Comunist la consfătuirea ce a avut loc sub preşedinţia regelui, privind lovitura de Stat dela 23 August.

Tin să declar că înainte de 23 August mama sa, d-na D.D. PATRASCANU a venit de câteva ori la I.G.J-cu diferite cereri privind situaţia fiului ei. Cu această ocazie am cunoscut-o personal şi am tratat-o cu tot respectul deoarece era o persoană bătrână, văduvă a fostului meu profesor de liceu D.D. PATRASCANU.

După 23 August d-sa fiind ministru al Justiţiei iar eu inspector general al Jandarmeriei, l-am văzut pe dl. PATRASCANU de mai multe ori. Imi amintesc că în luna Noembrie 1944, l-am vizitat la

Ministerul de Justiţie pentru a-l ruga să intervină d-sa să nu fiu schimbat dela comanda Jandarmeriei, aşa cum aflasem că se proectase de către Ministrul de Interne dl. PENESCU.-

D-sa fiind grăbit a se duce în audienţă la Palat, l-am însoţit în maşina Ministerului de Justiţie, povestindu-i pe drum ceeace i-am solicitat. L-am condus până la Palatul dela Băneasa, d-sa promiţându-mi înainte de despărţire că va vorbi regelui în această chestiune chiar în aceiaş zi. I-am mulţumit şi ne-am despărţit, subsemnatul înapoindu-mă cu maşina I.G.J. condusă de maistrul ONIGA GHEORGHE şoferul I.G.J.

L-am revăzut în mai multe rânduri la diferite festivităţi fără să am cu d-sa discuţiuni.-

Intrebare: In ce împrejurări ai prezentat lui PIKI VASILIU o cerere a lui PATRASCANU şi ce conţinut avea aceasta?

Răspuns: Am prezentat generalului PIKI VASILIU toate cererile pe care mi le-a lăsat d-na D.D. PATRASCANU şi care toate conţineau cereri privind situaţia fiului său.-

Nu-mi amintesc dacă atunci când dl. PATRASCANU s'a prezentat personal la I.G.J. (Iulie 1944) d-sa a prezentat personal cererea g-ralului PIKI VASILIU, sau dacă acesta nefiind prezent, mi-a lăsat mie cererea şi totuşi în acest moment îmi amintesc precis că cererea aceasta mi-a fost lăsată mie şi că i-am prezentat-o generalului VASILIU care nu a aprobat-o motivând că acum nu mai are nevoie să-l lase pe PATRASCANU prin Bucureşti liber, la această dată cunoscându-i toate legăturile de care Ministerul de Interne avea nevoie.-

Intrebare: Unde se afla PATRASCANU când i-ai prezentat acea cerere lui PIKI VASILIU?

Răspuns: Când am prezentat acea cerere, nu ştiu unde se găsea dl. PATRASCANU. Pentru rezultat urma să vină mama sa. El nu s'a mai prezentat niciodată la I.G.J.; cauza nu am cunoscut-i dar o bănuiam că ar fi fost participarea d-sale la mişcarea subversivă.-

Intrebare: Cum motiva PATRASCANU necesitatea de a i se aproba o prelungire a şederii sale în Bucureşti?

Răspuns: Intotdeauna – ca şi atunci când s'a prezentat personal – cererile sale se bazau pe necesitatea de a urma diferite tratamente medicale.-

Intrebare: De câte ori te-ai întâlnit cu PATRASCANU în timpul când acesta se găsea sub urmărire?

Răspuns: In tot timpul cât bănuesc că se afla sub urmărire nu m'am întâlnit niciodată în afară de noaptea de 22/23 August 1944. Spun bănuesc, deoarece subsemnatul nu aveam în I.G.J. atribuţiuni poliţieneşti, acestea revenind exclusiv Direcţiei Ordinei condusă de generalul TOBESCU.-

Intrebare: Cine erau şoferii maşinei d-tale în perioada când PATRASCANU se afla în domiciliul obligatoriu şi perioada urmărirei sale?

Răspuns: In tot acest timp am avut numai soferi în termen al căror nume nu mi le amintesc. Unul al cărui nume de botez era ION, ştiu că şi-a omorât soţia dându-i două palme, cu ocazia unor certuri familiare.- Eu cred că de numele acestor şoferi îşi aminteşte şoferul ONIGA GHEORGHE de care am vorbit mai sus.

Aceasta-mi este declaraţia pe care o semnez.

8 SEPT. 1951

ss. ANTON CONSTANTIN

PROCES VERBAL DE INTEROGATORIU
16 Aug. 1952, la Cluj.

INTEROGATORIU A INCEPUT LA ORA 7,40 minute
INTEROGATORIU S'A TERMINAT LA 12,00 minute

Eu, Lt. de Securitate GRUIA MANEA, am interogat în calitate de anchetator pe arestatul, APOSTOL PAVEL.

INTREBARE: Arată D-ta activitatea politică ce ai desfăşurat'o până la 23 Aug. 1944?

RASPUNS: Activitatea mea politică înainte de 23 Aug. 1944, am desfăşurat'o in cadrul organizaţiei Sioniste HASOMER–HATAIR, incepând din 1934/1935, unde in anul 1939 datorita activităţii mele intensă in cadrul acestei Organizaţii am fost cooptat in Comitetul Central al acestei Organizaţii pe ţinutul Transilvaniei, iar apoi ales ca Secretar al Comitetului Central.

In cadrul acestei Organizaţii am organizat răspândirea ideologiei oficiale a miscării, ideologie social-fascistă, diversionistă cu

elemente luate din troţkism si reformism. Un element esential in această activitate era ponegrirea Uniunii Sovietice contestând că acolo s'ar fi rezolvat problema evreiască.

In spiritul celor arătate mai sus am redactat in 1939 toamna, programul de educaţie ai membrilor mai in vârstă ai acestei organizaţie.

INTREBARE: Ince Partid te-ai incadrat imediat după 23 Aug. 1944?

RASPUNS: După evenimentele dela 23 Aug. 1944, m'am incadrat in P.C.R..

INTREBARE: Ca membru al P.C.R. ţi-ai indeplinit D-ta sarcinile ce ţi s'au dat in spiritul liniei trasate de Partid?

RASPUNS: Ca membru al P.C.R-ului nu mi-am indeplinit sarcinile in spiritul liniei trasate de Partid:, in diferite etape am desfăşurat o activitate duşmănoasă de promovare a unei linii naţionaliste şovine, linie ce era una şi aceaşi cu a elementelor reprezentate ale Partidelor burgheze-reacţionare, linie ce făcea să adâncească şi mai mult ura şi neincrederea dintre populaţia română şi cea maghiară. Această activitate am desfăşurat'o in timp ce mi s'au incredinţat diferite sarcini importante de catre P.C.R.

INTREBARE: Arată D-ta când şi cum ţi-ai desfăşurat această activitate duşmănoasă şi cauzele determinante?

RASPUNS: In vara anului 1945 la Sibiu, s'a format un Comitet Interimar Studenţesc care avea ca scop să mobilizeze studenţii in vederea mutării Universităţii dela Sibiu la Cluj. In acest Comitet pe lângă reprezentanţii U.T.C-ului si U.T.S.-ului au intrat si reprezentanţi ai tineretului P.N.T. şi P.N.L. Eu care reprezentam U.T.C-ul aveam ca sarcină trasata de Partid de a imprima o linie a Partidului in massele studenţeşti ca: demascarea şi combaterea naţionalismului şi şovinismului, propagate de reacţiunea românească, dovedirea caracterului său trădător, dovedirea legăturii dintre acţiunile şovine ale reacţiunii interne şi acţiunea imperialistilor americano- Englezi de a desmembra din nou Transilvania.

Una din principalele frământări ale studenţimii, era condiţiunile in care se va face mutarea Universităţii din Sibiu la Cluj. In această problemă elementele reactionare ale Partidelor Burghezo-Mosieresc P.N.T. şi P.N.L. din Comitetul Interimar al Universităţii din Sibiu,

susţinea că această mutare trebue să se facă prin evacuarea din Cluj a universităţii maghiare, fapte ce ar fi adus după sine consecinţe grave cu privire la intreaga acţiune a P.C.R-ului de apropiere a naţionalităţii române de ce-a maghiară.

Linia Partidului era, ca ambele Universităţi trebue să fie la Cluj, colaborând in opera de democratizare a vieţii culturale, printr'o atitudine sinceră şi lipsită de rezerve, linie ce trebuea imprimată studenţilor ambilor naţionalităţi.

In locul acestei linii eu am promovat una antipartenică, susţinând teza posibilităţii colaborării cu elementele reacţionare, in loc de a duce o acţiune de combatere şi demascare a poziţiei duşmănoase ce o aveau reprezentanţii P.N.T. şi P.N.L., demascare ce ar fi trebuit să o fac in faţa masselor studenţeşti. Eu am aplicat această linie antipartenică, deşi eram constient de consecinţele grave ale activităţii acestor elemente trimise de P.N.T. şi P.N.L. Mai mult incă: deşi P.C.R. înţelegea infinţarea ambilor universităţi la Cluj, pe o bază principială eu căutam să creiez impresia in rândul studenţilor că infinţarea Universităţii maghiare este o concesie temporară, tranzitorie, după care la Cluj va funcţia numai universitatea românească, acea maghiară urmând a se desfinţată sau a fi mutată in altă parte. Această teză am susţinut'o şi in faţa unei delegaţii ale studenţilor români dela Universitatea maghiară din Cluj, cu ocazia unei intâlniri când eu am fost ca delegat al Comitetului Interima la Cluj. In felul acesa am intărit spiritul şovin şi influenţa reacţiunii asupra studentimii in loc de a imprima linia sinceră şi principială a Partidului Comunist de care am fost trimis in acest Comitet.

Deşi am fost avertizat de diferiţi activişti de vază a Partidului când m'am situat pe o poziţie reacţionară, eu am persistat in această atitudine, care atitudine nu a fost intâmplătoare: ea reflecta convingerile mele lăuntrice cu caracter naţionalist – şovin şi o adversitate faţă de populaţia maghiară in general.

In această perioadă mi s'a arătat de Dl. GHENA actualmente la Procuratura Generală din Bucureşti, că linia adoptată de mine este o linie contrară celei trasate de Partid, făcându-mi mai multe observaţii privitor la această atitudine.

Deasemenea DIACONESCU DUMITRU actualmente la

Preşedenţia Consiliului de Ministrii. VEZENDEANU in prezent la C.C. P.M.R. Secţia externă şi soţii MANDEA medici in Oradea, mi-au arătat că am căzut pe o poziţie reacţionară.

Dr. KOMLOS GHEORGHE, in prezent Medic militar la Tg. Mureş, combătând atitudinea mea a afirmat că are impresia că eu am adoptat această poziţie cu scopul de a face carieră cu ajutorul elementelor reacţionare, in sensul că eu aş căuta să avansez in viaţa universitară cu ajutorul elementelor reacţionare care deţineau funcţii de răspundere in conducerea universităţii. Si intradevăr afirmaţia lui era reală: apropiindu-mă de elementele reacţionare din conducerea Facultăţii prin atitudinea oportunistă pe care o adoptasem, am fost numit asistent la propunerea făcută de Prof. LUCIAN BLAGA şi D.D. ROSCA ambii elemente reacţionare.

In această atitudine a mea am fost şi mai mult intărit in urma unei conferinţe ţinută de LUCRETIU PATRASCANU la Sibiu, când după primirea unor profesori universitari de catre LUCRETIU PATRASCANU, in cercurile universitare a inceput să se discute intens despre o poziţie naţionalistă a lui LUCRETIU PATRASCANU in cadrul Partidului in opoziţie cu linia oficială a Partidului.

Incurajat de atitudinea lui LUCRETIU PATRASCANU şi a altor elemente apropiate lui, eu am continuat să mă menţin pe o poziţie naţionalistă şovină şi in activitatea mea ulterioară.

Astfel in toamna anului 1945, la Cluj, a luat fiinţă ziarul "Tribuna Noua" care avea ca scop să popularizeze politica guvernului şi a Partidului şi in special poziţia lor in problema Transilvaniei, fără ca acest organ să fie un reprezentant oficial al Partidului şi Guvernului. Eu am avut acolo funcţia de Secretar de redacţie la inceput şi apoi acela de prim redactor.

Si in cadrul activităţii la această gazetă, eu am continuat să imprim aceaşi linie naţionalistă şovină, pe care o promovasem in activitatea mea anterioară şi care era una şi aceaşi cu a elementelor reprezentante ale partidelor burghezo-moşiereşti, linie ce făcea să se adâncească şi mai mult neincrederea şi ura dintre populaţia română şi ce-a maghiară.

Discursul ţinut de LUCRETIU PATRASCANU la Cluj, in care a adoptat o atitudine făţiş şovină a dat posibilitatea atât mie cât şi grupului naţionalist din jurul ziarului să avem o atitudine şi mai

deschisă şi mai provocatoare.

Aceasta a făcut ca ziarul să fie pe placul reacţiunii burghezo-moşiereşti care N'a intârziat să-mi facă cunoscut acest lucru prin diferite metode. Astfel redactorul ziarului IACOB TIS fost Naţional Tărănesc om apropiat a lui Emil Hateganu in strânse legături cu cercurile clericale mi-a adus la cunoştinţă că preoţii au primit instrucţiuni să ajute la răspândirea ziarului, intrucât linia naţionalistă şovină a ziarului, era şi linia lor. Această simpatie a devenit evidentă, când cu prilejul publicării numărului 100 a ziarului "Tribuna Noua" am fost felicitat de episcopii cultului ortodox şi Greco-catolic, felicitări ce au şi fost publicate in ziar, deşi aceştia aveau pe atunci o poziţie net ostilă operei de democratizare a ţării.

In redacţie aveam pe un anume CONSTANTINESCU, legionar, care trebuind să plece definitiv din Cluj, a venit la mine şi mi-a spus, că ştie că sunt evreu, că acest lucru il mai ştie şi alţii, dar că linia naţionalistă a ziarului face ca legionarii să sprijine răspândirea acestui ziar, şi să nu mă mir de creşterea serioasă a tirajului care a atins ziarul Tribuna Noua.

Asa cum am arătat mai sus, ziarul a fost incurajat in linia sa naţionalistă-şovină, de un număr de elemente apropiate lui LUCRETIU PATRASCANU si chiar de către LUCRETIU PATRASCANU.

Astfel GHEORGHE SICLOVAN, in prezent Conferenţiar la I.S.P. Bucureşti pe atunci colaborator la Institutul condus de L. Pătrăşcanu şi om apropiat lui, mi-a spus că a citit ziarul "TRIBUNA NOUA" şi socoteşte că poziţia acestui ziar este pe placul lui Pştrăşcanu si a cercului său.

Această poziţie a avut'o şi un alt inspector anume TIBERIU BOGDAN, care avea legaturi cu LUCRETIU PATRASCANU, care venind la Cluj, mi-a comunicat că LUCRETIU PATRASCANU ia spus cu ocazia unei audienţe pe care i-a acordat-o că poartă interes ziarului "Tribuna Noua" pentru linia pe care o promovează. TIBERIU BOGDAN până in urmă cu un an şi jumătate a fost Inspector la Ministerul Invăţământului Public, locueşte in Piaţă Icoanei /Capătul Str. Polone fosta locuinţă a lui Madgiaru[1]/.

In primăvara anului 1946, a venit in Cluj, Dr. MIHAIL POP

[1] Madgearu Virgil.

/din informații Medic militar/ in prezent/ care prin activitatea lui era un element apropiat lui LUCRETIU PATRASCANU şi mi-a spus următoarele: LUCRETIU PATRASCANU vrea să provoace o discuție asupra problemei naționale pentru a imprima linia lui naționalistă, in care scop caută elemente intelectuale, membrii de Partid, pe care să se sprijine această acțiune, pe care vrea să o ducă in primul rând in sânul Partidului. Acestea mi-a spus in legătură cu aprecierea lui personală pentru linia naționalistă-şovină a ziarului, care după cum a afirmat el este identică cu punctul de vedere al lui LUCRETIU PATRASCANU.

Toate acestea făcea ca eu şi membrii redacției să ne considerăm partizanii poziției lui LUCRETIU PATRASCANU.

Elementele care au patronat ziarul, care erau personalități din viața universitară şi anume: CONSTANTIN DAICOVICI Decan al Facultății de Litere şi Filozofie, apoi Ministru Adjunct al Invățământului Public, ALEXANDRU ROSCA Profesor la Facultatea de Litere şi Filozofie, MIHAIL KERNBACH Decan al Facultății de Medicină, şi EMIL PETROVICI Profesor la Facultatea de Litere si Filozofie, au susținut aceasta linie a ziarului considerându-se ca eelemente ce simpatizau cu poziția lui L. PATRASCANU.

Astfel CONSTANTIN DAICOVICI mi-a afirmat in repetate rânduri, că poziția lui LUCRETIU PATRASXANU[1] /redau chiar expresia lui/ – "este singura compatibilă cu sentimentele cu adevărat românești"–

Tot C. DAICOVICI, care se interesa indeaproape de ziar, vorbind despre linia ziarului mi-a spus că "TRIBUNA NOUA" indrăznește să spună ceace gândesc toți intelectualii români. Această poziție a lui C. DAICOVICI mi-a fost confirmată mult mai târziu, cu ocazia publicării documentului Biroului Informativ cu privire la situația din Partidul Comunist din Jugoslavia; pe atunci C. DAICOVICI deținea funcția de Ministru Adjunct al Invățământului Public. Mergând intr'o vizită la el mi-a spus că demascarea lui TITO – "se datorește indreptățitei rezistente naționale, a Jugoslaviei" față de așa zisele pretenții ale Uniunii Sovietice.

[1] Lucrețiu Pătrășcanu.

Intr'un stil foarte subtil C. DAICOVICI căuta să descrediteze buna intenţie a Uniunii Sovietice faţă de ţările cu Democraţie Populară, şi să slăbească increderea intrăinicia Regimului Sovietic.

Asemenea aluzii şi afirmaţii C. DAICOVICI le-a făcut faţă de Prof. EMIL PETROVICI supt o formă mai voalată, faţă de ALEXANDRU ROSCA, faţă de STEFAN PASCU Conferenţiar la Facultatea de Istorie, faţă de actuala mea soţie cum şi faţă de cumnatul său TUDOR BUGNARIU Profesor la Facultatea de Filozofie din Bucureşti.

Cu acest Comitet de Patronare eu cu Directorul ziarului anume DIMITRIE TUDORANU, in prezent Profesor la Facultatea de Petagogie Clij, am avut diferite discuţii privitor la linia ce trebueste imprimată in diferite cazuri ziarului "TRIBUNA NOUA" când acestia impreuna cu noi, au căzut de acord asupra liniei naţionaliste-şoviniste in cazurile respective. Spre exemplu: in primăvara anului 1946, a avut loc in Cluj, o manifestaţie făcută de o serie de elemente reacţionare din rândurile studenţilor, manifestaţie cu caracter şovin şi huliganic. Discutând cu ei poziţia ziarului faţă de aceste manifestări şovine şi huliganice, am hotărât ca să acceptăm in fond scopul manifestaţiei, care avusese ca scop aţâţarea spiritelor contra populaţiei maghiare, insă să combatem forma sub care s'a desfăşurat. In felul acesta poziţia ziarului nostru, a incurajat şovinismul şi a sprijinit manevrele reacţiunii din ţară şi străinătate.

In cadrul redacţiei ziarului "TRIBUNA NOUA", elementele componente aveau trecut compromis: spre exemplu, Directorul ziarului TUDORANU DIMITRIE, avea legături cu cercurile naţional Tărăniste. In redacţie reprezenta punctul de vedere cel mai reacţionar şi căuta să imprime articolelor ce se publicau in ziarul "Tribuna Nouă" un caracter reacţionar şi mai accentuat.

IOANICHI OLTEANU fost redactor la "Tribuna Noua" in prezent la ziarul "Contemporanu" era solidar cu linia ziarului şi conlucra la articole cu caracter naţionalist şovin fără insă a participa in mod activ si la discuţiile noastre care aveau acelaş caracter.

GHEORGHE ISACU a fost autorul celor mai violente articole antimaghiare: acesta colporta in redacţie informaţii cu caracter

provocator antimaghiar. In prezent funcţionar la Sfatul Popular Regional Cluj.

IACOB TIS, fost naţional ţărănist, vechi gazetar apropiat lui EMIL HATEGANU şi de cercurile clericare, a cris numeroase articole anti-maghiare şi de preamărire a rolului bisericii, in ziarul "Tribuna Noua". In prezent este funcţionar la Sfatul Popular Regional Cluj.

IOAN CHISALITA SEVEREANU, fost ziarist antonescian si naţional ţărănist, a promovat şi el linia naţionalistă şovină a ziarului "Tribuna Nouă", căutând să readucă in viaţa politică elemente fasciste cum este cazul lui GLIGORE POPA fost Directorul Ziarului Antonescian "TARA".

LUNGU IOAN, Asistent la Institutul de Istorie si Filozofie Cluj. Pe lângă activitatea de promovare a unei linii naţionaliste-şovine a ziarului, după revenirea din URSS. a căutat să calomnieze Uniunea Sovietică in general şi intelectualitatea sovietică in special.

Eu personal am expus această poziţie naţionalistă şi reacţionară intr'o serie de articole dintre care aş putea enumera ca exemplu: "Ciclul de articole care incepe cu cel intitulat "GRANITA DE VEST" şi un număr de art. apărute după cuvântarea lui PATRASCANU dela Cluj dintre care miamintesc "La adresa ziarului Vilagosag".

Tin să menţionez că deşi mi s'a atras atentia la Regiunea de Partid de tov. Ioan Aszodi, asupra caracterului nepartenic şi reacţionar al declaraţiilor lui LUCRETIU PATRASCANU, in discursul ţinut la Cluj, eu şi ceialalţi redactori ai ziarului "Tribuna Nouă" am continuat totuşi a comenta in mod favorabil in diferite articole ale ziarului "Tribuna Noua" aceste declaraţii ale lui LUCRETIU PATRASCANU.

Din cauza atitudinei mele, am fost mutat mutat in mod disciplinar dela Ziarul "TRIBUNA NOUA" la ziarul "LUPTA ARDEALULUI" tot in Cluj. Si aci mi-am continuat activitatea mea pe aceaşi linie pe care am dus'o in cadrul ziarului "TRIBUNA NOUA".

La ziarul "LUPTA ARDEALULUI", activitatea mea publicistică mi-am desfăşurat'o mai mult in coloanele culturale.

Deşi in cursul anilor 1946 şi 1947, in consfătuirile dela Moscova s'a precizat in special prin expunerile făcute de A. JDANOV poziţia intelectualilor membrii din Partid in problemele de literatură şi filozofie, faţă de cultura decadenta a burgheziei, precizări pe care eu le cunoşteam foarte bine, eu totuş am continuat să am o atitudine de supra aprecieciere a intelectualilor de formaţie burgheză, deşi ei se menţineau pe vechile poziţii.

Poziţiile luate faţă de diferitele manifestări ale ideologiei duşmane in probleme de cultură si de ştiinţă le-am socotit drept acţiuni trecătoare, formale şi nici dec cum de durată. Deacea ziarul "LUPTA ARDEALULUI" nu a demascat şi zdrobit in coloanele sale poziţiile duşmănoase manifestate intr'o serie intreagă de cursuri universitare, sau in alte compartimente a vieţii culturale, aşa cum avea menirea s'o facă. Aceasta eara o acţiune conştientă din partea mea, şi ea se poate desprinde şi din teza mea de doctorat in care am căutat să fac un compromis intru marxism şi filozofia reacţionară a lui Lucian Blaga situându-mă astfel pe o poziţie de părăsire a marxismului.

Insuşindu-mi şi alimentându-mă din lucrarile de estetică ale scriitorului maghiar GHEORGHE LUKACS, care in lucrrările sale se situa pe o poziţie impăcuitoristă, obiectivistă şi cosmopolită, exagerând importanţa culturii burgheze fără a adopta o poziţie critică faţă de moştenirea culturală dela burghezie, şi care căuta să justifice poziţia reacţionară a unor reprezentanti ai culturii burgheze impreună cu ceialalti colegi de redacţie ne-am propus să adoptăm si noi această linie, in opoziţie cu linia partidului. Astfel am cazut de acord ca sa adunam tineretul intelectual din Transilvana din Transilvania in jurul Paginei Culturale a Ziarului Lupt Ardealului in scopul de ai educa in spiritul culturii burghezze discutând intre noi ca linia actuală delupta a partidului impotriva culturii burgheze, este trecătoare şi că până la urmă va fi preluată aproape intreaga cultură burgheză.

Toate acestea le-am făcut constient că este o acţiune contrară liniei trasate de Partid in acea perioadă.

Pentru punerea in practică a ideilor noastre, am adunat in jurul ziarului elemente tinere, care erau pregătite şi conduse de IOANICA OLTEANU, care primise această sarcină din partea

noastră. Acesti tineri erau indrumați să citească scrieriile lui LUCIAN BLAGA şi TUDOR ARGHEZE[1] fara ca acesti tineri sa fi preveniti de poziția retrogradă a acestora.

Deasemenea grupul nostru care conducea pagina culturala a ziarului "LUPTA ARDEALULUI" si mai târziu suplimentul cultural al aceluias ziar. in mod constient acorda cel mai mult spațiu scriitorilor Ocodentali in detrimentrul scririitorilor Sovitici despre care se scria foarte putin.

Astfel si in cadrul ziarului "LUPTA ARDEALULUI" mi-am continuat activitatea mea dușmănoasă antipartenică influențat fiind de poziția lui LUCRETIU PATRASCANU a oamenilor din apropierea lui, a adeptilor lui sub a căror influență eram atât eu cât şi ceilalți colegi ai redacției unde lucram.

După ce am citi procesul verbal de interogatoriu cuvânt cu cuvânt si am constatat că el corespunde in totul cu cele declarate de mine o susțin si semnez.

LT. DE SECURITATE.
ss/Gruia Manea.

INVINUIT:
ss/ Apostol Pavel.

DECLARATIE

Subsemnatul NICOLAE BETEA, referent la Inst. C. Statistică, născut în 1911, Iulie 1, în comuna Făgăraş jud. Făgăraş, domiciliat în str. Dr. Herescu nr. 14, declar următoarele:

L-am cunoscut pe BELU ZILBER în 1944, o vreme înainte de timpul şi cadrul pregătirilor pentru 23 August.-

Ceace am reținut ca mai important din viața lui BELU, în legătură cu partidul – odată trecut 23 August – în timpul căruia a depus o activitate politică prodigioasă – a fost momentul eliminării sale din partid. Mi-amintesc că l-am găsit odată plângând şi neputând să lege două propoziții, cu sens limpede.-

Alte ori, în jurul acestui moment era plin de indignare împotriva acestui act care îl socotea în parte expresia a urei care o aveau unii

[1] Tudor Arghezi.

membrii de partid împotriva sa dar mai ales şi aceasta era şi punctul de vedere al lui PATRASCANU şi al meu – ca un atac indirect împotriva lui PATRASCANU, cu care este prieten şi căruia îi fusese principalul colaborator în actul dela 23 August. Din multele acuzaţii care i s'ar fi adus, reţin două: 1). faptul că ar fi dat informaţii siguranţei antonesciene, numai aşa explicându-se faptul că a fost eliberat din închisoare şi 2). caracterul lui anarhic individualist.-

In privinţa celui dintâi punct – că ar fi fost informator al siguranţei, numai astfel explicându-se faptul că fusese şi pus în libertate mi-a povestit până la epuizare cum şi-a cheltuit familia sa toată averea pentru libertatea lui cum şi ajutorul prietenesc care l-a primit din partea unui personagiu, deputat foarte influent în guvernul antonescian.-

Aceste lucruri, l-au scos din închisoare iar chestiunea unui anume individualism o recunoştea drept un drept de a gândi critic o problemă sau un om împotriva calapodului Individualism, deci nu în sensul unei finalităţi aşezată în sine – ci în sensul dreptului – chiar a datoriei – de a judeca un lucru în coordonatele lui legate de un anume timp şi spaţiu, de o anume conjunctură, cu toată puterea sincerităţii şi a convingerii în faţa socialismului, fiecare însemnând acelaş drept de a-şi spune cuvântul iar anarhia însemnând în acest caz numai o anume nepotrivire care nu trebuie evitată între altele şi pentrucă opreşte progresul. Faţă de o rezolvare veche, una nouă este totdeauna puţin – cel puţin anarhică şi suscceptibilă de a fi interpretată ca individualism în sens de finalitate.-

Oricum n'am crezut nici un moment că BELU ar fi putut fi informator al siguranţei. Mai mult am crezut tot timpul că BELU nu este folosit la limita posibilităţilor lui şi că nu i se acordă titlurile cuvenite capacităţilor sale.-

Nedumerirea noastră – şi cuvântul acesta este sărac – a început dealtfel destul de curând după 23 afând că BELU nu este membru în Comitetul Central şi nici chiar în judeţeană. Iar în guvern nici măcar secretar general.-

Cred că şi de aici porneşte anume nervozitatea lui BELU, dragostea lui pentru poantă veselia lui bolnavă faţă de unele aspecte caricaturale ale vieţii, o veselie de nerv intins, amară – mâna făcută inel în păr, buza mereu muşcată, cum şi dragoste nefericită.-

Cât de mult îl echilibra pe BELU încrederea partidului şi folosirea sa şi preţuirea sa mi-aminteşte vizita care i-a făcut-o doi demnitari membrii ai C.C. pentru discuţia unor probleme economice. Se aşezase ceva reconfortant în toată fiinţa lui, un anume echilibru care-l făcea grav şi strălucitor ca un acord în re major.-

Lipsă de satisfacţii care a resimţit-o mai puternic pentrucă lovea şi o nevoie compensatorică de afirmare în partid şi în genere în viaţa valorilor spirituale ca reflex al sentimentului de inferioritate care îl dădea fizicul lui.

La un moment dat îl echilibrase încredinţarea din partea partidului cu organizarea acţiunei de construire de case în Moldova la care urma să particip şi eu – cred că era în vremea în care mă retrăsesem dela Uniunea Patrioţilor. Mi se spusese că "dispoziţia superioară" desfiinţează şi U.T.C.-ul şi U.T.P.-ul care tocmai prinseseră chiag. Consideram în special dizolvarea U.T.C-ului şi a B.P-ului de lângă "spiritul de comandă" o abatere nu numai dela principiu dar şi dela tactică). Nu mai ştiu dece a căzut chestiunea construirii caselor din Moldova.-

Oricum ultimii ani l-am văzut rar pe BELU. Avea din ce în ce o umoare mai inegală, se stabilise – mutase – la o femeie, mă legasem mai mult de PATRASCANU prin firele preocupărilor sale de sociologie şi filosofie şi apoi de grijile cu privire la persoana sa.-

Persoanele despre care ştiu că îi făceau vizite lui BELU sunt: HARY BRAUNER, LENA CONSTANTE, OANCEA, un ministru al României în Elveţia sau la Paris, profesor RATIU, OANCEA un frate al LENEI CONSTANTE, HERANT TOROSIAN, o doamnă brunetă dela Conjunctură, ANTON GOLOPENTIA, un doctor din acelaş bloc, HERANT TOROSIAN, dr. STAHL. MIHAIL SEBASTIAN. In general persoane multe dar acestora menţionate le reţin numele sau calitatea.-

Aceasta îmi este declaraţia care o susţin şi o semnez.-

4 Dec. 1951.-

ss. Betea Nicolae

DECLARATIE

Subsemnatul BETEA NICOLAE, născut în anul 1911 luna Iulie 1, comuna Făgăraş jud. Făgăraş, fiul Mariei şi al lui Gavril (+), licenţiat în litere şi filosofie, de profesiune referent la Institutul Central de Statistică, domiciliat în str. Dr. Herescu nr. 14, declar următoarele:

L-am cunoscut în anul 1941 pe BELU, acasă la el, chemat prin N. OANCEA. Mi-a spus că are cunoştinţă de sentimentele şi ideile mele democratice şi mi-a propus să lucrez politic în acest sens. Am acceptat. Intre lucrurile mai importante care mi le-a încredinţat a fost legătura cu închisoarea în care se găseau d-nii TEOHARI GEORGESCU, CONSTANTINESCU, BODNARAS şi alţii. Scopul acestei legături era pe de o parte introducerea de alimente şi bani pentru deţinuţii politici şi de altă parte comunicări de ale deţinuţilor către partid şi studiul în măsura posibilităţilor terenului şi a mijloacelor de apărare ale închisorii pentru o eventuală încercare de a-i elibera pe deţinuţi.-

Am dus încredinţarea la bun sfârşit cu ANTON RATIU şi cu OANCEA.-

O altă încredinţare care mi-a fost încredinţată, a fost procurarea unui aparat electric de înregistrare pe plăci şi găsirea unui tehnician pentru execuţie. Am îndeplinit şi această încredinţare cu ajutorul a mai multe persoane al căror nume nu le mai ştiu, dar care ştiu că le recrutasem din rândul (una sau două, executanţilor evrei de muncă obligatorie dela Inst. C. Stat.).

Si o alta – de înarmare pentru 23 August cu RATIU, PAVEL (?) cred, OANCEA. Dacă 23 August nu reuşea şi scăpam cu viaţă din luptă urma să fugim în munţi cu maşinile care îi stăteau la dispoziţie lui BELU.-

In noaptea de 23 August, l-am cunoscut pe domnul PATRASCANU în casa lui BELU. Mi-amintesc că m'a îmbrăţişat şi mi-a mulţumit în numele partidului, rugându-mă să-i aduc nişte documente (?) manuscrise dela Ploeşti, ceeace am făcut. Discutând apoi – nu mai ştiu ce problemă cu dânsul – m'a rugat să mai trec având unele preocupări de filosofie şi cultură, ceeace am şi făcut, lucrând la "problemele de mâine ale României" şi celelalte cărţi la una cu dl. GOLOPENTIA, cum şi la un studiu sau o cuvântare a

d-lui GHEORGHIU DEJ. Acesteia i-au urmat discuţii pe marginea unei broşuri de a d-sale "Problema Steagului", privitoare la raporturile dintre unguri şi români, la Braşov sau Sibiu la o manifestaţie maghiarii şi germanii nearborând steagul românesc. Am socotit şi eu că o astfel de atitudine este provocatoare, că acest dispreţ al maghiarilor şi nemţilor faţă de români, nu poate decât să-i întărâte pe aceştia din urmă, obligându-le reacţii.-

Am mai lucrat împreună la problema obştiilor şi la cursurile d-sale, care era profesor la Universitate şi apoi am discutat discursul dela Cluj, cu privire la care dl. PATRASCANU şi cu mine socoteam: în urma deciziunei tuturor puterilor la conferinţa dela Paris, dictatul dela Viena fusese declarat nul şi neavenit. Netransformarea în fapt a acestei hotărâri prin plecarea, trimiterea la urmă a maghiarilor, câteva sute de mii, veniţi în Ardeal pe baza dictatului dela Viena ocupând casele şi locurile de muncă ale românilor fugiţi sau alungaţi nu numai că nu acopereau în fapte o decizie şi un principiu hotărât şi recunoscut al tuturor puterilor dela Conferinţa dela Paris dar – dincolo şi de o trecere a românilor în drepturile care le avuseseră şi care le-ar fi revenit – împingea românii prin acest contrast dintre principiu şi act, dintre legalitate şi realitate să creadă că politica guvernului român este o manevră împotriva lor, etichetând vinul drept apă şi obigându-i în faţa acestei situaţii să reacţioneze şi ei nelegal şi neprincipial, huliganic, provocând dezordini, înfruntând închisori şi îndepărtându-i în chip categoric de organizaţiile democratice şi în special de Partidul Comunist.-

Ceeace nu vedeam noi atunci – în orice caz eu – era faptul că aceleaşi probleme se puneau şi în Ungaria, că cei care au înveninat aci lucrurile le-ar fi înveninat şi acolo şi deci şi că peste legalitate există un caracter de întreg şi mai de îndepărtat a lucrurilor faţă de care viziunea noastră era contrastant subordonată imediatului, legalităţii, compartimentului. Maghiarii care ar fi plecat lăsând casele şi funcţiunile libere românilor, ar fi dus cu ei şi sentimente dospite de ură iar cealaltă comunitate maghiară nevenită în urma dictatului dela Viena şi care rămânea n'ar fi putut nutri nici ea sentimente mult mai bune, înveninând de data aceasta din partea lor convieţuirea româno-maghiară.-

In orice caz acesta a fost punctul nostru de vedere dela care a plecat dl. PATRASCANU, în discursul dela Cluj. După discursul dela Cluj a început marea lui frământare acuzat fiind de către unii din membrii Comitetului Central că are atitudine naţionalistă. Continua să creadă şi d-sa şi eu că aceşti membrii nu au dreptate iar d-sa socotea că – în chip conştient sau nu dl. LUCA prin atitudinea pe care o ia se pune în slujba intereselor maghiare.-

Lucrurile se mai complică pentrucă la un congres cineva îl atacă spunând că într'o discuţie – nu mai ştiu problema – n'are drept de cuvânt pentrucă este de origină nobilă.-

Apoi altcineva care îl face ca duşman al Partidului asemeni lui TATARASCU şi-l ameninţă, era într'o frământare continuă – într'un noian de gânduri, agitat de ameninţări – nu mai ştiu faptele – de felul celor subliniate mai înainte.-

In orice caz la plecarea cu congresul justiţiei din Belgia, privind pe geam, mi-a spus la un moment dat: "S'ar putea să nu mă mai întorc". Am uitat să spun că înainte de aceasta analizaserăm împreună – cred că după ce mi-a dat HERANT TOROSIAN un telefon, că ANDREI e în pericol – situaţiunea d-sale, socotind şi d-sa şi eu că datorită celor întâmplate sunt destule motive de îngrijorare. Nu mai ştiu dacă înainte sau după congresul din Belgia, mi-a spus că libertatea şi viaţa (?) îi este în pericol.- Dacă nu se va întoarce – eu urma să mă ascund, ştiindu-se relaţiile de prietenie dintre d-sa şi mine.-

S'a întors socotind uneori, după întoarcere că a făcut bine pericolul nefiind atât de mare, alte ori că n'a făcut bine. In orice caz nu era mai liniştit.-

Intr'una din zile, i-am spus că m'a chemat dl. dr. MANUILA şi m'a rugat să-i găsesc un mijloc de a pleca din ţară, pentrucă are sentimentul căar putea fi arestat dată fiind rubedenia sa, cu unul dintre miniştrii naţional ţărănişti şi că e sigur că poate conta pe ajutorul meu. Am acceptat, dr. MANUILA ajutându-mă de multe ori în timpul funcţiunii mele la I. C. Stat, când eram urmăriţi drept comunişti şi la un scandal într'un restaurant, noaptea când m'am bătut cu scaunele cu nişte indivizi care încercaseră să-mi ia o femeie (eu sunt băutor şi curvar).-

Am făcut prin cineva cunoştinţă cu aviatorul MAX MANOLESCU care a acceptat cu condiţia să i se asigure un loc în străinătate de aviator

şi să-i fie trimise bagajele. Doctorul MANUILA era din ce în ce mai grăbit, mai ales că – simptom – dl. BODNARAS nu-l mai primea – domnul BODNARAS avea o bună părere despre dl. MANUILA, spre deosebire de dl. PATRASCANU care a ezitat o vreme să plece în acelaş avion cu dl. MANUILA.-

Dl. PATRASCANU urma să plece întâi în Elveţia, dar apoi socotea că acolo ar putea să fie împuşcat şi atunci se hotărâse să plece în Australia.-

In orice caz chestiunea cu căutarea aviatorului şi organizarea plecării îmi revine în întregime, RATIU care m'a ajutat fiind convins de mine. Am făcut acest lucru ca expresie de recunoştinţă individuală şi de prietenie, trecând peste alte considerente de legalitate. Este însă sigur că n'am fost indiferent nici de părerea bună pe care o avea dl. BODNARAŞ despre dl. MANUILA şi gestul d-sale de a nu-l mai ajuta atunci când era în pericol – deşi avea o părere bună despre d-sa l-am socotit atunci ca un act de laşitate, socotind că în măsura în care ai o convingere, e cinstit să suporţi consecinţele care ţi le poate aduce.-

Dl. PATRASCANU care spunea că în străinătate nu are pe nimeni, a primit şi bani doar pentru câteva luni, o scrisoare dela GOLOPENTIA, căruia îi spusesem – pentru un prieten de al său cred scriitor.-

ANTON RATIU şi cu mine aveam o bursă pentru facultatea de filosofie şi litere din Paris, eu pentru doctorat iar ANTON RATIU pentru continuare de studii. Trebuia să ne îmbarcăm undeva pe un câmp sau pe un aeroport ca într'o călătorie oarecare.-

Dl. PATRASCANU se decidea însă şi iar revenea şi iar se decidea până când s'a hotărât (socotea uneori că pericolul nu este atât de mare şi că trebuie să mai aşteptăm să vadă dacă se mai ivesc şi alte semne mai ameninţătoare).-

MANOLESCU însă avea bagaje multe – cine ştie poate nu-i aşa bine în străinătate, spunea, să fiu sigur şi pusese drept condiţie luarea şi trimiterea acestor bagaje. Dl. MANUILA a promis să-i trimeată aceste bagaje printr'o cunoştinţă de a d-sale, un englez sau un american. Urma să duc eu aceste bagaje cu o maşină şi apoi să le urc în alta într'o zi, la un anume ceas, undeva unde o să fixăm când va sosi momentul, rămânând să fixăm la o nouă întâlnire. L-am văzut şi eu pe acest englez sau american în cabinet la dl. dr. MANUILA.-

Si cred, tot el era într'o maşină în care urcasem cu RATIU şi cu DAN DUTESCU care trebuia să fie interpret pentrucă dl. dr. MANUILA spusese că este reţinut şi că nu poate să vină. Am fost urmăriţi de o maşină şi a trebuit să fugim din ea la o oprire şi am ajuns să mă ascund – nu mai ştiu în nici un fel prin ce împrejurare, în casa inginerului VASILESCU, în care era ascuns şi pilotul MAX MANOLESCU. De aici urma să fugim cu toţi pe o barcă, MAX MANOLESCU încerca o combinaţie evreiască, fără mine pentrucă eu nu aveam bani. Nu-mi amintesc amănuntele în legătură cu acestea, dar îmi reamintesc de un plan cu altă plecare cu avionul, prin forţă, la care, în urma rugăminţii mele foarte stăruitoare, s'a asociat şi PAVEL.-

Din ce cauză plecarea nu a mai avut loc nu ştiu. Oricum PAVEL a fost rugat de mine – aşa cum n'am rugat pe nimeni niciodată şi a acceptat foarte greu.-

MAX MANOLESCU şi cu inginerul VASILESCU având bani, au plecat – cred că cinci sute mii de lei costa drumul – printr'o organizaţie care se îndeletnicea cu plecările. In casa ing. VASILESCU am fost arestat. Cât de timorat era dl. PATRASCANU, îmi amintesc de alegerile din 1947, când conducând alegerile dela Arad şi la rugămintea unui membru al Comitetului Central ca să prezint în scris o situaţie reală a acelor alegeri – 12 sau 19 la sută obţinuserăm noi – m'a rugat să nu comunic deoarece aceasta îi face situaţia şi mai grea – socotindu-se că nu are o popularitate foarte mare chiar dacă nici în celelalte regiuni n'a fost mai mare procentual.-

Înţeleg să recunosc că prin plecarea noastră cu deosebire a domnului PATRASCANU s'ar fi creiat regimului de democraţie populară din România, o situaţiune foarte grea. D-sa fiind unul dintre conducătorii Partidului Comunist din România şi realizatorul actului dela 23 August.-

O astfel de plecare ar fi fost folosită de către regimurile capitaliste ca semn de descompunere a partidului şi ca o implicită recunoaştere a lipsei de realizări a regimului de democraţie populară, dacă chiar membrii partidului fug.-

Inainte de discursul dela Cluj – lucrat din discuţiile care le avuseserăm împreună d-sa urma să mai ţină unul, rezultat tot al

unor discuţii şi anume – despre chestiunea evreiască, întrun moment în care mulţi evrei aşezaţi în nuclee capitaliste făceau abuzuri şi creiau o stare de spirit antisemită crescândă.-

Recunoscând că evreimea a suferit crâncen în vremea prigoanei fasciste naziste, fiind şi deposedată de bunuri – ceeace i-a dat dreptul la anume ocrotiri şi la o repunere în posesie a bunurilor – socoteam că lucrurile au o anumită limită şi că dincolo de ea, aceste abuzuri ale multora dintre evrei, favorizează generalizarea pentru tot poporulevreesc şi quazi obligă antisemitismul, iar argumentul de a abuza referindu-te la cadavrele propriilor tăi fraţi de neam sau chiar pe suferinţele tale proprii, dinscolo de un anume aspect estetic nu face valabilă sub semn ideologic democratic, în orice caz nu sub semn comunist – o pretenţie sau un titlu. Nu toţi evreii spuneam noi au suferit pentru democraţie, unii au suferit din lipsa ei. Adică din cauza unor discriminări pe care le-au acceptat pasiv sau uneori luptând împotriva lor, dar nelegându-le cu celelalte mădulare dintr'un sistem întreg de exploatare.-

Pe această linie s'ar fi desfăşurat discursul.-

Intre diferitele – foarte multe discuţii pe diferite probleme – avute, amintesc câteva dintre acelea asupra cărora ne-am oprit mai lung.-

Chestiunea ţăranilor. D-sa socotea – a şi scris-o că – toată ţărănimea sau cea mai mare parte din ea trebuie să participe la lupta împotriva capitalismului, spunându-i observaţiunea că o parte din ţărănime este ea însăşi capitalistă, d-sa susţinea că este pentru o vreme necesar de a nu favoriza un bloc al capitaliştilor dela oraş şi dela sate şi de a-i separa pentru o vreme artificial ca nevoie tactică şi că dealtfel dacă realitatea nu există ci se face potrivit legilor de desvoltare naturală, desvoltarea pe bază de condiţionarea socială trebue să mergem pe acelaş drum, de scară şi nu de bloc şi dealtfel pentru vremea în care blocul capitaliştilor dela oraşe şi sate nu va mai fi atât de periculos prin slăbirea între timp a acelui dela oraş se va formula astfel, adevărul desfăşurându-se pe etape.-

Eu rămăsesem însă cel puţin în parte cu convingerea că cel puţin în parte punându-se aşa problema sa subordonează principiile tacticei.-

O altă discuţie a fost aceia a curentelor intuiţioniste faţă de curentele naţionaliste. El socotea că numai curentele naţionaliste

exprimă un optimism al cunoaşterii că numai ele proclamă direct sau indirect posibilitatea cunoaşterii adevărului, ele necunoscând lucrurile legii pe care apoi inteligenţa aplicându-se asupra lucrurilor să le descopere. Eu socotesc că intuiţionismul şi naţionalismul sunt în primul rând şi esenţial metode şi în acest fel ele nu spun nimic prin ele însele despre optimism şi pesimism în cunoaştere.- Că poţi concepe lumea organizată după legi raţionale şi deasemeni creerul omenesc dar să nu ajungi să crezi că toţi pot descoperi toate legile naturii prin legile şi desvoltarea raţională a gândirii. Strict, foarte strict gândind intuiţionismul nu este nici optimist şi nici sceptic iar dacă ne-am referi la pretenţiile intuiţioniştilor la aşa zisele lor concluzii, ca expresie a ceeace zic ei că e cunoaşterea lor, atunci intuiţionismul este mai dintr'odată şi mai curând optimist el nemai voind să facă efortul observaţiilor evenimentelor de lungă durată şi de meticuloasă discriminare, legate structural de concepţia naţionalistă şi mai ales a celui dialectic.-

O altă problemă dacă poziţia socialismului faţă de comunism ca implica aceleaşi contradicţii care le-au implicat celelalte treceri din istorie, dela o structură socială şi politică la o altă structură. D-sa socotea că nu pentrucă intervine critica şi autocritica şi în acest fel întâiaoară în omenire nu s'ar mai trece prin durerile facerii. Eu socoteam că această facere rămâne aceiaş, grea numai că îl împarte asupra a mai mulţi şi într'un timp mai îndelungat acelaş copil născându-l mai multe femei împărţindu-şi durerea. Ea este într'un fel mai grea pentrucă trebuie să lupte şi să sufere mai multe şi într'un fel mai uşoară pentrucă în parte fiecare luptă şi sufere mai puţin.-

In ceeace priveşte faptul dacă aceasta repartizare a şocului care avea loc dintr'odată la trecerile de dinainte din istorie, dela o structură economică socială şi politică la alta – dacă prin această împărţire a şocului între foarte mulţi oameni, într'un timp lung, prin critică şi autocritică, se câştigă rezultate pozitive, de progres, mult mai repede decât prin şocul şi explozia care aveau loc mai înainte în momentul întâlnirii decisive dintre două clase – în durerile unei faceri – problema rămâne deschisă. Intâlnirea explosivă, a ceeace e vechi cu ceeace e nou, a vechilor valori, expresie a unei clase cu ceeace e nou expresie a valorilor noui – de obiceiu sub formă de

revoluție, prin puterea ei de explozie, de dinamism din acel momânt – ca a capsulei de mac care-şi aruncă sămânța – s'ar putea să nu fie inferioară ca timp că-i relativ liniştite neexplesive, de critică şi autocritică, explozia putând aduce într'un moment sau în câteva legate de el prin forța motrice condensată rezultatele obținute în cealaltă cale.-

Ceeace este absolut sigur pozitiv este avantajul justițiar şi etic al acestor două căi, ea făcând să sufere mai mulți oameni (fiecare greşind) generații întregi, dar mai puțin fără pierderi de sănătate şi viață (fiecare putând fi nu numai judecatul ci şi judecătorul celuilalt în spirit de dragoste şi fără acele distrugeri de bunuri economice de cultură şi de civilizație, care le aducea calea cea dintâiu.-

O altă discuție a fost aceia asupra implicatelor critice despre care vorbea la noi literatura ziarelor şi revistelor de democrație populară. Dânsul socotea că noțiunea de criză este o noțiune care implică un deranj periodic în economia generală a unui sistem, ea implicând deci şi golul dar şi revenirea. O cădere provizorie, un impas cu ieşire. Ori după părerea sa capitalismul e la o fază de sfârşit şi aceasta nu mai poate primi numele de criză, crepusculul nemai putând suporta o astfel de noțiune.-

O altă discuție a fost aceia plecată dela acuzația care i-a fost făcută că este de origină nobilă şi că implicit prin această origină el n'ar putea vedea şi reprezenta adevăratele interese ale muncitorimii. Mi-a vorbit despre cei 30 de ani de activitate comunistă, mi-a arătat mai multe fotografii în care era plin de sânge, cu obrazul – ochii vânăt şi socotea, cum am socotit şi eu că determinarea originei nu este constrângătoare şi că dacă ea este puternic condiționată, cu atât mai implicit apare personalitatea aceluia care o depăşeşte cu atât mai mare este meritul aceluia. Dacă n'ar fi aşa ar trebui negată existența a unui Saint Tust din revoluția franceză care deşi de origină nobilă a fost printre puținii conducători în această revoluție, perfect consecvent, apărând şi reprezentând interesele stării a treia, adică interesele sărăcimii.-

Dacă n'ar fi aşa ar trebui negată existența lui MARX şi a lui ENGELS – mai ales a lui ENGELS – eşiți din marea burghezie şi totuşi luptând cu toată inima şi cu tot sufletul împotriva burgheziei şi capitalismului, pentru soarta muncitorimii.-

Dacă ar fi aşa – Lenin ar trebui să fie scos din rolul de cel mai mare conducător al muncitorimii.-

Am considerat şi PATRASCANU şi cu această acuză că este de origină nobilă drept un act de provocare şi de ameninţare. O altă discuţie a fost aceia a ritmului în care trebuie să se desvolte mişcarea de democraţie populară la noi, ca expresie a condiţionării dirijate de guvern şi de interesele mişcării de ritm, naturală, organică, a comunităţii (pentrucă există două impulsuri de ritmul comunităţii ca expresie oarecum organică iar pe de altă parte cel dirijat. Ele, din punct de vedere ideal trebue să fie legate sprijinindu-se reciproc, dar real pentruca să nu fie aşa, ritmului dirijat scăzându-i ritmul organic, lucrând independent sau quasi independent). Se întâmplă chiar nu odată, ca mişcarea organică să ia mult înaintea celei organizate şi-dirijate, obligând-o aşa cum s'a întâmplat în 1917, cum mărturiseşte Lenin "trebuia s'o începem mai târziu dar toate ştirile ne arătaseră că ea începuse de fapt că noi eram oarecum în urmă şi cu momentul şi cu pregătirile. Coaptă ea nu mai putea fi ţinută, fără primejdie, în loc. Ea nu mai putea fi sau nu mai trebuia ţinută în loc pentrucă noi nu eram gata. Acum trebuie să-i decidem pe comandanţi să dea ordin de încetarea luptei – e vorba de front – şi în cazul refuzului pe soldaţi să-şi aresteze comandanţii şi să nu mai lupte.-

In privinţa acestui ritm în perspectiva unor compromisuri, d-sa socotea uneori că lupta decisivă între socialism şi capitalism se va da mai târziu, până atunci fiind nevoie de poziţii de echilibru vremelnice care pot obliga şi paşi înapoi, retrageri, – că existau teoretic două posibilităţi: 1). de a grăbi ritmul, cât mai mult pentru ca la nevoia de a face un pas înapoi să fi totuşi destul de înainte şi 2). de a-l face mai încet, cu pericolul ca şi într'o astfel de situaţie nevoia de echilibru te poate obliga să dai înapoi un pas şi astfel să fii foarte în urmă sau în orice caz mai în urmă, dar cu avantajul de a nu creia întorcându-te dintr'o situaţie foarte favorabilă în una mult mai puţin sentimentul slăbiciunii în masse – mai ales că ştiam că în interior, cum o dovediseră alegerile, în care noi avuseserăm sub 20 la sută, avem spatele destul de neacoperit. D-sa socotea uneori că cea dintâi cale e mai bună prin faptul probabilităţii unui mai mare câştig de teren în cazul unui compromis dar cu riscul unui marş cu

spațiu gol între mișcarea organizată, dirijată și cea organică, aceasta putând provoca reacții uriașe și în timpul mișcării înainte și în timpul – mai ales – eventualei retrageri – iar alteori că a doua este mai satisfăcătoare pentrucă merge cu spatele mai acoperit, cu reacții și în timpul mersului înainte și în timpul eventualului pas înapoi, mai mici, dar în orice caz și cu desavantajul unei creșteri mai încete, cu riscul unei rămâneri la o poziție mai puțin avansată în cazul unui compromis. Cât privește situația dela alegeri care ne făcea spatele neacoperit el punea în special problema țărănimii, deși așa cum arătaseră alegerile chiar muncitorimea ne lăsase o parte de spate descoperit.-

Pentru situația aceasta grea socoteam că în afară de felul greșit în care se rezolvase în fapt problema națională cu maghiarii, lipsa de muncă mai intensivă de lămurire la sate și partidul țărănesc al domnului GROZA care nu antrena proletariatul agricol și decât foarte puțini dintre mijlocași trebuesc numărate printre cauzele care explică acest rezultat pe lângă celelalte clasice care rezultau din istoria desvoltării economice și acțiunile partidelor istorice.-

Ca remediu imediat socoteam necesară o mare campanie la sate prin sau peste partidul lui GROZA.-

Ar trebui să scriu niște pasagii despre prietenia care ne-a legat pe PATRASCANU și mine și ceilalți în a-l ajuta și a face ceeace am făcut. Si ea – dacă nu mai ales ea explica unele lucruri. Noi am fost din aceea care aveau harul și păcatul prieteniei. Ar însemna însă să fac literatură. Căci prietenia ca și dragostea e literatură, nefiind însă mai puțin viață.-

Aceasta-mi este declarația pe care o susțin și semnez.-

29 Nov. 1951.-

ss. Betea Nicolae

PROCES VERBAL DE INTEROGATOR

Arestatul BETEA NICOLAE,

5 Noembrie 1952, Bucureşti
Interog. a început la ora 11,15
" s'a terminat " " 13,30

Intrebare: In ce împrejurări ai fost dta arestat?

Răspuns: Aflându-mă la Cluj în vederea plecării clandestine peste frontieră – am fost anunţat la un moment dat că s'a întâmplat ceva, care împiedică plecarea şi că trebuie să mă întorc la Bucureşti până la găsirea unei noi posibilităţi de plecare.

M'am întors la Bucureşti şi am stat împreună cu prietena mea COLETA PADINEANU în casa ing. VASILESCU, unde am fost arestat împreună cu ea. Nu-mi amintesc unde am fost dus pentru cercetări, dar ţin minte o pivniţă în care am fost bătut.

Intrebare: Care a fost atitudinea Dtale faţă de organele de anchetă dela arestare şi până în prezent?

Răspuns: La început am avut o atitudine negativă – fiind hotărât încă dinainte de a fi arestat, să nu declar nimic în cazul că voi fi arestat şi cercetat. Nu pot preciza cum a început ancheta – momentul confrundându-se în memoria mea cu bătaia.

Am fost bătut grav (la picioare, la testicole, la cap, etc.) Am în minte imagina momentului când eram trezit după pierderea conştiinţei).

Dintre primii anchetatori şi persoane ce m'au bătut reţin în memorie imaginea unuia de statură mijlocie brunet, gras (de cel puţin 100 kg.) şi aunuia cu barbă. Ulterior îmi apare imaginea unui anchetator robust, de cca. 50 ani, şaten sau blond – pe care îl socoteam rus – statură mijlocie, figură dăltuiră (aducând a patrat) impozant şi cu voce joasă (gravă).

La un moment pe care nu mi-l amintesc – nu mi-l pot preciza în memorie – pe baza unor discuţii principiale – am renunţat la atitudinea mea negativă şi am început să mărturisesc anchetei tot ce ştiam în legătură cu cele ce eram întrebat.

Printre altele am arătat anchetei că din discuţiile cu PATRAS-CANU şi cu ceilalţi din jurul său am rămas cu convingerea că

PATRASCANU a fost lucrat în Partid, că unii fruntaşi ai partidului vor să-l înlăture, să se scape de el şi că este în pericol de a fi exterminatt.

Tin să menţionez că acel anchetator pe care îl socoteam rus a confirmat cele spuse de mine spunându-mi că toate cele ce am spus – inclusiv cele referitor la PATRASCANU s'au verificat şi sunt adevărate.

La o altă dată, tot acesta mi-a spus, referindu-se la cele declarate de mine "Nu interesează în cine se loveşte, oricine ar fi". Mai menţionez că pe acelaş anchetator l-am văzut – fără certitudinea absolută că ar fi aceiaş persoană la confruntarea mea cu PATRASCANU.

Intrebare: Cum s'a desfăşurat ancheta în raport cu atitudinea Dtale?

Răspuns: La câtva timp după ce am fost bătut, când aveam deja o atitudine pozitivă faţa de anchetă, am fost trimis undeva în afară de Bucureşti şi ţinut într'o cameră complect lipsită de lumină, umedă, cu gândaci care îmi umblau pe corp. După aceasta am fost ţinut într'o cameră, unde am fost obligat să privesc tot timpul o lumină electrică.

Am fost dus apoi în arestul Ministerului de Interne, unde am fost ţinut într'o celulă la subsol, întunecoasă, rece, şi la un regim de înfometare.

Aici m'am îmbolnăvit de paralizie nevritică. Doctorul mă vedea des şi da din umeri, ridica mâinile şi-mi spunea: ce să fac, am făcut rapoarte dar...

N'am fost internat în spital decât când procesul...[1] am reuşit să mă ridic în cârji, apoi să umblu încet cu bastonul – deşi, după cum se poate verifica în fişele medicale, medicii recomandau, pentru vindecarea complectă sau aproape complectă inclusiv tulburările de vorbire, era necesară continuarea tratamentului prin terapeutică electrică (dosarul DAN DEMETRESCU dela spitalul Gerota). – am fost scos din spital şi dus la Jilava unde am fost ţinut într'o cameră în care mustea apa în pământ, iar apoi într'o cameră cu tuberculoşi.

In timp ce mă aflam la Jilava a fost în inspecţie o persoană – ce mi se părea a avea grad mare – căreia doctorul i-a raportat că paralizia mi-a atacat şi sistemul nervos central – că aici nu mă pot

[1] O porţiune din text lipseşte din copie.

vindeca şi că a făcut de mult raport de internare în spital – totuşi n'am fost internat în Spitalul Central decât mult mai târziu.

Cât timp am fost în arestul M.A.I. nu-mi amintesc să fi fost anchetat. Când am fost la Spitalul Gerota am fost anchetat. Tot timpul am avut o atitudine pozitivă, hotărât fiind să nu ascund nimic.

Aceiaş atitudine o am şi azi faţă de organele de anchetă – însă mai am încă (o serie) oarecari dificultăţi de memorie din cauza boalei prin care am trecut.

Prezentul proces-verbal de interogatoriu a fost citit de mine cuvât cu cuvânt şi corespunde întru totul cu cele declarate de mine.

ss/NIC. BETEA

Anchetator
Cpt. de Sec. GH. MORARU

Menţionez că anchetatorul arătat în procesul verbal de interogatoriu de mai sus ca socotit de mine rus (după figură) fiind împreună şi cu alte 2–3 persoane mi-a lăsat impresia că-i domină, că este şef.

Deasemenea menţionez că e posibil ca şi accentul vorbirii să-mi fi determinat impresia că e rus.

ss/ NIC. BETEA

Anchetator
Cpt. de Sec. GH. MORAR

PROCES VERBAL DE INTEROGATORIU

8 Octombrie 1952 Oraşul Făgăraş

Interogatoriul a început la ora 13,10. Interogatoriul s'a terminat la ora 18,20.

Eu, Lt. Col. SOLTUTIU IOAN, am interogat în calitate de anchetator pe BORCESCU pronumele TRAIAN. Anul, luna şi ziua naşterii: 1899, 22 Nov. locul naşterii com. Cireşani – Buzău.

Cetăţenia Română: Naţionalitatea română.

Apartenenţa politică: nu a făcut politică, din ce an:

Studii şcoala superioară de război.

Profesia militar. Ultimul loc de muncă şi funcţia: director de cabinet la Preşedenţia Cons. de Miniştrii

Ultimul domiciliu Bucureşti str. Cobălcescu 22.

Situaţia familiară: căsătorit – SEVASTA POPESCU – Elisabeta 24.

Origina socială mic burgheză negustor, tată avea în proprietate o casă.

Activitatea politică până în 1947: nu a făcut. nu.

Decoraţii, distincţii şi premii guvernamentale: "Coroana României de pace", "Coroana de război cu spadă", "Steaua României".

In ce atmată a făcut serviciu, grad. funcţie. In armata română lt. col. SSI Seful contrainformaţiei.

Dacă a fost prizonier: nu

Dacă a fost în străinătate, unde, când şi în legătură cu ce: Nu.

Dacă a participat în bande, în organizaţii contra-revoluţionare: Nu.

Dacă a fost judecat, când, din ce cauze, de cine şi la ce pedepse a fost condamnat: Nu.

Intrebare: Arată dta împrejurările în care ai cunoscut activitatea lui LUCRETIU PATRASCANU?

Răspuns: In anii 1941–1944 am cundus secţi de contrainformaţii din cadrul serviciului secret de informaţii. Printre alte obiective aveam şi acel politic, de a urmări activitatea partidelor politice legale şi ilegale. Pentru atingerea acestui scop am folosit o serie de informatori din cadrul partidelor politice, elemente cari erau cât mai apropiate de conducerile acestor partide. Printre aceste partide era şi P.C.R. ca partid ilegal.

Activitatea mai febrilă a unor conducători de partide începe în Februarie 1944, când se punea la cale ieşirea României din război.

Pentru atingerea acestui scop se stabilesc o serie de contacte strict secrete între conducătorii de partide IULIU MANIU, BRATIANU, TITEL PETRESCU şi L. PATRASCANU comunist. Toţi aceştia împreună cu alte elemente politice din jurul regelui stabilesc o serie de legături cu anglo-americani prin Legaţia Elveţiei prin ROUCE DE WECK şi Legaţia Turciei prin SUPHI TANRICER.

Serviciul meu de contra informaţii din SSI, cunoştea aceste contacte şi acţiuni pe care le raporta lui ION ANTONESCU, dar acesta nu a luat niciun fel de măsuri împotriva acestora, deoarece ION ANTONESCU el însuşi era pentru aceste legături, sperând că anglo-americanii vor fi aceia care îşi vor trimite trupele în Balcani şi mai cu seamă în România, datorită marilor

interese engleze şi americane ce le avea în economia românească.

Mai mult toate partidele politice împreună cu ION ANTONESCU şi cercurile palatului, îşi dădeau seama că în cazul când totuşi armatele sovietice vor fi acelea cari vor elibera România, de armatele hitleriste, ce rol important va avea de judecat P.C.R. în viaţa politică a României. Pentru a putea face faţă acestei situaţii şi aşi putea asigura paralizarea forţei P.C.R. aceste cercuri şi-au îndreptat întreaga atenţie spre LUCRETIU PATRASCANU ca un cunoscut fruntaş comunist, intelectual mai acesibil lor ca om de manevră şi de care se ştia că este în dezacord cu P.C.R. pe atunci şi care încă de multă vreme nu are nicio activitate în sânul P.C.R.

Toate aceste planuri de mai sus le cunosc din discuţiile avute cu EUGEN CRISTESCU, care a fost Directorul General al SSI şi şeful meu direct precum şi din discuţiile avute cu PICHI VASILIU subsecretar de stat la Interne · cu problemele siguranţei şi Jandarmeriei.

Intrebare: Arată dta căror fapte se datoreşte internarea lui LUCRETIU PATRASCANU în domiciliu obligator la Poiana Tapului.

Răspuns: LUCRETIU PATRASCANU a fost un cunoscut fruntaş comunist care încă de multă vreme era în atenţia organelor de stat şi care s'a bucurat tot timpul de privilegiul acestora. Această atenţie şi privilegiu nu a fost întâmplătoare, organelor de Siguranţă le era bine cunoscută atitudinea lui LUCRETIU PATRASCANU faţă de conducerea P.C.R. şi a legăturilor sale cu diverse peroane politice burgheze. Organelor de Siguranţă le era bine cunoscută în ultimul timp, că LUCRETIU PATRASCANU nu duce o activitate de partid. Era normal ca în această situaţie organele de Stat să se gândească la o apropiere a unui astfel de fruntaş comunist necompromis în partid, cum a fost de exemplu SRAIER şi MURGULIS compromişii ca agenţi informatori, etc. şi cari nu aveau nicio perspectivă în noua situaţie politică.

Folosindu-se aceste împrejurări şi pentru al avea la îndemână în orice împrejurare ce s'ar ivi, s'a ajuns la combinaţia – la cererea lui – de al interna la Poiana Tapului, spre deosebire de toţi ceilalţi fruntaşi comunişti cari erau, parte la închisori, parte în lagăre.

Intrebare: Arată dta în continuare ce acţiuni s'au întreprins cu

LUCRETIU PATRASCANU în timp ce era la Poiana Tapului?

Răspuns: In momentul când situaţia era de aşa natură că armatele sovietice se îndreptau vertiginos spre România şi prezenţa trupelor anglo-americane în România era problematică organele superioare ale aparatului de stat a lui ANTONESCU respectiv PICHI VASILIU şi EUGEN CRISTESCU au recurs la combinaţia cu PATRASCANU aducându-l sub diverse forme dela Poiana Tapului la Bucureşti.

Intrebare: Care era scopul aducerii lui LUCRETIU PATRASCANU de către PICHI VASILIU în Bucureşti?

Răspuns: Am aflat dela PICHI VASILIU şi EUGEN CRISTESCU, că ei au propus lui ION ANTONESCU să-l întâlnească în secret pe LUCRETIU PATRASCANU, după ce în prealabil PICHI VASILIU stătuse de vorbă cu PATRASCANU şi înţelegându-se asupra întrevederii cu ION ANTONESCU. Scopul acestei întrevederi era aranjarea unei colaborări între el (PATRASCANU) şi cercurile lui ANTONESCU, în orice situaţie ce eventual ar putea surveni în urma apropierii armatelor sovietice de România.

Aceste erau lucrurile pe cari le cunoşteam dela EUGEN CRISTESCU şi P. VASILIU, eu necunoscând amănunte concrete şi discuţiile ce s'au purtat între ei.

Intrebare: Această întâlnire dintre ION ANTONESCU, PICHI VASILIU şi LUCRETIU PATRASCANU, a avut loc?

Răspuns: Da! Această întâlnire dintre ION ANTONESCU, LUCRETIU PATRASCANU şi PICHI VASILIU a avut loc în următoarele împrejurări: după ce PICHI VASILIU cu PATRASCANU în prealabil au stabilit necesitatea întâlnirii cu ION ANTONESCU, VASILIU a plecat la ION ANTONESCU pentru a stabili tehnica întâlnirii. Pentruca întâlnirea să rămână strict secretă şi pentruca nimeni din anturajul lui ANTONESCU să nu afle acest lucru, deasemeni să fie strict conspirată şi faţă de ghestapou, s'a hotărât ca întâlnirea să aibă loc în condiţii speciale în casă la (OVIDIU VLADESCU. Astfel s'a întâlnit LUCRETIU PATRASCANU cu ION ANTONESCU şi PICHI VASILIU.

Acestea mi-au fost confirmate mie de EUGEN CRISTESCU şi PICHI VASILIU.

Intrebare: Ce cunoşti dta despre acţiunile ce s'au întreprins de